

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Jan 1949

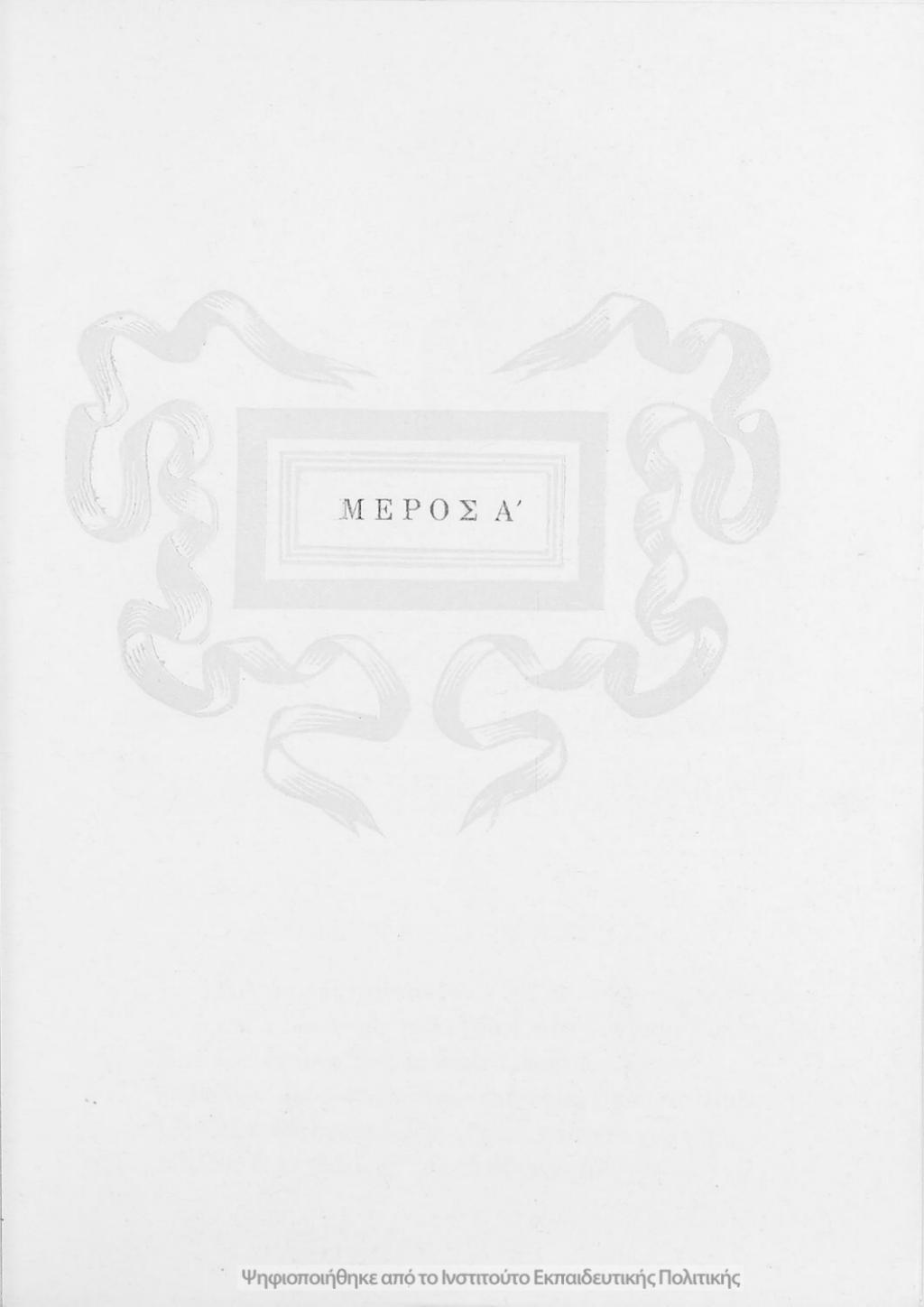
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΔΟΥ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
 καὶ
 Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ - Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΔΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
 ΑΘΗΝΑΙ 1949

ΜΕΡΟΣ Α'

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΟΛΑ ΠΡΟΣΕΥΧΟΝΤΑΙ

ΛΑ προσεύχονται ! καὶ γῆ καὶ οὐρανὸς κι ἀστέρια
καὶ τὰ πουλιά, ποὺ ἔχουνε στὰ σύννεφα λημέρια **κ.**
Καὶ ὅσα ἔχουνε ζωὴ κι ἐκεῖνα, ποὺ δὲν ἔχουν,
κι ἐκεῖνα, ὅπου σέρνονται, κι ἐκεῖνα, ὅπου τρέχουν.
“Ολα προσεύχονται ! Τῆς γῆς τὸ ταπεινὸ χορτάρι,
δ ἥλιος δ περήφανος καὶ τ' ἀργυρὸ φεγγάρι **+**

ἡ θάλασσα, ὁ ποταμός, τὸ δάσος καὶ ἡ βρύση.
 Δὲν ἀπομένει τίποτε, χωρὶς νὰ προσκυνήσῃ
 καὶ δίχως νὰ προσευχηθῇ στοῦ κόσμου τὸν Πατέρα

Προσεύχεται κ' ἡ νύχτα· προσεύχεται κ' ἡ μέρα,
 κ' ἡ φλόγα, ποὺ σηκώνεται ἐπάνω κι ἀνεβαίνει,
 ὅταν στὰ ἔρημα βουνὰ φτωχὸς βοσκὸς ζεσταίνη
 κι ὁ ἥλιος ὅταν σ' ἄρρωστο ζωὴ καὶ ζέστη δίνῃ !
 Τὸ σκουληκάκι τὸ κορμὸν στὸν ἥλιο σὰν ζεσταίνῃ,
 τὸ χέρι ὅταν ἐλεῆ, ἡ γῆ ὅταν βλασταίνῃ,
 καὶ τ' ἄνθος, ποὺ τριγύρω του σκορπίζει τὴν πνοή του,
 καὶ εἰναι μυρισμένη του πνοὴ ἡ προσευχή του.

Προσεύχεται, ὅταν κανεὶς στὸ ἔργο του πιστεύῃ,
 κάνει μεγάλη προσευχὴ τὸ χέρι, ποὺ δουλεύει !
 Τὸ χέρι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ προσεύχεται κι ἐκεῖνο,
 ὅταν ἀνοίγῃ τὸ κλουβί στὸ σκλαβωμένο σπίνο !
 Προσεύχεσαι, ὅταν ζητᾶς ψωμὸν γιὰ ἔνο στόμα !
 κι ὅταν θυμᾶσαι τοὺς νεκρούς, ποὺ κοίτονται στὸ χῶμα.
 Εἶναι ἄγια προσευχὴ τὸ γέρο νὰ ζεσταίνῃς,
 καὶ τοῦ ἔχθροῦ σου τὴν πληγὴ μὲ δάκρυα νὰ πλένῃς.

^οΑχιλλεὺς Παράσχος

ΤΟ ΑΓΙΟ ΦΥΛΑΚΤΟ

Ο Μιχάλης Πέλεκας
Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες,
ποὺ δὲ Μιχάλης Πέλεκας ἦταν
στρατιώτης, καὶ κηρύχθηκε στὰ
1912 δὲ Ἑλληνουργικὸς πόλεμος. "Οπως σὲ δλα τὰ συντά-
γματα, ἔτσι καὶ στὸ μηχανικό,
ποὺ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ
ἄκουσαν μὲ ἀκράτητο ἐνθου-

σιασμό. Οἱ στρατιῶτες ἐτοίμασαν τὰ ἐργαλεῖα των, γιὰ νὰ
ἀναχωρήσουν γιὰ τὰ σύνορα καὶ δὲ Πέλεκας κατέβηκε στὸν
Πειραιᾶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ μητέρα του.

—Φεύγομε, Μάνα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἡρθε ὁ καιρός. Πᾶ-
με νὰ λευτερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησί-
ες τὶς ἀλειτούργητες..... Φεύγω ! τὴν εὐχή σου !

Ατάραχη τὸν ἀκουσε ἡ χήρα ἡ Σεοιφιώτισα.

— Μὲ τὴν εὐχὴν τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἰπε. Ὑκρυψε ἔνα δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ τὰ ἀσπρόδρουχα. Ὑστερα κατέβασε ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα ἔνα μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἄγιο φυλακτὸ τοῦ πατᾶ, τοῦ πατέρα της, ἐκαμε τὸ σταυρό της, τὸ φίλησε καὶ εἶπε:

— Πάρε το, παιδί μου, ὄδηγό σου καὶ φυλακτό σου!

·Ο Μιχάλης τὸ ἔβαλε μὲ εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του, σὲ μία ἐσωτερικὴ τσέπη.

·Ολα τὰ ἀγαποῦσε δι Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια καὶ ὅλα τὰ σεβόταν, ἀλλὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπά, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, δταν ἐπῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα. Μέσα στὸ πρώτο φύλλο μάλιστα δι Πατριάρχης εἶχε γράψει καὶ τὸ ὄνομά του, δταν τὸ χάριζε στὸν Πάτερ Κοσμᾶ.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια μεγάλωσε δι Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ νὰ τὸ ἀκούῃ καὶ ἀλλη μιὰ φορὰ ἡ μητέρα του. Καὶ ἐκείνη, καθισμένη στὸ σκαμνάκι της, ἐκινοῦσε σιγὰ σιγὰ τὸ κεφάλι, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ οὐράνια χαρὰ ψιθυρίζοντας:

— Προσκυνῶ τὸ λόγο Σου, Χριστέ μου... προσκυνῶ τὸ λόγο Σου...

Καὶ τώρα πάλι, ποὺ ἐφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὸ ἐπαιρονε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθό.

·Ἐπῆρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του καὶ ἔκεινησε νὰ φύγη.

— Στὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ, παιδί μου! Ὡρα καλή! ψιθύρισε ἡ μάνα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἐξώθυρα, δυνατὴ καὶ ἀδάκουτη, ἔως δτου χάθηκε τὸ παιδί της στὸ βάθος τοῦ δρόμου.

“Οπως δλα τὰ σώματα τοῦ οτρατοῦ, ἔτσι καὶ τὸ μηχανικὸ δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Ἐσήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὸ πεζικό, ἔδωσε χέρι στὰ πυροβόλα. Πολλὲς φορὲς ἐχύθηκε στὴ φωτιὰ καὶ βγῆκε δράκος ἀνίκητος.” Εγινε κοσμαιάπτη.

‘Ο Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. “Η μὲ τὴ σκαπάνη δούλευε ἦ μὲ τὸ τουφέκι, ἦταν τρομερός.

— Άπο σίδερο εἶναι αὐτὸς ὁ Σεριφιώτης; ἔλεγε ὁ λοχίας του· οὕτε κούραση τὸν πιάνει οὕτε σφαῖρα.

Καὶ ὁ λοχαγός του πάλι περνῶντας κάποτε ἀπὸ κοντά του ἀπλώσε ἐλαφρὰ στὸν ὄμβο του τὸ χέρι καὶ εἶπε:

— Εὖγε, παλληκάρι μου!

‘Ο Μιχάλης χαμογέλασε εὐχαριστημένος. Καὶ ὅταν ἀλλοτε εἶχαν καταυλισμὸ καὶ ἀνάπαινση, ξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ιερὸ βιβλίο καὶ ἀρχίζε νὰ διαβάζῃ :

«Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω ;»

“Υστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἥ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιαννιτσά. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, ποὺ ἔφευγαν νικημένα ἀπὸ δύο ἔβδομάδες, ἐστάθηκαν ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ιερή των πόλη. ”Αδικος κόπος. Ποιός ἡμποροῦσε νὰ σταματήσῃ πιὰ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο, ποὺ ἔδειχνε τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ; Κανείς! Καὶ ἡ μάχη ἀρχισε. “Ωρμησαν τὰ πεζικά, μούγκρισαν τὰ πυροβόλα, ἄναψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! φώναξε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Μιχάλης Πέλεκας σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε

τὰ λόγια, ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός:
«Κῦμα θὰ γίνη μιὰ μέρα ἡ Ἑλλὰς νὰ καταπῆ τὸ βράχο!»

Ο ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε
ἀντικρὺ τὰ νερά του· βραχνὰ καὶ ξέμακρα βογγοῦσαν τὰ
τουρκικὰ πυροβόλα.

Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεση. Ο ἔχθρὸς
ἦταν καλὰ ωχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές, ἐνῶ οἱ δικοί μας
εὑρίσκονταν στὴν πεδιάδα χωρὶς προχώματα καὶ πολλὲς φο-
ρὲς ἵσαν ἀναγκασμένοι νὰ περνοῦν παραπόταμα, τρία μέτρα
βάθος.

“Εξαφνα ἥρθε μία διαταγή:

— Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!

Ήταν ἔνα βαθὺ παραλάδι τοῦ Λουδία.

Τὸ μηχανικὸ ἔτρεξε ἐκεῖ. Οἱ ἄνδρες ἄρχισαν τὴν δουλειὰ
γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρα-
τὸς ὁ νικητής. Άλλὰ οἱ Τοῦρκοι τὸ ἔνοιωσαν καὶ τοὺς ἔβαλαν
στὸ σημάδι μὲ τὸ πυροβολικό των.

Οἱ ἄνδρες ὅμως τοῦ μηχανικοῦ ἔμεναν ἀτρόμητοι στὸ
ἔργο των. Τὰ ἐργαλεῖα δούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκουόταν
γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικό μας θέλησε
νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ οἱ ἑλληνικὲς ὀβίδες περνοῦσαν
ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των καὶ ἔσκαζαν πέρα στὶς ἔχθρικὲς
πυροβολαρχίες.

Οἱ Τοῦρκοι κατάλαβαν τὸν κίνδυνο. Αν οἱ Ἑλληνες
περνοῦσαν τὸ ποτάμι, ἥσαν χαμένοι. Τάγματα πυκνὰ πεζι-
κοῦ ἔτρεξαν τότε κατὰ τὸ παραπόταμο καὶ ἄρχισαν νὰ φύ-
κνουν μὲ πεῖσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὕδρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἀφῆ-
καν τὰ ἐργαλεῖα κι ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι δούλευαν
στὸ γεφύρι.

Ωστιήρ του. Ὁ Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰν λιοντάρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του :

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας !

Τίτοτε ἄλλο. Ἐπειτα ἔανάπιασε τὴ δουλειά.

Ἐξαφνα ἔνοιωσε ἔνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰν νὰ τὸν ἐσπρωξε κανεὶς πίσω· λίγο ἔλειψε νὰ πέσῃ. Ἄλλὰ τὴν ἵδια στιγμὴ ἄλουσε ἀπὸ πίσω ἔνα δυνατὸ θόρυβο· ἐγύρισε καὶ εἶδε. Ἡταν τὸ πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα, καὶ οἱ Τοῦρκοι πῆραν δρόμο, ἔαλισμένοι ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ πυρά. Τὸ γεφύρι στήθηκε, τὰ στρατεύματα πέρασαν κυνηγώντας τὸ νικημένο ἐχθρό, ποὺ σκόρπιζε κατὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

— Τοῦ Ἅγιου Δημητρίου στὴν ἐκκλησίᾳ του θὰ λειτουργηθοῦμε..., συλλογίσθηκε ὁ Μιχάλης καὶ ἔνα κρυφὸ δάκρυ χαρᾶς κατέβαινε στὸ πρόσωπό του.

Δὲν ἐπέρασαν στιγμὲς καὶ εἶδε τὸ Γεράσιμο Κεφαλλωνίτη, συστρατιώτη του, πλάγι.

— Ἔ, Πέλεκα ! τοῦ φώναξε.

— Ἐδῶ εἰσαι καὶ σύ ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ καὶ δλο ἐμπρός ! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἄλλὰ τὴν ἵδια στιγμὴ ἔαφνίσθηκε καὶ δείχνοντας τὸ στῆθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, εἶπε :

— Μωρὲ Πέλεκα, μία τρύπα ἔχεις ἐδῶ !

Ὁ Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ἔχασε. Γρήγορα ὅμως θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνοιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλα-

βε καὶ ἔκονυμπώνοντας τὸ χιτώνιό του ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύλωσαν περίεργοι νὰ ἴδουν. Ὁ Μιχάλης τὸ σήκωσε ψηλὰ καὶ ἔδειξε τὸ ἵερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ σφαιρά. Ἡ σφαιρά εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἔξωφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίο ἔως τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε!... εἶπε ὁ Γεράσιμος Κεφαλλωνίτης καὶ ἔκαμε τὸ σταυρό του.

Καὶ οἱ ἄλλοι ἄνδρες ἔκαμαν τὸ ἵδιο. Ὁ Μιχάλης ἐφίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε μὲ εὐλάβεια στὸ χιτώνιό του.

« Η πίστις σώζει», λέγει ἔνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης Πέλεκας εἶχε πάντοτε ἀσάλευτη πίστη μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἔκείνη σὲ πολλὲς μάχες ἐπολέμησε καὶ πολλὲς φορὲς ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἄλλα ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μητέρας του τὸν ἐφύλαξαν.

“Οταν ἔγινε εἰρήνη καὶ γύρισε τὸ μηχανικὸ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τὸν πρώτους, ποὺ πήδησαν στὴν προκυμαία, ἥταν καὶ ἔνας ὑψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τὸν δικούς του. Μία γυναίκα μὲ νησιώτικη μανδήλα χύμηκε μέσα στὸ πλήθος καὶ ἀγκάλιασε τὸ λοχία.

— Μιχάλη μου, παιδί μου, Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ “Υψιστος!

“Ηταν ἡ κυρα - Δημήτραινα, ἡ Σεριφιώτισα, ποὺ δεχόταν τὸ γυιό της νικητή, μὲ δύο γαλόνια στὸ χέρι τώρα.....

‘Ο Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιὰ στρατιώτης. Ἐπῆρε τὴν ἄφεσή του, ξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

‘Υψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρα - Δημήτραινα τὸ ἄγιο φυλακτό, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωή τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ!

Στέφανος Δάφνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

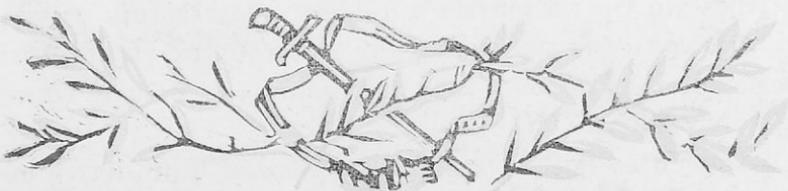
Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΝΤΩΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γλυκειά τοῦ κόσμου Δέσποινα, μιὰ χάρη θέλω νὰ μοῦ κάνης:
τὸ χέρι μου νὰ γιάνης,
τὸ χέρι, ποὺ λαβώθηκε βαριὰ ἀπὸ τὸν ἔχθρο μου
καὶ σκλαβωμένο τώρα στέκει,
γιὰ νὰ μπορέσω γρήγορα νὰ ξανακάνω τὸ σταυρό μου,
νὰ ξαναπιάσω τὸ ντουφέκι !...
†

Δὲν εἶμαι ἐγὼ τὸ "Άδικο, τὸ Δίκιο εἶμ' ἐγώ,
δὲν εἶμ' ἐγὼ δὲ κατακτητής, ἐγὼ εἶμ' δὲ Έλλάδα,
κι ἔστησα ἐδῶ τὴ λόγχη μου ἀλύγιστη λαμπάδα
τῇ Υπερομάχῳ Στρατηγῷ !

Νὰ πολεμάω μερόνυχτα, ὡς "Άγια Παρθένα,
γιὰ τὴν Πατρίδα ὅρθιος, γονατιστὸς γιὰ Σένα !
†

Tīmos Mωραϊτης

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΤΕΣ

Ο τίμιος Σταυρός. Ο Ηράκλειος δὲν ήταν μόνο γενναῖος βασιλεύς· ήταν ποτισμένος ἀκόμη μὲ βαθειὰ πίστη στὸ Θεό· καὶ τὴν πίστη του αὐτὴν κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ δόλοι ληρῷ στὸ λαὸν καὶ τὰ στρατεύματά του, γιὰ νὰ τιμωρήσουν τοὺς ἔχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς χώρας, τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς συμμάχους των Ἀβάροντων.

Ἐπιτὰ χρόνια πολέμησε ὁ Ηράκλειος μὲ τοὺς Πέρσες, ἔως ὅτου τοὺς ἀνάγκασε νὰ δεχθοῦν τὴν εἰρήνην καὶ νὰ περιορισθοῦν στὰ παλιά των σύνορα. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν ὡρα, ποὺ ἐξείνησε γιὰ τὴν ἐιστρατεία αὐτὴν ἔως τὴν τελευταία στιγμή, πάντοτε κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὰ χέρια. Αὐτὴν ἔδωσε καὶ σ' αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιῶτες του θάρρος νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ νικήσουν.

Χάρις στὸν ἥρωικὸν καὶ εὐσεβῆ βασιλέα ἡ βυζαντινὴ αὐ-

τοκρατορία σώθηκε ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ἔως τώρα κίνδυνο. Μυριάδες αἰχμάλωτοι, ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ζαχαρίας, ἐλευθερώθηκαν· οἱ ἀνατολικὲς ἐπαρχίες ἀνέπνευσαν καὶ ἡ βασιλισσα πόλη κοιμᾶται πιὰ ἥσυχη.

Ο δοξασμένος ὅμως αὐτοκράτωρ δὲν ἐθεωροῦσε γιὰ μεγαλύτερο του κατόρθωμα τὶς λαμπρὲς νῖκες του, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀπελευθέρωσε τὸν τίμιο Σταυρὸν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Πέρσων.¹⁰ Δεκαπέντε χρόνια πρωτύτερα οἱ Πέρσες, δταν ἐκυρίευσαν τὰ Ἱεροσόλυμα, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα λάφυρα εἶχαν πάρει, γιὰ νὰ χλευάσουν τοὺς χριστιανούς, καὶ τὸν τίμιο Σταυρό, ποὺ δέχθηκε στὸ Γολγοθᾶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Η χριστιανικὴ παράδοση ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἀγία Ἐλένη, ἡ μητέρα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, εὑρῆκε πρώτη τὸν τίμιο Σταυρὸν θαμμένο στὰ χώματα τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ τὸν ἀνύψωσε μὲ τὰ ἴδια βασιλικά τῆς χέρια στὴν παλιά Του θέση.

Ο εὐσεβῆς λοιπὸν Ἡράκλειος πρῶτο ὅρο τῆς συνθήκης μὲ τοὺς Πέρσες ἔβαλε νὰ τοῦ δώσουν τὸ ζωοποιὸ Σταυρό. Καὶ στὰ 628—Σεπτέμβριο μῆνα—γυρίζοντας στὴν πρωτεύουσα Τὸν ἔφερε μαζί του, ως τὸ πολυτιμότερο τρόπαιο· ἔφερε πρὸς τὴν προσκυνήσουν οἱ χριστιανοὶ τὸν Σταυρόν, ποὺ τοὺς ἔδωσε τὴ δύναμη νὰ νικήσουν, προτοῦ Τὸν ἀνυψώσουν στὴν ίερὴ θέση Του.

Η μαγάλη πομπή. Οταν ἔφυσε ὁ Ἡράκλειος στὴν ἀπέναντι τῆς πρωτεύουσας ἀσιατικὴ ἀκτὴ, ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλης τῆς γύρω περιοχῆς ἔτρεξεν νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν.

Ἐμπρὸς πήγαινε ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ γυιὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος· ἀκολουθοῦσε ἡ Σύγκλητος, ὁ χλῆρος, οἱ ἀρχοντες καὶ ὁ λαός. Σὲ δὴ τὴ διαδομὴ ἐψαλλαν ὑμνους στὸ Θεὸν καὶ ἔλεγαν ἐπαίνους στὸ νέον Ἀλέξανδρο, ποὺ νίκησε τοὺς Ἰδιους ἔχθροὺς τοῦ ἐλληνισμοῦ, τοὺς Πέρσες.

Συγκινητικὴ ἦταν ἡ στιγμή, ποὺ συναντήθηκαν πατέρας καὶ γυιός· ὁ διάδοχος ἔπεσε μὲ λυγμοὺς στὰ πόδια τοῦ πατέρα του. Ὁ Ἡράκλειος ἐσήκωσε ἀμέσως ἐπάνω τὸ παιδί του, τὸ ἄγκαλιασε καὶ τὸ φίλησε δακρυσμένος· ἔτσι ἀγκαλιασμένοι πατέρας καὶ γυιὸς ἔχυσαν ἄφθονα δάκρυα, ποὺ πότισαν τὴ γῆ.

Τὸ θέαμα συνεκίνησε βαθιὰ τὰ πλήθη, ποὺ ἔσπασαν καὶ ἐκεῖνα σὲ δάκρυα θεομά· γι' ἀρκετὴ ὥρα δὲν ἄκουες παρὰ λυγμούς, λυγμούς, λυγμούς!

Δέκα χρόνων παιδὶ ἄφησε ὁ Ἡράκλειος τὸ διάδοχο, πρὶν ἔκινήσῃ γιὰ τὸν πόλεμο· τὸν εἶχε ἐμπιστευθῆ, ὅπως εἶπε τότε, στὸ Θεό, στὴ Θεοτόκο καὶ στὰ χέρια τοῦ πατριάρχη. Καὶ τώ-

οι ἦταν ἔφηβος. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεοτόκος ἐπροστάτευσαν τὸν Ἡράκλειο καὶ τὸ παιδί· καὶ ὁ πατριάρχης παραδίνει στὰ χέρια τοῦ γενναίου πατέρα τὸν ἀγαπημένο του γυιό.

Πῶς νὰ ὀνομάσῃ κανεὶς τὴν ἐπιστροφὴν ἐκείνη τοῦ Ἡράκλειον στὴν πρωτεύουσα; Ἡταν τάχα ἔνας συνηθισμένος θρίαμβος, ποὺ ἔκανε ὁ νικητὴς αὐτοκράτωρ; Ἡταν μία εὐλαβῆς λιτανεία, ποὺ συγκινεῖ τὶς καρδιὲς τῶν χριστιανῶν; Ἡταν καὶ τὰ δύο μαζί; Ὁ, τι δμως καὶ νὰ ἦταν, λίγες, πολὺ λίγες, φορὲς συμβαίνουν τέτοια στὴν ἴστορία.

Ἐμπρὸς ἐμπρὸς πηγαίνει ὁ τίμιος Σταυρός. Ἀξιωματικοὶ τὸν κρατοῦν μὲ εὐλάβεια καὶ γύρω — δεξιά, ἀριστερά, πίσω — ἔξαπτέρυγα χρυσὰ καὶ λάβαρα πολύτιμα καὶ εἰκόνες ἀσημένιες καὶ χρυσές, καὶ σταυροὶ καὶ λαμπάδες ἀναμμένες.

Κατόπιν ἀκολουθοῦσε ἡ χρυσὴ εἰκόνα τῆς Ὁδηγήτριας. Δύθ διάκοι τὴ σηκώνουν στὰ χέρια.

Ἄπὸ τὰ χείλη ὅλων ἀνεβαίνει ὁ ὅμνος τοῦ Ἀκαδίστου,

γιατί κανεὶς δὲν ἔκάθησε τὴ βραδὶά ἐκείνη, ὅταν τὸν ἐπρωτόφαλλαν στὴν Παναγία, ποὺ βοήθησε τοὺς λίγους Χριστιανοὺς νὰ διώξουν, ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, τοὺς Ἀβάρους ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη;

«Τῇ Ὑπερομάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις Σου, Θεότοκε. Ἄλλ’ ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω Σοι· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε!».

«Ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἡ βασιλικὴ ἄμαξα, ποὺ τὴ σύρουν τέσσαρες ἐλέφαντες.

Ο πατριάρχης μὲ τὸ ἀσημένιο θυμιατὸ θυμιατίζει μὲ σμύρνα καὶ λιβάνι, προσεύχεται καὶ ψάλλει τὸν ὅμνο, ποὺ συνέθεσαν ἔξεπιτηδες γιὰ τὴ νίκη ἐναντίον τῶν Περσῶν:

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν αληρονομίαν Σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμανος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα!».

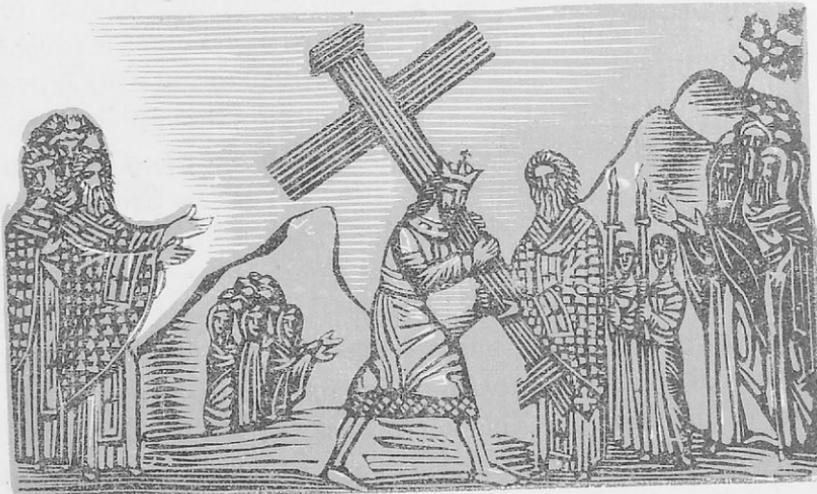
Τὸν αλῆθιος, ἀνάμεικτοι δὲ οἱ πλούσιοι, ἄρχοντες, καὶ πτωχοί, ἵσοι καὶ ἀδελφωμένοι, κρατοῦν στὰ χέρια κλαδιὰ ἐλιᾶς καὶ ἀναμμένες λαμπάδες. Ὅλοι ψάλλουν τὸν ὅμνο.

Ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ δλες τὶς φωνὲς ἀκούεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ βασιλικὸν δόρμα ἡ τρεμουλιαστὴ ἀπὸ τὴν μεγάλην συγκίνησην φωνὴ τοῦ Ἡρακλείου, ποὺ συνοδεύει τὴν ψαλμωδίαν τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Τί δύορφα ποὺ εἶναι!

- Σταυροπροσκύνησις. Η πομπὴ δλο καὶ προχωροῦσε κι ἔφμασε τέλος στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, δπου ἔγινε ἡ πανηγυρικὴ δοξολογία καὶ ἡ πρώτη «Σταυροπροσκύνησις». Ο τίμιος Σταυρὸς ἀπετέθη ἔπειτα στὸ ναὸ τῆς Θεοτόκου στὶς Βλαχέρνες.

Αρκετοὺς μῆνες συνεχίζοταν ἐκεῖ ἡ «Σταυροπροσκύνησις». Απὸ τὴν πιὸ ἀπόμερη ἄκρη τῆς αὐτοκρατορίας ἥρθαν οἱ χριστιανοὶ νὰ προσκυνήσουν τὸν τίμιο Σταυρό.

Ο Ήράκλειος δὲν ἔλησμόνησε τὸ χρέος του. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 629 ἔπλευσε στὴ Συρία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθασε στὴν Ἱερὴ πόλη κι ἔφερε τὸ τιμιώτατο κειμήλιο. Τὸ παρέδωσε σῶι καὶ ἀκέραιο στὸν πατριάρχη Ζαχαρία καὶ στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἀνύψωσε στὴν παλιά του θέση « τὸν ξωοποιὸν Σταυρόν ».

Πεζὸς καὶ ἀνυπόδητος δὲ αὐτοκράτωρ, ὡς ἔνας ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἐπῆγε ἐως τὸ Γολγοθᾶ κρατώντας μόνος του « τὸν τίμιον Σταυρόν ». Πατριάρχης, κλῆρος καὶ λαός, ποὺ οἱ περισσότεροι εἶχαν δοκιμάσει τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀκολούθησαν δακρυσμένοι. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των ἀνέβαινε ἡ εὐχαριστία πρὸς τὸ Λυτρωτή των ἀπὸ τοὺς Πέρσες, τὸ Λυτρωτή ὅλου τοῦ κόσμου : « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου ! »

Τὰ εὔσεβη ἔργα του.

Περισσότερα ἀπὸ 1300 χρόνια ἐπέρασαν ἀπὸ τότε δὲν ἔλησμόνησε τὸν Ήράκλειος λησμονήθηκε ἵσως καὶ ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ὑπάρχει πιά. Ἀλλὰ ζοῦν ἀκόμη — καὶ θὰ ζοῦν, ἔως ὅτου ὑπάρχουν Ἑλληνες — οἱ δύο τελετές, τοῦ Ἀκαδίστου ὕμνου καὶ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Εἶναι τελετὲς θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς μαζὶ καὶ ἐπαναλαμβάνονται κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα τὶς καθιέρωσαν δὲν ἔλησμόνησε καὶ ἡ Ἐκκλησία, εὐχαριστήρια στὴν Παναγία, ποὺ βοήθησε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν Πόλη τοὺς Ἀβάρους, εὐχαριστήρια στὸ Θεό, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σταυροῦ Του ἔσωσε ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὴ χώρα.

Πόσο συγκινοῦν τὴν ἐλληνικὴ χριστιανικὴ ψυχή, γιατὶ τῆς θυμίζουν τί δύσκολους καιροὺς πέρασαν ἡ πατρίδα καὶ ἡ θρησκεία ! Οἱ χριστιανοὶ ἐπολέμησαν νὰ σώσουν τὴ θρησκεία τῶν, καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἀπλωσε τὴν εὐεργετική της δύναμη καὶ προστάτευσε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν πατρίδα των !

Μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἀκούουν
οἱ χριστιανοὶ τὸν ὑπέροχο ὅμον καὶ τὸν ἐπαναλαμβάνουν :

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου ... »

Καὶ ξητοῦν νὰ μὴ παύσῃ νὰ τοὺς χαρίζῃ τὴν προστασία
Του...

Καὶ κάθε χρόνο τὴν Παροσκευὴν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος
τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, ποὺ γίνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀ-
καθίστου ὅμνου, πλημμυρίζουν τοὺς ναοὺς σὲ κάθε γωνία τῆς
γῆς νὰ προσευχηθοῦν. « Οπου ὑπάρχει Ἑλληνικὴ ἐκκλησία,
πλούσια ἡ πτωχή, ἐλεύθερη ἡ σκλαβωμένη ἡ στὰ μακρυνὰ τὰ
ξένα, μὲ κατάνυξη καὶ δάκρυα ὅταν ἀκούσουν οἱ χριστιανοὶ¹
πρῶτα τὸ χορὸν νὰ φάλη τὸν περιώνυμο ὅμον :

« Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια!... ».

Καὶ ἔπειτα ὁ ἀγαθὸς ἀσπρομάλλης ιερεὺς μὲ φωνὴν ὅλο
συγκίνηση ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τῆς σεμνῆς Θεοτόκου θὰ εἴπῃ
τοὺς γλυκοὺς στίχους τῶν γλυκυτάτων χαιρετισμῶν Της :

Χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρὸν ἐκλάμψει·

Χαῖρε, δι' ἧς ἡ ἀρὰ ἐκλείψει·

Χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις·

Χαῖρε, τῶν δακρύων τῆς Εἴας ἡ λύτρωσις...

Χαῖρε, ἀστραπὴ τὰς ψυχὰς καταλάμπουσα·

Χαῖρε, ὡς βροντὴ τοὺς ἔχθροὺς καταπλήττουσα·

Χαῖρε, ὅτι τὸν πολύφωτον ἀνατέλλεις φωτισμόν·

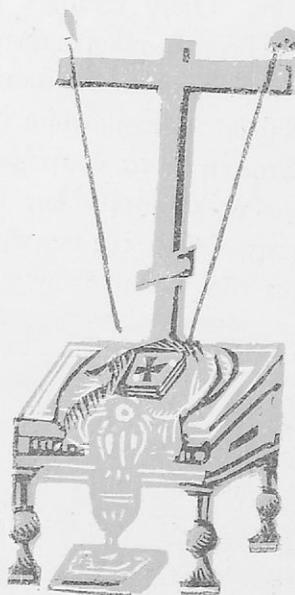
Χαῖρε, ὅτι τὸν πολίρρυτον ἀναβλύζεις ποταμόν...

Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε !

Καὶ τότε οἱ χριστιανοὶ κλαίουν, κλαίουν εὐχαριστημένοι,

γιατί αἰσθάνονται, δτι ἡ Παναγία εἶναι κοντά των, ἔτοιμη
νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, νὰ τοὺς πονέσῃ, νὰ τοὺς βοηθήσῃ σὲ
κάθε δύσκολη στιγμὴ τῆς ζωῆς των...

N. A. Κοντόπουλος

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ο ξανθός έπισκεπτης 'Η χρονιά του 1943, δπως άλες οι χρονιές της μαύρης Κατοχής, ήταν φρικτή' πείνα, άρρωστια και δυστυχία μάστιζαν τὸν τόπο. "Ο, τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί καὶ ὅ, τι ἀφῆναν ἐκεῖνοι τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἰταλοί καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στή γενική αύτή δυστυχία ό Θοδωράκης και ή Φανή ήσαν δρφανά ἀπὸ πατέρα τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 43, γιατὶ τὸν ἔπιασαν—ἔλεγαν—σὲ μία σδημοδοκιμὴ γέφυρα μὲ κειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν τὰ δύο παιδιά μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ ἀποστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ή κυρὸ "Αννα δὲν ἐλύγισε." Ἐκρυψε στὰ κατάβαθμα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἀρχισε νὰ ἔνοδουλεύῃ, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεισε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Πέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλὰ ἥρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ή παραμονὴ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων εὔρηκε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἕνα δωμάτιο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἀδειο ἀπὸ διτι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά—10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ή κορούλα—έκαμπαν τὴν προσευχούλα των καὶ κοιμήθηκαν νηστικά, γιατὶ τὸ λόγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ είχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καῦμένα στὸν ύπνο των!

Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, γονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ, εἰκονίσματα καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι Της, τὸ μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ δρφανά.

Πῶς ἥρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της!... Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἄλλα δὲ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀ-

ποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες πέρασαν καὶ ἡ χυρὰ Ἀννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὑπνον· κάποτε, σὰν σὲ δνειρό, ἀκουσε νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ καλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλῃ γιορτῇ.

Θέλει νὰ σηκωθῇ νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ο κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν δεμένη μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι νόμισε, δτι κτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν δύως τόσο βαρὺς ὁ ὑπνος της, ποὺ οὕτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ.

Κάποιος πέρασε μέσα ἔλαφρά, σὰν νὰ πατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν;

“Ανοιξε τὰ μάτια της νὰ ίδῃ· τῆς φάνηκε, δτι τὰ ἀνοιξε, καὶ εἰδε τότε, δτι ὁ ξένος ἦταν ἔνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

“Εκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ρωτήσῃ ποιὸς ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εύμορφιά, ἀλλὰ ὁ βαρὺς ὁ ὑπνος δὲν τὴν ἄφηνε.

‘Ο Ἐπισκέπτης προχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἔνα χάρτινο κιβώτιο, ἔνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ. ‘Απλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ χάιδεψε καὶ ἔνα φῶς ζωηρό, ἀλλὰ ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ χύθηκε γύρω καὶ φώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ήλιος· τοὺς χαμογέλασε καὶ ἔνα ἀρωμα ἀπὸ ρόδα πλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἴπε, Σὲ ἐγγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπετάχθηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια Του νὰ τὰ ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέξῃ

μὲ τὰ δάκρυά της. Ἀλλά, ὅταν εὔρεθηκε δρόμη, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς Ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαμῆ.

Τὸ δύνειρο εἶχε σφήσει. Μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Τὸ κάρτινο κιβώτιο. Ἐκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μία ματιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοούσλα των ἀκουόταν ἐλαφρά· ἐκοιμῶνταν ἥσυχα ἥσυχα, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια Ἐκείνου μὲ τὴν παλιὰ οὐλή.

— Οταν δύως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἔνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἔκεινο, ποὺ ἄφησε διθεῖος Ἐπισκέπτης. Μὲ δλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε στὰ χέρια· τῆς φάνηκε πολὺ βαρύ. Τὸ ἄνοιξε· ὡ, τὸ θαῦμα!

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! Εἴπε πάλι, καὶ ἀρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της.

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνῆστε! Σηκωθῆτε γρήγορα!

Καὶ τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιά ξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸ βαθὺ πρωινὸ σπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεββάτι ἔτριψαν τὰ ματάκια των. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ ἀγονροέξύπνημα ρώτησαν μὲ ἀπορία:

— Γιατί, μανούλα, μᾶς ξύπνησες τόσο πρωί;

— Ελάτε, ἐλάτε γρήγορα νὰ ιδῆτε, τοὺς ἀπήντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ιδοῦν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ύποδήματα, ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἔνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἔνα φορεμα-

τάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι ἔνα ὑφασμα μάλλινο γιὰ γυναικεῖο φόρεμα· δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἔνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ βαγόνια.

Τὰ παιδιὰ δὲν ἔχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δάκτυλά των ἀρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

‘Απὸ κάτω ἥταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κουτιά, κουτιά, κουτιά, χάρτινα καὶ τενεκεδένια. ‘Αλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστίκια, γαλετάκια, ζάχαρη, σοκολάτα, τσάϊ, καραμέλες, ἀφράτα μπισκότα· ώς καὶ βῦθοι ἦσαν μέσα νὰ παίζουν παιδιά.

Τὰ δρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολύτιμα πράγματα!

Καὶ ἔκπληκτα ρώτησαν:

—Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

—Ο καλὸς Χριστός! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

‘Ο Θεοδωράκης, ἀνυπόμονος, ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἀρχίσε νὰ τὸ ἔρευνα. Σὲ μία τσέπη βρῆκε ἔνα φάκελο.

—Μανούλα, κοίταξε ἔδω, ἔνα γράμμα, εἶπε καὶ τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἔνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολλαρίων καὶ ἔνα σημείωμα, ἐλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο σὲ μία ἐλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

Τὴν δρα ἐκείνη — εἶχε βγῆ πιὰ ὁ ἥλιος — ἀνοιξε ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μπῆκε μέσα ἡ κυρία Εὐγενία, ἀδελφὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ φιλοπτώχου ταμείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ πέρασε νὰ

είπη στὴν κυρία "Αννα γιὰ τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφήσει περνώντας. Τὸ ἔστελνε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου. 'Αλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχὴ των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ δρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκονίσματα, εὐχαριστοῦσαν τὸ θεῖο παιδάκι, ποὺ γεννήθηκε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία, τὴν ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστατεύῃ χριστιανικὴ καρδιά.

Θεομὰ δάκρυα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαιναν ἀπὸ τὰ μάτια των.

N. A. Κοντόπουλος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ

 Ο δάσκαλός του. Στὸ Πήλιο, ἀνάμεσα στὶς ὁξιές, τὶς βαλανιδιές, τὶς ἄγριες καστανιές, μέσα σὲ ἔνα μεγάλο σπήλαιο, ζοῦσε ὁ κένταυρος Χείρων, σοφὸς ὅσο καὶ καλός. Ἡταν ἔνα παράξενο πλάσμα, ἀνδρας καὶ ἵππος μαζί. Ἀπὸ τὸ κεφάλι ἔως τὴ μέση ἀνθρωπος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἵππος.

„Αν καὶ γέρος, στεκόταν ἵσιος καὶ ἀλύγιστος. Οἱ λευκὲς τρίχες τῆς κεφαλῆς του χυμάτιζαν στοὺς πλατεῖς ὅμους του καὶ τὰ κάτασπρα γένεια του σκέπαζαν τὸ στῆθος του. Τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε βαθειὰ σκέψη, μεγαλεῖο καὶ καλωσύνη.

Στεφανωμένος μὲ πράσινα φύλλα καὶ μὲ δέρμα λέκου γιὰ σκέπασμα στοὺς δυνατοὺς ὅμους, περιπατοῦσε σιωπηλὸς στὰ δάση καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πέταλά του ἔτριζαν τὰ ἔερὰ κλαδιά. Ἀκόμη καὶ στὰ ἄψυχα σκόρπιζε σεβασμὸς ἀπειρο τὸ πέρασμά του.

Χρόνια ζοῦσε ὁ Χείρων στὸ βουνό, γιατὶ οἱ θεοὶ τὸν εἰχαν κάμει γιὰ τὶς ἀρετές του ἀθάνατο.

„Αλλὰ ἐκεῖ ἐπάνω δὲν ἦταν μόνος· εἶχε συντροφιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἥρωών, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύονταν οἱ γονεῖς τῶν νὰ τὰ μορφώνη.

Στὸ ἀπόμερο ἐκεῖνο σχολεῖο τοῦ παράξενου σοφοῦ, πότε στὸ προσήλιο — τὸ χειμῶνα — καὶ πότε κάτω ἀπὸ τὸν βαθὺ τὸν ἴσκιο τῶν δένδρων — τὸ καλοκαίρι — κοντὰ στὶς κυρτάλλινες πηγές, μορφώθηκαν ὅλοι οἱ ἥρωες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο μαθήτευσε καὶ ὁ Ἀσκληπιός.

Μὲ τὴ σοφὴ διδασκαλία τοῦ Χείρωνος, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἀσκησὴ τὴ σωματικὴ, ὅταν μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ αὐτά, ἔγιναν σπουδαῖοι ἀνδρες· ὑπῆρξαν οἱ κοινωνικοὶ ἀναμορφωτὲς καὶ οἱ καλύτεροι ὑπερασπιστὲς τῆς πατρίδας των.” Εκαμαν δίκαιους νόμους, τὴν καθάρισαν ἀπὸ τὰ θηρία, τοὺς ληστές, τὰ ἔλη. Ἐδημιούργησαν ἀθάνατα ἔργα, διέσχισαν τὶς θάλασσες καὶ ὠργάνωσαν τὰ πρῶτα πλουτοφόρα ταξίδια. Ἐσκυψαν πονετικοὶ ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ἔχυσαν τὸ βάλσαμο τῆς παρηγορίας καὶ τῆς θεραπείας.

Ποιός ἡμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἰάσονα, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ἀσκληπιό;

Ἡ πρώτη θεραπεία. Χείρων !

Χείρων ! ἐξέσπασαν μιὰ ἡμέρα ἔξαφνα
ζωηρὲς φωνὲς κοντά του καὶ ὅρμησαν μέ-
σα ἀπὸ τὰ δένδρα καμὶα δεκαριὰ παιδιὰ καὶ τὸν τριγύρισαν.
Ἄναμεσά των εἶχαν ἕνα παιδί, ποὺ μὲ τὸ δεξί του χέρι ἔ-
σφιγγε τὸ ἀριστερό του.

— Δάσκαλε ! φώναζαν τὰ παιδιά· βοήθησέ το, φίδι τὸ ἐ-
δάγκασε !

‘Ο Χείρων ἔτρεξε ἀμέσως κι ἔπιασε τὸ πονεμένο χέρι. Γι-
αύτὰ τὰ παιδιὰ ἔκαιε ἡ φλόγα μέσα του καὶ ἤταν πάντα πρό-
θυμος νὰ τὰ βοηθήσῃ, νὰ τὰ διδάξῃ. Γιατὶ μοναδικὸς σκοπὸς
τῆς ζωῆς του ἤταν νὰ τὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ τὰ κάμη ἄνδρες,
καλοὺς καὶ γενναίους.

‘Εξέτασε τὸ χέρι, ποὺ ἄρχισε νὰ μελανιάζῃ καὶ διέταξε :

— Γρήγορα στὸ σπήλαιο, ἵσως προφθαίνω νὰ τὸ κάψω· τὸ
πρόσωπό του ὅμιος ἤταν σκοτεινιασμένο.

‘Εγύρισε νὰ φύγη, ὅταν ἔνα παρατεταμένο σφύριγμα τὸν
ἔκανε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι του. ‘Ἐνα πρόσωπο γελαστὸ ἐφά-
νηκε ἐπάνω ἀπὸ ἔνα βράχο καὶ μιὰ ζωηρὴ φωνὴ ἀκούσθηκε :

— Ποῦ τρέχετε καὶ δὲ μὲ περιμένετε ;

“Ἐξαφνα ὅμως ἀνήσυχα πρόσθεσε :

— Ἐπληγώθηκε κανένας σας ; Τί ἔπαθες, Ἰάσον ; Στάσου
καὶ ἔρχομαι.

Καὶ κατρακυλώντας τὶς πέτρες πήδησε κοντά τους ἔνα
ἀγόρι, ποὺ εἶχε κρεμασμένα γύρω στὴ μέση του δέματα ἀπὸ
διάφορα χόρτα. ‘Η καλωσύνη ἤταν γραμμένη σ’ δόλο τὸ πρό-
σωπό του, ποὺ τώρα ἔσκυψε συμπονετικὰ στὸ πληγωμένο χέ-
ρι. ‘Ηταν δὲ Ἀσκληπιός.

— Αχ, καῦμένε Ἰάσον ! ἔλεγε χαϊδεύοντάς το. Πῶς θὰ πο-

νῆσ! Φίδι σὲ δάγκασε! Γιὰ στάσου κάτι ξέρω νὰ σου κάνω...
— "Αφησε, Δάσκαλε, ήμπορῶ μόνος μου νὰ τὸ θεραπεύσω.
· Αλήθεια σου λέω, ἄφησε νὰ ίδης.

"Ελυσε ἀμέσως ἔνα δέμα ἀπὸ τὴν ζώνη του καὶ μὲ νευρικὰ δάκτυλα γύρευε κάποιο χόρτο.

— Νά, τοῦτο γύρευα! ἐφώναξε πιάνοντας ἔνα βοτάνι. Σήμερα τὸ ηὗρα ἀπὸ μιὰ λύκαινα τὸ ἔμαθα. Φαντάσου, Δάσκαλε, τὸ μάστισε λίγο, ἔγλειψε τὴν πληγὴ της, ποὺ ἦταν δμοια μὲ αὐτή, καὶ εὔθυνς θεραπεύθηκε. "Οταν τὴν εἶδα νὰ φεύγη τρεχάτη, ἐμάζεψα, δσο ηὗρα, ἀπ' αὐτὸ τὸ βοτάνι...

Καὶ ἐνῷ μιλοῦσε, εἰχε ἀπλώσει λίγα φύλλα στὴν πληγὴ ἐπάνω, τὴν εἰχε δέσει σφικτὰ μὲ μία ζώνη καὶ τώρα κοίταξε ἀνήσυχα τὸ σύντροφό του.

— Πές μου, Ἰάσον, πονεῖ ἀκόμη πολύ; ἐρώτησε.

· Ο μικρὸς κοίταξε τὸ δεμένο του χέρι, καὶ λίγο λίγο ἐφευγε ὁ πόνος ἀπὸ τὸ πρόσωπό του.

Δὲν πέρασαν πολλὲς στιγμὲς καὶ ὁ αὐριανὸς Ἀργοναύτης, ὁ σημερινὸς φιδοπληγωμένος μικρὸς μὲ τὰ γαλανὰ μάτια Ἰάσων, ἀναστέναξε ἵαλαφωμένος· μὲ εὐγνωμοσύνη σήκωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ συμμαθητή του καὶ εἶπε, σὰν νὰ ἀπαντοῦσε τώρα στὴν ἐρώτησή του:

— Χαρὰ σ' ἔσε, Ἀσκληπιέ! Οἱ θεοὶ νὰ σου δώσουν εύτυχία! Κινῶ τὰ δάκτυλά μου καὶ, δπως πηγαίνει, σὲ λίγο οὕτε θὰ τὸ αἰσθάνωμαι.

Μὲ ἀγάπη ἀπλωσε ὁ Χείρων τὸ χέρι στὸ κεφάλι τοῦ μαθητοῦ του μικροῦ γιατροῦ, καὶ τὸν ἔχαϊδεψε. Τὸ πρὸν σκοτεινασμένο πρόσωπό του φωτίσθηκε τώρα βλέποντας τὴν θεραπεία τῆς κακῆς πληγῆς. Μὲ βαθειὰ συγκίνηση ἐψιθύρισε:

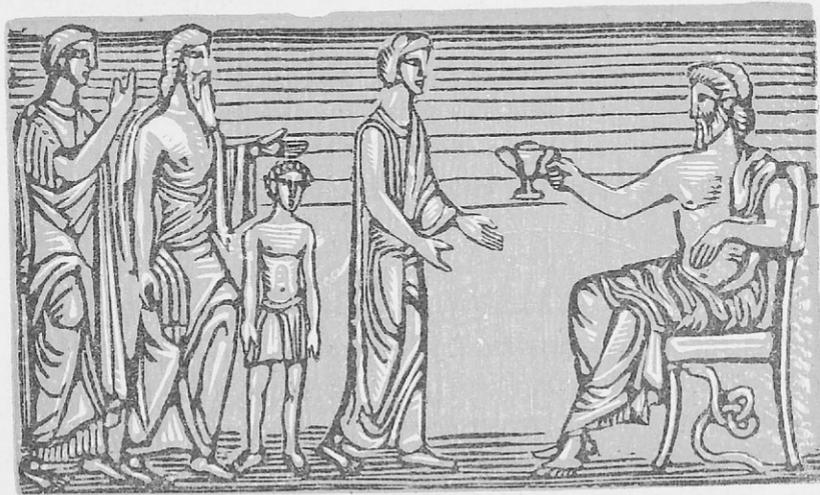
— Ἐσύ, παιδί μου, καὶ τὸ Δάσκαλό σου θὰ περάσης! Θὰ γίνης ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τῶν πονεμένων!

· Ήταν μεγάλος λόγος αὐτός· γιατὶ ὁ σοφὸς κένταυρος Χείρων ἦταν γνωστὸς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ὡς ὁ ἐπιτηδειότερος καὶ σοφώτερος γιατρὸς ποὺ ὑπῆρχε.

Τὸ ὑψηλὸν ἔργον τοῦ. · Ή προφητεία
βγῆκε ἀληθινή.

· Εμεγάλωσε ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ἀφῆσε τὸ Δάσκαλό του καὶ τὰ δροσερὰ βουνά, ὅπου αὐτὸς καὶ τόσοι ἥρωες πέρασαν τὰ παιδικά τους χρόνια.

Κατέβηκε στὴν πατρίδα του Θεσσαλία ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπόνεσε ἡ καρδιά του, ὅταν εἶδε τὶς ἀρρώστιες καὶ τὶς δυστυχίες, ποὺ τοὺς ἀφάνιζαν. Σπλαχνικὰ γιάτρευε ὅποιον συναντοῦσε καὶ γρήγορα ἔγινε γνωστὸς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ὁ Ἀσκληπιός, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς βασιλοπούλας Κορωνίδος, ἐθεράπευε καὶ τοὺς πιὸ ἀπελπισμένους

ἀρρώστους, ἄλλους μὲ βότανα, ἄλλους μὲ δίαιτα καὶ γυμναστική, καὶ ἄλλους μὲ ὅλα φάρμακα. Ἀπλωσε τὰ εὐεργετικά του χέρια σὲ ὅλους τοὺς ἀρρώστους, ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὅσο μακρύτερα ἔφθαναν οἱ εὐεργεσίες του, τόσο μεγαλύτερη γινόταν ἡ χαρά του.

Ἄλλὰ δὲ βασιλεὺς τοῦ Ἀδη Πλούτων, ὅταν εἶδε νὰ λιγοστεύῃ ἡ νεκρὴ πελατεία του, ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡργισθηκε καὶ τὴν ὕδρα ποὺ γιάτρευε ἔνα ἑτοιμοθάνατο, τὸν ἐκεραύνωσε.

Μὲ μιᾶς δὲ ἀέρας ἐγέμισε κλάματα καὶ φωνές. Ἔως τὸν Ὁλυμπὸ ἀνέβαιναν οἱ θρῆνοι καὶ τὰ παράπονα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲ Ζεύς, δὲ πατέρας τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ίκανοποιήσῃ τοὺς δυστυχισμένους καὶ νὰ μαλακώσῃ τὴ δίκαιη ὁργὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ γυνιοῦ του, ἔκαμε τὸν Ἀσκληπιὸ ἀθάνατο, ἵσο μὲ τοὺς θεούς. Ἐτσι δὲ θνητὸς γιατρὸς θὰ ἡμποροῦσε ὡς θεὸς πιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ εὐεργετικὸ ἔργο του.

Πέθανε δὲ μεγάλος εὐεργέτης, ἀλλὰ δὲ λησμονήθηκε. Οἱ Ἑλληνες τὸν ἐλάτρευσαν ὡς θεό, τοῦ ἔκτισαν ναοὺς καὶ τακτικὰ τοῦ προσέφεραν θυσίες, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὔγνωμοσύνη τους καὶ νὰ ξητήσουν τὴν θεία βοήθειά του.

Ἡ φήμη του διαδόθηκε μὲ τὸν καιρὸ καὶ ἐξω ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὴν Ἀσία, στὴν Ἰταλία, σὲ ὅλον τὸν κόσμο. Λατρεύθηκε κι ἐκεῖ, ὅπως καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὡς θεὸς «Σωτὴρ» καὶ παντοῦ ἴδουσαν μεγαλοπρεπεῖς ναούς του. Ὁ Ἑλλῆν γιατρὸς ἔγινε σιγὰ σιγὰ θεὸς ὅλου τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.

Τὸ ἔργο του τὸ ἐσυνέχισαν μὲ τὴν ἴδια στοργὴ «οἱ Ἀσκληπιάδαι», οἱ γυνοί του καὶ οἱ μαθητές του καὶ οἱ ἀπόγονοί τους. Συγκεντρωμένοι στοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναούς του δέχον-

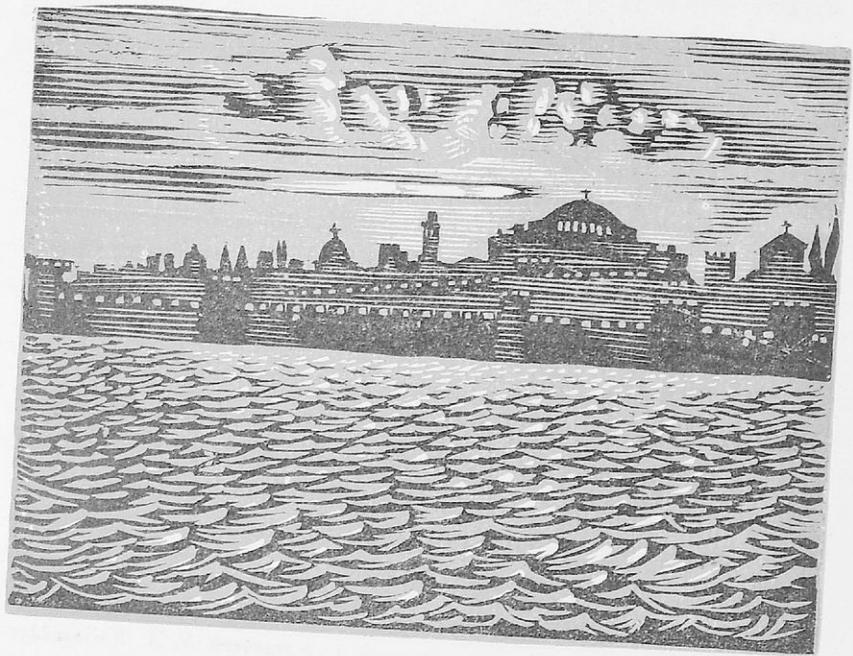
ταν τὰ πλήθη τῶν ἀρρώστων μὲ τοὺς σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς πόνους καὶ τὸν ἐθεράπευταν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στὸ «'Ασκληπιεῖον» τῆς Ἐπιδαύρου, ποὺ ἦταν ὁ ἐπισημότερος ναός του, ἡ θεραπεία τῶν δυστυχισμένων ἄγγιζε τὸ ἀπίστευτο θαῦμα. Αὐτὸ τὸ βλέπομε σὲ μερικὲς μαρμάρινες πλάκες, ποὺ εὑρέθηκαν ἐκεῖ. Εἶναι ἀναμνηστικὲς στῆλες—ἀφιερωματα—γιὰ τὴ θεραπεία τους. Μὲ πόση συγκίνηση διμιλεῖ κάθε ἀρρώστος γιὰ τὸ θεό, ποὺ τοῦ θεράπευσε τὴν ἀνίατη ἀρρώστια του.

Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδραση τοῦ μεγάλου γιατροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦταν τεραστία. Μέχρι σήμερα δὲν τοῦ κόσμου οἱ γιατροὶ θεωροῦνται διάδοχοι του καὶ ἀπόγονοι του καὶ λέγονται «'Ασκληπιάδαι» καὶ ἡ ιατρικὴ ἐπιστήμη ἔχει ὡς σύμβολο, τὸ σύμβολο τοῦ Ἀσκληπιοῦ: ἓνα φαβδὶ περιτυλιγμένο μὲ φίδι.

Ἀλεξάνδρα Δέλτα
(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Αποικία τῶν Μεγαρέων Οἱ περισσότερες πόλεις χρεωστοῦν τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ιστορίαν τους στὴν κατάλληλη τοποθεσία, ποὺ ἰδρύθηκαν. Τέτοια εἶναι καὶ τὸ Βυζάντιο, ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Τὰ Μέγαρα ἦταν πόλη κοντά στὴν Ἀττικὴ μὲ δύναμιν στὴν ιστορία καὶ ναυτικὴ δύναμη. Μὲ τὸν καιρὸν δῆμος ἐπλήθυναν πολὺ οἱ κάτοικοι καὶ ἡ χώρα, καθὼς ἦταν πτωχή, δὲν ἦμποροῦσε νὰ θρέψῃ τόσο πληθυσμόν· ἀναγκαῖόταν λοιπὸν νὰ στέλνη στὰ μακρινὰ τὰ ξένα ἀποίκους, δῆπος ἔκαναν καὶ τόσες ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις.

"Ἐτοι ἔστειλε καὶ ἐκείνους, ποὺ ἰδρυσαν τὸ Βυζάντιο. Οἱ

άποικοι, λέει διό θρῦλος, πρὸν ἀναχωρήσουν ἐθεώρησαν φρόνιμο νὰ συμβουλευθῶν τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Πόλη νέα θὰ ἔκτιζαν, καὶ διό θεός, σοφώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἥξερε καλύτερα ποῦ ἔπειτε νὰ τὴν κτίσουν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν ἄργησαν νὰ φέρουν τὴν ἀπάντηση: «Νὰ κτίσετε τὴν ἀποικία σας κοντὰ στὴν πόλη τῶν τυφλῶν».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μαντείου ἦταν σκοτεινὴ καὶ κανένας δὲν ἥξερε οὕτε καὶ εἶχε ἀκούσει γιὰ τέτοια πόλη. Ἐπίστευαν ὅλοι, ὅτι διὸ χρησμὸς ἔκρυψε κάποιο μεγάλο καλὸ καὶ αὐτὸ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγαλύτερη σκέψη γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὴν πόλη τῶν τυφλῶν.

Μὲ θάρρος λοιπὸν οἱ νέοι ἀποικοι ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἀρχηγός των ἦταν ὁ Βύζας, ἕνας ἔξυπνος καὶ βαθυστόχαστος ἀνθρώπως.

Στὴν ἀρχὴν ἔπιαναν σὲ κάθε λιμάνι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, γιὰ νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ντόπιους γιὰ τὴν περίφημη πιὰ πόλη τῶν τυφλῶν. Καὶ ἂμα ἔπαιρναν τὴν συνηθισμένη ἀρνητικὴ ἀπάντηση συνέχιζαν ἀκατάβλητοι τὸ κουραστικὸ ταξίδι.

Ἐπέρασαν ἀπὸ ὅλα τὰ λιμάνια, χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ φωτισθῶν καὶ ἀρχισαν νὰ πιάνουν καὶ στῆς Ἄσιας τὰ παρόλια. Ἔτσι ἔφθασαν στὴν Προποντίδα, χωρὶς οὕτε τώρα νὰ γίνουν πιὸ σοφοί.

Μερικοὶ ἀρχισαν νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους, ἀλλὰ διό Βύζας δὲν τοὺς ἀφῆνε νὰ ἀπελπισθῶν· ἡ Πυθία, τοὺς ἔλεγε, ξέρει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Κουρασμένοι ἔφθασαν στὴ Χαλκηδόνα, στὴ μικρασιατικὴ παραλία, ποὺ κι αὐτὴ τὴν εἶχαν ἰδρύσει ἀποικοι ἀπὸ τὰ Μέγαρα.

Πολὺ εὐχαριστήθηκαν, ποὺ ἀγκυροβόλησαν σὲ δική τους πολιτεία. Θὰ μποροῦσαν ἐπὶ τέλους νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ πλοῖα,

νὰ ξεκουρασθοῦν, νὰ εῦρουν τρόφιμα καὶ νὰ ζητήσουν πληροφορίες ἀπὸ φίλους τουλάχιστο καὶ δικούς τους. Οἱ Χαλκηδόνιοι πλούσιαι τοὺς φιλοξένησαν, ὅπως ἀδελφὸς τὸν ἀδελφό, ἀλλὰ γιὰ πόλη τυφλῶν οὕτε αὐτοὶ εἶχαν ἀκούσει.

‘Ο Βύζας οὕτε τώρα ἔχασε τὸ θάρρος του ὅλη νύκτα βασάνιζε τὸ νοῦ του ὁ χρησμός, καὶ πρωὶ πρωὶ κατέβηκε στὴν παραλία. Κάθησε σὲ μιὰν ἄκρη καὶ συλλογιζόταν. Κάποτε σηκώνει τὰ μάτια του καὶ βλέπει ἔνα ὠραιότατο θέαμα, ποὺ τὸ ἔκαναν μαγικὸν χρυσὲς τοῦ ἥλιου ἀκτῖνες. Μία θάλασσα στενὴ καὶ ὀλογάλανη ἀπλωνόταν ἐμπρός του, ποὺ πιὸ κάτω τὴν ἐστένευαν πιὸ πολὺ τὰ Δαρδανέλλια· μιὰ θάλασσα στενὴ πρὸς τὰ ἐπάνω, ὁ Βόσπορος, ποὺ ἔβγαινε στὸν Εὔξεινο, ἀπὸ ποὺ τὰ μύρια ἀγαθὰ τοῦ θεοῦ κατέβαιναν. Ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ μὲ ἔνα μεγάλο κόλπο, ἀληθινὸς παράδεισος! Πλούσια βλάστηση ἀπὸ κάθε λογῆς φυτεία φανέρωνε τὰ κρυστάλλινα, ποὺ τὴν ἐπότιζαν, νερά. Ἐφτὰ λόφοι γύρω κύκλωναν τὸ μέρος, τὸ προστάτευαν ἀπὸ τοὺς ἄγριους καιροὺς καὶ ἐπέτρεπαν στὰ κυματάκια τῆς θάλασσας νὰ γλείφουν ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὰ πόδια τῆς ξηρᾶς. Σωστὸ κλειδὶ τῆς θάλασσας πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω· ὅτι ἀκριβῶς χρειαζόταν σὲ ἔνα θαλασσινὸν λαὸν κι αὐτούς.

Τὸ ἀνοικτὸ μάτι τοῦ Βύζαντος τὰ εἶδε ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν ἔχόρταινε καὶ ὁ βαθυστόχαστος ἀρκηγὸς θυμήθηκε τότε τὸ χρησμὸν καὶ μὲ κρυφὴ λαχτάρα εἶπε μέσα του:

— Νὰ ὁ τόπος, ποὺ γυρεύομε. Ἡ πόλη τῶν τυφλῶν εἶναι αὐτὴ ἐδῶ ἡ Χαλκηδόν, ποὺ οἱ κάτοικοι τῆς καὶ πατριῶτες μου, λέσ καὶ ἦταν τυφλοί, δὲν εἶδαν τὸ ἔξοχο μέρος νὰ ἰδρύσουν τὴ δική τους πόλη!...

Κι ἔτρεξε καὶ ἀνακοίνωσε τὴ σκέψη του στοὺς συντρόφους του. Ὅλοι ἔμειναν σύμφωνοι οὕτε ἔνας δὲν εἶχε ἀντίόρηση. Ἐπέρασαν λοιπὸν ἀπέναντι καὶ ἔκτισαν γύρῳ στὸν κόλπο τὴν ἀποικία τους. Οἱ ἄποικοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνῃ στὸν ἄξιο ἀρχηγὸν τὴν ὀνόμασαν ἀπὸ τὸ ὄνομά του Βυζάντιο.

Πρωτεύουσα τῆς Ανατολῆς. Χίλια περίπου χρόνια πέρασαν, ἀπὸ τὸν καιρό, ποὺ ἥρθαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα οἱ πρῶτοι ἄποικοι. Τὸ Βυζάντιο ἔγινε ισχυρὸν καὶ πλουσιόν· εἶδε δόξες, ἀλλὰ εἶδε καὶ πολλοὺς ἐχθρούς, ποὺ ἔζήτησαν νὰ τὸ κατακτήσουν· μὲ δλες ὅμως τὶς καταδρομὲς ἔμεινε πάντα πλουσιόν, ἀπὸ τὸν φόρους ποὺ εἰσέπρατταν ἀπὸ τὰ πλοῖα, ποὺ ἀνέβαιναν ἢ κατέβαιναν τὸ Βόσπορο.

Σὲ χίλια χρόνια ὑστερα ἀνακάλυψε γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν ἐπίκαιον θέσην τὸ μάτι ἐνὸς νέου βαθυστόχαστου ἀνθρώπου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ποὺ ἦταν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ λιπόψυχη Ρώμη. Δὲν ἦταν μόνο προκισμένη μὲ πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα· ἦταν ἀκόμη τὸ κλειδί, ποὺ ἔγινε δύο ἡπείρους, Εὐρώπη καὶ Ασία, δύο κόσμους, Ανατολὴ καὶ Δύση. Καὶ τὴν ἔκαμε πρωτεύουσά του, πρωτεύουσα τῆς Ανατολῆς.

Τὸ Βυζάντιο ἔχασε πιὰ τὸ ὄνομά του καὶ πῆρε νέο ὄνομα ἀπὸ τὸν ἰδρυτή, «Κωνσταντινούπολις». Ὁλόκληρη ὅμως ἡ αὐτοκρατορία ὠνομάσθηκε ἀπ' αὐτὸν «Βυζαντινή αὐτοκρατορία».

Καὶ ἡ πόλη μὲ τὸ νέο ὄνομα κατώρθωσε νὰ γίνη ὅχι μονάχα κέντρο αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κέντρο ὅλου τοῦ κόσμου· ἐκράτησε, σὰν ἄξια κόρη εὐγενικῆς μητέρας, ὀλομόναχη στὰ δυνατά της χέρια ἔνα νέο πολιτισμό, τὸ Βυζαντινό, καὶ ὤψισε σὲ δεύτερη ἀκμὴ τὴν Ἑλληνικὴ δόξα!

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

(Κατά Παπαφρηγόπουλον)

‘Ηταν ἡ γιορτὴ τῶν Φώτων. Ἀραιὸ χιονάκι ἀρχισε νὰ πέφτῃ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου ἥταν καὶ πάλι μαζεύμενη γύρω στὸ τζάκι κι ἐμιλοῦσε γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἅγια-σμοῦ καὶ γιὰ τὸν καραβοκύρη τὸν Περικλῆ, ποὺ εἶχε πάρει τὸ Σταυρὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

— Δέσποτα, εἶπε ξαφνικὰ ὁ Γιῶργος, κοντεύουν νὰ τελειώσουν οἱ γιορτὲς καὶ δὲ μᾶς εἶπες τὴν ίστορία τοῦ Δεσπότη, ποὺ μᾶς ὑποσχέθηκες.

— Καλὰ λές, παιδί μου, ἅς τὴν εἰποῦμε σήμερα.

Ἐκεῖ κάτω, στὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, ἥταν τὸν παλιὸν καιρὸ πολλὲς καὶ μεγάλες ἔλληνικὲς πολιτεῖες μία ἀπ’ αὐτὲς λεγόταν Κυρήνη, κι ἀπ’ αὐτὴ ὡνομάσθηκε κι δὴ ἡ χώρα Κυρηναϊκή.

Ο Ἐπίσκοπος Συνέσιος, ποὺ θὰ σᾶς πῶ ἀπόψε τὴν ίστορία του, ἐγεννήθηκε στὴν Πτολεμαΐδα τῆς Κυρηναϊκῆς στὰ 370 μ. Χ. Εἶχε πλουσίους γονεῖς καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ σπουδάσῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἔγινε νομικός, ὅπως κι ὁ Ἅγιος Βασίλειος, στὴν ἀρχῇ. Ἡταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καὶ τόσο

καλὸς πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας, δόλος ὁ λαὸς ἔζήτησε νὰ γίνη ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὰ ἵδια τοῦ ἔγραφε.

‘Ο Συνέσιος δυσκολεύθηκε πολὺ νὰ δεχθῇ τὴ μεγάλῃ αὐτὴν θέσην. Σώζεται ἀκόμια ἕνα γράμμα του σταλμένο τότε στὸν ἀδελφό του καὶ μέσα σ’ αὐτὸν γράφει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του νὰ γίνη ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ ὅλα τὰ ἔγραφε ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ Συνέσιος. Ἀποδείχθηκε ἀργότερα πῶς καὶ ὅξιος καὶ ὑπερόξιος ἦταν.

‘Ως τόσο, σχεδὸν παρὰ τὴν θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία 40 περίπου χρόνων.

Διοικητὴς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲ πολλὴ ἀγριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲ συμβουλὲς καὶ παρακλήσεις ὁ Συνέσιος ἐφρόντισε νὰ τὸν ἡμερέψῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμεινε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἀφήνει ἀνοικτὲς τὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ βρίσκουν ἀσύλο οἱ κατατρεγμένοι. Ἐθύμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι’ αὐτὸν κ’ ἐτοιχοκόλλησε στὶς ἐκκλησίες διαταγή, ποὺ ἀπαγόρευσε νὰ καταφεύγουν ἐκεῖ καὶ στοὺς παπάδες νὰ τοὺς δέχωνται μέσα.

‘Απελπισμένος πλέον ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάσθηκε νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἀμα ἔμαθαν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν ἀφορισμὸν αὐτό, ἔπαψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴν θέση του καὶ τὸν ἐτιμώρησαν αὐστηρότατα μὲ φυλάκιση. Καὶ τότε ὁ ἵδιος ὁ Συνέσιος τὸν ἐλυπήθηκε κι ἔγραψε στὸν αὐτοκράτορα νὰ μετριάσῃ τὴν ποινὴν του.

Σὲ λίγο ὅμως παρουσιάσθηκε ἄλλος ἔχθρος, πολὺ χειρόχοτερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ’ τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἤλθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ὁ διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλεεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυρούς, ποὺ εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ κι

έκει, τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε κι αὐτὸς μέσα στὸ
ἔνα κι ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλη ἦταν ἡ ὁργὴ τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγὴ αὐτὴ
τοῦ διοικητοῦ. «'Αντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ
κάστρου — ἔγραφε σ' ἔνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ
κουπί».

'Ο γενναῖος ἐπίσκοπος, μ' ἔνα καλὸ ὄλογο, ὅλη τὴν ἥμέρα
γύριζε στὰ περίχωρα τῆς Πτολεμαΐδος, γιὰ νὰ μαθαίνῃ τὶς
κινήσεις τῶν ἔχθρῶν· καὶ τὴ νύκτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κά-
τοικοι μ' ἐμπιστούνη, ἔπαιρνε μερικὰ παλληκάρια κι ἐγύριζε
γύρω γύρω στὸ λόφο, ποὺ ἦταν κτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς ὅμως τῶν βαρβάρων γίνονταν σύχνοτερες
κι οἱ κάτοικοι ὑπόφερναν πολύ. "Αρχιζαν λίγο· λίγο νὰ ζάνουν
τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παρά-
δειγμα τοῦ διοικητοῦ. Οἱ ἔχθροι εἶχαν ζώσει τὴν πόλη κι ἀπὸ
στιγμὴ σὲ στιγμὴ μποροῦσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

'Η ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνο καὶ λύπη.
Ἐκάλεσε τὸν κόσμο στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς
παρουσιάσθηκε στὴν ἐξώπορτα ντυμένος τὰ χρυσά του ἄμ-
φια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

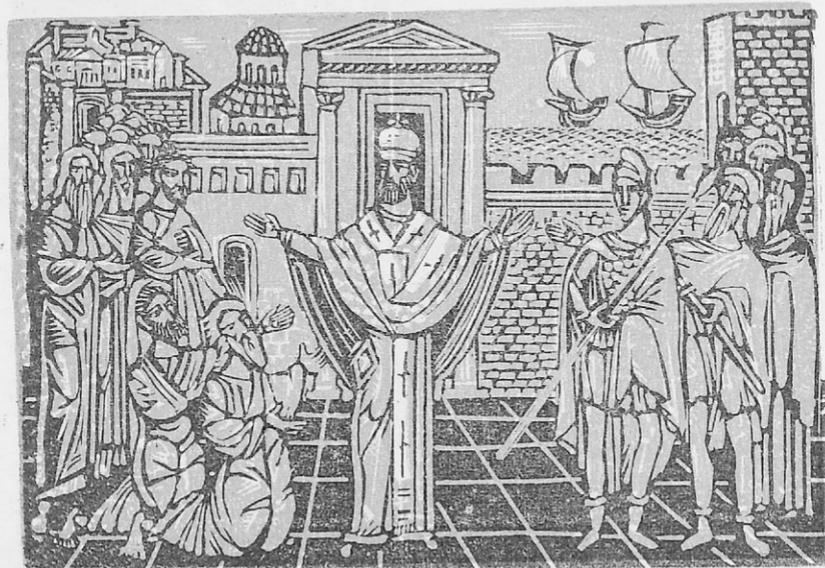
"Ερριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλη τὴν πόλη κι ἐφώναξε :

«'Αλιμόνο στὴν Κυρήνη μου! 'Αλιμόνο στὴν Πτολεμαΐδα
μου, ποὺ ἔγινα δ τελευταῖος της παπάς!

» Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω, δπως θέλω. Τὰ δάκρυα μοῦ
δένουν τὴ γλῶσσα.

» Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια; Καλά· νὰ φύ-
γωμε! Τὸ καταλαβαίνω, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ ήσυχάσετε. Θέ-
λω νὰ βρῆτε πιὰ ήσυχο ὕπνο. 'Ως πότε νὰ καθόμαστε στὶς
πολεμίστρες τοῦ κάστρου; 'Ως πότε ν' ἀγρυπνοῦμε τὴ νύκτα
γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ;

»Στὰ νησιά θὰ γλιτώσετε ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἰν' ἔτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω κοντὰ στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησία μου. Θ' ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἅγια Τράπεζα. Ἐκεῖ θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ μολυνθῇ ὁ βωμός Του μὲ τὸ αἷμα ἐνὸς παπᾶ. Ἐλπίζω στὸ Θεὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ οὕτε τὴν πατρίδα μου νὰ

σκλαβωθῆ, οὕτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. "Ἄς συγχωρεθοῦμε ζωντανοί. Πηγαίνετε στὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ! Τὰ καράβια σᾶς καρτεροῦν".

Κανένας δὲν ἔφυγε, παιδιά μου, εἶπε συγκινημένος ὁ παπᾶ - Θύμιος. Μὲ καινούργιο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαΐδα σώθηκε.

Μὴν ξεχνᾶτε ποτέ, παιδιά μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Ναυμαχία. Οι Ἀραβες προετοιμασμέ-

νοι, μῆνες καὶ χρόνια, πολιορκοῦν τὸ 717 μ.
X. τὴν Κωνσταντινούπολη. Θέλουν νὰ τὴν κυριέψουν, νὰ λε-

ηλατήσουν, νὰ φονεύσουν, νὰ σκλαβώσουν, νὰ σύρουν τὸν ἕδιο τὸν αὐτοκράτορα τῶν χριστιανῶν ἀλυσόδετο στὰ πόδια τοῦ σουλτάνου.

Ἄλλὰ καὶ δ αὐτοκράτωρ, Λέων δ Γ' δ "Ισαυρος, δὲ μένει ἀργός. Ἐμψυχώνει δὲλους, καλοὺς καὶ κακούς, ὥστε νὰ μὴ σκέπτωνται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Μὲ τὴν ἐπίβλεψή του ἡ Πόλη γίνεται ἔνα ἀπέραντο στρατόπεδο καὶ δ Κεράτιος κόλπος δ μεγαλύτερος ναύσταθμος.

"Ο Λέων εἶχε σκοπὸν νὰ καταστρέψῃ πρῶτα τὸ στόλο τῶν Σαρακηνῶν· δ στρατός τους τότε θὰ ἔμενε στὸ ἔλεος του. "Οταν λοιπὸν ἐθεώρησε κατάλληλη τὴν στιγμὴ γιὰ τὸ δριστικὸ κτύπημα, ὑψώσε στὴν ἀκρόπολη, τὸ σημερινὸ Σαράϊ - Μπουρνού, τὸ σῆμα νὰ ἀποπλεύσῃ δ στόλος.

Πρῶτοι ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν Κεράτιο οἱ δρόμωνες, τὰ ἀνιχνευτικά, νὰ εἰποῦμε, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἔχουν διαταγὴ νὰ ἐρευνήσουν τὴν Προποντίδα, νὰ ἔξαριθσουν τὶς θέσεις καὶ τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ. "Επειτα θὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ βαρύτερα πλοῖα, γιὰ νὰ ναυμαχήσουν.

"Αγρυπνοι οἱ "Αραβες προβάλλουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ δρημητήρια τους· χίλια ὅκτακόσια πλοῖα εἶναι κρυμμένα στὶς δύο παραλίες, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀσίας. Προσβάλλουν πρῶτα τοὺς δρόμωνες μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς διασκορπίσουν καὶ τέλος νὰ τοὺς συντρίψουν.

Οι Βυζαντινοὶ δέχονται τὴν ἐχθρικὴ ἐπίθεση ψύχραιμα. "Ο ἀρχηγὸς τῆς μοίρας, Μελιγούας, δίνει τὸ σύνθημα τῆς μάχης. "Οποιος ἐχθρὸς πλησιάσῃ καίεται μὲ τὸ καταστρεπτικὸ φευστό, τὸ « ὑγρὸν πῦρ ». Ἄλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἀτελείωτοι· ἐπιμένουν καὶ κατορθώνουν ἐπειτα ἀπὸ πολλὲς ἀπώ-

λειες νὰ χωρίσουν τοὺς δρόμωνες· καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ κυκλώνουν καὶ αὐτὴ τὴν ἀρχηγίδα τους.

‘Ο ἀρχηγός της γράφει τότε ἓνα σημείωμα. Καλεῖ τοὺς ἄνδρες του.

— Παιδιά, τοὺς λέει, δὲ ἔχθρὸς μᾶς ἐκύκλωσε· εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ δικοί μας. Ποιός ἀπὸ σᾶς πάει νὰ δώσῃ ἓνα σημείωμά μου στὸν ἀρχιναύαρχο;

Εἴκοσι παλληκάρια ἔβγηκαν ἐμπρὸς ἓνα βῆμα. Ἐβγῆκε καὶ τὸ ναυτόπαιδο τοῦ πλοίου, 14 - 15 χρόνων. Σπάζει τὴ γραμμὴ καὶ παρουσιάζεται στὸ ναύαρχο.

— Ἔγὼ πηγαίνω, ὀρχηγέ! εἶπε. Ἐδῶ εἰμαι ἀχρηστος στὴ μάχη. Ἀφησέ με νὰ πάω· εἰμαι τόσο μικρός, ποὺ δὲ θὰ μὲ ίδουν οἱ ἄπιστοι, καὶ κολυμβῶ σὰν δελφίνι.

Τὰ ἀνδρικὰ λόγια τοῦ μικροῦ ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ ὁ ὀρχηγὸς τὸ ἀπεφάσισε, χωρὶς νὰ ρωτήσῃ πιὰ τοὺς ἄλλους.

— Πήγαινε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ σένα ἔξαρταται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας!

Τὸ ναυτόπουλο πέταξε τὰ ροῦχα του, ἐδάγκασε στὸ στόμα τὸ χαρτί, σὸν σκύλος, καὶ πήδησε στὰ κύματα.

‘Ο στόλιαρχος, μόλις ἔλαβε τὸ σημείωμα, εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα. ‘Ο Λέων διέταξε ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ δλος ὁ στόλος. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι ἡ ναυαρχίδα «Ἀγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» καὶ μέσα ὁ ἵδιος ὁ αὐτοκράτωρ.

‘Ο βυζαντινὸς στόλος κτυπᾶ τῷρα ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν ἔχθρικό. Οἱ Ἀραβες, ποὺ δὲν ἀνέμεναν ἀπὸ ἔκει τὴν προσβολή, στρέφουν νῦ ἀμυνθοῦν· ἀλλὰ τότε θέλοντας καὶ μὴ ἔπεισαν σὲ σύγχυση. Ἡ ἴδια ἡ ἀραβικὴ ναυαρχίδα καίεται καὶ ὁ μωαμεθανὸς ἀρχιναύαρχος φονεύεται.

‘Η νίκη τῶν Ἑλλήνων εἶναι πλήρης· ὁ ἀραβικὸς στόλος ἔξιολοθρεύεται. Ὁσος ἀπέμεινε, ζήτησε νὰ σωθῇ φεύγον-

τας. Ἀλλὰ ἡ τρικυμία ἐσυμπλήρωσε τὴν καταστροφή. Πέντε πλοῖα μόνο ἔφθασαν στὴ Συρία, θλιψεροὶ ἄγγελοι τοῦ ὀλέθρου. Ὁ νέος Πέρσης ηὗρε τὴν τύχη τοῦ παλαιοῦ στὴ Σαλαμῖνα.

Ἡ Κωνσταντινούπολη πανιγυρίζει τὸ βράδυ τὸ θρίαμβό της φωταγωγημένη. Χιλιάδες στόματα ψάλλουν :

« Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια...»

Ἐμπρός στὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲ Μελιγούας, ἐπαρουσίασε τὸν μικρὸν αὐτοκράτορα· τέτοια διαταγὴ εἶχε πάρει. Ὁ Λέων ἔρριξε προσεκτικὰ τὸ βλέμμα του στὸ ναυτόπαιδο· ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τί ζωηρὰ καὶ ἔξυπνα μάτια ! Τί κορμοστασιὰ λαμπαδωτή, παρὰ τὴ μικρή του ἥλικια !

— Πῶς λέγεσαι; ἔρωτησε.

— Ιωάννης Θρακιώτης, ἀπάντησε ἐκεῖνο, λέγοντας τὸ ὄνομα τοῦ τόπου του, κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ καιροῦ του.

— Ἀπὸ ποῦ εἰσαι;

— Ἀπὸ τὴ Σηλβρία.

— Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου;

— Ψαράς· ἔχει δική του βάρκα.

— Ωραία ! ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτωρ κρύβοντας κάποια σκέψη του.

“Επειτα πρόσθεσε :

— Εσωσες, παιδί μου, τὴν πατρίδα· πάρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ εἴκοσι χρυσὰ νομίσματα...

Δὲν ἐπρόφθασε ὅμως νὰ τελειώσῃ τὴ φράση του ὁ γενναῖος “Ισαυρος καὶ τὸν διέκοψε συγκινημένο τὸ ναυτόπουλο.

— Βασιλεῦ ! εἶπε· δ, τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα, γιὰ νὰ σώσω τὴν

πίστη μου καὶ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πάρω ἄλλη ἀμοιβή. Μοῦ φθάνει, ὅτι ἐπέτυχα τὸ σκοπό μου. Καὶ τὰ μάτια του ἐπλημμύρισαν δάκρυα καὶ ἡ φωνούλα του ἐκόπηκε ἀπὸ ἔνα συγκρατημένο λυγμό.

‘Ο Λέων ἐθαύμαζε τῷρα τὸ θάρρος, τὴν φιλοτιμία καὶ τὴν ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ θησκεία του καὶ τὴν πατρίδα· καὶ συμπληρώνοντας τὴν πρώτη σκέψη του εἶπε :

— Εἶμαι ὑπερήφανος, ναυτόπουλό μου, γιατὶ τὸ Βυζάντιο γεννᾶ τέτοια Ἑλληνόπουλα. Ἀπὸ αὐτῷ θὰ εῖσαι μαθητὴς στὴ ναυτικὴ σχολὴ μου, γιὰ νὰ γίνης ἔνας λαμπρὸς ἀξιωματίκος. Οἱ γονεῖς σου θὰ ἔχουν τὴν προστασία μου καὶ σὺ τὴν ἀγάπη τοῦ βασιλέως !

‘Ο Μελιγούας καὶ τὸ ναυτόπαιδο ἔχαιρετησαν καὶ ἔφυγαν.

Ἐτσι ἐδιάλεγαν οἱ βυζαντινοὶ στὴ μάχη καὶ στὴ δοκιμασία τοὺς γενναίους, ἀνδρες καὶ παιδιά, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν ἀρχηγοὺς τοῦ ἔθνους. Ἐτσι ἀνανέωναν μὲ καινούργιες ζῆσες τὸ φυτώριο τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

‘Η πρόβλεψη τοῦ Λέοντος ἀλήθευσε· ὁ μικρὸς Ἰωάννης Θρακιώτης μὲ τὸν καιρὸν ἔγινε ἰδρυτὴς μιᾶς νέας φημισμένης ναυτικῆς οἰκογένειας.

N. A. Κοντόπουλος
(Τὸ ἴστορικὸ τῆς ναυμαχίας ἀπὸ K. Ράδον.)

ΚΟΦΤΗ ΠΕΤΡΑ

Στὶς ὅχθες τοῦ Ἀξιοῦ. Κάθε λίγο ἔφθαναν εἰδήσεις, δτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Βασιλειος εἶχε κυριεύσει καὶ ἄλλα φρούρια καὶ ἄλλες πόλεις· καὶ ὁ Σαμουήλ, ὁ βούλγαρος τσάρος, βιαζόταν ὅλο καὶ περισσότερο νὰ προχωρήσῃ καὶ ν' ἀνταμώσῃ τοὺς Ἐλληνες· εἶχε τὴν κρυψὴν ἐλπίδα, δτι μία μάχη μποροῦσε νὰ σταματήσῃ, καὶ ποιός ξέρει, ἵσως καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸν αὐτοκράτορα.

Μόλις λοιπὸν ἔμαθε, δτι τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα τραβοῦσαν κατὰ τὰ στενά, ποὺ βγάζουν στὰ Σκόπια, ἐπῆρε τὸ στρατό του ὀλόκληρο καὶ μὲ γρήγορες πορείες ἀνέβηκε τὸν Ἀξιὸν ἔως ἑκεῖ.

Φθάνοντας ἡθέλησε νὰ περάσῃ στὴν ἄλλη ὅχθη· ἀλλὰ ἀπὸ

τις βροχές, ποὺ ἀδιάκοπα ἔπεφταν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, ὁ ποταμὸς εἶχε πλημμυρίσει καὶ ἦταν ἀδιάβατος. Ἀναγκάσθηκε τότε νὰ στήσῃ τὶς σκηνές του στὴ δεξιὰ ὅχθη καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένῃ τὸν ἔχθρον του.

Ἡ βροχὴ ὅμως ἔξακολουθοῦσε καὶ τὸ ρεῦμα ἐδυνάμωνε ὅλο καὶ περισσότερο. Καὶ ὅταν ἔφθασε δὲ Βασίλειος ἐμπρὸς στὰ Σκόπια ἀναγκάσθηκε καὶ αὐτός, θέλοντας καὶ μή, νὰ στρατοπεδεύσῃ στὴν ὁριστερὴ ὅχθη τοῦ Ἀξιοῦ, ἀντίκρου στὸ Σαμουνῆλ.

Οἱ Βούλγαροι μὲ τὴ βεβαιότητα, ὅτι οἱ Ἑλληνες δὲν ἡμιποροῦσαν νὰ περάσουν τὸ ποτάμι καὶ νὰ τοὺς κτυπήσουν, ἐπῆραν θάρρος καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα τοὺς προκαλοῦσαν μὲ βρισιές καὶ εἰρωνικὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἀκροποταμιά.

Ο κατάσκοπος. Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει, ἀλλὰ βαριὰ μαῦρα σύννεφα καταρκυλοῦσαν στὸν οὐρανό, ὅταν ἥρθε ἡ φοβερὴ ἐκείνη νύκτα. Οἱ φρουροὶ στὶς θέσεις των· οἱ ἄλλοι κοιμῶνταν ἥσυχοι.

Ο Βασίλειος ὅμως δὲν ἐκοιμόταν. Καθισμένος πλάγι στὸ πρόχειρο τραπέζι, ποὺ τοῦ εἶχαν στήσει στὴ σκηνή του, ἐργαζόταν μὲ δύο στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἔξηγοῦσε τὸ σχέδιό του γιὰ τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Σκοπίων. Ὅταν γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του εἶδε ἕνα βούλγαρο στρατιώτη.

— Πῶς ἐμπῆκες ἐσὺ ἐδῶ; τί θέλεις; ἐρώτησε ἀπότομα ὁ αὐτοκράτωρ.

— Νικᾶ ὁ Ἀετός! ἀπάντησε ἐκεῖνος ἑλληνικά.

Ο Βασίλειος τὸν κοίταξε μὲ ἀπορία. Πῶς ἤξερε τὸ σύνθημα; Ποιός τάχα νὰ ἦταν; Ἀλλὰ ἔξαφνα ἀναγνωρίζοντάς τον.

— Τὰ γένεια σὲ ἀλλάζουν πολύ, Νικήτα, εἶπε, καὶ μένα ἀκόμα μὲ γέλασες. Πότε ἔφθασες;

— Τώρα, Αὔγουστε !

— Άπο ποῦ ἔρχεσαι ;

— Άπο τὴν ἀντικρινὴν ὅχθη.

— Επέρασες μὲ βάρκα ;

— Οχι, Δέσποτα ! Ἐπέρασα πεζός.

‘Ο αὐτοκράτωρ ἀναπήδησε.

— Τί ; ἐφώναξε.

— Δυὸς μέρες τὸ γύρευα. Σήμερα τὸ εὔρηκα καὶ ἥρθα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, Δέσποτα. Ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, πλάγι στὴν Κοφτὴ Πέτρα εἶναι πέρασμα· εἶναι μιὰ ρηχοτοπιά.

— Καὶ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο ;

— Κοιμᾶται, Αὔγουστε !

‘Ο Βασίλειος ἀκούγοντας αὐτὰ γύρισε καὶ εἴπε στοὺς στρατηγούς του.

— Ή ἐπανάληψη τοῦ Σπερχειοῦ νὰ ἐτοιμάσετε ἀμέσως τοὺς ἄνδρες σας.

Καὶ ἐννοοῦσε τὴν μάχη τοῦ Σπερχειοῦ στὰ 995, ὅταν ὁ στρατηγός του Νικηφόρος Οὐρανὸς εὐρῆκε ἔναν πόρο, πέρασε στὴν ἄλλη ὅχθη τοῦ πλημμυρισμένου ποταμοῦ τὴν νύκτα καὶ κατάκοψε τὸν κοιμισμένο στρατὸ τοῦ Σαμουνήλ.

Οἱ δυὸς στρατηγοὶ βιαστικὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε ἔνα οὐασπιστή του νὰ φωνάξῃ τὸν Εὐστάθιο Δαφνομήλη.

‘Ως τόσο ἔξεταῖε τὸ Νικήτα. Σὲ δυὸ λεπτά, νὰ καὶ ὁ στρατηγός.

— Μὲ ζήτησες, Δέσποτα ; ἐρώτησε ὁ Δαφνομήλης μπαίνοντας στὴ βασιλικὴ σκηνὴ καὶ μὲ ὑποψία ἔκοιταξε τὴν βουλγαρικὴ στολὴ τοῦ Νικήτα.

‘Ο Βασίλειος ἐγέλασε.

— Δὲν ἀναγνωρίζεις λοιπὸν τὸν πιστότερο, τὸν πιὸ ἀφωσιωμένο σου φίλο, Δαφνομήλη; ἐρώτησε.

‘Ο στρατηγὸς ἔκοιταξε προσεκτικὰ τὸν ἄνδρα.

— Νικήτα! ἐφώναξε μὲ γαρά.

‘Ο Νικήτας ἔσκυψε καὶ φύλησε τὸ χέρι του.

— Ναί, ἐγώ, δ πιστός σου, ἐψιθύρισε συγκινημένος.

— Δαφνομήλη, εἰπε δ αὐτοκράτωρ, σήκωσε τοὺς στρατιῶτες σου καὶ περίμενε με στὴν Κοφτὴ Πέτρα, ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, δέκα βῆματα παρακάτω εἶναι μιὰ οηχοτοπιά. Ἀπόψε, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Θεομήτορος, θὰ περάσωμε ἀντίκου. Κοίταξε νὰ γίνη ἡ συνάθροιση εὐθὺς καὶ σιωπηλά. Πηγαίνετε καὶ δ Παντοδύναμος βοηθός!

Οἱ δυὸς ἄνδρες ἐβγῆκαν μαζὶ.

— Ήσουνα μὲ τὸ Βούλγαρο; ἐρώτησε δ Δαφνομήλης μὲ μιὰ κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ πρὸς τ' ἀντικρινὸ στρατόπεδο. Δὲ σὲ ἀνεγνώρισε κανείς;

— Οχι, τὰ γένεια μὲ ἀλλάζουν πολύ. Ἐπῆρα ὅνομα βουλγαρικό· μὲ λένε Ἀσάν. Ποιός νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ;

‘Ο Δαφνομήλης τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

— Ανδρες σὰν καὶ σένα, Νικήτα, εἶναι πολύτιμοι! εἰπε μὲ συγκίνηση. Τὴ ζωὴ σου τὴν ἐκθέτεις κάθε ήμέρα μὲ τὸ παιγνίδι αὐτό, ποὺ παίζεις, νὰ κάνης τὸ Βούλγαρο καὶ νὰ κατασκοπεύης τοὺς ἔχθρούς. Τὸ σκέφθηκε ποτέ;

— Η ζωὴ μου δὲν ἔχει ἀξία, παρὰ δσο τὴν ἵοδεύω μὲ κάποιαν ὠφέλεια γιὰ τὴν πατρίδα, ἀποκρίθηκε ἀπλὰ δ κατάδηπος. Καὶ ἀν τὸ πληρώσω τὸ παιγνίδι μου μὲ τὴ ζωὴ μου, δὲ θὰ εἶναι ἀκοιβὰ πληρωμένο. Καὶ γύρισε νὰ φύγη.

‘Ο στρατηγὸς τὸν ἐσταμάτησε.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἐρώτησε.

— Πηγαίνω πίσω νὰ συνεχίσω τὸ ἔργο μου... Καὶ ἄρπαξε

τοῦ στρατηγοῦ τὸ χέρι, τὸ ἐφίλησε καὶ ἔχάθηκε στὸ σκοτάδι.

— Νικήτα, ἐψιθύρισε πολὺ συγκινημένος ὁ Δαφνομῆλης. ψυχὴ ἄγνη καὶ σιδερένια!... Πόσο ὑπερήφανη εἶναι ἡ Μακεδονία, ποὺ γεννᾶ ἄνδρες σὰν καὶ σένα!... Καὶ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ συλλογισμένος.

Τὸ φοβερὸν τύπη μα. "Ολοὶ οἱ Βούλγαροι κοιμῶνταν' βαθειὰ σιωπὴ ἐσκέπαζε τὸ στρατόπεδό τους. Ἄλλὰ σιγὰ σιγὰ κάποιο μουσικούρισμα ἀδιάκοπα ἐπλησίαζε, ἔμεγάλωνε, ἄλλαζε, ἔξεχώριζε σὲ βήματα σιγανά, προσεκτικά, κούφια, καὶ ἄλλα βήματα ἀκολουθοῦσαν πολλὰ μαζί, βουβὰ καὶ αὐτά, μακριὰ ἀκόμα, ποὺ ὅλο κι ἐπλησίαζαν..."

"Ἐνα κτύπημα σὲ λίγο ἀκούστηκε, μιὰ φωνὴ ἔξεσπασε καὶ ἐπνίγηκε κι ἔσβησε· κι ἔξαφνα βοὴ μεγάλη, ἔεφωνήματα πολεμικά, διαταγές, παρακάλια, φωνές, ἐγέμισαν τὸν ἀέρα, ἀπλώθηκαν ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρην ἕως τὴν ἄλλη τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐπάγωσαν τὶς καρδιὲς ἀπὸ τρόμο καὶ φρίκη καὶ πανικό.

"Ο Σαμουήλ ἐπετάχθηκε ἀπὸ τὸ στρῶμα, ἀρπαξε τὸν ἄρματά του καὶ ἐτρεξε πρὸς τὴν θύρα, τὴν ὁρα, ποὺ κατατρομαγμένοι ἔμπαιναν οἱ φρουροὶ μέσα στὴν βασιλικὴ σκηνή.

— "Ελληνες! "Ελληνες! "Ο Βασίλειος! ἐφώναζαν φρικιασμένοι. Καὶ ἔω, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μέσα στὴ σύγχυση οἱ ἴδιες λέξεις ἐτρεχαν ἔτερελαίνοντας καὶ τοὺς γενναιότερους: "Ελληνες! "Ελληνες! "Ο Βασίλειος!

— "Ελληνες; ἔεφώνισε ὁ Σαμουήλ. Τί τρέλα σᾶς στραβώνει ὅλους; Ἀπὸ ποὺ θὰ περάσουν οἱ "Ελληνες; Ποῦ εἶναι ὁ Βασίλειος;

Τὴν ἴδια ὁρα τέσσαρες ἀξιωματικοὶ μπῆκαν στὴ σκηνή,

ἀρπαξαν τὸν τσάρο, τὸν ἔσυραν ἔξω μὲ τὴ βία, τὸν ἔβαλαν σὲ ἕνα ἄλογο, ἐπήδησαν καὶ αὐτοὶ στὰ δικά τους καὶ ὠρμησαν καλπάζοντας κατὰ τὸ βουνό.

Οἱ Βούλγαροι ξαλισμένοι ἀπὸ τὴν ξαφνικὴ προσβολὴ δὲν ἤξεραν τί νὰ κάμουν. "Ἄλλοι προσπαθοῦσαν νὰ ἔσφυγουν μὲ τὸν τσάρο τους στὰ βουνά· ἄλλοι ἔπεφταν στὸ ἀδιάβατο ποτάμι, γιὰ νὰ σωθοῦν! Οἱ περισσότεροι δὲν ἐπορθασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὶς καλύβες τους.

Γύρω δῆμος στὴ σκηνὴ τοῦ Σαμουὴλ ἔγινε γερὴ ἀντίσταση. "Ο στρατηγὸς Ἰβάτζης μὲ τοὺς διαλεκτούς του εἶχε τρέξει νὰ σταματήσῃ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ δώσῃ καιρὸ τοῦ τσάρου νὰ φύγῃ. Λίγη ὥρα κατώρθωσε μὲ τὴν ἀνδρεία του νὰ βαστάξῃ τὴν δρμὴ τῶν αὐτοκρατορικῶν, ποὺ σὰν κύματα ἀπλώνονταν ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ χύνονταν στὸ στρατόπεδο, σπρώχνοντας δλοένα πρὸς τὸ κέντρο τοὺς τελευταίους ὑπερασπιστές.

"Οταν εἶδε δῆμος τὸν ἴδιο τὸ Βασίλειο μὲ τοὺς σωματοφυλακές του νὰ φίγουνται ἐπάνω του, κατάλαβε, ὅτι κάθε ἀντίσταση ἦταν ἀδύνατη, παράτησε τὴ μάχη, ἔγύρισε τὸ ἄλογό του καὶ ἔτρεξε κατὰ τὸ βουνὸ νὰ εῦρῃ τὸν τσάρο του..."

Γιὰ χρόνια καὶ γενεὲς θυμοῦνται οἱ Βούλγαροι τὴν Κοφτὴ Πέτρα, καὶ στὸν ὕπνο τους ἀκόμα, καὶ ἔφωνοῦν:

«Βεζίτε, τζαΐζαρ!» (Φύγετε, ὁ αὐτοκράτωρ!)

Πηνελόπη Δέλτα

(Διασκευὴ Ν. Δ. Κοντοκούλου)

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ποιός ήταν. "Έχετε ἀκούσει, παιδιά, γιὰ τὸ Διγενή; ρώτησε ἡ κ. Θάλεια τὰ τέκνα της, τὸν Τάκη καὶ τὴν Ἀγγελική.

— "Οχι, μητέρα, ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

— Τότε θὰ σᾶς εἰπῶ ἐγὼ τὴν ἴστορία του· μοῦ τὴν εἶπε ἡ μητέρα μου καὶ ἐκείνης ἡ δική της καὶ ἐκείνης πάλι ἡ δική της, καὶ ἔτσι ἀπὸ μητέρα σὲ μητέρα φθάνομε στὴν ᾴδια τὴν ἐποχὴ τοῦ Διγενῆ, ποὺ τὴν ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι.

‘Ο Διγενής εἶναι ἔνας ξακουστὸς βυζαντινὸς ἥρως, ποὺ ἔζησε, ὅταν στὸ Βυζάντιο ἦταν αὐτοκράτορες ὁ Ρωμανὸς Β' καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς.

“Ολη του τὴ ζωὴ τὴν ἐπέρασε στὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἐφύλαγε « τὰς ἄκρας », τὰ σύνορα δηλαδὴ τῆς αὐ-

τοκρατορίας· γι' αὐτὸ λεγόταν καὶ Ἀκρίτας. Τὸν ἔλεγαν Διγενή, γιατὶ ἡ καταγωγὴ του ἦταν ἀπὸ δυὸ γένη, ἀπὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀραβικό. Ἡ μητέρα του ἦταν ἑλληνίδα χριστιανὴ ἀπὸ μεγάλη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια· ὁ πατέρας του ἦταν Σαρακηνός, δηλαδὴ μωαμεθανὸς ἀπὸ τὴν Ἀραβία, καὶ ἐμίρης (ἡγεμόνων)· ἔγινε δύως χριστιανὸς καὶ λαμπρὸς βυζαντινὸς πολίτης.

‘Ο Διγενῆς ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλη τόλμη καὶ ωμη καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔθαυμαζαν ὅλοι. Ἄλλα, δταν ἐμεγάλωσε, τότε πιὰ δὲ λέγονται τὰ ἀνδραγαθήματά του. ‘Ἄλλοτε, ὃν μοῦ δοθῆ καιρός, θὰ σᾶς εἰπῶ, πώς δράκοντες μὲ πολλὰ κεφάλια καὶ πύρινες γλῶσσες, ἄγρια λιοντάρια καὶ ἄλλα θηρία ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί του, ὅπως ἔπεσαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια ἀπὸ τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλέους δμοια θηρία. Σήμερα θὰ σᾶς εἰπῶ μιὰ μόνο μικρούλα ίστορία του.

Διγενῆς καὶ Μαξιμώ. ‘Ο γενναῖος Διγενῆς, εἴπαμε, φύλαγε τὰ σύνορα· γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ ἔστησε καθημερινὸ πόλεμο μὲ φοβεροὺς ἔχθρούς. Φοβερώτεροι ἀπὸ ὅλους ἦσαν οἱ ἀπελάτες, δηλαδὴ οἱ ληστὲς τῶν βουνῶν καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὶς ἔνες γειτονικὲς ἐπαρχίες. Γρήγορα δύως αὐτοὶ ἐνόησαν, ὅτι δὲν ἦσαν ἴκανοι νὰ τὰ βάλουν μόνοι τους μὲ τὸν Ἀκρίτα· πάντοτε ἔφευγαν λιγώτεροι καὶ νικημένοι.

‘Ἄλλὰ τέτοιοι ληστὲς πῶς νὰ ἡσυχάσουν, ποὺ μόνος σκονέβηκε λοιπὸν στὸ ἀλογό του ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Φιλόπαππος, καὶ ἔτρεξε στὰ βουνὰ νὰ εῦρῃ τὴ βασίλισσα Μαξιμὼ νὰ ξητήσῃ τὴ βοήθειά της.

— Καὶ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ Μαξιμώ; ἐρώτησε ἡ Ἀγγελική.

— Μιὰ φοβερὴ βασίλισσα, παιδί μου, στὸ γυναικεῖο βασίλειο τῶν Ἀμαζόνων, ποὺ εἶχε τὸν πόλεμο γιὰ τροφή. Εἶχε νικήσει δῆλους τοὺς γύρω πολεμιστὲς καὶ τοὺς εἶχε τρομάξει τόσο, ποὺ τὴν ἀναγνώριζαν δῆλοι γιὰ ἀρχηγὸν καὶ βασίλισσα. "Ο, τι ἦταν γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς διγενῆς, ἦταν γιὰ τοὺς ἀπελάτες καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ἡ Μαξιμώ.

Ἡ Μαξιμώ, λοιπόν, γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ, ἔσπευσε νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Πόλεμο ἐγύρευαν οἱ ἀπελάτες, πόλεμο ἥθελε καὶ αὐτή. Συγκέντρωσε τὰ παλληκάρια της, ἐδιάλεξε ἑκατό, τὰ πιὸ γενναῖα καὶ ρωμαλέα, καὶ καλὰ ὥπλισμένοι δῆλοι ἔκεινησαν νὰ συναντήσουν τὸ Διγενῆ. Στὸ δρόμο ἐνώθηκαν μαζί της καὶ ἄλλοι ἀπελάτες καὶ δι Φιλόπαππος. "Ετσι χιλιάδες στρατὸς ἔφθασε στὸν Εύφρατη, ποὺ χώριζε τὰ σύνορα.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ εἶναι διγενῆς στὸ παρατηρητήριό του. Ἐρευνοῦσε τὰ γύρω, λέτε καὶ τοῦ ἔλεγε κρυφὰ χάποιος :

— Φυλάξου, Διγενῆ, ἔρχονται ἀπελάτες.

Μόλις τοὺς εἶδε νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς βουνοπλαγιές στὸν ποταμό, τόσο ἀμέτρητο πλῆθος, ἔνας αὐτός, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· ἐπήδησε στὸ ἄλογό του κι ἔτρεξε νὰ τοὺς συναντήσῃ.

Φθάνοντας στὸν Εύφρατη βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Μαξιμώ, τὴν ξακουστὴ βασίλισσα, ποὺ τόσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴ χάρη της καὶ τὴν παλληκαριά της.

Πραγματικὴ βασίλισσα! Τί χάρη, τί λεβεντιά!

“Ιππευε ἔνα κατάμαυρο, σὰν τὸ χελιδόνι, ἄλογο, ποὺ μὲ βίᾳ συγκρατοῦσε τὴν ὅρμή του. Χρυσὴ περικεφαλαία προφύλαγε τὸ κεφάλι της καὶ χρυσὴ ἀλυσίδα κρεμόταν στὸ στῆθος της· χρυσοῦσφαντα ἥσαν καὶ τὰ φορέματά της.

Στὸ ἔνα χέρι ἔκρατοῦσε χρυσὴ ἀσπίδα καὶ τὰ χαλινάρια,

καὶ στὸ ἄλλο χρυσωμένο κοντάρι. Σὲ κάθε κίνηση τοῦ ὑπερόη-
φανου ζώου κουδουνάκια χρυσά, κρεμασμένα στὸ λαιμό του
ἄφηναν χαρμόσυνο ἥχο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παράστεκαν ἀπὸ
πέντε γιγαντόσωμοι ἀπελάτες.

“Οταν ἡ Μαξιμώ εἶδε τὸν Ἀκρίτα, ἐρώτησε ἔκπληκτη :
— Αὐτὸς εἶναι ὁ Διγενής, Φιλόπαππε ;
— Αὐτός, Βασίλισσα Μεγάλη !

— Καὶ οἱ στρατιῶτες του ποῦ εἶναι ;
— Αὐτὸς δὲν ἔχει στρατό. Μονάχος του πολεμᾶ μὲ δλους
γιὰ τὰ σύνορά του. Ἄλλὰ καὶ ἔτσι μοναχὸς ποὺ εἶναι, μόνη
σου μὴν πηγαίνεις νὰ μετρηθῆς μαζί του.
— Δειλὲ γέροντα, ξεσήκωσες ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος νὰ πο-
λεμήσῃ ἐναντίον ἄνθρωπο; εἶπε ὠργισμένη ἡ Μαξιμώ δὲ ντρέ-
πεσαι ; Μόνη μου, ἐμπρὸς στὰ μάτια σας, θὰ τὸν ξεκάμω.
Μὴν κινηθῆ κανένας ! Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ φίχνεται μὲ τὸ
ἄλογό της νὰ περάσῃ τὸ βαθὺ ποτάμι.

— Φυλάξου, Βασίλισσα! ”Ακουσέ με· κάτι ξέρω κι ἐγώ, ό γέρος. Πολλά εἶδαν τὰ μάτια μου! Τῆς ἀπάντησε πειραγμένος ό Φιλόπαππος.

‘Ο Διγενής βλέποντας τὴν ὁραιά Ἀμαζόνα νὰ δῷμα στὸν ποταμό, τῆς φωνάζει μὲ εὐγένεια :

— Εἶναι πολὺ βαθὺ τὸ ρεῦμα, Βασίλισσα! Στάσου καὶ ἔρχομαι ἐγώ· μὴν κοπιάζεις ἐσύ, μιὰ γυναικά. Στοὺς ἄνδρες πρέπει ό κόπος.

Καὶ ἔσυρε ἀμέσως τὸ σπαθί του, ἐκέντησε τὸ ἄλογό του καὶ ορίζηκε στὸν Εὐφράτη· σὰν βέλος ἔφθασε στὴν ἀντικρινὴν ὅχθη.

Οἱ δυὸς δυνατοί, ό ἀνδρειότερος τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἡ γενναιότερη τῶν ἀπελατῶν καὶ Σαρακηνῶν, γιὰ πρώτη φορὰ συναντήθηκαν στὴ μάχῃ.

‘Η Μαξιμὸς μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ κονταριά· ό Διγενής τὴν ἐποδόλαβε μὲ τὸ σπαθί του· ἔσπασε τὸ κοντάρι, χωρὶς καὶ νὰ βλάψῃ τὸ σπαθί.

"Αναψε τότε ή Μαξιμώ· σύρει κι ἐκείνη τὸ σπαθὶ καὶ ἀ-τρόμητη δόμα· ἔβαλε ὅλη τὴν τέχνη τῆς νὰ τὸν τρυπήσῃ, ἀλλὰ εὔρηκε τὸν καλύτερο τῆς. Μὲ μιὰ ἐπιδέξια κίνηση τῆς ἐτρύπησε ἐλαφρὰ τὰ δάκτυλα ὁ Διγενῆς, γιὰ νὰ μὴ τὴ βλάψῃ, καὶ τῆς ἔρριξε ἀπὸ τὸ χέρι κάτω τὸ σπαθί. Ἐπειτα μὲ ἄλλη σπαθὶὰ ἐπῆρε τὸ κεφάλι τοῦ ἵππου· ἄλλογο καὶ βασίλισσα σωριάσθηκαν στὴ γῆ.

"Ἡ ὑπερήφανη βασίλισσα τάχασε· ἐφοβήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ τῆς, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε φοβηθῆ. Ἐπεσε λοιπὸν στὰ γόνατα καὶ μὲ μάτια δακρυσμένα παρακάλεσε τὸν Διγενὴ νὰ μὴν τὴν φονεύσῃ. Ὁ Ἀκρίτας τὴν ἐλέησε καὶ χωρὶς νὰ τῆς εἰπῇ τίποτε τὴν ἄφησε κι ἔτρεξε στοὺς ἄλλους.

Διγενὴς καὶ ἀπελάτες. Οἱ ἀπελάτες, ἀμα εἶδαν νὰ κινδυνεύῃ ἡ βασίλισσα, ὕρμησαν νὰ κυκλώσουν τὸ Διγενῆ, σὰν τοὺς πεινασμένους λύκους, ποὺ χύνονται νὰ σπαράξουν τὴ βορά τους. Τὸν ἔβαλαν στὴ μέση καὶ τὸν κτυποῦσαν μὲ σπαθιά, μὲ κοντάρια, μὲ ρόπαλα. Ἄλλὰ τίποτε δὲν κατώρθωσαν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς μὲ τοὺς ληστὲς ἔσβησε γρήγορα, δπως σβήνει ἡ φωτιὰ στὸ ἀνίκητο νερό. Οἱ περισσότεροι ἔφυγαν· ὅσοι ἔμειναν κείτονταν, ἄλλοι πληγωμένοι καὶ ἄλλοι φονευμένοι. Κανένας δὲν μπόρεσε ν' ἀντισταθῇ ἔως τὸ τέλος στὴν δόμη τοῦ Ἀκρίτα.

— "Α, τί καλά! εἶπε ὁ Τάκης. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὸν Ἀχιλλέα, ποὺ ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος στοὺς Τρῶες· καὶ μόνος ἡ φωνὴ του τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κλείνωνται στὰ τείχη! Ἐκεῖνος, ποὺ τόλμησε νὰ μετρηθῇ μαζί του, ὁ Ἐκτωρ, ἔπειτε νεκρός.

— Βέβαια, παιδί μου! Ὁ Ἀκρίτας δὲν ἦταν κατώτερος

στὴν ἀνδρεία ἀπὸ τὸ γενναιότερο Ἑλληνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Βλέπετε, ἡ φυλή μας γεννᾶ πάντοτε τὰ ἴδια παλληκάρια !

Ἡ γενναιοψυχία τοῦ. Ἡ κ. Θάλεια ἔπειτα ἀπὸ τὴν μικρὴν αὐτὴν διακοπὴ συνέχισε :

“Οταν ἐσκόρπισαν οἱ ἀπελάτες, ὁ Διγενῆς ἔτρεξε στὴ Μαξιμώ· αὐτὴν στὸ μεταξὺ εἶχε σηκωθῆ κι ἐπερίμενε.

— Βασίλισσα, τῆς εἶπε, μάθε νὰ μὴν ὑπερηφανεύεσαι πιά, γιατὶ δὲ Θεὸς ταπεινώνει τοὺς ὑπερηφάνους. Δὲν ἔχω κανένα σκοπὸν νὰ σὲ βλάψω· δὲ Διγενῆς δὲ φονεύει τοὺς νικημένους καὶ τὶς γυναικες.

Ἡ Μαξιμὼ ἐσταύρωσε τὰ χέρια καὶ δακρυσμένη εἶπε λόγια, ποὺ ποτὲ δὲν εἶπε ἄνθρωπος στὸν ἔχθρό του :

— Κανένας, Διγενῆς, δὲν ἔχει τὴ δική σου ἀνδρεία καὶ γενναιοφροσύνη. Μοῦ ἄφησες τὴ ζωή, σὰν δυνατὸς καὶ μεγαλόκαρδος, ποὺ εῖσαι, ἐνῶ στὸ χέρι σου ἦταν νὰ μὲ φονεύσης. Τὸ δοξασμένο ὅνομά σου θὰ τὸ διαλαλοῦν τὰ βουνὰ καὶ οἱ πεδιάδες τῆς Ἀσίας· ποτὲ δὲ θὰ σὲ λησμονήσουν...

‘Ο Διγενῆς ἐφώναξε τότε τὸν ἵπποκόμο του, ποὺ ἔμενε στὴν ἀντικρινὴ ὅχθη, καὶ τοῦ ἔφερε ἔνα ὠραῖο ἄλογο· τοῦ ἔβαλε πάνω τὴ χρυσοστόλιστη σέλα τοῦ ἵππου τῆς βασίλισσας καὶ τὴν ἔβοήθησε ν’ ἀνεβῆ. Ἐχαιρετήθηκαν μὲν εὐγένεια καὶ ἡ Μαξιμὼ ἔτρεξε στὸ βουνὸν νὰ βρῇ τοὺς σκορπισμένους συντρόφους της...

Γεμάτη θαυμασμὸν εἶπε ἡ Ἀγγελική :

— “Ω, εῦγε ! εῦγε στὸν Ἀκρίτα ! ” Ετσι κάνουν οἱ μεγαλόκαρδοι ἄνθρωποι· δείχνουν μεγαλοψυχία στοὺς νικημένους. Τέτοιος ἦταν καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

— Μάλιστα παιδί μου· πολὺ σωστά τὰ λέσ! Τέτοιοι εἰναι· οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδος· τέτοιος ἦταν καὶ ὁ Διγενής.

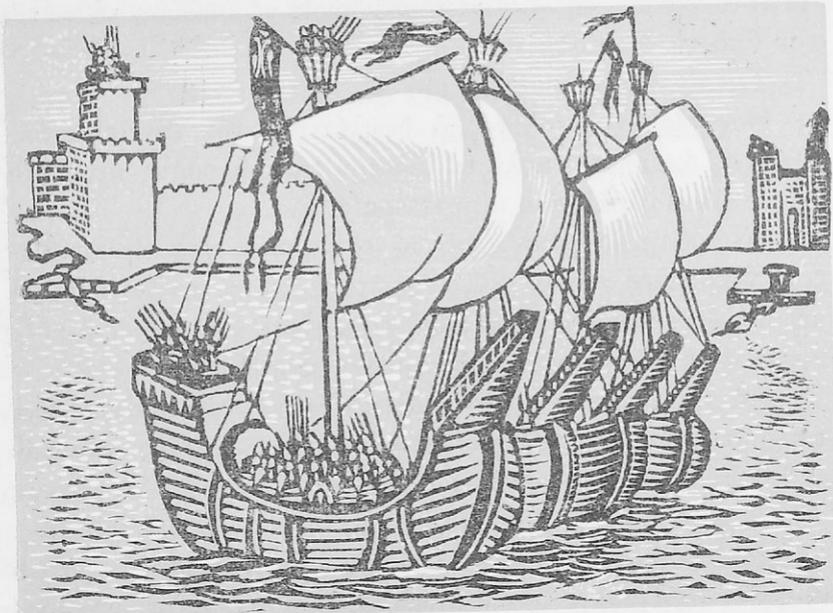
Τόση ἦταν ἡ δικαιολογημένη φήμη του, ὅστε ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς παράγγειλε στὸν ἀνίκητο ὑπῆκοό του νὰ πάη στὸ Βυζάντιο νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα. Ὁ Διγενής ὅμως, θέλοντας νὰ μὴν ἀφῆσῃ μήτε στιγμὴ ἀφρούρητα τὰ σύνορα, μὲ εὐλάβεια ἀρνήθηκε τὴν μεγάλη τιμήν, ποὺ καθένας θὰ ξήλευε. Καὶ τότε ὁ Ρωμανὸς τοῦ ἔκαμε τὴν μεγαλύτερη ἀκόμη τιμήν, νὰ ξεκινήσῃ νὰ πάη μόνος του νὰ ἰδῇ τὸ μεγάλο πατριώτη ὑπῆκοο!

Καὶ μὲ λίγα λόγια ὁ Διγενής, ἔνας μόνος, ώπλισμένος μὲ ρώμη, ἀνδρεία, μεγαλοψυχία καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, ἔκαμε θαύματα. Κατώρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τοῦ Βυζαντίου· ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὶ δὲν ἐτόλμησαν στὴν ἐποχή του νὰ ληστεύσουν τὶς βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ο τόπος εὑρῆκε τὴν ἱσυχία του καὶ οἱ κάτοικοι, χωρὶς κανένα φόβο, ἀσχολήθηκαν στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα του γέμισε τὸν ἔλληνισμό. Ὅπου καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου καὶ νὰ σταθῆτε, θὰ ἀκούσετε νὰ τραγουδῇ ὁ λαός μας τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ....

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΦΛΑΝΤΑΝΕΛΑΣ

[Στις 20 Απριλίου τοῦ 1453 τέσσερα πλοῖα μὲ ἐπικεφαλῆς ἔνα βασιλικὸ σκάφος ἐπιστρέφοντα στὴν πολιορκημένη βασιλεύουσα, φορτωμένα ἐφόδια ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς χώρες. Ο Μωάμεθ διατάσσει τότε τὸ στόλο του νὰ συλλάβῃ ἢ νὰ βυθίσῃ τὰ πλοῖα, ποὺ ἐτόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πρωτεύουσας. Κυβερνήτης τοῦ βασιλικοῦ σκάφους ἦταν ὁ γενναῖος Φλαντανελάς.]

‘Η γριὰ τυφλή. Στὰ τείχη ἔφεραν μὲ εὐλάβεια τὶς ἄγιες εἰκόνες· καὶ μιὰ γριὰ τυφλή, ἀκολουθῶντας μὲ λαχτάρα τὴν ἀνθρωποπλημμύρα, ἥρθε καὶ ἐκείνη νὰ ἰδῇ μὲ τὰ ἔνεα μάτια.

‘Ο αύτοκράτωρ τῆς ἔκαμε τόπο, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴν θάλασσα.

Σιωπὴ νεκρικὴ βασιλεύει !

Θαρρεῖς καὶ ὁ Ἀετός, ὁ ὑψηλότερος τῆς Ἀσίας λόφος, ἐψήλωσε ἀκόμη πιὸ πολὺ νὰ ἴδῃ τὴν πρωτάκουστη ναυμαχία ἐνὸς στόλου δλόκληρου μὲ τέσσερα πλοῖα.

Τὸ πρῶτο βασιλικὸ πλοῖο μὲ τὴ σημαία, ποὺ τὴν ἐστόλιζε ὁ δικέφαλος ἀετός, πρῶτο πρῶτο θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἄλυσίδα τὴν χονδρή, ποὺ εἶναι φραγμένος ὁ κόλπος, καὶ νὰ φέρῃ τροφὴ στὴν κουρασμένη Πόλη.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔπαισε ὁ ἄνεμος· φύλλο δὲ σαλεύει καὶ τὰ χριστιανικὰ πλοῖα ἥσυχα στέκονται σὰν μαρμαρωμένα καὶ καθρεπτίζονται στὴ γαλήνια θάλασσα.

“Εξαφνα ὁ τοῦρκος ναύαρχος Σουλεϊμᾶν πασᾶς ὁρμᾶ μὲ τὸ στόλο του καὶ τὰ κυκλώνει. Ο κίνδυνος εἶναι μεγάλος, γιατὶ τὰ πλοῖα δὲν μποροῦν νὰ φύγουν. Καὶ ὁ ὑπερήφανος Σουλτάνος, ἔχνώντας ὅτι βρίσκεται στὴν ξηρά, προχωρεῖ μὲ τὸ ἄλογό του στὰ ορχά, νὰ τρέξῃ ὁ ἵδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ πλοῖα μὲ τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγὴς κεραυνούς· κανένας δὲν τολμᾶ νὰ τὶς παρακούσῃ.

“Ετελείωσε ! Θὰ καθοῦν τὰ παλληκάρια ! Δεμένα τὰ πλοῖα, γιατὶ φύλλο δὲν κινεῖται, ἐπρεπε νὰ ξεχάσουν, ὅτι εἶναι θαλασσινά. Θὰ γίνη στεργιανὸς ὁ πόλεμος.

Στὰ τείχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή, μὲ ἓνα ὄνειρο ἀκολουθεῖ μὲ λαζτάρα τὴν ναυμαχία καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ δὲ δίνει διαταγὴς φοβερές. Ξέρει τὰ παλληκάρια του· θὰ κάμουν μόνα τὸ καθῆκον τους.

Καὶ ἡ γριὰ προσεύχεται κι ἔκείνη καὶ κλαίει. Ἀπὸ κάτε-

μισόλογα, ποὺ ἀκούει, παρακολουθεῖ τὸ μεγάλο κακὸ σὰ νὰ τὸ βλέπει.

Ἡ νίκη. Οἱ Τοῦρκοι ἔφεραν φωτιὰ καὶ ἄρχισε νὰ καίεται τὸ βασιλικὸ πλοῖο. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς δόμοιν σὰν ἀστραπὲς μέσα στὰ ἄλλα πλοῖα.

Τότε δὲ κυβερνήτης Φλαντανελᾶς δίνει διαταγὴ στοὺς ναῦτες του: οἱ μισοὶ στὰ κατόρτια, μὲ τὸ ἕνα χέρι νὰ χύνουν νερὸ καὶ νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν ὑγρὴ φωτιά — τὸ ὑγρὸν πῦρ — καὶ νὰ καίουν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος, σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, ποὺ ἥθελαν νὰ πηδίσουν μέσα.

Ἐδῶ ἔγινε μεγάλη ἐκατόμβη. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα δὲ Σουλεϊμὰν πασᾶς, καὶ ἀφοίζει δὲ Σουλτάνος καὶ δείχνει τὸ χρυσό του ρόπαλο ἀγριεμένος. Ό κάθε ναύτης του χύνεται στὸ θάνατο, γιατί ξέρει, δτι τὸν περιμένει, ἀν παρακούσῃ θάνατος πολυβασανισμένος.

Καὶ δὲ οὐρανὸς ἔξακολουθεῖ νὰ εἶναι γαλανὸς καὶ ἡ θάλασσα λάδι. Ἀνοίγει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα καὶ καταπίνει τὰ πτώματα καὶ τὰ ναυάγια.

Ἐξαφνα μία στιγμὴ στὰ τείχη τὴ νεκρικὴ σιωπὴ ἀκολούθησε βοὴ μεγάλη.

Τῆς γριᾶς τὰ στήθη τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφυλλητό. Δὲν ἥμπορει νὰ καταλάβῃ τί γίνεται γύρω της καὶ τραβᾶ τὸ πλατὺ μανίκι τοῦ πλαγινοῦ της καὶ ωτᾶ μὲ λαχτάρα :

— Ἀδελφέ, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω; Δὲν ἔχω μάτια νὰ ἴδω.

— Τί γίνεται; δὲ Σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαύμα του. Ο Φλαντανελᾶς ἐπέρρεσε τὴν ἀλυσίδα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

—Δοξασμένο τ' ὄνομά του ! εἶπε ἡ γριὰ κι ἐκλονίσθηκε.
Οἱ ξένοις τὴν ἐστήριξε καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ πέσῃ.

“Ἐπειτα ἀκουσαν ψαλμούς· ὁ λαὸς ἔφερνε στὰ χέρια τὸν
Φλαντανελὰ μὲ τὰ παλληκάρια του καὶ μὲ τοὺς γενναίους
τῶν ἄλλων πλοίων.

‘Ο Φλαντανελὰς γελαστὸς ἐγύρισε καὶ εἶδε τὴν θάλασσα,
ποὺ ἦταν ἀκόμη γεμάτη συντρίμματα καὶ ναυάγια. Ἐπειτα ἔ-
τρεξε στὸ Βασιλέα του. Ἄλλὰ ἔξαφνα βλέπει τὴ μάνα του ἀ-
κομπισμένη ἐπάνω στὸν αὐτοκράτορα.

—Ἡ μάνα μου ! ἐφώναξε.

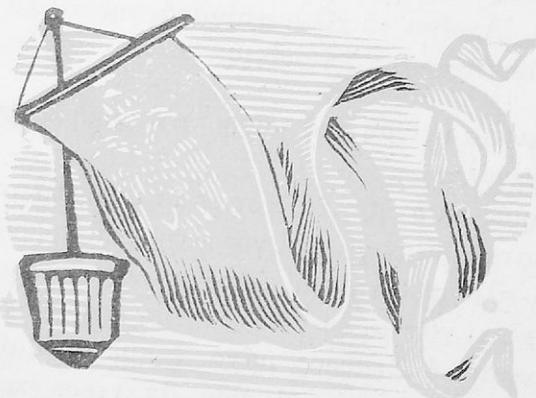
‘Ο Κωνσταντῖνος τοῦ ἔχαμογέλασε καὶ τὸν ἀγκάλιασε λέ-
γοντας :

—Ἐσὺ Φλαντανελά, ἐστήριξες γιὰ λίγο τὴν πόλη καὶ ἐγὼ
τὴ μαγούλα σου !

‘Ἐστράφηκε ἐπειτα πρὸς τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ εἶπε :

—“Ε, παιδιά ! Ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα μας. Μὲ τέ-
τοιες μάνες καὶ τέτοια παιδιὰ δὲν πέφτει ἀκόμη ἡ Πόλη, δὲν
πέφτει !

‘Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

‘Ο Βυζαντινὸς Λεωνίδας. Ἀς ἔρθωμε πεντακόσια χρόνια πίσω, Μάϊο μῆνα.

Δυὸς μῆνες τώρα πολιορκοῦν σφικτὰ οἱ Τοῦρκοι τὴν ὑπερήφανη Κωνσταντινούπολη. Οἱ Ἐλληνες, χωρὶς καμιὰ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους χριστιανούς, παλαίουν μόνοι στὸν ἄνισο καὶ σκληρὸν ἄγωνα. Οὔτε πουλάκι δὲν ἡμπορεῖ πιὰ νὰ πετάξῃ καὶ νὰ μπῇ στὴ βασιλεύουσα, γιὰ νὰ φέρῃ τουλάχιστο στοὺς πολιορκημένους παρηγοριὰ καὶ ἐλπίδα.

Ἐκατὸν πενήντα, τὸ ὀλιγώτερο, χιλιάδες ἐκλεκτοὶ μαχητὲς τοῦ Μωάμεθ ἔχουν ωζώσει στὰ τείχη τῆς Κωνσταντινούπολεως καὶ ζητοῦν νὰ τὴν πνίξουν στὴ σιδερένια ἀγκαλιά τους. Τετρακόσια πλοῖα γύρω γύρω, ἀδιάβατος φράκτης, τῆς κλείνουν τὴν θάλασσα καὶ τῆς κόβουν τὴν ἀναπνοή.

Καὶ ὁ Μωάμεθ, σὰν ἄλλος πικροχάροντας, τὴν περιτροπὴν γυρίζει καὶ βρυχᾶται καὶ βούλεται τὸ κεφάλι νὰ τῆς πάρῃ.

‘Η πολυδοξασμένη ὅμως Πόλη δὲν πέφτει. Τὰ τείχη τῆς, τὰ χιλιοτρυπημένα ἀπὸ τὶς ἐχθρικὲς βόμβες, ἀντέχουν ἀκόμη;

οἱ ὑπερασπιστές της, δλιγώτεροι ἀπὸ δέκα χιλιάδες, εἶναι γενναῖοι καὶ ἀκατάβλητοι.

Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, σὰν τὸ σαραντάπηχο Διγενῆ, προσμένει τὸ Χάροντα Μωάμεθ νὰ μετρηθῇ μαζί του. Ὁ Σουλτάνος εἶναι μεγάλος καὶ τρανὸς στὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ ὁ δικός μας Βασιλεὺς εἶναι λιοντάρι στὴν καρδιά.

Καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλα προστατεύει τὴν θεοφύλακτη Πόλη ἡ Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, ἡ ὑπέρμαχος στρατηγός !

«Παράδωσέ μου τὴν Πόλη, παραγγέλνει στὸν Παλαιολόγο ὁ Μωάμεθ. Εἶσαι ἔλευθερος νὰ φύγῃς καὶ σὺ καὶ ὅσοι ἄλλοι χριστιανοὶ θέλουν μὲ ὅλους τοὺς θησαυρούς σας. Ἐκεὶ κάτω στὴν Πελοπόννησο ἡμπορεῖς νὰ βασιλεύῃς ἀνενόχλητος. Κι ἐκείνους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ μείνουν ἐδῶ κανένας δὲ θὰ τοὺς πειράξῃ... Εἰδεμὴ θὰ πάρω τὴν Πόλη μὲ τὸ σπαθί μου καὶ θὰ τὴν ἀφανίσω...».

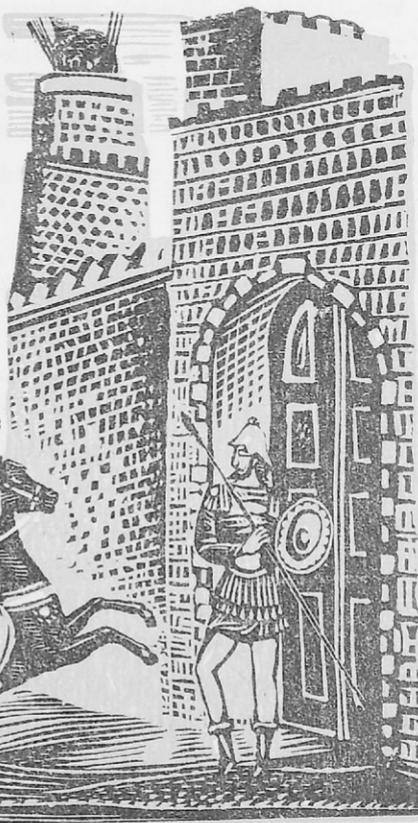
«Μολὼν λαβέ»! τοῦ ἀπάντησε ὁ βυζαντινὸς Λεωνίδας. Οὕτε ἐγὼ ἔχω δικαίωμα νὰ σοῦ τὴν παραδώσω οὔτε ἄλλος κανένας. Ἀνήκει στοὺς προγόνους μας καὶ στὰ παιδιά μας... Ἀνήκει στοὺς Ἑλληνες, ποὺ εἶναι κληρονομία τους... Ἐλα νὰ τὴν πάρης !...»

·Η 28 Μαΐου τοῦ 1453, τελευταία ἡμέρα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἔξημέρωσε θλιμμένη καὶ βουβή. Σιγὴ βασιλεύει παντοῦ, ποὺ προμηνᾶ τὴν θύελλα. Καὶ νά· δὲν ἐπέρρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ τουρκικὰ πυροβόλα σείουν καὶ πάλι ἀπὸ τὰ θεμέλια τοὺς ορημαγμένους πύργους τῆς πρωτεύουσας. Οἱ κήρυκες τοῦ Σουλτάνου τρέχουν στὸ στρατόπεδο καὶ διαλαλοῦν, δτὶ ὁ στρατός, ὅμα πάρη τὴν Πόλη, θὰ ἔχῃ τρεῖς ἡμέρες τὸ δικαίωμα νὰ λαφυραγωγῇ, νὰ καίη, νὰ φονεύῃ, νὰ σκλαβώνῃ.

Τὸ ἄγριο κήρυγμα ἐγέμισε ἐνθουσιασμὸ τὰ φανατικὰ ἔκεινα κοπάδια, ποὺ ἔδιψούσαν τὴ σφαγὴ καὶ τὴν ἀρπαγὴ, ὅπως λαχταρᾶ τὸ κρύο νερὸ ὁ κατάκοπος ὀδοιπόρος. Καὶ ἡ βάρβαρη χαρά τους ἐτράνταζε τὸν ἀέρα ἀνεβαίνοντας ἕως τὸν οὐρανό.

Οἱ ἄγριες φωνές, οἱ ἀλαλαγμοί, οἱ τυμπανοκρουσίες καὶ οἱ φοβεροὶ κανονιοβολισμοὶ ἔφθαναν ἕως τὴν καρδιὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποτελοῦσαν βέβαιη γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς προειδοποίηση.

‘Ο Κωνσταντῖνος εἶδε τὴ μεγάλη στιγμή, ποὺ ἔφθανε. Νὰ μοιράσῃ ὁ πτωχὸς αὐτοκράτωρ πλούτη καὶ ἀγαθά, σὰν τὸ Μωάμεθ, δὲν εἶχε. Εἶχε ὅμως ἀνεξάντλητη ὑπομονή, πίστη στὸ Θεὸ καὶ εἶχε πάρει τὴ γενναίᾳ ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ μὲ τὴ ζωή του τὴν πατρικὴ κληρονομία.

“Εδωσε λοιπὸν διαταγὴ νὰ γίνη λιτανεία, γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ θεία βοήθεια καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ μὲ τὴν πίστη λαὸ καὶ πολεμιστές. Ἡ Μεγάλη Ὁδηγήτρια ἵσως νὰ ἀπλωνε ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ προστατευτικά Τῆς χέρια ὑψηλὰ ἀπὸ τοὺς πύργους γιὰ ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς ἀπιστοὺς ἔχθρούς.

Άλλὰ καὶ δ ἵδιος δὲν ἔμεινε ἀργός. Ἀκούραστος ἐπεθεώρησε τὰ τείχη, ἔδωσε ὀδηγίες, εἶπε λόγια θεῷμὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του ἔδινε θάρρος στοὺς ὑπερασπιστές.

— ‘Ο κίνδυνος εἶναι μεγάλος, τοὺς ἔλεγε. Άλλὰ δ Θεὸς εἰναι μαζί μας. Σὰν τὸ φαρμακεὸ φίδι, δ ἔχθρὸς θέλει νὰ χύσῃ τὸ δηλητήριο του στὴν Πόλη μας καὶ σὰν τὸ ἀνήμερο λιοντάρι θέλει νὰ μᾶς σπαράξῃ. Ἐκεῖνοι στηρίζονται στὸ πλῆθος καὶ ἔμεῖς στὸ Θεὸ καὶ τὴ γενναιότητά μας. Θὰ ἀγωνισθοῦμε σὰν Ἑλληνες, γιὰ τὴν πίστη μας, τὴν πατρίδα μας, τοὺς ἀγαπημένους μας...’

Οἱ γενναῖοι ὑπερασπιστές, μᾶς λέγοντες οἱ ἰστορικοὶ τῆς ἐποχῆς ἔκεινης, « ἔκαναν καρδιὰ λεονταριοῦ » ἀκούοντας τὰ πατριωτικὰ λόγια τοῦ ἀγαπημένου τους αὐτοκράτορος.

‘Η τελευταία λειτουργία. Εἶχε πιὰ νυκτώσει. Μεγάλες φωτιὲς ἐφώτιζαν τώρα τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο· καὶ τὰ πλοῖα φωταγωγῆμένα ἐφώτιζαν καὶ ἔκεινα τὴ θάλασσα. Ἐνας πύρινος κύκλος ἔπνιγε τὴ δυστυχισμένη Πόλη.

Άλλὰ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος τους. Ἡ Ἀγία Σοφία, δ ὑδρυλικὸ ναὸς τῆς Χριστιανοσύνης, ἀπὸ ἐνωρὶς εἶχε γεμίσει κόσμο. Ποτὲ ἔως τώρα δὲν εἶχε συγκεντρώσει τόσο πλῆθος. Ἐγινόταν λειτουργία καὶ εἶναι ἡ τελευταία, ποὺ ἔγινε σ' αὐτή.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ Βασιλέως, οἱ τιτλοῦχοι τῆς Αὐλῆς, οἱ

στρατιωτικοί ἀρχηγοὶ καὶ οἱ πολεμιστὲς — ὅσοι δὲν ἦσαν στὰ τείχη — οἱ εὐγενεῖς ἀρχοντες, οἱ ἵερωμένοι, τὸ ἄμαχο πλῆθος, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι, ὅλοι ἦσαν συγκεντρωμένοι μέσα καὶ ἔξω στὸ ναό. Μόνο ὁ βασιλικὸς θρόνος ἦταν ἀκόμη ἀδειος.

‘Ανάμεικτοι ὅλοι, χωρὶς καμιὰ διάκριση κοινωνική, γονατιστοί, μὲ μιὰ καρδιὰ καὶ μιὰ ψυχὴ σὰν ἓνας ἀνθρώπος, ἔνων τὴν δέησή τους πρὸς τὸν Παντοδύναμο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς «Θεοφυλάκτου πόλεως» :

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου!...»

‘Ἄργα καὶ μὲ κατάνυξη προβαίνει ἡ λειτουργία· ὁ Κωνσταντίνος κάποια στιγμὴ μὲ ἐλάχιστους ἀξιωματούχους ἔφθασε ἔφιππος ἐμπρὸς στὸ ναό. Τώρα ἀρχιζε τὸ ἄλλο χρέος του, τὸ χρέος τοῦ χριστιανοῦ. Ο βασιλεὺς τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων ἐρχόταν νὰ παρουσιασθῇ στὸ Βασιλέα ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειά του.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ ἐμπῆκε στὸ ναὸ ἀπὸ τὶς λεγόμενες βασιλικὲς πύλες τοῦ νάρθηκος. Περνώντας τὴν κεντρικὴ διπλὴ σειρὰ τῶν κιόνων ἔφθασε στὸ βασιλικὸ θρόνο. Δὲν ἔκαθισε δῆμως, οὔτε στάθηκε δρόμιος. Εγονάτισε καὶ ἔμεινε ἐκεῖ προσευχόμενος σιωπηλά. Τριγύρω του ὀλόθερμα ἔτρεχαν τὰ δάκρυα τῶν πιστῶν καὶ θερμὲς ἀνέβαιναν οἱ παρακλήσεις τους.

‘Ο μεγάλος ναὸς ἦταν γυμνὸς ἀπὸ τὰ πολύτιμα σκεύη του καὶ τὰ ἀφιερώματα· εἶχαν θυσιασθῆ καὶ αὐτὰ γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ εἶχαν γίνει σπαθιὰ καὶ ἀσπίδες καὶ τόξα. Μόνο τὰ φῶτα τῶν πολυελαίων, ἡ λάμψις ἀπὸ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα—λευκά, τριανταφυλλένια, κόκκινα, πράσινα, γαλάζια, σμαράγδινα — καὶ τὰ χρυσογάλαζα ψηφιδωτὰ δίνουν κάποια μεγαλοπρέπεια καὶ φωτίζουν τὶς σιωπηλὲς εἰκόνες καὶ τὰ θλιμμένα πρόσωπα τῶν χριστιαγῶν.

Καὶ οἱ ψαλμῳδίες καὶ οἱ εὐχὲς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ χοροῦ ἀνεβαίνουν κατανυκτικὰ ζητώντας τὸ ἔλεος τοῦ Παντοκράτορος : «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου.....»

”Εξαφνα καταπαύουν οἱ στεναγμοὶ καὶ σιγᾶ ὁ θόρυβος. Σὲ δλον τὸν ἀπέραντο ναὸ δὲν ἀκούεται ἄλλο τι παρὰ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ :

« Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε»

‘Ο Παλαιολόγος σηκώνεται καὶ προβαίνει πρὸς τὴν Ωραία Πύλη. Τὰ βασιλικά του ἴματα εἶναι σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τρεχάματα τῆς ήμέρας, τὰ μάτια του εἶναι δακρυσμένα, στὸ πρόσωπό του εἶναι ζωγραφισμένος ὁ πόνος. Άλλὰ τὸ βῆμα του εἶναι σταθερό. Φανερώνει τὴν ἀπόφασή του, ποὺ εἶναι καὶ ἀπόφαση δλου τοῦ λαοῦ, νὰ πεθάνῃ γιὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος.

Βγάζει τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ γονατίζει τρεῖς φορὲς ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος. Τὰ χείλη του σαλεύουν εὐλαβικά. Ζητεῖ συγχώρηση.

”Ἐπειτα σηκώνεται, κρατεῖ μὲ βίᾳ τὸν λυγμούς, ποὺ τὸν ἔπνιγαν, καὶ στρέφει τὰ βλέμματά του στὸ πλήθος :

— Χριστιανοί, συγχωρήστε τὶς ἀμαρτίες μου, καὶ ὁ Θεὸς ἂς συγχωρήσῃ τὶς δικές σας !... εἴπε.

— ”Ἄσ εἶσαι συγχωρημένος ! ἀπαντοῦν οἱ ἔκκλησιαζόμενοι, χωρὶς νὰ ἥμποροῦν νὰ κρατήσουν τὸ θρῆνο τους, ποὺ ἐπλημμύρισε τὸν θόλους τοῦ μεγάλου ναοῦ. Καὶ οἱ γυμνοὶ τοῖχοι ἐπανέλαβαν καὶ ἐκεῖνοι πένθιμοι λυγμούς καὶ συγχώρηση :

— ”Ἄσ εἶσαι συγχωρημένος !...

’Επῆρε κατόπιν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ λειτουργοῦ, ὅπως συνήθιζαν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, τὸ δισκοπότηρο, τὸ ἀσπάσθηκε καὶ μεταλαμβάνει. Ο λειτουργὸς ψιθυρίζει δακρυσμένος :

« Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κωνσταντῖνος....

’Έκείνη τὴν νύκτα ἐκοινώνησαν δλοι μὲ τὴν αὐτὴ ἀγάπη καὶ

πίστη: Νὰ συγχωρήσουν δ ἔνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ πεθάνουν γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν πατρίδα παρὰ νὰ ζήσουν σκλάβοι τῶν ἀπίστων.

Ποιά ἐλληνικὴ ψυχὴ θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν τελευταία Λειτουργία;

Καὶ ἐνῷ ἀκόμα αὐτὰ συνέβαιναν στὸ ὕψος, δ Παλαιολόγος ἔτρεξε στὰ ἀνάκτορά του. Δὲν ἐπήγαινε νὰ δώσῃ τὶς βασιλικές του προσταγές· ἐπήγαινε σὰν ἔνας ταπεινὸς ἀνθρώπος νὰ ζητήσῃ συγχώρηση ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ ἥσαν οἱ ὑπηρέτες του.

— Συγχωρῆστε με!... τοὺς εἶπε, προσπαθώντας νὰ κρατήσῃ τὴν ψυχραιμία του.

Οἱ γέροι αὐλικοὶ καὶ οἱ ὑπηρέτες τῶν ἀνακτόρων ἐσυγχώρησαν μὲ θρήνους τὸν ἀγαπημένο τους αὐτοκράτορα. Ἄλλὰ καὶ δ Κωνσταντῖνος δὲν ἐκρατήθηκε· ἔξεσπασε σὲ δάκρυα...

«Καὶ ἀπὸ ξύλο ἡ καὶ ἀπὸ πέτρα ἀν τὴν ἔνας ἀνθρώπος, δὲ θὺ ἡμποροῦσε νὰ μὴ θρηνήσῃ τὴν ὕδρα ἐκείνη», μᾶς λέγει ἔνας σύγχρονος, ποὺ εἶδε μὲ τὰ μάτια του τὴν σκηνή.

 Ἡ ἀλωσις. Ἡ μεγάλη ὕδρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ἐπέρασε. Τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο ἡσυχάζει καὶ οἱ φωτιὲς ἔχουν σθήσει. Ἡ νύκτα προχωρεῖ, ἐνῷ μαῦρα σύννεφα καλύπτουν τὸν οὐρανό. Σιγὴ ἐβασίλευε παντοῦ· μόνο ἡ φωνὴ τοῦ φρουροῦ διακόπει πότε πότε τὴν παγερὴ ἡσυχία:

— Φύλακες γρηγορεῖτε!

Στὴν ἐρημιὰ αὐτὴ δ Κωνσταντῖνος, ἔχοντας μόνο συνοδὸ τὸν ἴστορικὸ Φραντζῆ, ἐκάλπασε ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα πρὸς τὰ τείχη. Γιὰ τελευταία φορὰ ἥθέλησε νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὑπερασπιστές.

Ἐγύρισε ἔνα τοὺς πύργους, ἐπιθεώρησε μιὰ μιὰ τὶς πύλες εἰδὲ δλους τοὺς φρουροὺς καὶ δλους τοὺς φύλακες καὶ τοὺς ἔδινε θάρρος νὰ φυλάγουν ἄγρυπνοι τὰ τείχη.

Λίγο ὅμως πρὸν νὰ ξημερώσῃ ἡ Αὔγη, οἱ σάλπιγγες διακόπτουν τὴν νυκτερινὴ ἡσυχία. Οἱ Τοῦρκοι ἔκαναν τὴν τελική τους ἐπίθεση. Ὁ Μωάμεθ ἄγριος ἐπρόσταξε νὰ πάρουν τὴν Πόλην.

Οἱ Ἑλληνες σπεύδουν στὰ τείχη, προβάλλοντας τὰ στήθη των πρῶτος ἔφθασε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος.

—Στὸ καλὸ καὶ ὁ Θεὸς μαζί σας!... ἔσβηναν οἱ τελευταῖοι ἀποχαιρετισμοὶ μέσα στὴν κραυγὴ τῆς μάχης.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ γενναῖος αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε ἡρωικά, ἀνάμεσα στοὺς πολλούς, στοῦ Ρωμανοῦ τὴν Πύλη, σὰν ἔνας ἀπλὸς στρατιώτης. Ὁ θάνατός του ἐσφράγισε τὴν μεγάλη, ποὺ μᾶς ἀφῆσε, κληρονομία, δίνοντας ὀξύα στὴν αναφαίρετα γι' αὐτὴ δικαιώματά μας. Τὴν ἵδια μέρα ἔπεσε καὶ ἡ ἀπαρτη βασιλεύουσα, ποὺ ἦταν «σκέπη τῆς πατρίδος, καταφύγιον τῶν χριστιανῶν, ἐλπὶς καὶ χαρὰ δλων τῶν Ἑλλήνων καὶ καύχημα τῆς Ἀνατολῆς».

«Κι ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες!...»

Μὲ τὴν ὀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔσβησε πιὰ καὶ ἡ ζωὴ τῆς βυζαντινῆς μας αὐτοκρατορίας· δὲν ἔσβησε ὅμως καὶ τὸ ἔλληνικὸ γένος.

«Η τελευταία λειτουργία, ὁ ἡρωικὸς Παλαιολόγος καὶ ἡ ἀλωσις ἀπετέλεσαν τώρα τὴν νέα μεγάλη κληρονομία του. Δὲν τὴν ἐλησμόνησε· τούναντίον μὲ τὴν ἀνάμνησή της ἔξησε τὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς του καὶ τὰ χείλη του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἐψιθυρίσαν:

«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζες· πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θά είναι.»

N. A. Κοντόπουλος

ΤΗΣ ΑΓΙΑ - ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει δὲ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει καὶ ἡ Ἁγια - Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τὰ τετρακόσια σήμαντα διαδύντα πατριάρχες.
Κάθε καιμάνα καὶ παπάς κάθε παπάς καὶ διάκος.

Ψάλλει ζερβά δὲ βασιλιάς, δεξιὰ δὲ πατριάρχης
καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν τὴν ψαλμουδιὰν ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸν καὶ νά βγη δὲ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἥρθε ἔξι οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ ἀρχαγγέλου στόμα:
« Πάψατε τὸ χερουβικὸν καὶ ἀς χαιμηλώσουν τὸν ἄγιαν
παπάδες, πάρτε τὰ Ιερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστῆτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψῃ.

Μόν' στείλτε λόγο στὴν Φραγκιὰ νὰ φθοῦν τρία καράβια :
τὸν νὰ νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸν καὶ τὸ ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἄγια Τράπεζά μας...»

« Η Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
« Σώπασε, κυρὶ, Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης.
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας θά είναι ».

Δημοτικὸν (Έκλογαὶ Γ. Πολίτου)

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

— Τὴν Κυριακή, παιδιά, μᾶς εἶπε δ Δάσκαλος, θὰ πᾶμε δλοι μαζὶ στὸ Στάδιο. Θὰ γίνη ἡ δρωμοσία τῶν νεοσυλλέκτων στρατιωτῶν. Θὰ μαζευθῆτε στὸ σχολεῖο στὶς δυὸ γιὰ νὰ πᾶμε λίγο νωρὶς στὸ Στάδιο νὰ βροῦμε θέσεις νὰ καθίσωμε, γιατὶ θὰ εἶναι πολὺς κόσμος.

‘Η γαρὰ δλων τῶν παιδιῶν δὲν περιγράφεται.’ Απὸ τὴ μιὰ ἀρχισε ἡ αὐλὴ τοῦ σχολείου νὰ γεμίζῃ. Πρὸν ἀκόμα φανῆ δ Δάσκαλος, μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ δ πρόεδρος τῆς μαθητικῆς Κοινότητας καὶ μᾶς εἶπε :

— Τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητας, παιδιά, στὴ χθεσινή του ἔκτακτη συνεδρίαση, ἀποφάσισε ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸ Ταμεῖο μικρές σημαιοῦλες, ποὺ θὰ κρατοῦμε ὅλοι στὰ χέρια μας. Αὔριο, ὅποιος μπορεῖ, ἃς φέρῃ κάτι γιὰ τὴ δαπάνη αὐτή. Ὁ γραμματέας τῆς Κοινότητας θὰ σᾶς μοιράσῃ σὲ λίγο τὶς σημαῖες.

Τὸ συμβούλιο θεωρεῖ χρέος του νὰ σᾶς κάμη μιὰ θερμὴ παράκληση: Ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ θὰ κινήσωμε ἀπὸ δῶ, ώς τὴ στιγμή, ποὺ θὰ γνώσωμε, νὰ σεβασθῆτε τὸ σχολεῖο μας καὶ τὶς σημαῖες, ποὺ θὰ κρατῆτε. Θέλομε νὰ ξεχωρίση στὴ συμπεριφορὰ τὸ σχολεῖο μας ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ θὰ μαζευθοῦνε στὸ Στάδιο.

Τὸ συμβούλιο ἀποφάσισε καὶ κάτι ἄλλο: Ἄφοῦ πᾶμε σὲ στρατιωτικὴ γιορτή, τὴ μεγάλη σημαία τοῦ σχολείου μας θὰ τὴν κρατῇ ὁ Δημητριάδης. Τοῦ ἀξίζει ἡ τιμὴ αὐτή, γιατὶ είλιναι καλὸ παιδὶ καὶ ὁρφανὸ πολέμου.

Σὰν ἤλθε ὁ Δάσκαλος στὸ σχολεῖο, ὅλα ἦταν ἔτοιμα. Τὰ παιδιὰ ἤτανε στὴ γραμμὴ σὲ τετράδες· σὲ κάθε τέσσερες τετράδες ἤταν ἔξω ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἔνας κοσμήτορας· στὴν πρώτη τετράδα ἤτανε τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητας· καὶ πιὸ μπροστὰ οἱ δυὸ τυμπανιστές. Ὅταν ἐπλησίασε ὁ Δάσκαλος χαρούμενος καὶ μᾶς ἔχαιρέτησε, ὅλα τὰ παιδιὰ ἐβγάλαμε τὸ καπέλο μας κι ὁ πρόερδος τῆς Κοινότητας ἐπροχώρησε δυὸ βῆματα, ἔχαιρέτησε κι ἀνάφερε πῶς δὲ λείπει κανένα παιδί.

Ἐχάρικε πολὺ γι' αὐτὸ δάσκαλος. Μὰ πιὸ πολὺ ἐχάρικε σὰν εἶδε τὸ γραμματέα νὰ μοιράζῃ τὶς σημαῖες στὰ παιδιά. Σὲ λίγο ὁ Δημητριάδης, ἔχοντας δεξιὰ κι ἀριστερά του ἀπὸ δυὸ παιδιά, ὁρφανὰ πολέμου κι αὐτά, ἐμπήκε στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου κι ἐπῆρε τὴ μεγάλη σημαία. Ἄμα ἐφάνηκε

ἡ σημαία στὴν πόρτα τοῦ γραφείου, ὅλα τὰ παιδιὰ ἔβγάλαμε τὰ καπέλα μας κι ἐκινούσαμε τὶς σημαῖες στὸν δέρα.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ γειτονιὰ ὀντηχοῦσε τὸ ρυθμικὸ βῆμα καὶ τὰ χαρμόσυνα τραγούδια μας. Στὸ δρόμο ἀπαντήσαμε κι ἄλλα σχολεῖα. Ἡτανε χαρὰ Θεοῦ τὸ χαιρέτισμα τῶν παιδιῶν μὲ τὶς σημαιοῦλες. Ὄλος ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα μᾶς ἐκαμάρωνε κι δῆλος ὁ κόσμος ἐχαιρετοῦσε μὲ σεβασμὸ τὴ σημαία μας.

Κι ἔνας δλοκάθμαρος οὐρανὸς μὲ τὸν ὄλοχρυσο ἥλιο του ωμόρφαιναν ἀπὸ ψηλὰ τὴν ώραία πομπή.

Στὸ προαύλιο τοῦ Σταδίου κόσμος καὶ στρατὸς πολὺς. Ἐχαιρετήσαμε μὲ σεβασμὸ τὸ μαρμάρινο ἄγαλμα τοῦ Ἀρέθρωφ, ποὺ ὑψώνεται ἐκεῖ. Ἐνιώσαμε ἔνα βαθὺ αἰσθήμα εὐγνωμοσύνης στὸ μεγάλο Ἡπειρώτη, πού, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες εὐεργεσίες στὴν Πατρίδα, μᾶς ἐχάρισε καὶ τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμο δλομάρμαρο Στάδιο.

Σὰν ἐκαθίσαμε στὴν ώρισμένη κερκίδα, εἴδαμε μὲ ἄνεση τὸ ώραιο θέαμα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας. Σὲ μιὰ χωριστὴ κερκίδα ἐξεχώριζαν οἱ ναῦτες μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀρέθρωφ». Χιλιάδες κόσμος ἐγέμιζε τὸν ἀπέραντο χῶρο τοῦ Σταδίου. Μέσα στὸ ὄλοβασπρο χρῶμα του τὰ φορέματα τῶν θεατῶν ἔπαιρναν ἀκόμα ζωηρότερο χρῶμα κι δῆλο τὸ Στάδιο ἐφαινόταν σὰ μιὰ τεράστια ἀνθοδέσμη. Στὸν παμμέγιστο στίβο τοῦ Σταδίου οἱ χιλιάδες νεοσύλλεκτοι, μὲ τὴν διμοιόχωμη στολή τους, ἔμοιαζαν μ' ἔνα δλόπυκνο μελίσσι καθισμένο στὸ κέντρο τῆς ἀνθοδέσμης. Καὶ σὰν κορνίζα στὴν πανέμορφη ζωγραφιὰ ὑψώνονταν ὄλογυρα στὴν κορφὴ τοῦ Σταδίου μιὰ σειρὰ πυκνόφυλλων δένδρων. Ἀπέναντι ἀπλώνεται δλοπράσινος ὁ ἐθνικὸς κῆπος μὲ τὸ κάτασπρο παλάτι στὸ βάθος του. Πιὸ κάτω, τριγυρισμένο ἀπὸ ἄφθονη πρασι-

νάδα ἔξεχώριζε τὸ μαρμάρινο μέγαρο τοῦ Ζαππείου καὶ πέρα
μακριὰ ἐκαμαρώναμε τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

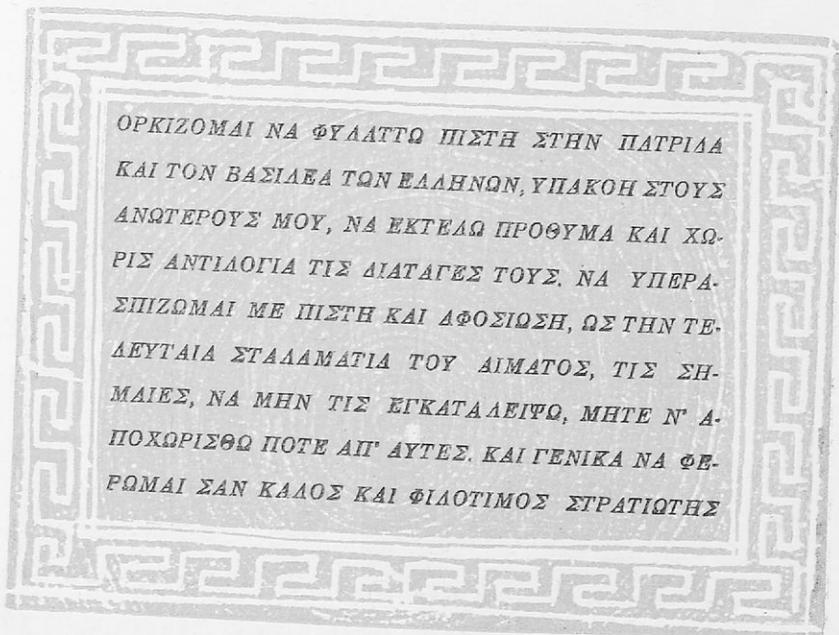
Ἐνα δυνατὸ σάλπισμα μᾶς συνέφερε ἀπὸ τὴ βαθειὰ ἔκ-
σταση τῆς ψυχῆς μας. Ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται οἱ ἐπίσημοι.

Στρατηγοί, ναύαρχοι, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ
Δημοτικὸ Συμβούλιο. Στὸ τέλος ἦλθε τὸ Ὑπουργικὸ Συμβού-
λιο καὶ σὲ λίγο ὁ Βασιληὰς μὲ τοὺς ὑπασπιστές του. Ἡ μου-
σικὴ ἔχαιρέτησε τὸν ἔρχομό τους, ὁ στρατὸς ἐπαρουσίασε δ-

πλα, κι δ λαδς ἀνασηκώθηκε χαιρετώντας τοὺς ἄρχοντάς του.

Σὲ μιὰ μικρὴ ἔξέδρα, κοντὰ στὸ στίβο, ὁ Μητροπολίτης μὲ δῆλη τὴν Τερὰ Σύνοδο ἐψαλλαν ἀγιασμό. Στὸ τέλος θὰ ἐγινόταν ἡ δρκωμοσία. Μιὰ ἀπέραντη σιγὴ ἀπλώθηκε σ' ὅλο τὸ Στάδιο. "Ολος δ κόσμος ὅρθιος. Οἱ ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦν στρατιωτικά. "Ολες οἱ Σημαῖες ἔγειραν λίγο στὴ γῆ. Δέκα ἀεροπλάνα ἐπετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Στάδιο. "Ολοι οἱ νεοσύλλεκτοι ψύψαν τὸ δεξί τους χέρι κι ὁ Μητροπολίτης ἐδιάβαζε τὸν ὅρκο τοῦ στρατιώτη καὶ οἱ νεοσύλλεκτοι τὸν ἔλεγαν κι αὐτοί :

Μόλις ἐτελείωσε, ἡ τελετὴ τῆς ὁρκωμοσίας, ὁ στρατηγὸς Διοικητὴς ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας, εἶπε στοὺς στρατιῶτες αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἔξέδρα τοῦ ἀγιασμοῦ :

Νεοσύλλεκτοι,

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὰ σπίτια σας, ν' ἀφήσετε τοὺς γονεῖς σας, τὸ χωριό σας, τὶς ἐργασίες σας καὶ νὰ φορέσετε τὴν τίμια στολὴ τοῦ στρατιώτη.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὴν ἡσυχη ἡσιὴ τοῦ τόπου σας καὶ νὰ ἔλθετε στὴν πολυυθόρυβη ζωὴ τοῦ στρατώνα.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε δῆλους τοὺς ἀγαπημένους σας καὶ νὰ ζητήσετε νέες γνωριμίες καὶ νέες φιλίες στοὺς ἄγνωστους ὡς τώρα συναδέλφους σας.

Νεοσύλλεκτοι,

Μὴν ἀφήσετε τὴν ψυχὴ σας νὰ πονῇ γιὰ τὸ χωρισμό σας ἀπ' τὰ σπίτια σας.

Μὴν ἀφήσετε τὸ νοῦ σας νὰ τρέχῃ στ' ἀγαπημένα πρόσωπα, σ' ἀγαπημένους τόπους.

Μιὰ νέα μητέρα σᾶς δέχεται ἔδῶ. Μιὰ νέα οἰκογένεια σᾶς ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά της. Νέους φίλους θὰ γνωρίσετε. Ο στρατώνας εἶναι σπίτι δικό σας.

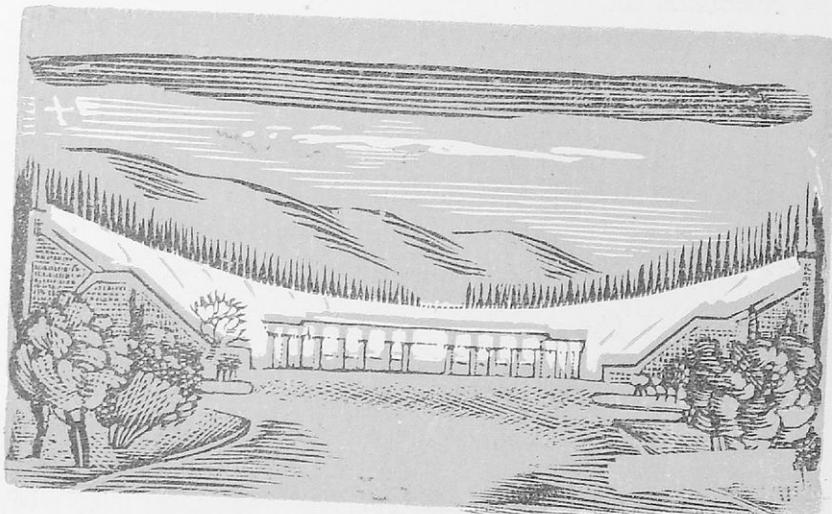
Νεοσύλλεκτοι,

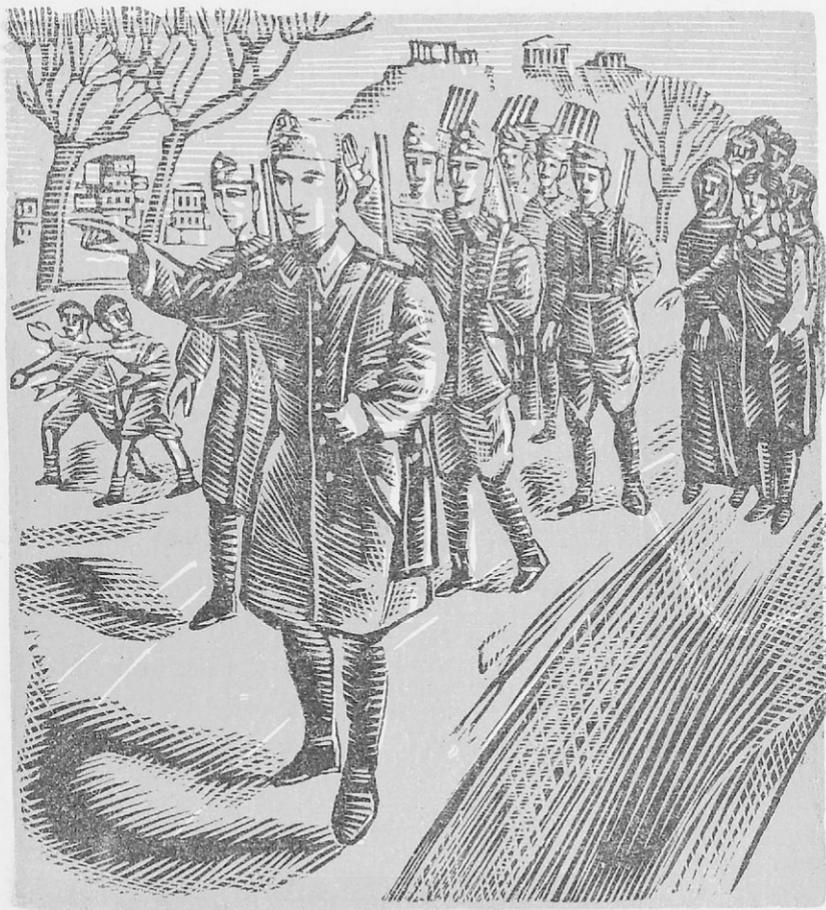
“Η στρατιωτικὴ ζωὴ δὲν εἶναι βαρειά, ὅσο νομίζετε. Θὰ σᾶς ἀγαπήσωμε δῆλοι μὲ τὴν καρδιά μας καὶ θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ μὴ σᾶς στενοχωρήσῃ ἡ νέα ζωὴ. Ἐμεῖς οἱ ἀξιωματικοὶ σας θὰ εἴμαστε πάντα κοντά σας. Θὰ γίνωμε οἱ γονεῖς σας, οἱ φίλοι σας, οἱ δικοί σας. Θὰ γίνωμε ἡ νέα σας οἰκογένεια. Μαζὶ μὲ τὸν δόκο ποὺ ἔδώσατε σήμερα, δῶστε μας καὶ τὴν καρδιά σας. ”Ετσι, σὰν καλοὶ φίλοι, πιασμένοι χέρι μὲ χέρι, θὰ κάνωμε σύντομα τίμιο καὶ δυνατὸ τὸν Ἐθνικὸ Στρατό. Τὸ στρατὸ ποὺ θᾶναι τὸ καμάρι καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς μεγάλης Πατρίδας. Η δοξασμένη Σημαία πάντα θὰ μᾶς προστατεύῃ. Κι ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλὰ πάντα θὰ μᾶς εὐλογῇ.

- Ζήτω, παιδιά, ή Ἑλληνικὴ Πατρίδα
- Ζήτω ὁ Βασιλεύς !
- Ζήτω ὁ Ἐθνικὸς Στρατός !

“Ολο τὸ Στάδιο ἀντήχησε ἀπὸ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές,
Γιὰ πολὺν καιρὸν θὰ νιώθωμε τὸν ἀντίλαλο τῆς γιορτῆς. Καὶ
πάντα θὰ θυμῷμαστε τὰ ἀπλὰ καὶ ζωντανὰ λόγια τοῦ καλοῦ
Στρατηγοῦ.

Δημ. Κοντογιάννης

ΤΟ «OXI» ΤΗΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

α. Ἡ κήρυξη τοῦ πολέμου.

Οἱ σειρῆνες εἶχαν ἀγουροῦξπνήσει ἔαφνιασμένους τοὺς Ἀ-
Θηναίους ἐκεῖνο τὸ φθινοπωριάτικο πρωΐ. Στὴν ἀρχῇ δὲν
μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τί νὰ ἐσήμαινε τὸ δαιμονισμένο

τους σφύριγμα. Μὴν ἡταν τάχα πάλι καμιὰ γενικὴ ἀσκηση ἀεραμύνης, δπως εἶχε γίνει πρὸν ἀπὸ μῆνες; Μὰ δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὅρα κι ἡ μεγάλη εἰδηση εἶχε γίνει γνωστὴ ὡς τοὺς πιὸ μακρυνοὺς συνοικισμοὺς κι εἶχε συνταράξει μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἡ Ἰταλία μᾶς εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμο!

Καὶ τότε ἔγινε τὸ θαῦμα, ποὺ κανεὶς δὲν τὸ περίμενε! Ὁλος ἐκεῖνος ὁ ἥσυχος αόσμος, ποὺ ὡς χθὲς ἐκοιτοῦσε τὴν δουλίτσα του, γιὰ νὰ βγάζῃ μὲ τὸν τίμιο ἰδρώτα του τὸ ψωμί του, ἔνιωσε μιὰ μεγάλη δύναμη στὴν ψυχή του. Κι ἀντὶ νὰ πάθῃ πανικό, δπως ἐπερίμενε ὁ ἔχθρος, ἔνας ἀνθρώπινος χείμαρρος ἔγινε καὶ ἔχενθηκε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας! Τὰ ἔχθρικὰ ἀεροπλάνα εἶχαν βομβαρδίσει πρῷ πρῷ τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Τατοίου καὶ μερικὰ ἔκαναν ἐπιδεικτικὴ πτήση ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ο σκοπός τους ἡταν νὰ τρομοκρατήσουν τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ καὶ νὰ πάρουν φωτογραφίες. Τὰ λίγα ἀντιαεροπορικὰ κανόνια τοὺς ἔρριψαν κάπου κάπου καμιὰ βολή, χωρὶς νὰ φθάνουν δικαὶος στὸ ὑψος τους. Μὰ ὁ ἀνθρώπινος χείμαρρος ὅλο καὶ κατέβαινε πρὸς τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας κι ὅλο μεγάλωνε, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιὰ σημασία στὰ ἔχρικὰ ἀεροπλάνα.

Σὲ λίγο μιὰ τεράστια διαδήλωση εἶχε κατακλύσει τὴν πλατεῖα Ὁμονοίας, τὴν ὁδὸ Σταδίου, καὶ τὴν Πλατεῖα Συντάγματος. Σημαῖες καὶ λάβαρα ἐκυμάτιζαν. Καὶ μεγάλες καὶ μικρὲς πινακίδες, ὑψωμένες σὲ πρόσχειρους κοντούς, ἐπετάγονταν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κεφάλια. «”Οχι!», «”Ἐλευθερία ἡ Θάνατος!», «”Θὰ νικήσωμε!», «”Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα!», «”Εμπρὸς γιὰ τὰ Τίρανα καὶ γιὰ τὴν Ρώμη!» κι ἄλλα παρόμοια συνθήματα.

Ἄνδρες καὶ γυναῖκες προχωρημένης ἡλικίας εἶχαν παρασυρθῆ ἀπὸ τὸ νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ τῶν ἀγοριῶν καὶ τῶν

κοριτσῶν, τὰ δποῖα εἶχαν τὴν πλειοψηφία στὴ διαδήλωση.

Ἐδῶ ἄκουγες πολεμικὰ τραγούδια, παραπάνω κάποιος νέος ἀνεβασμένος σ' ἔνα περίπτερο μιλοῦσε μὲ λόγια φλογερὰ καὶ τὰ μεγάφωνα ἀντηχοῦσαν ἐνθουσιαστικὰ ἐμβατήρια. Κι ἐνόμιζε κανείς, πώς δὲν ἦταν ἡ μέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μὲ μιὰ Μεγάλη Δύναμη, ποὺ ἔως τότε τὴν εἶχε φοβηθῆ ὁ κόσμος, μὰ πῶς ἦταν ἡ μέρα τῆς Νίκης. Τόσο βέβαιος ἦταν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πῶς θὰ νικήσῃ.

Ο Γιαννάκης, μαθητὴς τῆς πέμπτης τοῦ δημοτικοῦ, ἀπὸ τὴν φτωχογειτονιά του κοντὰ στὸ Πολύγωνο εἶχε βρεθῆ, χωρὶς κι ὁ ἴδιος νὰ τὸ καταλάβῃ, στὴν Ὁμόνοια. Ποτέ του δὲν εἶχε φύγει τόσο μακρὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μόνος του. Ἀλλὰ τὸν εἶχε κι αὐτὸν συνεπάρει ὁ γενικὸς ἐνθουσιασμὸς μαζὶ μὲ τόσους μικροὺς καὶ μεγάλους. Αὐτὸν ποὺ ἔως ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸν ἐτρόμαζαν οἱ βροντὲς κι οἱ ἀστραπές! Ο κόσμος ἐπήγαινε κι ἐρχόταν κύματα κύματα. Κι ὁ Γιαννάκης, τὸ παιδί τῶν ἔνδεκα χρόνων, βρισκόταν πότε στὴ μιὰν ἄκρη τῆς πλατείας καὶ πότε στὴν ἄλλη.

Ἐπλησίαζε πιὰ τὸ μεσημέρι. Μὰ κανεὶς δὲν εἶχε νιώσει οὔτε πεῖνα οὔτε κούραση. Οὔτε κι ὁ Γιαννάκης εἶχε καταλάβει πῶς εἶχε περάσει ἡ ὥρα. Κάποτε τὸ κῦμα τῆς ἀνθρωποθάλασσας τὸν ἔσπρωξε σὲ ἔνα δρόμο ἔξω ἀπὸ τὴν πλατεία. Κι ἐκεὶ εἶδε κολλημένο στὸν τοῖχο ἔνα μεγάλο φρεσκοτυπωμένο χαρτί. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἐστριμώχνονταν, γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν. Εὐκίνητος δπως ἦταν ὁ Γιαννάκης, χώθηκε ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους κι ἐπλησίασε πρὸς τὸ χαρτί. «Γενικὴ Ἐπιστράτευσις» ἔγραφεν ἐπάνω ἐπάνω μὲ μεγάλα γράμματα.

— "Α ! ἔκαμε ὁ Γιαννάκης, σὰν κάτι νὰ θυμήθηκε.

Κι ἐτρεξε βιαστικὸς γιὰ τὸ σπίτι του.

β. Ό αποχαιρετισμὸς τοῦ στρατιώτη.

Μόλις ἔφθασε δὲ Γιαννάκης λαχανιασμένος στὸ σπίτι, τοὺς βρῆκε δὲ οὓς βιαστικῶν νὰ ἐτοιμάζουν τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του. Ἡ κήρα μητέρα του, ἡ νεοπανδρεμένη νύφη του, κι ἡ ἀδελφή του Βασιλικούλα, δέκα πέντε χρονῶν κοπέλλα, ἐτοίμαζαν τὸ Γιωργο, τὸ μεγάλο ἀδελφὸ καὶ προστάτη τῆς οἰκογενείας. Ἡταν εἶκοσι ἑπτὰ χρονῶν ἄνδρας. Ἡ ἥλικία του εἶχε ἐπιστρατευθῆ. Ἐπρεπε νὰ παρουσιασθῇ τὴν ἴδια μέρα στὸ σύνταγμά του. Οση ὥρα οἱ γυναικεῖς τοῦ ἐτοίμαζαν σ' ἓνα δέμα τὰ ροῦχα του, ἐσώρρουχα, κάλτσες, πουλόβερ καὶ γάντια μάλλινα, αὐτὸς εἶχε κι ὅλας ντυθῆ τὸ παλιό του κουστούμι.

— Παιδί μου, τί ἔγινες ἀπὸ τὸ πρωί; Παρὰ λίγο νὰ φύγῃ δὲ Γιωργος μας γιὰ τὸν πόλεμο καὶ σὺ νὰ μὴ τὸν προφθάσης νὰ τὸν ἀποχαιρετίσης, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του μὲ πονεμένη, ἀλλὰ σταθερὴ φωνῇ.

— Τὸ ἔθυμηθηκα καὶ γι' αὐτὸ ἔτρεξα. Μὰ πῶς ἡμπορέσατε κι ἔμείνατε δλοὶ ἐσεῖς μέσα; Ὁλος δὲ κόσμος ἔχει πλημμυρίσει τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες. Κι ἄρχισε νὰ τοὺς διηγῆται δὲ Γιαννάκης.

— Μᾶς τὰ εἶπε δὲ Γιωργος παιδί μου, ποὺ ἐγύρισε πρὸν ἀπὸ λίγη ὥρα, τοῦ ξαναεἴπε ἡ μητέρα του.

‘Ο Γιαννάκης δὲν ἔχόρταινε νὰ κοιτάζῃ καὶ νὰ κρυφοκαμαρώνῃ τὸν ἀδελφό του. Ἀχ! γιατί νὰ μὴν εἶναι κι αὐτὸς μεγάλος! Πόσο τὸ ἔλαχταροῦσε σήμερα νὰ ἐπήγαινε στρατιώτης. Δὲν ἐφοβόταν πιὰ οὔτε τὶς σφαιρες οὔτε τὶς ὅβιδες καὶ τὶς βόμβες, ὅχι τὶς βροντὲς καὶ τὶς ἀστραπὲς ὅπως ἄλλοτε. Γιὰ τὸν ἑαυτό του ἦταν πιὰ σίγουρος πὼς ἦταν παλληκάρι. Μὰ ἄρχισε νὰ παραξενεύεται γιὰ τὴ στάση τῶν γυναικῶν. Εἶναι

τάχα οι ίδιες οι φοβιτσιάρες γυναικες, ποὺ ἔτρεμαν, δταν ὁ Γιωργος ἀργοῦσε ἔστω και λίγα λεπτὰ ἀπὸ τὴν ὠρισμένη ὥρα νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι; "Αλήθεια πόσο τὸν ἐλάτρευαν δλοι τους!

"Ηταν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, ποὺ ἔμεινε προστάτης τους ἑδῶ και δέκα χρόνια, σὰν ἔχασαν τὸν πατέρα τους. "Ο Γιαννάκης αὐτὸν ἐγγώρισε γιὰ πατέρα. "Εργατικός, τίμιος και μορφωμένος, ἦταν ἔνας ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς ὑπαλλήλους μιᾶς μεγάλης ἑταιρίας. Μὲ τὶς οἰκονομίες του εἶχε παντρέψει τὴν τρίτη ἀδελφή τους, τὴν Ἐλένη. Μόλις πρὶν ἀπὸ δύο μῆνες εἶχε και ὁ ίδιος παντρευθῆ μὲ μιὰ καλὴ κοπέλλα, τὴν Μαρία, και ἔζουσαν δλοι μαζὶ τόσο ἀγαπημένοι δπως και πρίν.

"Ο Γιαννάκης μὲ ἀπορία ἔρριχνε κάθε τόσο κρυφὲς ματιὲς πότε στὴ μητέρα του, πότε στὴ νύφη του και πότε στὴν ἀδελφή του. Μιὰ ἐλαφρὰ θλίψη εἶχε ζωγραφισθῆ στὰ πρόσωπά τους. "Ολες δμως ἦταν ἀδάκρυτες.

Πρόχειρα και βιαστικὰ ἔφαγαν τὸ μεσημεριανό τους φαγητό. Κανείς τους βέβαια δὲν εἶχε δρεξῆ. Μὰ ὁ καθένας ἔκανε κουράγιο, γιὰ νὰ φάνε και οι ἄλλοι. Καί, νά τος, ἔτοιμος ὁ Γιωργος γιὰ τὸν ἀποχαιρετισμό.

— Δὲ μὲ στενοχωρεῖ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο ποὺ σᾶς ἀφήνω χωρὶς προστάτη τέτοιες ὥρες, εἶπε συγκινημένος.

— Νὰ μὴ στενοχωρῷσαι, Γιωργο μου, και ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς και γιὰ δλους τοὺς Ἐλληνες. Τώρα νὰ κοιτάξετε δλοι σας τὴν Πατρίδα. |Νὰ μὴν περάσῃ ὁ ἐχθρός! "Οχι! « Τοῦ Ἐλληνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει », λέει ἔνας παλαιὸς στίχος.

"Εμιλοῦσεν ἡ μητέρα. "Ολοι ξαφνιάσθηκαν γιὰ τὴν ψυχραιμία της.

— "Έχει δίκιο ἡ μητέρα πρῶτα τὴν Πατρίδα και ἔπειτα ἐμᾶς, εἶπαν μ" ἔνα στόμα ἡ Μαρία και ἡ Βασιλικούλα.

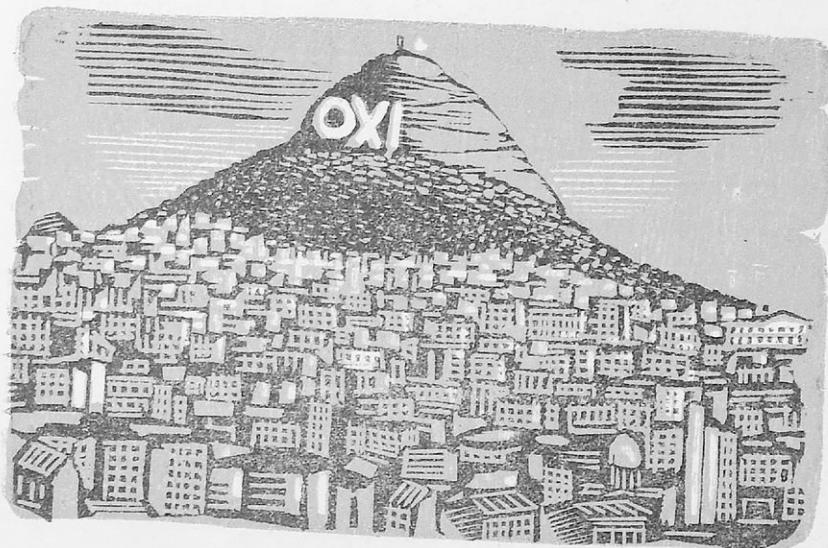
— Γιωργο μου, είμαι μικρός, μά νὰ μὴ γελάσης γιὰ δ, τι θὰ σου είπω. Ἀπὸ σήμερα τὸ πρωὶ καταλαβαίνω πὼς είμαι πιὰ μεγάλος. Ὁ, τι καὶ νὰ γίνη, ὅσο λείπεις, θὰ μείνω ἐγὼ στὸ πόδι σου. Πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ μὴ στενοχωρῆσαι γιὰ μᾶς.

Κανεὶς τους δὲν ἡμπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα μὲ τὰ λόγια τοῦ μικροῦ Γιαννάκη, ποὺ ἔως χθὲς μόνο τὰ μαθήματά του καὶ τὰ παιγνίδια του ἤξερε. Καὶ τὸν ἔσφιξαν ὅλοι στὴν ἀγκαλιά τους.

Ἐνας ἔνας ἀγκάλιασε τὸ Γιωργο καὶ τὸν ἐφίλησε. Κι ὅλων ἡ εὐχὴ ἦταν μιά. «Στὸ καλὸ καὶ μὲ τὴ νίκη!»

Κι ὁ λεβέντης Ἐλληνας στρατιώτης ἔφυγε ἥρεμος κι ἀποφασισμένος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐχὴ τῶν ἀγαπημένων του.

Γιώργιος Καλαματιανὸς

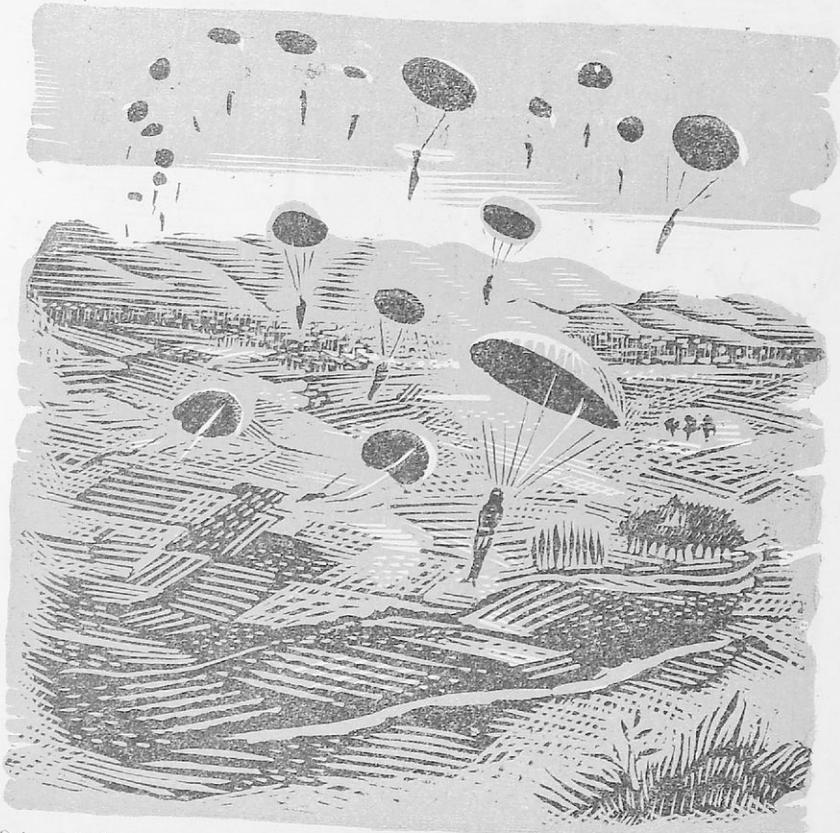

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δυὸς λιγερόκορμες Κρητικοπούλες ἐστέκονταν ἵσιες σὰν λαμπάδες μπροστὰ στὸ Γερμανὸ διοικητὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἡσαν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνὲς ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχροινὲς μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δυὸς ἕως εἴκοσι πέντε χρόνων. Καὶ φοροῦσαν ἀνδρικὲς κρητικὲς βράκες καὶ ψηλὰ ποδήματα. Ἡταν ἀδελφές. Ἀρετὴ ὠνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιασθῆ αἰχμάλωτες σὲ

μιὰ συμπλοκὴ κοντά στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν : ὅσοι ἔνοπλοι πολῖτες πιάνονταν αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζωται « ἐπὶ τόπου ».

Δὲν ἔμιλοῦσε ὅμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναικες. Κι οἱ

δύο ἀδελφές εἶχαν πιασθῆ, ἀφοῦ ἐπολέμησαν σὰν τὰ καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες μὲ δύο παλιοὺς γκράδες. Στὰ χέρια τῶν ἔχθρων ἔπεσαν μόνο, ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθυετο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμιὰ προφύλα-

Ξη δὲν ἐπῆραν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὁρες δλόκληρες ἐπερνοῦσαν γύρω τους σὰν μέλισσες, χωρὶς δῆμως νὰ τὶς ἀγγίξουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἐπάνω τους Τίμιο Ξύλο.

Ἡ καταγωγὴ τους ἦταν ἀπὸ ἔνα μικρὸ χωριό τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδέλφια τους, ὁ Μανώλης κι ὁ Γιώργος, εἶχαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ

Βόρειο "Ηπειρο", δύο μαζί μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορὰ στὸν κόσμο, τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποιός ἡ-
ξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὅστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωση καὶ
τὴ διάλυση τοῦ στρατοῦ μας! Τάχα νὰ ἐξοῦσαν; Ἡ χήρα μη-
τέρα κι οἱ ὁρφανὲς ἀδελφές τους περνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

"Αντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναικες κάποια εἰδηση γιὰ
τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἔνα πρωὶ ἔνα τρο-
μερὸ μήνυμα συνετάραξε δλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη:
Πολλὰ ἔχθρικὰ ἀεροπλάνα ἔρριψαν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς
γύρω στὰ ἀεροδόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι "Ελληνες στρατιῶτες μὲ τὴ βοήθεια ὅσων "Αγ-
γλων, Αὔστρολαβῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν
ἡπειρωτικὴ "Ελλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἀ-
νισο ἀγώνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα δλο καὶ πλήθαιναν σὰν κοπά-
δια ὅρνια, ποὺ ὀσμίζονται πλούσιο κυνήγι. Ἄλλα κι οἱ στρα-
τιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς
καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς
κάμπους καὶ τὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀ-
μούστακα ἀρπαξαν δ, τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἥ μαχαίρι
βρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν
πιὸ τέλειο στρατό, ποὺ εἶχε γνωρίσει ἔως τότε δ κόσμος. Τὶς
πιὸ πολλὲς ὄμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦ-
σαν οἱ παπάδες κρατώντας μὲ τὸ ἔνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ
τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι.

Τότε πετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοπούλες
ώπλισμένες. Κανεὶς δὲ θέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μανούλα, τὴν εὐχὴ σου.

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τους οἱ δυὸ λεβεντοκό-
ρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ
τους, τοῦ φημισμένου καπετᾶν - Μανόλη, καὶ τοῦ πατέρα τους,

ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δυὸς παλιοὺς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

‘Η χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμὴ ξαφνιάσθηκε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δεῖξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴν γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ στὰ πόδια ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανοὺς πολεμιστές, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καὶ μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσε ἡ μητέρα.

— Ἄχ ! γιατὶ νὰ μὴν ἔχω κι ἔγω τὰ νιάτα σας νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουρμούρισε μὲ παράπονο.

— Ξέρετε ποιὰ εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἀνδρες καὶ γυναικες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό ; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες δ Γερμανὸς διοικητής, ἐνῷ ἔνας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι δ ὑάνατος, ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατὶ δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου ; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμάῃ τακτικὸ στρατό.

— Γιατὶ δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη ; Ποιά ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἥλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε ; τοῦ ἐπέταξε στὰ μοῦτρα τὴν πληρωμένη ἀπάντηση ἡ ὑπερήφανη Ἑλληνοπούλα.

— Ο Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμό του. Κάτι

έμουρμούρισε καὶ διέταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— Ἐπρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς τους, ποὺ παραστέκονταν στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἄγαλματα. Μὰ τί νὰ κάμω! Μοῦ ἥλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολίνο νὰ στεῖλω ἐκεὶ ὅσες Κρητικοποῦλες ἔνοπλες πιάσουμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναικες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πεῖσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νὰ τὶς γνωρίση ὁ Ἱδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἔζωγραφίσθηκε ἡ ἔκφραση μελαγχολικῆς σκέψεως: « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὅποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναικες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! »

Γεόργιος Καλαματιανὸς

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΕΛ ΑΛΑΜΕΪΝ

‘Η 1η Έλληνική Ταξιαρχία είχε φθάσει πολὺ λίγες ήμέρες στή Δυτική έρημο της Αίγυπτου και είχε έγκατασταθή σ’ ένα τομέα του συμμαχικού μετώπου. Ο στρατηγός Μοντγκόμερον, διοικητής της 8ης Στρατιάς, στήν δροία ἀνῆκε κι δ ‘Ελληνικός στρατός της Μέσης Ανατολής, προετοιμαζόταν για τη μεγάλη ἐπίθεση. Κι ἔκρινε, πώς δὲν ἔπρεπε νὰ λείφουν οι ‘Ελληνες ἀπὸ τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη, ποὺ θὰ χάριζε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἔνδοξες νῖκες στοὺς στρατοὺς τῆς Ελευθερίας.

Τὰ προκεχωρημένα τιμήματα τῆς Ταξιαρχίας είχαν ἀρχίσει πιὰ τὴν προπαρασκευαστικὴ πολεμικὴ τους δράση: δηλ. ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους, τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ, ἐπισήμανση τῶν πολυβολείων, πυροβολείων καὶ ἄλλων ἐπικαίρων σημείων, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ εἶναι γνωστὰ καὶ στὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες.

Τὴν νύκτα διλιγομελεῖς περίπολοι γλυστροῦσαν βαθιὰ μέσα στὶς ἐχθρικὲς γραμμές, γιὰ νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ φέρουν μαζί τους πολύτιμες στρατιωτικὲς πληροφορίες. Καμιὰ φορά τοὺς ἔπαιρναν μυρωδιὰ οἱ σκοποὶ τῶν ἐχθρῶν. Καὶ τότε ἀρχίζε γιὰ ὅρες τὸ τουφεκίδι.

Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ὁ ὑπασπιστὴς ἔτρεξε χαρούμενος στὴ σκηνὴ τοῦ διοικητῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ τομέα.

— Κύριε Διοικητά, μόλις μᾶς ἔφεραν αἰχμαλώτους, μιὰ ὄλοκληρη ἵταλικὴ περίπολο, εἶπε χαιρετώντας στρατιωτικά.

— Καλῶς ὥρισαν, συμπλήρωσε γελαστὸς ἀλλὰ ἡρεμος ὁ διοικητής. Τὸ περίμενα. Νὰ ἔλθῃ πρῶτα ὁ ἀξιωματικὸς περιπολάρχης, ποὺ τοὺς συνέλαβε.

Σὲ λίγο ἔνας νέος ἥλιοκαμένος ἀνθυπολοχαγὸς στεκόταν σὲ στάση προσοχῆς μπροστὰ στὸ διοικητή.

— Τὰ συγχαρητήριά μου, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, τοῦ εἶπε· καὶ τοῦ ἔσφιξε θερμὰ τὸ χέρι.

‘Ο διοικητής διέταξε κι ἔφεραν ἐμπρός του τοὺς δέκα αἰχμαλώτους, ἐπτὰ στρατιῶτες, δύο ὑπαξιωματικοὺς κι ἔνα ἀξιωματικό. Τὸ χρῶμα τους ἦταν σὰν τοῦ νεκροῦ. Ἐκοιτοῦσαν γύρω τους τρομαγμένοι, λὲς κοὶ φοβόνταν πώς κάποιος θὰ πεταγόταν νὰ τοὺς πετσοκόψῃ. Ἡλθε σὲ λίγο, καλεσμένος ἀπὸ τὸ διοικητή, κι ἔνας Δωδεκανήσιος ἐθελοντὴς λοχίας, ποὺ ἦξερε τὰ ἵταλικά. Πρὸιν ἀρχίση ἡ ἀνάκριση, τοὺς ἔκαμαν τὴν ἀπροσδόκητη ἐρώτηση:

— Ποιός ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ γυρίσῃ στὸ διοικητή σας;

“Ολοι κοιτάχθηκαν ἀναμεταξύ τους κάπως παράδοξα. «Κάποια μηχανὴ μᾶς στήνουν», θὰ σκέφθηκαν, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ κανείς. Ο διερμηνεὺς διατάχθηκε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη φορὰ τὴν ἐρώτηση, χωρὶς καὶ πάλι νὰ πάρῃ ἀπάντηση ἀπὸ κανένα.

— Δὲν πειράζει, εἶπε γελαστὸς ὁ διοικητής. Διαλέγω ἐγὼ ἔνα. “Ελα ἐδῶ ἐσύ, διέταξε τὸν πιὸ ἀδύνατο, ὁ ὅποιος ἔφαινόταν κι ὁ πιὸ ἥλικιωμένος.

‘Ο δυστυχισμένος ἔπεσε μπρούμυτα τρέμοντας καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια μόλις ἐσυλλάβιτε μερικὲς λέξεις: «Μπέλλα Γκρέτσια...» (δραία ‘Ελλάδα).

‘Ο διοικητὴς ἔσπευσε νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος. Δὲν εἶχε νὰ

φοβᾶται τίποτε. "Ενα γράμμα θὰ πήγαινε στὸν Ἰταλὸ διοικητὴ του καὶ θὰ κέρδιζε τὴν ἐλευθερία του. Κι ἀμέσως ἐκάθισε σ' ἕνα κιβώτιο ἐκστρατείας μπροστά σ' ἕνα κακοφτιαγμένο τραπεζάκι κι ἔγραψε αὐτὸ τὸ σύντομο σημείωμα :

Πρόδε τὸν Ἰταλὸ διοικητή.

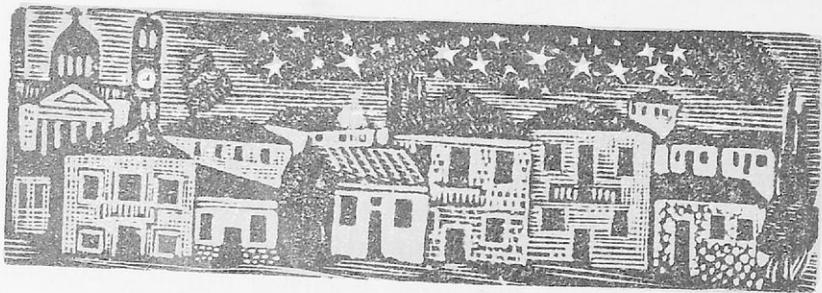
Μὲ ἕνα στρατιώτη σου αἰχμάλωτο σοῦ στέλνω τὴν εἰδοποίηση πῶς ἀπέναντί σου ἔχεις Ἐλληνικὸ στρατό, ἀποφασισμένο νὰ πολεμήσῃ, ὅπως ἐπολέμησε στὰ βορειοηπειρωτικὰ βουνὰ κι ἀκόμη καλύτερα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐλπίζει νὰ σᾶς πληρώσωμε μὲ τὸ παραπάνω γιὰ ὅσα ὑποφέρει ἐξ αἰτίας σας δ δουλωμένος λαός μας. Περιμένετέ μας νὰ μετρηθοῦμε.

"Ο Ἐλλην διοικητής

"Ἐπειτα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἄρχισε ἡ μεγάλη μάχη. Ἡ ἀπέραντη ἔρημος ἄκουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐλληνικὴ πολεμικὴ κραυγὴ «Ἀέρα ! Ἀέρα ! » καὶ ξαφνιάσθηκε. Οἱ Ἰταλοὶ ὅμως, ποὺ τὴν εἶχαν ξανακούσει, δὲν μπόρεσαν νὰ κρατηθοῦν. Καὶ τὸ ἐχθρικὸ μέτωπο ἔσπασε στὸν Ἐλληνικὸ τομέα.

Γεώργιος Καλαματανός

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΚΡΙΤΗΣ

Τὸ ταχυδρομεῖο. Στὴ μαύρη Κατοχὴ ἡ συσκότιση τὰ βράδυα εἶναι ἀπόλυτη σὲ ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἑλλάδος· σκοτάδι βαθὺν ἀπὸ τὴν μιὰ ἔως τὴν ἄλλη ἄκρη. Οἱ ἄνθρωποι μαζεύονται ἐνωρὶς στὰ σπίτια τους· ἔξω εἶναι οἱ κατακτητές, ἄγριοι καὶ σκληροί, καὶ τοὺς ἀποφεύγει ὁ κόσμος. Ξέρει καλὰ τί τύραννοι εἶναι!

Τὸ ᾖδιο καὶ στὴ μικρὴ Ἀλεξανδρούπολη, ἐκεῖ ἐπάνω στῆς Θράκης τὸ ἀκρογιάλιο: δῶρο ἀπὸ τὸ Χίτλερ τὴν κατέχουν οἱ Βούλγαροι, ποὺ εἶναι χύλιες φορὲς χειρότεροι ἀπὸ Ἰταλοὺς καὶ Γερμανούς. Μὲ κάθε τρόπο προσπάθησαν ν' ἀλλοιώσουν τὸν ἔθνικό της χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφεραν. Οἱ κάτοικοι της μὲ δῆλη τὴν τυραννία, πιστοὶ στὴ μάνα Ἑλλάδα ἔμειναν. Οὔτε ἔφυγαν, γιὰ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὰ βάσανα, οὔτε ἀλλαξιστήσαν ἀπὸ ταπεινὸν ὑπολογισμό.

Ἐνα βράδυ λοιπόν, ἐνῶ ἡ πόλις εἶναι βυθισμένη στὸ σκοτάδι καὶ οἱ περίπολοι ἀγυπτιοῦν, κάτι σκιες γλυστροῦν· μιὰ μπαίνουν στὸ ἀπόμακρο σπιτάκι ἐνὸς ἀναπήρου λοχία τῶν ὁχυρῶν τῆς Μακεδονίας, ποὺ κι ἐκεῖνο εἶναι ὀλοσκότεινο.

Παρόντες πέντε ἄνδρες. "Ἐνα παιδὶ ὀκόμη ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὁ Ἀλέκος, ἐσυμπλήρωνε τὴ συντροφιά· τὸ εἶχε μυήσει ὁ

στῦλος τῆς ὁργανώσεως, ὁ δάσκαλος, ποὺ τί ἄξιε τέξεσθαι καλά.
Καὶ τὰ πράγματα ἔδειξαν πόσο δίκιο εἶχε.

Γιαὶδε μικροπωροπώλη, ὅταν ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα μας οἱ
Βούλγαροι, ἀκολούθησε τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα του. Ἀλλὰ
ἄφηνε πολλὲς φορὲς τὸ μαγαζί, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ μὲ ἀνδρικὴ
παλληκαριὰ τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἐντολή. Γι' αὐτὸ σὲ κάθε σύ-
σκεψὴ τῶν μεγάλων εἶχε καὶ ὁ Ἀλέκος τὴ θέση του.

Σιωπηλοὶ ἐκάθισαν γύρω στὸ τραπέζι. Ὁ νοικοκύρης ἐμί-
λησε πρῶτος σὰν ἀρχηγός:

— Ἀδέλφια Θρακιῶτες, εἶπε, σήμερα μᾶς ἥρθε τὸ ταχυδρο-
μεῖο· ὅλο μήνυμα γιὰ τὴν πατρίδα. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι βράχος
ἀκατάλυτος· τὸν ὑψώσεις ὁ Θεός σ' αὐτὴ τὴ γῆ νὰ σπάζουν τὰ
βαρύβαρικὰ τὰ κύματα, ἔως ὅτου σωριαστοῦν ἄβουλα καὶ ἄψυ-
χα στὰ πόδια Της. Καὶ τώρα, ἀς εἶναι σκλαβωμένη, δείχνει
στὸν κόσμο τὸ δρόμο τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας· τὰ παι-
διά της, ἀντάρτες στὰ βουνά, ἀλύπτητα τὸν ἔχθρο κτυποῦν.
Ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Βούλγαρος δὲν ἡμποροῦν πιὰ νὰ κρατη-
θοῦν· σὲ λίγο θὰ σωριασθοῦν καὶ αὐτοὶ στὰ πόδια της. Ἡ
ἐλευθερία ἔρχεται γοργά. Μᾶς παραγγέλνουν νὰ κάμωμε τοῦ-
το καὶ ἔκεινο....

Καὶ εἶπε τί ἔπειτε νὰ κάμουν ὁ καθένας..

Σὲ μιὰ ὥρα οἱ δυὸ ἔφευγαν γιὰ τὸ βουνό· θὰ ἐσχημάτι-
ζαν τὸν πυρῆνα μιᾶς νέας διμάδος ἀνταρτῶν. Ἄλλοι δυὸ ἔ-
φευγαν, ὁ ἔνας γιὰ τὴν Κομοτηνὴ καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὴν Ξάν-
θη μὲ μηνύματα.

Ἐμειναν ὁ ἀρχηγός, ὁ δάσκαλος καὶ ὁ Ἀλέκος.

— Ἔ, τί λέσ, Ἀλέκο; ἐρώτησε ὁ ἀρχηγός, χωρὶς καὶ νὰ φα-
νερώσῃ τὴ σκέψη του ἀπὸ ἀνεξήγητο δισταγμό.

— Τί νὰ εἰπῶ, ἀρχηγέ, ἀφοῦ δὲν ξέρω τί θέλεις!

— "Ηθελα νὰ εἰπῶ ποιός θὰ πάη τὶς ἐλεύθερες ἐφημερίδες στὸ Διδυμότειχο, εἶπε, χωρὶς πάλι νὰ φανερώσῃ τὴ γνώμη του.

— "Οποιον διατάξης, ἀρχηγέ !

— Εὖγε, Ἀλέκο ! ἔτσι σὲ θέλω, εἶπε ἵκανοποιημένος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ παιδιοῦ. Πηγαίνεις λοιπὸν ἐσύ ;

— Μάλιστα, ἀρχηγέ ! Τὴν παίρνω ἐπάνω μου τὴ δουλειά !

— Γειά σου, παλληκάρι μου ! καλὴ τύχη ! εἶπε ὁ ἀρχηγός. Καὶ τοῦ ἔδωσε τὶς τελευταῖς παραγγελίες.

"Οταν ἔμειναν πιὰ οἱ δυό τους, ὁ δάσκαλος εἶπε :

— Δὲ φαντάζεσαι, ἀρχηγέ, τί παιδὶ εἶναι· ἀκούει, κάνει ὅ, τι τοῦ λέεις καὶ μιλιά δὲν ἔχει !...

Ζήτω ἡ Ἐλλάς. Πρωὶ πρωὶ ἑτοίμασε ὁ Ἀλέκος τὸ γάϊδαρό του, τὸν ἐφόρτωσε μὲ κάτι ψευτοεμπορεύματα, δικαιολογήθηκε στοὺς γονεῖς του, ὅτι πηγαίνει νὰ τὰ ἀνταλλάξῃ μὲ ἀλεύρι καὶ σιτάρι, ποὺ δὲν εἶχαν, καὶ ἔκινησε.

Τὸ παιδί, ἄνδρας ἔγινε, καὶ τὸ βαρὺ τὸ ἔργο μὲ νοῦ καὶ γνώση τὸ ἐφερε σὲ πέρας. Σὲ πέντε ἡμέρες ἔξαναγύριζε.

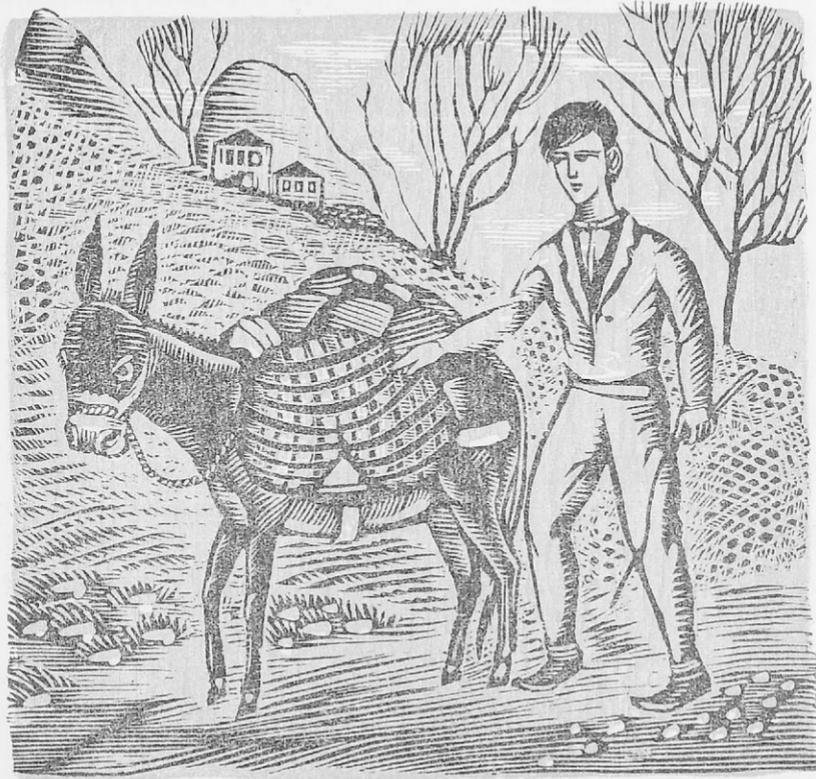
Στὸ δρόμο σταμάτησε σὲ μιὰ βρύση νὰ ἔκουσαστῇ. Κατέβηκε ἀπὸ τὸ γάϊδαρό του, ἐπιεικό νερὸ καὶ ἔπειτα κάθισε σὲ ἔνα ὅχθο ν' ἀναλογισθῆ τὸ ἔργο του. Γύρω ἐρημία· κάτι πουλάκια μόνο ἔλεγαν τὸ γλυκόφωνο σκοπό τους στὸ ἀντικρινὸ δένδρο κάνοντας μουσικὴ συμφωνία μὲ τὸ κελάρυσμα τῆς βρυσούλας.

«Ο Ἀλέκος εἶχε ἀπορροφηθῆ ὅλος ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς του. Ἡρθε στὸ νοῦ του τὸ μήνυμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Τσῶρτσιλ, ποὺ διάβασε στὶς ἐφημερίδες· τὸ εἶχε μάθει ἀπέξω. Σιγόφωνα ἀρχισε νὰ τὸ ἐπαλαμβάνῃ :

« Παλλόμεθα ἀπὸ συγκίνηση καὶ παρακολουθοῦμε μὲ θαυ-

μασμὸ τὴ θαρραλέα Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τὴν ἡρωική, ποὺ
ἔκανε ν' ἀναζήσῃ στὴν ἐποχή μας ἥ ἀρχαία της δόξα!...».

Εἴμαστε "Ελληνες! Οἱ ἵδιοι εἴμαστε πάντοτε, "Ελληνες,
"Ελληνες! "Εξακολούθησε μὲ ύπερηφάνεια νὰ μιλῇ μὲ τὸν ἐ-

αυτό του, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια του κατέβαιναν ποτάμι τὰ δάκρυα. "Αχ, νὰ μποροῦσα νὰ μοιράσω ἔφημερίδες σὲ ὅλα τὰ ἑλληνόπουλα νὰ διαβάσουν κι ἔκεινα! σκέφθηκε ἔπειτα.

Τὴ στιγμὴ ἔκεινη μία βουλγαρικὴ περίπολος βρέθηκε ἐμ-

πρός του. Τὸ κακὸ δὲν ἀργεῖ νὰ ἔρθῃ καὶ στὴ μεγαλύτερη ἐ-
ρημίᾳ. Ὁ Ἀλέκος ἀπασχολημένος μὲ τοὺς λογισμούς του οὐ-
τε τοὺς ἔπηρε εἴδηση.

”Αρχισε ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνάκριση. Τίποτε. Πονηροί, ἔψα-
ξαν τότε καὶ τὸ σαμάρι τοῦ ζώου· ηὗραν κρυμμένη μία ἐφη-
μερίδα· τὴν εἶχε φυλαγμένη νὰ τὴ δώσῃ ἐπιστρέφοντας στὸ
χωριό... σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Οἱ Βούλγαροι
ἐφρύαξαν.

- Τὶ εἶναι αὐτή;... ἐσὺ λοιπὸν μοιράζεις τὸν παράνομο τύπο;
- Ναί! Ἐγὼ καὶ ὅχι ἄλλος!

Οἱ Βούλγαροι τὸν ἔβασάνισαν νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ καὶ
ποιός τοῦ ἔδωσε τὶς ἐφημερίδες· ποῦ καὶ σὲ ποιὸν τὶς ἔδωσε.
Μάταιες προσπάθειες.

- Δὲν ξέρω! Δὲν ξέρω! ἀπαντοῦσε στερεότυπα.

— Κοίταξε ἐκεῖ! εἰπε δὲξιωματικός τους· ἔνα παλιόπαιδο
ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀντέχῃ στὰ βασανιστήρια καὶ νὰ μὴν ὁμο-
λογῇ τὴν ἀλήθεια.

— ”Αδικος κόπος, κύριε ὑπολοχαγέ! Δὲν τὰ ξέρεις ἐσὺ τὰ
ελληνόπουλα! εἰπε ἔνας λογίας, ποὺ εἶχε ζήσει στὰ μέρη ἐκεῖνα.
Τοῦτο ἔδω θὰ πεθάνη, ἀλλὰ δὲ θὰ μαρτυρήσῃ τὸ μυστικό του!

”Ο Βούλγαρος ἀξιωματικὸς ἐστάθηκε γιὰ μία στιγμὴ δί-
βουλος· ἔπειτα εἶπε:

- Τυφεκίστε το!

”Ἐνας ἀγνώριστος ἀπὸ τὶς κακώσεις Ἀλέκος ἐστάθηκε ἐμ-
πρὸς στὸ ἀπόσπασμα. Τὸ κορμί του ὅμως ἵσιο, λαμπάδα. Τὰ
μάτια του βρῆκαν τὴ δύναμη, μέσα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ χιλιοβασανι-
σμένο σῶμα, ν' ἀντλοῦν θάρρος καὶ νὰ βγάζουν σπίθες.

— ”Ἐχεις νὰ εἰπῆς τίποτε; τὸν ἔρωτησαν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ
τοῦ ἀποσπάσουν κάτι, τώρα τουλάχιστο.

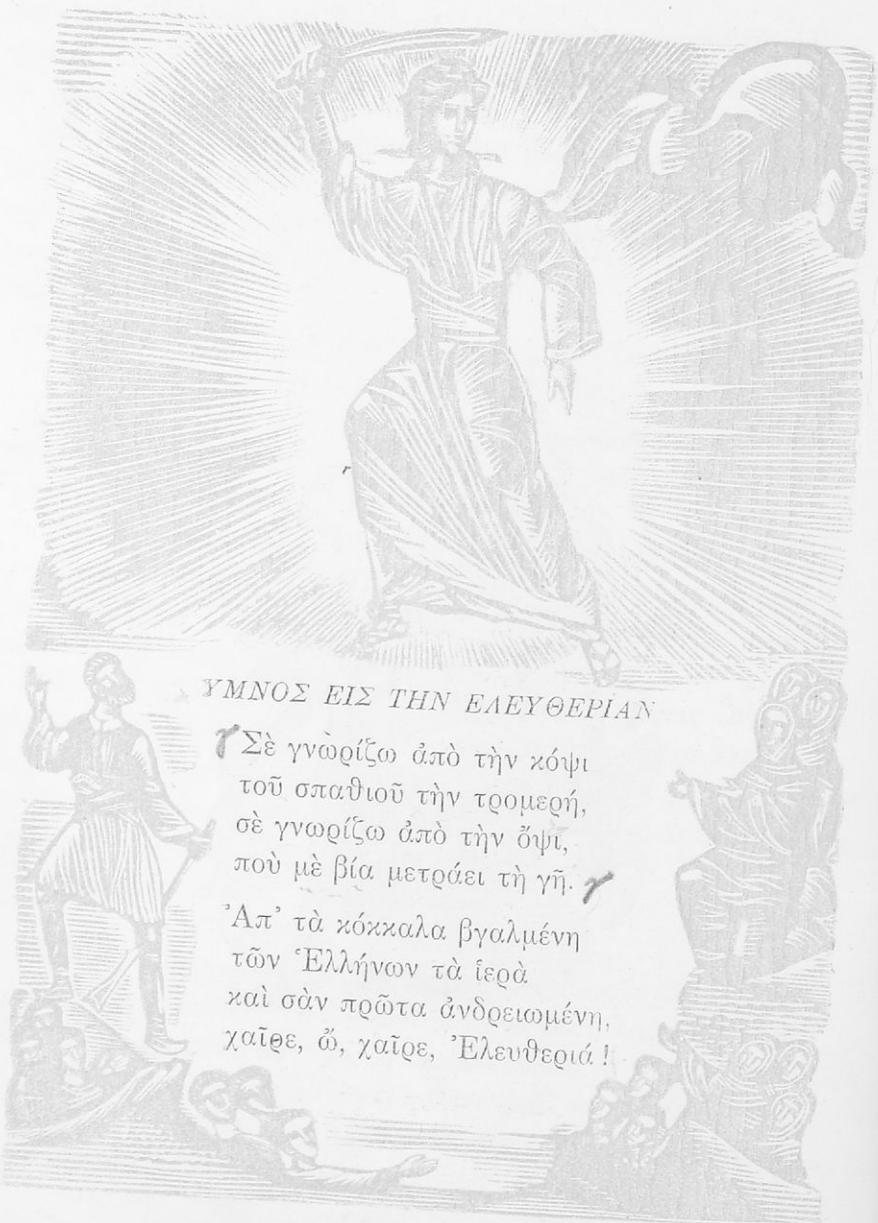
— 'Η Ἑλλὰς δὲν πεθαίνει, Βούλγαροι! Ζήτω ἡ Ἑλλάς! εἰπε' καὶ ἔπεσε στὶς πρῶτες βολές.

Καὶ δὲ Θεός ἀπὸ ψηλά, ποὺ βλέπει καὶ ἀκούει, σημείωσε στὸ βιβλίο του τὴν φωνούλα τοῦ μικροῦ ἀκρίτη τῆς Θράκης μὲ γράμματα μεγάλα :

ZΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

N. A., Κοντόπουλος

ὝΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνώριζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνώριζω ἀπὸ τὴν ὅψι,
ποὺ μὲ βίᾳ μετοάει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ πόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἵερα
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαιρε, ὦ, χαιρε, Ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κ' ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

"Αργειε νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα
κ' ἦταν ὅλα σιωπήλα,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐχτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κ' ἔλεες : Πότε ; ᾁ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἔρμιές ;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές !

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' τὰ κλάματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζε αἷμα.
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἷματωμένα,
ξέρω, δτὶ ἔβγαινες κρυφά.
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλυθες μοναχή.
Δὲν εἶν' εὔκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἦ χρεία τὲς κουρταλῆ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια.
ἄλλ' ἀνάστη καμιά.
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

Ἄλλοι, ώιμέ ! στὴ συμφορά σου
ποὺ ἔχαιροντο πολύ,
σῦρε ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σῦρε ! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

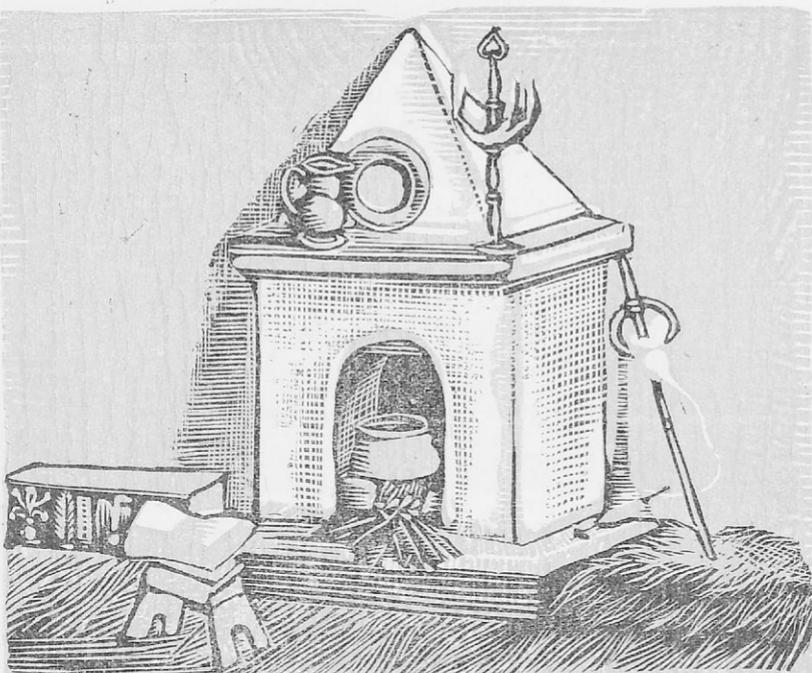
Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλέύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαυτα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

·Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαιρε, ὦ, χαιρε, Ἐλευθεριά !

(*"Απαντά*)

Διονύσιος Σολωμός

Γ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Tὰ πέντε παιδιὰ συγχνὰ ἐμαλώνανε,
τοῦ κάκου μέρα νύκτα τὰ ὀρμήνευε,
τέλος τοὺς λέει : « Παιδιά μου, τρέξτε γρήγορα,
φαβδιὰ σφικτοδεμένα νὰ μοῦ φέρετε

καὶ κάτι τι θὰ ἴδητε, ποὺ δὲν ξέρετε...».
 Σὰν τάφεραν τοῦ λέι τοῦ μεγαλύτερου:
 « Προσπάθα, ἔτσι δεμένα, ἐσὺ δὲ μεγαλύτερος
 νὰ τὰ τσακίσῃς ». Μήτε κάν τὰ ἐλύγισε.
 Κι δὲ δεύτερος, κι δὲ τρίτος, κι δὲ μικρότερος,
 κι ὅλοι μαζί, ως τὸ βράδυ ἐπολεμήσανε
 τοῦ κάκου τὰ λυγοῦν, μὰ δὲν τὰ σπάζουνε...
 « Παιδιά μου, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ ζῆτε σύμφωνοι
 καὶ μονιασμένοι πάντα, νὰ σᾶς βλάψουνε
 δὲ θὰ μπορέσουν μήτε οἱ δυνατώτεροι,
 κι ἀκόμη μήτε οἱ ἔχθροι σας οἱ χειρότεροι ! ».

(Κατὰ τὸν Αἰσωπο)

Γιάννης Περγιαλίτης

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ

Ἐργασία καὶ ὄνειροπολήματα. Τὰ ἀσπρα μαλλιά τῆς γιαγιᾶς, ποὺ ἔσφεύγουν ἀπὸ τὸ κατάμαυρο μαντήλι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ λάμπουν τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης.

Τὰ δάκτυλα τῆς γιαγιᾶς μὲ τὸ ζαρωμένο δέρμα πλέκουν γεήγορα γοήγορα κάλτσα· καὶ ἀν τῆς φύγη ἀπὸ τὸ βελόνι κανένας πόντος, χαιδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης καὶ ἐκείνη τὸ καταλαβαίνει. Ἀφήνει τὸ καλλιτεχνικό της κέντημα, βρίσκει τὸν πόντο καὶ τὸν ἔαναφέρει στὴ θέση του.

Ἡ κάλτσα τῆς γριᾶς, τὸ κέντημα τῆς νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο καὶ ἡ ζωὴ ἡ μετρημένη, ἔχουν ἔνα σκοπό. Σπουδάζει στὴ Δύση ὁ Δόσιος, ὁ ἀδελφὸς τῆς Νίκης, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν Ἑενητιὰ τίποτε νὰ τοῦ λείψῃ.

Ἡ γριὰ ἔανάνιωσε, ἡ νέα ἔγινε γριά· ἡ γριὰ δουλεύει σὰν νέα, ἡ νέα συλλογίζεται σὰν γριά, καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ πέρα.

Τὰ γράμματά του, χρωματισμένα μὲ πολλὴ ἀγάπη, εἶναι ή μόνη χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ. Γελᾶ ἡ Νίκη, δταν τὸ διαβάζῃ, κλαίει ἡ γριὰ ποὺ τὰ ὄκούνι. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτη δίνει φτερὰ στὰ δάκτυλά τους καὶ δουλεύουν, δουλεύουν, δουλεύουν! Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἔργατικὰ χέρια θὰ χρίσουν στήν πατρίδα μας ἐνα γλύπτη ἀδάνατο.

“Η γιαγιά δουλεύει καὶ ὀνειροπολεῖ. “Οταν ἔρθη ὁ Δόσιος, μεγάλος καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χρήματά του θὰ βάλῃ μιδ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα, ποὺ σκεπάζει τοὺς γονεῖς του. Τὸ μνῆμα ως τώρα δὲν ἔχει σημάδι — οὗτε ἐνα ξύλινο σταυρὸ δὲν ὀξιώθηκε νὰ βάλῃ — καὶ φοβάται μὴν τῆς τὸ πάρονν. Γι’ αὐτὸ τρέχει συχνὰ σ’ αὐτὸ καὶ ἀφοῦ κλάψη τὴν μονάχριβή της ιδροῦ καὶ τὸν ἀμοιδο πατέρα τῶν παιδιῶν, φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φέρο.

Κατόπι — ἔξακολουθεῖ τὸ δνειρό της — πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλὰ οὔτε καρφὶ νὰ καρφώσῃ δὲν μπόρεσε· καὶ ἡ Δημαρχία τὴ φοβερίζει, δτι θὰ τῆς τὸ γκρεμίσῃ. Καὶ τότε, δχ! τότε, ἡ Νίκη θὰ μείνη στοὺς πέντε δρόμους. Παραπάλεσε τὸ Δημαρχο νὰ περιμείνῃ ἀκόμη ἐνα χρόνο, ἔως ποὺ νὰ ἔρθη ὁ Δόσιος· καὶ ὁ Δημαρχος ἐδέχθηκε.

“Η καλὴ εῖδηση. Ο Δόσιος μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός· κερδίζει χρήματα πολλά· ἔγινε γλύπτης ξακουστὸς στὴ Δύση. “Ολοι ὑμνοῦν τὴν Ἑλλάδα, ποὺ τὸν ἔγεννησε.

“Η Νίκη ἔδιάβασε μὲ χαρὰ τὸ τελευταῖο γράμμα, ποὺ ἔγραψε ὁ ἀδελφός της γιὰ τὸν ἔρχομό του. Καὶ ἡ γιαγιά, δταν τὸ ἄκουσε, κλαίει σὰν παιδὶ ἀπ’ τὴ συγκίνηση της. “Ηταν τόσο γριὰ ἡ καῦμένη, δταν ἔφευγε ὁ ἔγγονός της, ποὺ δὲν

περίμενες νὰ τὸν ξαναῖδῃ. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς χρόνια τῆς ἐχάρικε καὶ ἔζησε· ἔξησε νὰ χαρῇ αὐτὴ τὴν εὐτυχισμένη μέρα.

Φορεῖ λοιπὸν τὸ γιορτινό της φόρεμα ἡ γερόντισσα καὶ ἀντικρὺ στὸν καθρέφτη χτενίσθηκε. Χρόνια πολλὰ σὲ καθρέφτη δὲν ἐσίμωσε. Καὶ τώρα εἶναι ἀντικρύ της κουφόρι τὸ κυπαρισσένιο της κορμὶ καὶ ξαρωμένο τὸ ὄρατο πρόσωπό της.

“Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συλλογὴ καθόλου δὲν ἐσκίασε τὸν ἥλιο τῆς χαρᾶς της.

“Ἐξαφνα κτυπᾶ ἡ θύρα.

—Γιαγιά, δνοιεῖς, γιαγιά!

Μπά! Ἡταν ἡ Νίκη. Ποῦ ἔτοεχε πρωὶ πρωὶ; Θὰ τὴν μαλώση, δὲ βαστᾶ ἡ πονεμένη γιαγιά. Ἔνδο δμως ἀνοίγει, τὴ βλέπει φορτωμένη μὲ ἀνθη.

—Γιαγιά, τὰ ἔφερα νὰ στολίσωμε τὸ τραπέζι.

Πῶς νὰ τὴ μαλώσῃ τώρα!

‘Ανοίγει τὴν τραπεζαρία γελαστή γελαστή. Ἄνδρεσσα ἀπὸ τὶς γλάστρες, ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα, φαίνεται ἡ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ πέρα ἔκει ἀπλώνεται ἡ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν. Τὸ τραπέζι μὲ τρία πιάτα, ἀσπροτυμένο, καθαρό. Καὶ τώρα ἡ Νίκη τὸ στολίζει μὲ ἀνθη.

Καὶ τὸ καναρινάκι ἀκόμη εἶναι φλύαρο σήμερα, καὶ ὁ Μπένης, ὁ καλὸς ὁ γάτος, λάζεται εὐχαριστημένος. Φαίνονται καὶ τὰ δυό, δτι νιώθουν τὴ γαρδὴ τοῦ σπιτιοῦ.

‘Η Νίκη φορεῖ ἑνα τριανταφυλλὶ φόρεμα φαρμένο μὲ τὸ χεράκια της. Ἐστόλιος ἀκόμη τὴ ζώνη της μὲ τριαντάφυλλα καὶ γελᾶ, γελᾶ, δλο γελᾶ.

Πῶς μοιάζει ἡ χαρούμενη κόρη μὲ τὴ γελαστὴ δνοιεῖη!

‘Ο φημισμένος γλύπτης. Ἔνδο δμως ἡ γιαγιά τὴν καμαρώνει, δὲν εἶδε κάποιον, ποὺ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὸ δωμά-

τιο. "Άλλα μέσα άπ" τὸν καθρέφτη ἡ Νίκη τὸν εἶδε καὶ φίχτη-
κε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιᾶς.

"Εκείνη ἐσήκωσε ψηλά τὰ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν, καὶ τοὺς
εὐχήθηκε δάκρυσμένη :

— Νὰ ζήσετε εύτυχισμένα, παιδιά μου!

— Χρυσέ μου !

— Άδελφούλα μου !

— "Α ! Ἡ Νίκη δὲ φορεῖ κοντὰ φουστανάκια ; Μπά, πῶς
μεγάλωσε ! είπε ὁ Δόσιος .

— Εσύ ἔβγαλες καὶ μουστάκια μεγάλα μεγάλα.. Πώ.. πώ..
πώ.. μουστάκια ! τοῦ λέει ἡ ἀδελφή του,

— Άδελφούλα μου ! Καλή μου γιαγιά !

Καὶ πότε ἀγκαλιάζει τὴν μιὰ καὶ πότε τὴν ἄλλην

"Ανοίγει ἐπειτα ὁ Δόσιος τὸ μικρὸν κιβώτιό του καὶ χαρί-
ζει ἔνα ὡραῖο βραχιολάκι τῆς Νίκης. Δίνει καὶ τῆς γιαγιᾶς ἔνα
χαρτί. Αὐτὴν φορεῖ τὰ γυαλιά της, σηκώνει ψηλά τὸ χαρτί καὶ
τὸ βλέπει καὶ πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα καὶ τὸν ἔρωτα μὲ λα-
χτάρα :

— Πῶς τὸ συλλογίσθηκες παιδί μου;

— Μιὰ μέρα ποὺ ήμουν μικρός, μὲ πῆγες ἔκει ἐπάνω καὶ
μοῦ εἴπες τὸν πόνο σου. "Απὸ τότε τὸ συλλογιζόμουν κάθε
μέρα καὶ τώρα, μὲ τὰ πρῶτα χρήματα, ποὺ ἔκέρδισα, ἀγό-
ρασα, γιαγιά μου, τὸ μάρμαρο καὶ τὸ πρῶτο σχέδιο, ποὺ ἔ-
καμα, ήταν γιὰ κείνους, ποὺ ἔχάσαμε.

"Ἡ Νίκη βλέπει τὸ σχέδιο καὶ κλαίει καὶ αὐτὴ καὶ ψιθυ-
ρίζει :

— Πῶς ; Καὶ σύ ;

— Καὶ ἔγώ, ἀδελφούλα μου !

"Ολοι λοιπὸν τὰ ᾴδια ἐσυλλογίζοντο.

Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ μνῆμα, μαρμαρόκτιστο,
στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μὲ τὴν ἐπι-
γραφή :

« Εἰς τὸν ὀναπαυθέντας γονεῖς μου, ὁ εὐσεβὴς υἱός ».

Οποιος τὸ ίδη, στεματᾶ καὶ ὀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸ
φημισμένο, ποὺ θυμίζει χρόνια ελληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθά-
νατης.

Τὸ σπίτι ἔγινε ἀγγάριστο. Ὁ Δόσιος τὸ ἔκανε καινούργιο,
ὅπως ἥθελε καὶ ἡ γιαγιά.

Καὶ ἐνῷ ἐργάζεται τώρα εύτυχής, μὲ τὴ γλυφίδα στὸ χέ-
ρι, σύλλογίζεται :

« Ἡ γιαγιά σημερινὴ εἶναι καὶ αὔριανὴ δὲν εἶναι. Ὁσο εἴ-
ζησε, δὲ θὰ ζήσῃ. Ἄχ, πόσα χρόνια πέρασε βασανισμένη!
Αὕτα τὰ λίγα χρόνια τῆς εύτυχίας θὰ τὴν κάμουν ἀραγε νὰ
ξεχάση τὰ βάσανά της ; »

« Άλλὰ πῶς νὰ μὴν τὰ ξεχάση μὲ τέτοια ἐγγόνια ; »

(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

Άλεξάνδρα Παπαδοπούλου

ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν ἔκεινη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια μὰ πρώτη φορὰ θὰ μοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχε ἔξαφανισθῆ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολλοὺς μῆνες. Αίγο ἔπειτα δὲ τὴν εἰσόδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸς γίνει εἰδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα καὶ δόπου ἄλλοι ἐλειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πειναμάτια, ποὺν ἀκόμη γίνη ἡ διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλιο καὶ τὸ πληγούντι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσει ὡς τώρα στὴ ζωή. Καὶ τὰ εἶχαν πιὰ βαρεθῆ. Τὸ γάλα δμως θὰ τοὺς ξανθερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς υγείας.

Στούντιο συνοικιακό δημοτικό σχολείο του Πειραιώς ήταν φαθητής κι ό, Κωστάκης, παιδί πτωχοῦ ύπαλλήλου. Ἡ οἰκογένεια του είχεν ύποφέρει πολὺ ένάμιση χρόνο άπό τις στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθημα στὴν ἀρχὴν νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἔπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχα τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν δλες τὶς ἑλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ἡ Λέλα κι ό Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ήταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὕτε πέντε μέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καῦμένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ δλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγηγὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια είχε κι ἔνα φιλοξενούμενο σὲ δλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἡταν ἔνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, ποὺ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Είχε πολεμήσει γενναῖα τὸν Γερμανούς, πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξὶ χέρι καὶ είχε πιασθῆ αἷχμαλωτος. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα είχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ύπαλλήλου. Τὸν ἔδεχθηκαν μὲ δλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὕτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἀν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἔχθροι, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἔλογάριαζε.

—Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πιῆτε δλοι ἐδῶ κι δταν φεύγετε θὰ μοῦ δείχνετε ὅδειο τὸ τεγεκάκι σας, εἶπε ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν δρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά είχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὅποιο δυὸ διδασκάλισσες μὲ δυὸ μεγά-

λες πουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ καθένα καθόταν σ' ἕνα θρανίο καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Κι δταν ἐτελείωνε, περνοῦσε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἀδειανὸ τενεκάκι του.

‘Ο μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μία γωνία κι ἐφαινόταν πώς ἔπινε τὸ γάλα του. ‘Επειτα, σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἔβγαιναν πολλὰ παιδιά μαζεμένα, ἔχωθης ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκύβοντας τὸ τενεκάκι του. ‘Η διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ ὑποπιευθῇ πῶς θὰ τὴν ἔγελοῦσε, γιατὶ ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητής στὴν τάξη του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη κράτησε μιὰ ἔβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. ‘Η διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; τὸν ἐμάλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω δρεξῆ σήμερα, δικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουσλα.

Εἶχε φανερωθῆ πῶς δὲν ἔλεγε τὴν δλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια κατάλαβε πῶς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἵσα ἵσα γιὰ τοὺς ἀνδρεκτοὺς καὶ νὰ καθίσης νὰ τὸ πιῆς, τοῦ εἴπε.

‘Ο Κωστάκης ξανακάθισε κι ἥπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Κι ἡ μητέρα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ. ‘Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθύντριας καὶ γι’ αὐτὸ τῆς εἴπε δλη τὴν ἀλήθεια: πῶς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πῶς ἦταν τώρα μέρες σφρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πῶς τὰ δύο παιδιά της, ἡ Λέλα

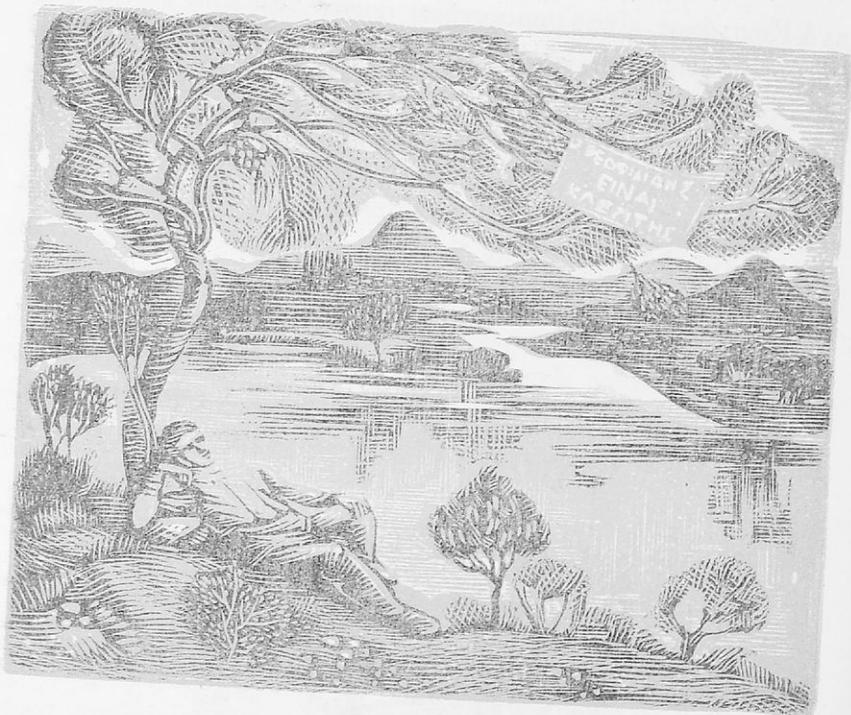
κι ὁ Κωστάκης, είχαν συμφωνήσει κρυφά ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα τους. Κι οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἀρρώστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιά τους. Δυστυχῶς δὲν είχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

—Ο Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, γιατὶ είναι ἀδύνατος. Κι ἔγω θὰ ἔξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἀρρώστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ Ἰδια. Αὗριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν διοῖο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

‘Ο Κωστάκης είχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλά κρυψάνε.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΕΚΑΜΑ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΟΥ

Είχα ξαπλωθή έπάνω στή χλόη και έρρεμβαζα διμέριμνος
λόγο πιὸ πέρα κυλοῦσε τὰ κρυστάλλινα νερά του ὁ ποταμός.
Ἐξαφνα, ἐνῶ περιέφερα τὰ βλέμματά μου ἐδῶ καὶ ἔκει, ἔνο
παράξενο πρᾶγμα ἔσυρε τὴν προσοχή μου. Ἀπέναντί μου
ἀπὸ τὸν κλῶνο μιᾶς ἵτιᾶς ἐκυμάτιζε κάτι σὰν τεντωμένο πα-
νί. Ἡ ἵτιὰ δὲν καρποφορεῖ, ἐσκέφθηκα· ἄλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα
ἔκεινο δὲν ἔμοιαζε μὲν καρπό. Τί ἦταν; Φωλιά;

Ἐσηκώθηκα καὶ ἀπὸ περιέργεια θέλησα νὰ ίδω τί είναι.
Ἄλλὰ ὅταν ἐπλησίασα, εἶδα μία κρεμασμένη σανίδα μὲ χον-
δρὰ γράμματα:

Ο ΘΕΟΦΙΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΠΤΗΣ

Τὸ αἷμα ὀνέβηκε στὸ κεφάλι μου· τὰ μάτια μου ἔθόλωσαν.
—Πάλι, πάλι τὰ ίδια!

Συμφορά μου! "Ημουν κλέφτης; "Οχι. Είχα ἀδικήσει κανένα ή είχα κάμει κανένα ἄλλο κακό; "Οχι. Γιατί τότε συναντῶ στοὺς δρόμους καὶ ἐδῶ ἀκόμη πινακίδες μὲ τὶς λέξεις αὐτές; Γιατί, ἀφοῦ είμαι ἀθῶος; Γιατί;

"Ω, ἦταν συνελάμβανα αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ συκοφάντη, θὸ
ἡταν τρομερὴ ἡ ἐκδίκησή μου. Τὸ μῆσος μου ήταν φοβερό,
ἔβραζα δλος...

Τὴν δρα ἔκεινη ἀπελπιστικὲς ιραυγὲς ἔφθασαν στ' αὐτὸύ μου:

—Βοήθεια!... Βοήθεια!... Έλεος!... Βοήθεια!...

Γυρίζω τὰ θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα μάτια μου καὶ βλέπω σὲ ἀπόσταση 100 μέτρων νὰ παλαίβῃ μέσα στὸ νερὸ δύνας δινθρωπος.

Εύτυχῶς ξέρω νὰ κολυμβῶ σὰν ψάρι καὶ ήμουν βέβαιος
ὅτι τοῦ σώσω τὴ ζωή. Ἐλησμόνησα τὴ δική μου στενοχώρια καὶ ἀπελπισία καὶ ἔτρεξα στὸ μέρος, δησυ δγωνιζόταν νὰ σωθῇ ὁ δυστυχής ἔβγαλα τὰ ροῦχα μου καὶ ἔπεσα στὸ νερό. Καμιὰ ἄλλη σκέψη δὲν είχα παρὰ πῶς νὰ σώσω δύνανταν μάνθρωπο.

Δὲν είχα προχωρήσει περισσότερο ἀπὸ δυὸ μέτρα καὶ
ἀνεγνώρισα τὸ συμμαθητή μου Μενεκράτη, ποὺ ἔξαφανιζόταν στὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ μὲ γοερὲς φωνές.

Γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα λοιπὸν βυθίσθηκα στὸ ποτάμι, τὸν ἔχθρό μου καὶ συκοφάντη μου;

Ναὶ· τὸ λέγω καὶ δὲ σᾶς κρύβω, δτι δὲν μετανόησα. "Επεισα νὰ τὸν σώσω, ὀκροφῶς τὴ στιγμὴ ποὺ τὸν ἀναγνώρισα

καὶ εἶχα τὴν πεποίθηση, διτι τοῦ λόγου του εἶναι ὁ δράστης
τῶν φαύλων πινακίδων στοὺς τοίχους καὶ τὰ δένδρα.

Βυθίζομαι λοιπὸν στὸ νερὸν καὶ ἀρπάζω τὸ Μενεκράτη ἀπὸ
τὸν τράχηλο. Αὐτὸς δμως κολλάει ἐπάνω μου σὰν στρείδη,
ὅπως κολλοῦν δοοι πνίγονται μὲ σφίγγει, μὲ παραλόει. Εἴ-
χαμε βυθισθῆ καὶ οἱ δυὸς ἔως τὴν ἄμμο τοῦ βυθοῦ. Μάταια

ἀγωνίζομαι νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴ θανατηφόρο ἀγκαλιά του.
Οἱ ἀνόητος σφίγγεται δυνατώτερα ἐπάνω μου!

Ἄλλὰ ἡ ἵνανότης μου νὰ ἀντέχω μέσα στὸ νερὸν ἔχει καὶ
δρια. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ καταφύγω σὲ δραστικώτερα φάρμα-
κα. Μὲ τὸ ἀριστερό μου χέρι, ποὺ εἶχε μείνει ἐλεύθερο, τοῦ
δίνω μία δυνατὴ γροθιὰ στὸν αὐχένα, ποὺ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴ

δύναμη, γιὰ λίγα λεπτά τουλάχιστο, νὰ βλάψῃ καὶ μέναι καὶ τὸν ἔαυτό του.

Μὲ μεγάλη προσπάθεια ἀνεβαίνω στὴν ἐπιφάνεια, φθάνω στὴν ὅχθη, ἀποθέτω στὰ μαλακὰ χόρτα τὸ πολύτιμο προϊὸν τῆς ἀλιείας μου. Ἐφόρεσα γρήγορα τὰ ἐνδύματά μου καὶ ἐ-σκεπτόμουν νὰ τὸν ἀφήσω μόνο του. Ὁ κλέφτης δὲν εἶναι σω-στὸ νὰ εἶναι κοντὰ σὲ ἕνα ἔντιμο νέο, γιατὶ εἶναι κίνδυνος νὰ δυσφημήσῃ τὴν ὑπόληψή του μὲ τὴν παρουσία του!

Ἐπίστευα, δτι γρήγορα θὰ ἀνελάμβανε τὶς αἰσθήσεις του. δσο γιὰ τὴ φροντίδα νὰ στεγνώσῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὶς δυνάμεις του, εὐχαρίστως θὰ τὴν ἀφηνα σὲ ἄλλους, γιατὶ δὲν ἥξερα ἂν θὰ ἥμουν πιὰ ἐπιθυμητός. Ἄλλα ὁ Μενεκράτης ἔξακολουθοῦ-σε νὰ εἶναι λιπόθυμος. Ἡταν ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τὸν ἐπανα-φέρω στὴ ζωή.

Καὶ δύνως ἡ ὁρα τοῦ σχολείου πλησιάζει... Τί νὰ κάνω !

Τοῦ βγάζω γρήγορα γρήγορα τὰ φορέματα καὶ ἀρχίζω νὰ τοῦ κάνω τεχνητὴ ἀναπνοὴ καὶ ἐντοιβές, ἀφοῦ, ἐννοεῖται, τὸν ἔβαλα πρῶτα μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω νὰ βγάλῃ τὸ νερὸ ποὺ είχε πιεῖ. Σὲ λίγο ἀνοίγει τὸ μάτια του, μὲ ἀνεγγνώρισε καὶ εἴπε μὲ σιγανὴ φωνή :

— Ἐσύ ! Ἐσύ είσαι, Θεοφιλίδη, ποὺ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή ! "Α, τί ωραία ! Πόση χάρη σου χρεωστῶ ! ...

Δὲν ἔκρατήθηκα· δίχως νὰ τοῦ ἀπαντήσω, τοῦ δείχνω τὴ μισητὴ σανίδα, ποὺ ἔκυμάτιζε σχεδὸν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, καὶ ἐπειτα τὸν οὐρανὸν ψηλά.

Δάκρυα καταβρέχουν τὸ πρόσωπό του.

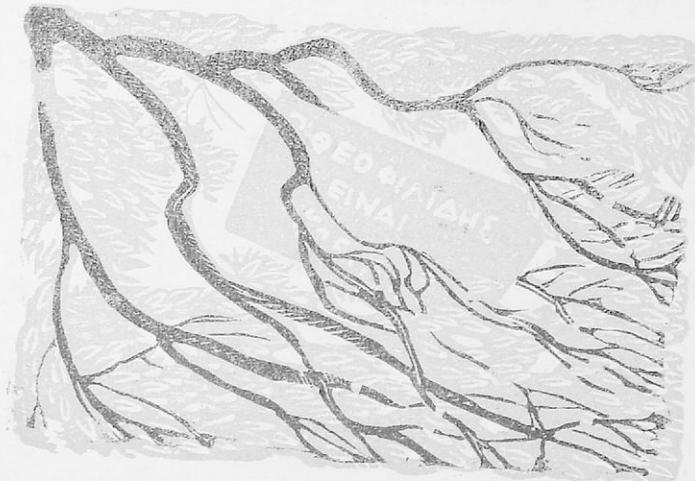
— Συγχώρησέ με, Θεοφιλίδη ! Συγχώρησέ με ! Δὲ θὰ τὸ ξα-νακάνω. Μετανοῶ μὲ δλη μου τὴν καρδιὰ σου τὸ δρκίζομαι, δὲ θὰ ξαναγράψω, δ ὀνόητος, δ κακός.... "Ηθελα νὰ σὲ προσ-βάλω καὶ σὺ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή, τοῦ ἔχθροῦ σου, τοῦ συκο-

φάντη σου! Συγχώρησέ με!... Σου χρεωστῶ μεγάλη χάρη!
Ξλεγε.

— Έγώ δὲν έκαμα τίποτε για σένα, για νὰ μοῦ χρεωστᾶς
μάρη, είπα· τὸν ἑαυτό μου εὐχαρίστησα· έκαμα τὸ καθῆκον
μου.

(Διασκεψή)

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι στὴ δουλειά τους. Τού! Τού! Τού!
άκούστηκε στὴν ὅκη τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγο-
τικοῦ διανομέως.

Ο κύριος Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χωριῶν.
Παίρνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔχονται στὸ ταχυδρομεῖο τῆς πα-
νιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη σάκκα
του καὶ μὲ τὸ φαβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξεκινᾶ γιὰ
τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους καὶ παίρνει
γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα—ἀρχισε νέος καὶ ἔγινε γέρος—κά-
νει τὴν ἴδια δουλειὰ μὲ τὴν ἴδια καλὴ καρδιά. Πουθενά δὲν
κάθεται πάντοτε εἶναι βιαστικός, γιὰ νὰ προφθάνῃ. Δουλεύει,
μπορεῖ νὰ εἰπῇ καινεῖς, σὸν τὸ χρονόμετρο φολόδι. Εἶναι πάν-
τα ὑγιῆς, λέτε καὶ ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας μὲ τὴν ἀρρώ-
στεια. Γνωρίζει μὲ τὸ δνομά τους δλους καὶ εἶναι φίλος δλων.

Άλλὰ τώρα, ποὺ εἶναι πόλεμος μὲ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς
Γερμανούς, μὲ λαχτάρα περιμένουν δλοι τὸν κύριο Βασίλη. Τὰ
παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει μὲ
ἀγωνία—καλή του ωρα—γιὰ νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά
τους καὶ νὰ στείλουν καὶ ἐκεῖνοι τὰ δικά τους.

Στὰ Λουσικά δὲ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλὴ δουλειά. Μόλις είναι 11-12 χρόνων καὶ δύως πολλὰ λόγια δὲ λέει σὰν παῖδε. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, ποὺ δὲν ξέρουν, στὸ παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέληση του νὰ ἔξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲ λέει ὅχι ποτέ του πάντα ναὶ καὶ μὲ χαμόγελο. Τὴν ὥρα ποὺ γράφει, σκέψη ἀλλη δὲν ἔχει παρὰ νὰ εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρὰ καὶ ξάστερα τὶς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλὴ δουλειά, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἔνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ίκανοδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμή.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως. Ἐγραφε πιὰ τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπαντρη, ἔγραψε στὸν ἄνδρα τῆς, ποὺ εἶναι στὸ μέτωπο :

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καῦμενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἴμαστε δυὸ γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμη. Μέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγη καὶ νὰ δώσῃ δὲ Θεός νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλούς...

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, δταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ διεύθυνση καὶ ἔτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλα

ἡ Μόσχω ἔκείνη τὴ στιγμὴ φάνηκε, ὅτι κάτι ξέχασε καὶ ἥθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἕνα κλῦνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του, τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώ-

στα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δυὸ φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι,
γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστελνε τὴν ἴδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

‘Ο κύριος - Βασίλης, όταν έφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκάλη μέρισε δλους καὶ ὅλες. Ὅτις τὴν σάκκα του, μοίρασε τὸ γράμματα τῆς γειτονιᾶς σὲ γέρους καὶ γυναικες, ποὺ περίμεναν, καὶ πῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδέξιματα καὶ κατευδία συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

‘Ἄλλαξε δυὸς θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ του συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο τους, ξαναχαιρέτησε μὲ τὴν καρδιά του καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του.

‘Αρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἕνα ἔνοτά γράμματα. Οἱ χωριανοί του δὲν εἶχαν μεταξύ τους μυστή κα. ὸδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ὸδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.

‘Οταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράση : ‘.... Πὲς χαιρετίσματα σὲ δλους, στὸν μπάρμπα - Γιώτη, τὴ θειά - Βασιλική, τὴν Ντίνα...τόν...τόν...τήν...τήν...’ τὰ δάκρυα πλημμύριζαν τὰ μάτια δλων ἐκείνων, ποὺ ἀκουγαν τὸ ὄνομά τους. Ἐκλαιαν παραπονεμένα καὶ ὅσοι δὲν ἀκουγαν, δπως ἐκλαιαν ἀπὸ χαρὰ κι ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολὴν.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη. Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, δπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὔτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καῦμοὺς καὶ χαρές, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες τελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια γύρισαν στὸ χωριό Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλὰ ἐλειταν οἱ χαρές. Ὁ βραχνὰς τῶν κατακτητῶν ἐβάρωτε στὰ στήθη τῶν Έλλήνων.

"Ηρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸν ἀνάπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἄνοιξαν καὶ οἱ θύραις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀρχισαν νὰ ἔρχωνται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ἔνειτευμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύμηκαν καὶ οἱ ἔντολοι ἐποδέθηκαν. Καὶ ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε μέρα γιὰ δόσους δὲν ἔρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

"Ἐνα πρώτη παρέδωσε στὸν κύρο - Βασίλη καὶ ἔνα δικό τοῦ γράμμα γιὰ τὸ θεῖο του, ποὺ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραψε; τί τάχα νὰ γύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του

Τοεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρο - Βασίλης ἔπαιρνε ἔνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Παραξενεύμηκε· δὲν εἶχε κανένα ἔκει, οὔτε συγγενῆ οὔτε φίλο. Ποιός λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε;

Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, σκέψθηκε. Θὰ εἶναι γιὸς κάποιον ἄλλο, ἵσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἄνοιξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἄνοικτό φάκελο. "Εβαλε τὰ γυαλιά του καὶ διάβασε:

"Αγαπητέ μας κύρο - Βασίλη,

"Ο Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ μάθαμε πόσου κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα πέρασες καὶ περνᾶς, γιὰ νὰ πηγαίνῃς τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν δλοι οἱ χωριανοί, δσοι εἴμαστε ἔδω, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιδτες ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρο - Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἔνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου..."

"Ο Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου....

‘Ο κύρος - Βασίλης τὰ ἔχασε. ’Έκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε :

— ‘Α ! τὸ καλὸ παιδί. ’Α ! τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες.

Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε ὁ κύρος - Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ Λουσικά γιὰ τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν ἀλλὰ ἥταν ἀγγώριστος, σωστὸς Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἔως τὰ πόδια, μὲ τὴν ὀλοκαίνουργη φορεσιὰ καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. ’Ο ταχυδόμος ὅμως καμάρωνε περισσότερο τὴ δερμάτινη σάκκα του μὲ 4 διαμερισματάκια.

‘Οταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν φίλησε δακρυσμένος λέγοντας :

— Παιδί μου, ἐσὺ σκέφθηκες καὶ μένα τὸ γεροκουρελή. ’Ο Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς ἔχεις μεγάλη καρδιά !

‘Ο Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλησαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Καὶ ὅταν ρωτοῦσαν τὸν κύρο - Βασίλη, ἐκεῖ ποὺ μοίραξε τὰ γράμματα στὰ ἄλλα χωριά, ποῦ βρῆκε τὴν ώραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο :

— Τί νομίζετε ! ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἐδῶ. Είναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ !

N. A. Κονιόρουλος

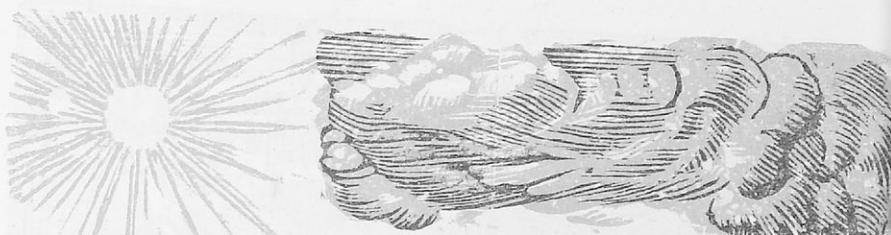

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

Όλοι μας γνωριζόμαστε άπο άνηλικα παιδιά·
μὲ τὸ μικρό του τ' ὄνομα ἔνας τὸν ἄλλον κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλουμε κλειδιά,
ξέρει καθένας στ' ἀλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζῃ.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζουμε νερά
καὶ τὰ σπαρτά ποτίζουμε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτοι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὅλο εἶναι λιακάδα!

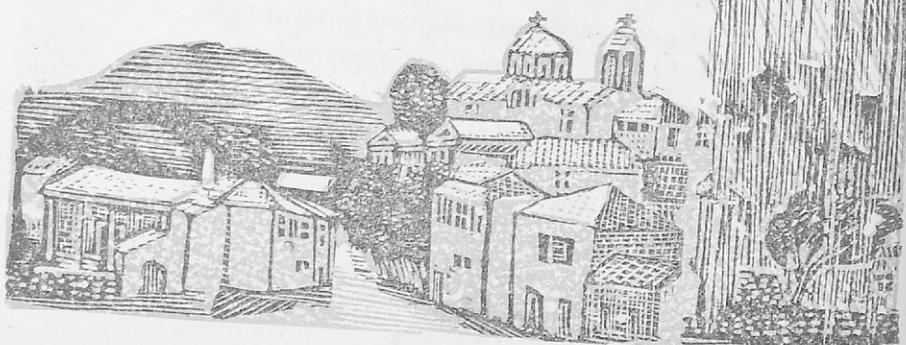
Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριὸ
καὶ ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ώς πέρα.
Θάνατος; Ὄλοι ψλιβεροί καὶ ἀπ' τὸ καμπαναριό
κατόμαυρο ή καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἄγερα.

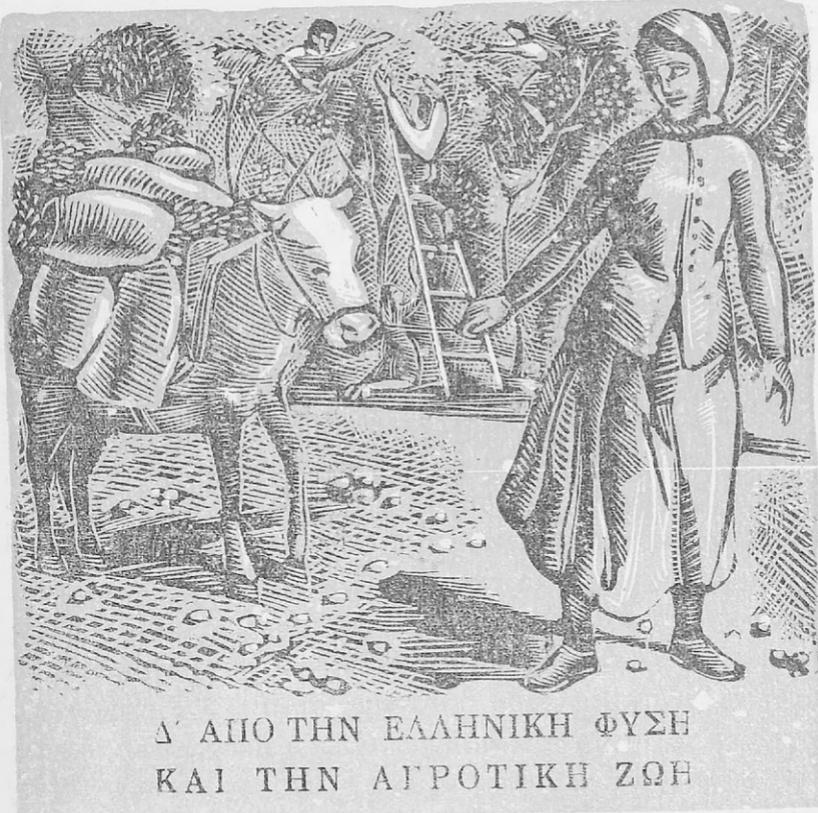
Διάπλατα τὶς ἔξωπορτες ή καλωσύνη ἀνοῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ
καὶ ὅποιος περάσῃ καὶ ὅποιος μπῆ, γιορτὴ-καθημερινή,
θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἔγγοιες τῆς ξωῆς, τοὺς χάρους τοὺς
μέσον στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
καὶ ὅσες τσουκιδίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἕκεī ἔξιμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι....

Πρωτικὸ Σπελιόνημα

Γεώργιος Ἀθάνας

Δ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΟΙ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΙΚΕΣ

Bρισκόμαστε στὴν ἀρχὴ τοῦ Μαΐου. Ἡ μικρὴ κοιλάδα, ἡ κατάφυτη ἀπὸ μουριὲς κι ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα, ἔχει ζωὴρὴ κίνηση. Νομίζει κανεὶς πῶς ἔχει γύρω του μιὰ μεγάλη φυρμηγκοφωλιά.

"Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀνεβασμένοι στὰ δένδρα μα-

ζεύσουν τὰ μουρόφυλλα τὶς πρωινὲς καὶ τὶς ἀπογευματινὲς ὁρες, γιατὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὕτε δροσισμένα ἀπὸ τὴν νύκτα οὕτε ζεσταμένα ἀπὸ τὸ μεσημέρι.⁷ Άλλοι δῦνηγοῦν τ' ἄλογα φορτωμένα μὲ τὰ μουρόφυλλα μέσα σὲ σακκιὰ γιὰ τὸ χωριό, ποὺ βρίσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Τὰ παιδιὰ ἀρπάζουν τὴν εὔκαιρια νὰ ἀνεβοῦν καὶ σὲ κάποιαν ἀγριομονιά, γιὰ νὰ φᾶν τὰ νοστιμώτατα μοῦρα τῆς. Οἱ μητέρες πολλὲς φορὲς τοὺς φωνάζουν νὰ μὴ παραφᾶν, γιατὶ θὰ χαλάσουν τὸ στομάχι τους. Καὶ τὸ τραγούδι ἀκούεται χαρούμενο, χωρὶς ἡ ἐργασία νὰ σταματάῃ οὕτε στιγμῇ.

Μέσα στὰ σπίτια δὲ βρίσκουν ήσυχία. Μόλις κατορθώνουν καὶ κοιμοῦνται λίγες ὁρες τὴν νύκτα. Τὰ κουκούλια εἶναι τώρα « τῆς μεγάλης », ἔχουν δηλαδὴ ὀλλάξει τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο ὑποκάμισό τους. Ἀπὸ μικροσκοπικὰ μαμούδακια, ποὺ πρωτοβγῆκαν ἀπὸ τὸν κουκουλόσπορο, εἶναι τώρα κάτι σκουλήκια σχεδὸν σὰν τὸ μικρὸ δάκτυλο τοῦ χεριοῦ. Κάθε ὀκταήμερο ὀλλαξαν κι ἀπὸ ἕνα ὑποκάμισό τους. Κι ἔτσι ἀπὸ μαμούδι ἔγιναν ἀσπράδι, δευτεράκι, τριτάκι καὶ τώρα « τῆς μεγάλης ». Στὴν ἀρχὴ μόνη ἡ γιαγιὰ ἐπαρχοῦσε νὰ μαζεύῃ τὰ μπουμπούκια καὶ νὰ τρέψῃ τὰ λίγα « καρτέλια », δπου εἴχαν βάλει τὸ μαμούδι. Σιγὰ σιγὰ δμως στήθηκαν οἱ « καλαμωτές », λίγες στὴν ἀρχὴ, ἐπτὰ τώρα γιὰ τὸ κάθε κουτὶ τὸν κουκουλόσπορο τῶν 25 γραμμαριών.

Μερικὲς πολυμελεῖς οἰκογένειες τρέφουν καὶ πέντε καὶ ἐπτὰ κουτιὰ κουκουλόσπορο. Ἐχουν δηλαδὴ στήσει τριάντα πέντε ἥ σαράντα ἔννέα καλαμωτές. Καὶ γιὰ τὸ κάθε κουτὶ χρειάζονται ἐπτακόσιες ὡς ὀκτακόσιες ὀκάδες μουρόφυλλα. Κι ἀπὸ αὐτὰ οἱ πεντακόσιες καὶ ἔξακόσιες ὀκάδες θὰ ξοδευθοῦν τὸ τελευταῖο ὀκταήμερο. Ἐχουν δίκιο λοιπὸν οἱ κουκουλοτρόφοι νὰ λένε πώς « δὲν ἀδειάζουν νὰ φᾶνε ψωμί ». Μάζεμε

τῶν φύλλων, τέσσερα ταῖσματα τὸ εἰκοσιτετράωρο, διατήρηση τῆς καθαριότητος καὶ τῆς σταθερῆς θερμοκρασίας, τοὺς ἀπασχολοῦν δλη τὴ μέρα, πολλὲς ὕρες τῇ νύκτᾳ.

"Αν σὲ καμιὰ οἰκογένεια δὲν προσέξουν τὸ κουκούλι εἴτε ἀπὸ τεμπελιὰ εἴτε ἀπὸ ἄγνοια, πᾶν οἵ κόποι τους χαμένοι. "Αν δὲν τὰ ἀραιώσουν ἀρκετὰ ἢ ἀν δὲ βγάλουν τὴν « ἀφουσιά », τὰ ὑπολείμματα δηλαδὴ τῆς τροφῆς τους, ξαφνικὰ τὰ βλέπουν νὰ ἀδιαθετοῦν καὶ σὲ λίγο νὰ κιτρινίζουν καὶ νὰ ψοφοῦν. "Αλλοίμονο στὴ νοικοκυρά, ποὺ θὰ ταῖση τὸ κουκούλι της μὲ νοτισμένα ἢ ἀναμμένα φύλλα. "Αν εἶναι δὲ καιρὸς ἀκατάστατος, μὲ τὸ κρύο πρέπει ν' ἀνάβῃ τὸ τζάκι καὶ νὰ θερμαίνη τὸ σπίτι, μὲ τὴ ζέστη πρέπει ν' ἀνοίγουν τὰ παράθυρα. "Αν εἶναι καλὸς δὲ καιρός, τότε εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη ἡ κουκουλοπαραγωγή.

Οἱ χωριάτες ἔχουν καὶ τὰ προγνωστικά τους γιὰ τὰ κουκούλια. Προσέχουν τὸν καιρὸ δὲν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κι ἄλλοι τὴ Μεγάλη Παρασκευή. "Αν εἶναι ξαστεριὰ ἢ ἀν ταξιδεύουν τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, τὰ κουκούλια θὰ φᾶνε δλα τὰ φύλλα κι οἵ ἄνθρωποι θὰ τρέχουν σὰν τὰ σύννεφα νὰ τὰ μαζεύουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ καλὴ κουκουλοπαραγωγή. "Αν δύως εἶναι τὰ σύννεφα ἀκίνητα ἢ ἀν βρέχη, τὰ φύλλα θὰ μείνουν ἀφάγωτα κι οἵ ἄνθρωποι δὲ θὰ τρέχουν νὰ τὰ μαζέψουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ κακὴ παραγωγή.

"Απὸ ἀρκετὲς μέρες ἔχουν μαζέψει ἀπὸ τὸ λόγγο τὸ « κλαδί », ἔνα εἰδος θυμαριοῦ. Τὸ ἔξηραν, ἐτίναξαν τὰ ξερά του φύλλα καὶ στοιβαγμένο τὸ ἔχουν ἔτοιμο γιὰ τὸ « κλάδωμα », ποὺ θὰ γίνη στὸ τέλος τοῦ ὀκταημέρου. Τότε θὰ τὸ βάλουν σὲ σταυρωτὲς σειρὲς ἀπὸ τὴ μιὰ καλαμωτὴ ὡς τὴν ἄλλη, καθὼς εἶναι τοποθετημένες ἐπανωτὰ στὴ « στασιά ». Τὰ σκουλήκια θὰ ἔχουν γίνει « μεταξάδες », δὲ θὰ ἔχουν πιὰ ὅρεξη γιὰ

φαὶ καὶ ὁ ἀναζητοῦν θέση, γιὰ νὰ πλέξουν τὰ κουκούλια τους.

“Οταν ἀποτελειώσῃ τὸ «κλάδωμα», θὰ βάλουν αὐγὰ στὶς καλαμωτὲς καὶ θὰ φέξουν χαλίκια στὰ κεραμίδια. Αὕτα σημαίνουν πὼς εὔχονται οἱ κουκουλοτρόφοι νὰ γίνουν τὰ κουκούλια μεγάλα σὰν αὐγὰ καὶ νὰ τρέξουν οἱ «μεταξάδες» νὰ ἀνέβουν στὸ κλαδί, δπως τρέχουν τὰ κατσίκια νὰ βοσκήσουν δταν τὰ πετροβολήση δ βοσκός. Γιατί, ἐνῶ πᾶνε δλα καλὰ δὺς

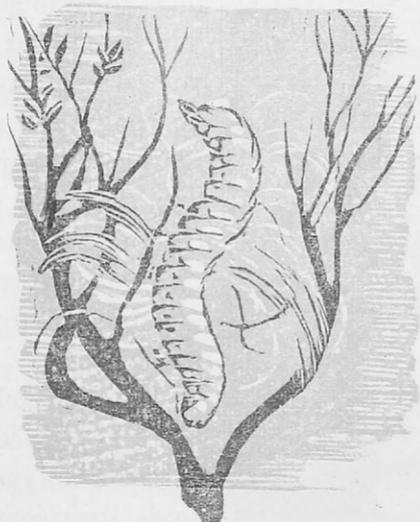
αὐτὴ τὴν ὥρα, καμιὰ φορὰ δυστυχῶς ἀρρωσταίνουν ξαφνικὰ οἱ «μεταξάδες» καὶ πᾶν κόποι κι ἔξοδα χαμένα.

Τί χαρὰ στὰ σπίτια καὶ σὲ δλο τὸ χωριό, δταν είναι πετυλημένα τὰ κουκούλια κι ἔλθη τὸ τρύγημα δέκα πέντε μέρες ἔπειτα ἀπὸ τὸ κλάδωμα. Τὴ μιὰ μέρα στὸ ἔνα σπίτι, τὴν ἄλλη στὸ ἄλλο, γέλια καὶ τραγούδια συνοδεύουν τὴν εὐχάριστη καὶ ἔκουραστη τώρα ἐργασία τοῦ τρυγίματος. Οἱ νοικοκυραῖοι λογαριάζουν πόσες δκάδες θὰ πουλήσουν καὶ πόσα χρή-

ματα θὰ εἰσπράξουν. Οἱ νοικοκυρὲς σκέπτονται πόσες ὅργυιες κουκουλάρικο ἢ μεταξωτὸ θὰ ὑφάνουν. Μικροὶ καὶ μεγάλοι θὰ φορέσουν ώραια καλοκαιρινὰ δοῦχα καὶ τὰ κορίτσια θὰ φτιάξουν ώραια σεντόνια κι ἐργόχειρα μὲ τὸ μεταξωτὸ πανί.

Πολλὰ χωρὶα τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ τῆς Πελοποννήσου ἔχουν τὰ κουκούλια γιὰ τὸ σπουδαιότερο εἰσόδημά τους. Καὶ στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἀρχετὰ χρόνια ἔχουν γίνει μερικὰ ἐργόστασια μεταξωτῶν, ποὺ τὰ θάυμάζουν κι οἱ ξένοι γιὰ τὴ στερεότητα καὶ τοὺς θαυμάσιους χρωματισμούς τους. Πολλοὶ Εὐρωπαῖοι κι Ἀμερικανοὶ περιηγηταί, δταν γυρίζουν στὶς πατρίδες τους, ἀγοράζουν Ἑλληνικὰ μεταξωτά. Τελευταῖα ἀρχισαν νὰ λειτουργοῦν στὴν πατρίδα μας καὶ σηροτροφικὲς σχολές, δπου ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μάθῃ πῶς νὰ καλλιεργῇ ἐπιστημονικὰ τὰ κουκούλια. Κι δσοὶ κουκουλοτρόφοι φοιτοῦν σὲ τετοιες σχολές, εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένοι πῶς θὰ κερδίζουν κάθε κρόνο περισσότερα χρήματα.

Γεφγιος Καλαματιστο.

MIA ΘΑΥΜΑΣΤΗ KΟΙΝΩΝΙΑ

Ἐργάτιδες. Είδατε ποτέ σας κυψέλη μὲ μέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο τους; Τὶς εἰδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ὀκούραστες; Γευθήκατε τὸ προῖὸν τῆς ἐργασίας τους, ποὺ εἶναι γλυκὺ καὶ ἀρωματικό; Γνωρίζετε δτὶ δῆλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμὼν καὶ ἐργάτες, εἶναι δῆλοι γυναικες; Μάλιστα γυναικες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων!

Πρωὶ πρωὶ οἱ ἐργάτιδες, 80 - 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμιὰ προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγου-

ροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουσιν ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴ γύρη νὰ κάμουν τὶς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γρεὶς ἀκόμη, μὲ πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔρχεται ἵαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, δπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξη. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἥλικία καὶ τὴν πεῖρα τους ἐργάζεται ἡ κάθε μιά. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπι γύρη, καὶ τέλος οἱ πολύπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! Ἀλλες τὶς τρῶνε τὰ πουλιά, ποὺ τὶς βρίσκουν πολὺ νόστιμες, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καῦμένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα ὑλικά τους.

Ἡ κυψέλη μὲ τὶς κηρῆθρες κλπ. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, ποὺ μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ μποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ ποὺν κτίσουν, θὰ κάμουν μιὰ γενικὴ καθαριότητα, ποὺν θὰ τὴ ζήλευε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω, τὸ ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πτερά, ἔυλαράκια, χώματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ξωύφια. Ἀνθρώπινο σπίτι μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

Ἀν τύχῃ καὶ δὲν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἔνα παχὺ στρῶμα ἀπὸ κερί, ποὺ θὰ κρητιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλισθοῦν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαιρεση τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφω-

να μὲ τὶς ἀνάγκες, ποὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ διαμείνουν. Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ παιδιά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως λησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναὶ τὶς ἀποθήκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῇτε ὅμως ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτὲς ποῦ θὰ κτισθοῦν!

"Ολες οἱ πράξεις τους σὲ ἔνα μόνο σκοπὸν ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἔξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τους, τὴν πατρίδα τους. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὸ πάντα,

"Αν π.χ. κανένα ξένο ζῶο, ποντικός, σαλίγκαρος κλπ. μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἀν οἱ θυσίες εἶναι μεγάλες, δι παρείσακτος ὀπωσδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνη ἔνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; 'Απλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἔνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσή του!

"Η Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρουμε, ἦθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἀνικάνους τοὺς ἔρριψε στὸ βάραθρο. Η κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι, γιὰ τὴν κοινὴ εὔτυχία· γι" αὐτὸ — ποιός ξέρει μὲ πόση λύπη τους! — δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά τους. "Ετοι βλέπομε, δταν μιὰ μέλισσα γεννηθῆ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῆ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους τους, νὰ τὴ φίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὄκνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνας.

Καὶ ὅμως οἱ σκληρὸι μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς

ζωῆς, είναι πολὺ στοργικές γιὰ τοὺς ἔργαζομένους, ποὺ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μιὰ μέλισσα ἀπὸ ἔντερο ἢ τὴν ἀπειλῆ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴ βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸ δικό τους κίνδυνο, χύνονται ἐπάνω στὸν ἔχθρο, μὲ θυσία τῆς δικῆς τους ζωῆς, νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τους.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸν καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸν ἄνθος, νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύῃ. Ἀλλες θὰ θυσιάσουν τὴ ζωὴ τους, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεδάνουν· εἶναι οἱ στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδας τους· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τους μὲ μέλι γιὰ νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἔχθρο· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; Ἀλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο ὡς στρατιῶτες, καὶ ἄλλοι, οἱ ὄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

Οἱ δῶμας ξέρομε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ τους στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμὲς μὲ τὸ οραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸ κίνδυνο τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸς εἶναι ἔνα μυστήριο, ποὺ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα δῶμας, ποὺ εἴδαμε, καὶ ἄπειρα ἄλλα, βεβαιώνουν, ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν τὸ δικό τους τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ βασίλισσα. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μιὰ πολιτεία τῶν

Λοκρῶν. Δηλαδὴ σ' ἔκείνη, τὴν παλιά, ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναικες, σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν κυβερνᾶ ἡ γυναίκα, μιὰ μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει Μάνα, ἡ ἐπιστήμη βασίλισσα.

Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μιὰ κυψέλη. Σὲ μιὰ μόνο μέρα τὴν ἀνοιξην μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἀν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος τους εἶναι δυὸς καὶ τρεῖς φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν μητέρα, ποὺ τὰ γέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάνα ἀπὸ δύο τὸ ζωικὸ βασίλειο, ποὺ ξέρει τί παιδιὰ θὰ κάμη, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾶ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴν βασίλισσα τὸ μελίσσι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, δπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Καὶ δταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἀνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοι τους εἶναι ἵσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴν μητέρα τους.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοι τῆς· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εύγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δεξῖον τὴν ἀγάπη τους.

Κανένας βισιλεύς, καὶ διὸ ἔνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ διὸ ἴκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲ δοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωση. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἴδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες, δλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ

θείχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἀν τὴν πάρεται ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὑστερα ἀπὸ ὕρες, τῆς γίνεται ἀληθινὴ ἀποθέωση. Μόνο τὰ « ζήτω » δὲν ἀκούονται, πού, ἂν ξέραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἵσως νὰ τὰ ἀκούαμε.

“Οταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, δλες σπεύδουν νὰ παραμερίσουν γιὰ νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἄνεσή της στὶς κηρῆθρες, τῆς προσφέρουν τὴν τροφὴ καὶ τὴ ωπεύουν μὲ τὶς κεραίες τους, δπως καϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, δταν πίνη τὸ γάλα του !

“Ακόμη καὶ δταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη, οἱ φρουροὶ τῆς ψύχας της ποτὲ δὲ θ’ ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν κυψέλη ἔλλη βασίλισσα. Καὶ ἂν μπῇ κρυφά, τότε ὄλλοιμον της. Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακή, καὶ ἡ ψύχα δὲ θ’ ἀνοίξῃ, παρὰ δταν πεθάνη, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτῶμα της !

“Αλλὰ καὶ ἂν εἶναι τελείως πιὰ ἄγονη καὶ ἄχρηστη γριά, καὶ ἔλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲ θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴ φρουροῦν ἀπὸ τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μιὰ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση, ποὺ ποτὲ δὲ θὰ δοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα, λογικὰ καὶ ἄλογα. Ποτὲ ἡ βασίλισσα μάνα δὲ θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καρπυλωτὸ κεντρὶ της νὰ κτυπήσῃ τὸν υπήκοο της, τὸ παιδὶ της· καὶ πάλι ποτὲ μέλισσα δὲ θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἵσιο κεντρὶ της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάνα της !

Αποικίες. Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, δπως εἴπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ υπήκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἀλλὰ δ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲ χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· καὶ δμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ δ, τι γινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες !

‘Άλλα ποιά διαφορά! Στήν άρχαιότητα δὲν ώδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῷ ἡ βασίλισσα ὁδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

‘Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθούμενη ἀπὸ ἔνα μεγάλο πλῆθος ὅπο μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἑστία γιὰ νὰ εῦρῃ νέα. Καὶ αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, δπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στήν τύχη, δπου εῦρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἔνα δένδρο καὶ ἡ ιουρασμένη βασίλισσα, ποὺ δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σὲ ἔνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρω της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες καὶ ἔτσι σχηματίζεται ἔνας δγκος κρεμασμένος, ποὺ μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

‘Αν τύχη καὶ δὲν ἰδῃ κανεὶς τὸ σμῆνος καὶ τὸ πιάση, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εῦρῃ καμιὰ κουφάλα ἢ καμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. ‘Άλλὰ συνήθως κάποιος μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ’ ἔκει, θὰ τὸ ἰδῇ καὶ θὰ τρέξῃ νὰ φέρῃ ἔνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Καὶ ἀρχίζει τώρα νέα ζωή, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξη, στοργή, σεβασμό.

‘Άλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲ μένει ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι’ αὐτό. ‘Ἔχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες, καὶ μιὰ ἀπ’ αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἀξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ θ’ ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ δλες τὶς ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

N. A. Κορτόπουλος

ΤΙ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΕΝΑ ΕΛΑΤΟ

Στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ ἐγεννήθηκα μὲ πολλὰ ἄλλα ἀδέλφια μου. Ἀπ' ὅλα ὅμως μόνο δυὸ ἔζησαμε. Δὲ θυμοῦμαι τί ἀπόγιναν τὸ ἄλλα, γιατὶ ἡμουν πολὺ μικρό. Μπορεῖ νὰ τὰ ἔφαγαν ἢ νὰ τὰ ἐπάτησαν τὰ πρόβατα, ὅταν ἦταν πολὺ μικρά. Μπορεῖ νὰ τὰ ἔπνιξε καμιὰ νεροποντή. Θυμοῦμαι μό-

νο, πώς έμένα μ' ἐπροστάτευε ἔνας θάμνος ἀγκαθωτός. Μ' ἐκρατοῦσε φιλόστοργα στὴν ἀγκαλιά του, σὰ μάνα τὸ μικρό της. Αὐτὸς φαίνεται μ' ἐπροφύλαξε ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ τὶς νεροποντές.

Κι ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα κι ἐπέρασα τὸν προστάτη μου θάμνο.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἥμουν εὔτυχισμένο. Ὁ χειμώνας μ' ἐστόλιξε μὲ τὸ ἀγγὸ χιόνι του. Κι ὅταν ἔβγαινε ὁ ἥλιος, κάθε ἀκτῖνα του γινόταν ἐπάνω στὸ χιόνι χίλια, μύρια διαμάντια. Καμιὰ βασίλισσα τοῦ κόσμου δὲν ἐφόρεσε τόσα διαμάντια, δσα ἔγω. Καὶ τὴ γλυκειὰ τὴν ἄνοιξη πολλὲς φορὲς δικότουφας ἐκαθόταν στὰ τρυφερὰ κλαδιά μου κι ἐξαπολούσε τὸ μουσικὸ κελάδημά του στὸν καθαρὸ οὐρανό.

Δίπλα μου ὑψωνόταν ἔνας πελώριος ἔλατος, ποὺ εἶδε νὰ περάσουν ἀπὸ πάνω του ἑκατὸ χειμῶνες. Μὲ τὸ γιγάντειο ἀνάστημά του καὶ μὲ τὴν πυκνή του φυλλωσιὰ μ' ἐπροφύλαγε ἀπ' τὸ βοριά. Καὶ παρὰ πέρα ἔζοῦσε τ' ἀδελφάκι μου, τρυφερὸ κι εὔτυχισμένο σὰν κι ἐμένα. Ὅταν τὸ ἀεράκι ἐπαιζε μὲ τὰ σουβλερὸ φύλλα μας, τραγουδούσαμε τὸ ἵδιο τραγούδι, μὰ δὲν μπορέσαμε ποτὲ ν' ἀνταμώσωμε τὰ κλαδιά μας καὶ νὰ φιληθοῦμε. Ὅταν θὰ μεγαλώναμε σὰν τὸν πατέρα μας, θὰ εἴμαστε αἰώνια ἀγκαλιασμένα κι εὔτυχισμένα.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἥμουν εύτυχισμένο.

Μιὰ μέρα, ποὺ ὁ χειμώνας μ' εἶχε στολίσει μὲ πυκνό, ἀγνὸ χιόνι κι ὁ ἥλιος ἔρριχνε ἀπάνω μου σωρὸ τὰ διαμάντια, ἐπλησίασε ἔνας ἀνθρωπὸς κρατώντας στὸ χέρι του ἔνα κοφτερὸ καὶ γυαλιστερὸ πρᾶγμα.

Ἄθελα κάποιος κρύος φόβος μ' ἔπιασε, σὰν κάτι κακὸ νὰ προαισθάνθηκα. Ὁ ἀνθρωπὸς αὐτὸς μοῦ φάνηκε κακός. Ἀμέσως τίναξε μὲ δυνατὰ κι ἄγρια κτυπήματα τὰ διαμάντια

ἀπὸ πάνω μου, τσαλαπάτησε τὸ θάμνο καὶ αἰσθάνθηκα τὸ κρύο σίδερο νὰ σχίζῃ τὸν τρυφερὸ κορμό μου.

Δὲ χρειάσθηκε πολὺ κόπο. Μὲ τέσσερα πέντε κτυπήματα μ' ἔσκοτωσε. Δὲν ἔφυγε δῆμος ἀμέσως οὕτε ἡ φρεσκάδα τῶν φύλλων μου, οὕτε ἡ μυρωδιά μου, ποὺ εἶναι σὰν βάλσαμο.

Μ' ἄρπαξ ἀπ' τὸ βουνό, ἀπ' τὸν πατέρα μου, ἀπ' τὸν ἀδελφό μου, καὶ μ' ἔστησε ὁρθὸ σ' ἕνα μεγάλο σαλόνι.

Ἄντι γιὰ χιόνια, ἀπλωσαν στὰ φύλλα μου βαμβάκι· κι ἀντὶ γιὰ διαμάντια, κρέμασαν ἀπ' τὰ κλαριά μου κοῦκλες καὶ παιγνίδια.

*Ἐνα βράδυ, ἄναψαν μέσα στὸ σαλόνι πολλὰ φῶτα. Μὰ δὲν ἦταν τὰ φῶτα αὐτὰ οὕτε σὰν δυνατὸ φῶς τοῦ ἥλιου, οὕτε σὰν γλυκὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Γύρω μου μαζεύθηκαν πολλὰ παιδάκια κι ἐτραγουδοῦσαν κι ἔχόρευαν, μὰ τὰ τραγούδια τους δὲν ἦταν σὰν τὸ κελάδημα τοῦ κότσυφα, οὕτε σὰν τὸ λάλημα τῆς φλογέρας τοῦ τσοπάνη. Οἱ ἀέρας ἦτανε ζεστὸς κι ἐμύριζε ἀλιώτικα. Οἱ μυρωδιές αὐτὲς δὲν ἦταν οὕτε σὰν τὴ μυρωδιὰ τὴ δική μας, οὕτε σὰν τὴ μυρωδιὰ τῶν ἀγριομενεξέδων, ποὺ ἀνθούσανε μέσα στὸ θάμνο κρυμμένοι.

*Ω! τί ζεστὸς καὶ τί ἀσφυκτικὸς ἀέρας! Ποῦ τὸ δροσερὸ ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ καὶ ποῦ δὲ καθάριος βροιάς!

*Απὸ τὸ κλειστὸ τζάκι φαινόταν στὸν οὐρανὸ ἕνα ἀστεράκι. Αὐτὸ μόνο μοῦ θύμιζε τὴν παλιὰ ζωὴ μου στὸ δάσος, Ἐκεῖ τῇ νύκτα είχα συντροφιὰ τ' ἀμέτρητα ἀστέρια τὸ οὐρανοῦ. Καὶ τ' ἀστεράκι αὐτὸ φαινόταν σὰν νὰ μὲ παρηγοροῦσε στὸ θάνατό μου. Εύτυχισμένο ἀστέρι, είσαι πολὺ ψηλὰ καὶ δὲ σὲ φθάνει τὸ ἀνθρώπινο χέρι!

Τὰ παιδάκια τραγουδοῦσαν κι ἔχόρευαν καὶ λαμπερὴ χαρὰ ἦταν στὰ πρόσωπά τους. Αὐτὰ τὸ ἀγαποῦσα καὶ τὸ είχα παρηγοριά, δτὶ δὲ θάνατός μου τοὺς προξενοῦσε εὔτυχία. Δὲν

ἀγαποῦσα ὅμως καὶ τοὺς μεγάλους, ποὺ τριγύριζαν γύρω μου, γιατί ἦταν μεγάλοι σὰν κι αὐτόν, ποὺ μὲν ἐσκότωσε στὸ δάσος.

Τέλος, ἥλθε μιὰ στιγμή, ποὺ μὲν ἐγύμνωσαν ἀπὸ τὰ στολίδια μου καὶ τὰ μοίρασαν στὰ παιδιά. Τὰ τραγούδια λέγο λίγο ἔπαψαν, οἱ ἄνθρωποι ἔνας ἔνας ἔφυγον, τὰ φῶτα ἔσβησαν κι ἔμεινα ὅλομόναχο στὸ σαλόνι τὸ σκοτεινό.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ βρέθηκα πεταμένο στὴν αὐλὴ μαζὶ μὲ τὰ σκουπίδια.

"Ἄχ, γιατί ὁ ιακὼς ἄνθρωπος νάρθη στὸ δάσος καὶ νά μὲ ιόψῃ; Γιατί νὰ μὲ χωρίσῃ ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ἀπὸ τὸν ἀδελφό μου, ἀπὸ τὸν ἄλλα ἔλατα, ἀπὸ τὸν κότσυφα, ἀπὸ τὸν ἀγέρι τοῦ βουνοῦ;

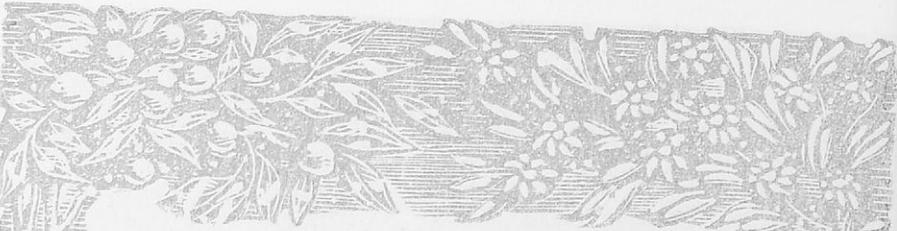
Π. Παγαγόπουλος

TA ΔΑΣΗ

Αγαπᾶτε τὰ δάνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε δάγγο λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο !
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φίλο : +

Μὲ δίλιγο νεράκι, λίγο χῶμα κι ἀγέρα,
ξεφυτρώνουν, βλαστάνουν καὶ τὸν κόσμο στολίζουν
καὶ σὲ μᾶς δ, τι ἔχουν καὶ σὲ μᾶς νύχτα μέρα
τὴ ξωή τους χαρίζουν +

Ξεκουράζει τὰ μάτια τὸ γλυκό τους τὸ χρῶμα.
Μέσος στοῦ ὥλιου τὴ λαύδα μᾶς δροοῖς, ἡ σκιά τους
Οἱ καρποί τους μᾶς τρέφουν, δίνει σφρίγος στὸ σῶμα
τὸ ἄγνὸ ἄρωμά τους.

Όταν μέσα στὰ δάση τὸ νερὸ μουρμουρίζῃ
καὶ γλυκὰ ψιθυρίζῃ μέσος στὰ φύλλα ἡ αὔρα,
ἡ θλιψμένη ψυχή μας ἀνασαίνει, ἐλπίζει,
δὲν τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα.

Αγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἄγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο !
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φίλο :

N. Χατζιδάκης

Ε' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
THN TEXNH KAI TON POΛITISMO

ΜΥΣΤΡΑΣ

Hιστορία του. Ό Μυστρᾶς είναι μιὰ στοιχειωμένη νεορή πολιτεία, ποὺ στάθηκε ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες καὶ δόνομας τότερες στὰ τελευταῖα βυζαντινὰ χρόνια· σήμερα προβάλλει κάτω ἀπὸ τὸ γιγάντειο Ταῦγετο σὰν μισοσβησμένη ζωγραφιά.

Παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὴ Σπάρτη τὸ δρόμο, ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν κατάφυτη ὀκροποταμιὰ τοῦ Κνακίωνος, παραπόταμου

τεῦ Εύρωτα, καὶ ὑστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα πορεία φθάνει στὸ νέο Μυστρᾶ.

Τὸ δλόδροσο αὐτὸ νέο χωριὸ εἶναι στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ καὶ εἶναι χωμένο στὰ περιβόλια καὶ τὶς πορτοκαλιές, φορτωμένες ἄλλοτε χρυσοὺς καρποὺς καὶ ἄλλοτε μυροβόλα ἄνθη. Ἀφοῦ ἔκουρασθῇ ὁ δδοιπόρος στὸ γεροπλάτανο τῆς πλατείας καὶ πιῇ κρύο νεράκι ἀπὸ τὶς παλιὲς βρύσες, διαβαίνει τὸ λιθόκτιστο μονότοξο γεφύρι τῆς ἄγοιας φεματιᾶς καὶ μπαίνει στὸν βυζαντινὸ Μυστρᾶ.

Ο Μυστρᾶς εἶναι ὀνομαστὸς γιὰ τὰ περίφημα βυζαντινὰ μνημεῖα του, ποὺ ἀπέκτησε στὰ χρόνια τῶν Κατακούνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων, καὶ γιατὶ ἔγινε κέντρο τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

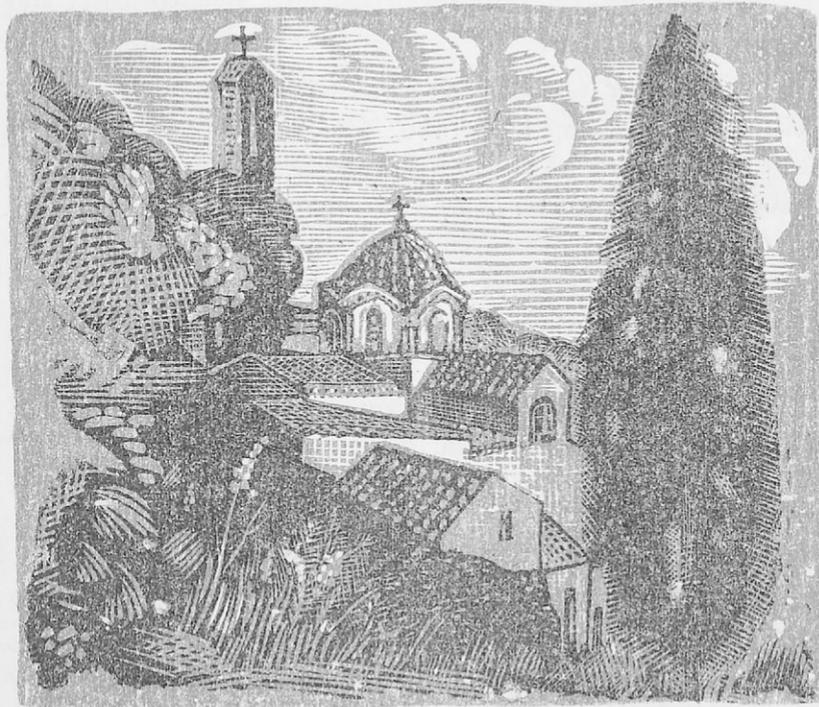
Η ἐλληνικὴ σοφία ἐλαμψε ἔδω σὲ ὅλη τῆς τὴ δόξα καὶ ἐφώτισε ὅχι μόνο τὸν ἐλληνικό, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔξω κόσμο. Οἱ ὀνομαστότεροι σοφοί, ἴστορικοι καὶ λόγιοι συγκεντρώνονται στὰ χρόνια αὐτὰ στὴν ἀπόμερη αὐτὴ ἐλληνικὴ γῆ.

Άλλα ἐπάνω ἀπὸ δλους διακρίνεται μιὰ ἴστορικὴ μορφή, ὁ φιλόσοφος Γεώργιος Γεμιστὸς ἡ Πλήθων, ἀπὸ ἓνα γειτονικὸ χωριό, τὴν Τρύπη, ὁ μεγαλοφύέστερος ἄνδρας τοῦ 15ου αἰώνος. Ήταν δάσκαλος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ ἰδρυσε στὸν Μυστρᾶ τὴ νεοπλατωνικὴ Ἀκαδημία, δπου ἐσύχναζαν οἱ σπουδαιότεροι δικοί μας καὶ ἔνοι ἀνδρες.

Η βυζαντινὴ πάλι τέχνη ἐδημιούργησε περίφημα μνημεῖα, ποὺ ἔως σήμερα εἶναι θαυμαστά. Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἔρχονται νὰ τὰ ἐπισκεφθοῦν δοι ἀγαποῦν τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν τέχνη. Ἄλλα καὶ οἱ δικοί μας ἐπισκέπτες δὲν εἶναι λιγότεροι πηγαίνουν νὰ χαροῦν καὶ νὰ προσκυνήσουν ἓνα κομμάτι γῆς, ποὺ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τὴν Ἐλλάδα.

Κτίζονται τὰ χρόνια αὐτὰ οἱ ὠραιότερες ἐκκλησίες ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τοῦ τόπου καὶ ἔρχονται καλεσμένοι ὅπο τὸ Βυζάντιο, γιὰ νὰ τὶς ζωγραφίσουν οἱ καλύτεροι ἀγιογράφοι.

"Ετσι δημιουργεῖται σιγὰ σιγὰ στὸ Μυστρᾶ ἔνα καλλιτεχνικὸ ἑργαστήριο, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ

τὸ "Αγιον" Ορος ἀπλώνει τὴ βυζαντινὴ ἀγιογραφικὴ τέχνη στὶς ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ τὰ μοναστήρια καὶ φθάνει ἕως τὴ Σερβία, τὴ Βουλγαρία καὶ τὴ Ρωσία ἀκόμη.

Δεσποτικὰ παλάτια καὶ σπίτια ἀρχοντικὰ γεμίζουν τέλος τὸ Μυστρᾶ, δπου συγνάζει ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ ἔνη ἀριστοκρατία τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν μορφωμένων.

Οι ναοί. Τώρα πιά λίγα έχουν άπομείνει από τα παλιά μνημεῖα, γιατί νὰ θυμίζουν τὰ περασμένα μεγαλεῖα: Οι έκκλησίες μὲ τοὺς γραφικοὺς τρούλλους, τὰ μισοερειπωμένα δεσποτικὰ ἀνάκτορα καὶ ἀρχοντόσπιτα, καὶ ἐπάνω στὴν κορυφὴ τὸ φρούριο τοῦ φράγκου Βιλλαρδούνου.

Σὲ κάθε βῆμα σου βλέπεις χαλάσματα, χαλάσματα, χαλάσματα!

Οἱ ἔκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ εἰναι τὰ συγκινητικώτερα μνημεῖα τῆς περασμένης δόξας του. "Οσες στέκουν δρυῖες, μὲ ὄλες τὶς βλάβες ἀπὸ τὸ χρόνο, μαρτυροῦν πόσο μεγάλη ἦταν ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀκμὴ στὴ γωνία αὐτὴ τὶς θλιβερὲς ἥμέρες, ποὺ ἔσβηνε τὸ Βυζάντιο.

Πόση χάρη καὶ τέχνη ἔχει ἡ ἔξωτερη τους ὅψη! Μὲ ὅλο τὸν δγκο τους φαίνονται ἐλαφρὲς καὶ κομψές.

Οἱ ναοὶ στὸ ἔσωτερο δὲν ἔχουν τώρα τὸν πλούσιο διάκοσμο οὔτε τὰ πολύτιμα ἀφίερωματα, ποὺ τοὺς ἔστολιζαν. Μένουν μόνο δρυῖοι οἱ ὁραῖοι κίονες καὶ οἱ ἀψίδες ποὺ στηρίζουν τὸν τρούλλο ἢ τὴ δεύτερη δροφή, ὅπου εἰναι ἀνάγκη σώζονται ἀκόμη καὶ οἱ τοιχογραφίες.

Άλλὰ ἡ ὑγρασία καὶ ὁ χρόνος ἔχουν φθείρει πολὺ τὶς ἀγιογραφίες. Καὶ δμως ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ἐκεῖ μέσα δλο τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ σκύβει εὐλαβής. Αἰσθάνεται σὰν ν' ἀνεβαίνῃ μυρωδιὰ λιβανωτοῦ καὶ συρτὲς βυζαντινὲς ψαλμωδίες καὶ νομίζει, δτι ἀκούει τοῦ ἔσπερινοῦ τὰ σήμαντα νὰ καλοῦντοὺς χριστιανοὺς σὲ προσευχὴ καὶ προσκύνημα!

Στὸ ναὸ τῆς Μητροπόλεως, τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, στὸ δάπεδο, ἐμπρὸς στὸ ίερό, ὑπάρχει ἔνας δικέφαλος ἀετὸς σὲ πλάκα σκαλισμένος. Ἐκεῖ ἐπάνω, καθὼς λέγουν, πατοῦσε ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, ὅταν τὸ 1449 τὸν ἐστεφάνωναν

αύτοκράτορα. Καὶ ὁ λογισμὸς γλυστρῶν στὰ μακρινὰ καὶ περασμένα τῆς δόξας τῆς Ἑλληνικῆς...

Τὰ ἀνάκτορα. Σὲ μιὰ προεξοχὴ στὰ βόρεια τοῦ Μυστρῶν στέκουν τὰ δεσποτικὰ παλάτια τῶν Κατακουζηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων, ποὺ φαίνονται, ὅτι κρατοῦνται ὅρθια ἀπὸ μία δύναμη ἀόρατη.

Ἡ μεγάλη αἰθούσα τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων — τὸ βυζαντινὸν Χρυσοτρίκλινον — τριάντα τρία μέτρα μῆκος, μὲ τὰ ἀμέτρητα παράθυρα, μᾶς καταπλήσσει μὲ δλητὴν ἐρημία τῆς. Στὸν τοῖχο φαίνεται ἀκόμη ἡ κόγχη, ὅπου ἦταν ὁ θρόνος καὶ ἀπὸ ἐπάνω του τὰ σημάδια, ποὺ ἐστήριζαν τὸ ἐπιστέγασμά του.

Πρὸς τὰ βόρεια τοῦ ἀνακτόρου ἔχωρῶν ἀκόμη τὰ κοιλώματα, ἀπ' ὅπου περνοῦσε, σὰν μέσα σὲ πλατεῖς σωλῆνες, ἥ ζέστη, ὅπως στὰ σημερινὰ καλοριφέρ, ὅταν ἄναβαν στὴ γραμμὴ τὰ τζάκια στὰ κάτω διαμερίσματα, γιὰ νὰ θερμαίνεται τὸ ἀπέραντο ἀνάκτορο.

Διπλὸ δένειρο. Τὸ θέαμα ἀπὸ ἐδῶ ἐπάνω εἶναι δινειροσωστό. Πρὸς τὴ δύση ὑψώνονται χιονισμένες οἱ κορυφὲς τοῦ Ταῦγετου, ἐνῶ τὰ πλάγια του εἶναι σκεπασμένα μὲ βαθυπράσινά ἔλατα. Ἐμπρὸς καὶ ἀνατολικὰ τὸ ὁραμα τὸ μαγικὸ τῆς δλοπράσινης πεδιάδος τοῦ Εὐρώπη, ποὺ τὸ κλείνει ἥ ὁροσειρὸ τοῦ Πάρνωνος. Δὲν χορταίνει τὸ μάτι νὰ βλέπῃ ἀμπελῶνες, πορτοκαλεῶνες, ἔλαιωνες!

Θαμβωμένος ἀπὸ τὴν τόση ὁμορφιὰ γυρίζεις στὰ ἐρημικὰ χαλάσματα καὶ ἀθελα ἔρχονται στὸ νοῦ σου οἱ χαμένες δόξες.

Προβάλλουν στὴ φαντασία σου ἀρματωμένοι ἐκλεκτοὶ βυζαντινοὶ στρατιῶτες, ποὺ ἀνεμίζουν σημαῖες μὲ χρυσοὺς δικέ-

φαλους ἀπὸ τὸ φρούριο ψηλὰ ἔως κάτω στὴν ὥραια πολιτεία,
καὶ περιμένουν τὸν αὐτοκράτορα.

Καὶ τότε προβαίνει ἀπὸ τὴν θύρα τῶν ἀνακτόρων ἐπιβλητικὸς ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Στὴν ιερὴ κεφαλή του φορεῖ τὸ βασιλικὸ τὸ στέμμα καὶ τὰ κόκκινα σανδάλια στά πόδια.

“Ἀνεβαίνει στὸ ἀνυπόμονο ἄλογό του. Ἡ γειτονικὴ Σπάρτη καὶ ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακόσιους τοῦ δείχνουν τὸν πλατὺν τὸ δρόμο τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα!... Τὸν ἀκολουθεῖ μὲ τόλμη καὶ πίστη...

“Υστερα ἔρχεται τὸ σκοτάδι. Μαῦρο σύννεφο φθάνουν οἱ Τοῦρκοι· ἀνηφορίζουν καλπάζοντας ἔως τὸν Μυστρᾶ, ἐνῷ τὰ κεράκια τρεμοσβήνουν ἀκόμη ἐμπρὸς στὶς θλιψμένες εἰκόνες τῆς Παναγίας, καὶ στὰ “Ἄγια Βήματα καπνίζουν τὰ λιβανιστήρια!

“Ἡ Δέσποινα ταράχθηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες!»

Καὶ τότε ἀκούσθηκε μὲ βαθὺν καῦμὸ ἡ ἐλπίδα τοῦ γένους:

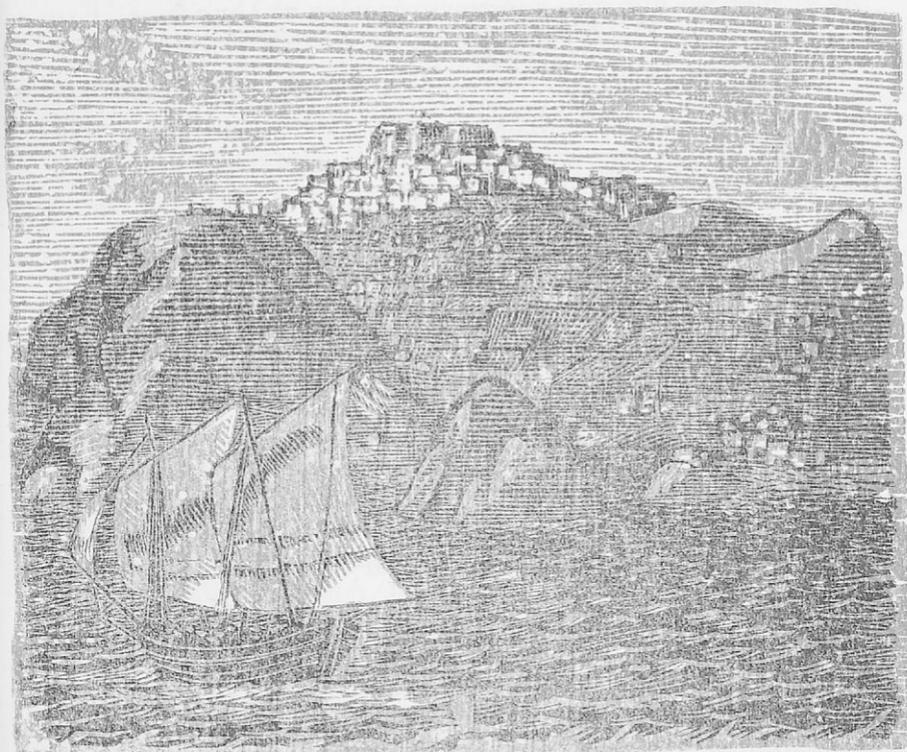
«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης·

πάλι μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θάναι».»

(Διασκευὴ ἀπὸ Ἀθηνᾶς Ταρσούλη)

N. A. Κοντόπουλος

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

α. Ἡ ἐκδρομή μας.

Ἄπο τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν
ἀγνάντευα. Κάποτε θαρροῦσα πῶς ἔχωριζα τοὺς μαυροφό-
ρεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ
μοναστηριοῦ της! Δέκα δύτικά μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἑλ-
ληνικώτατα νησιά. Καὶ μιὰ βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ μποροῦσε

μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ώρες. "Ετοι γινόταν πρὸν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ιταλῶν.

"Η Πάτμος εἶναι τὸ βορειότερο ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησά μας ποὺ καὶ τ' ὅνομά τους ἀκόμη ἐνωχλοῦσε τὸν κατακτητὴν τους. Καὶ γι' αὐτὸν τὰ εἶχε ὅνομάσει «ίταλικὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου».

Τὸ περασμένο καλοκαίρι ἦταν γραπτό μου νὰ πατήσω τὰ ἄγια χώματά της. Μόλις ἔφθασα στὴν Ικαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοίμαζαν μιὰ ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. "Άλλο ποὺ δὲν ἔγύρευα.

Στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου 1946 ἔκεινήσαμε. Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ δρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, εἶναι οἱ Φεῦροι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιατὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἔλευθρῶν πιὰ νησιῶν μας.

"Άπ" ἐδῶ καὶ πάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλά, τὸ Αιγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὃς τὴ Ρόδο κι αὔριο ἀκόμη πιὸ πέρα, ως τὴν Κύπρο μας. "Οοσο κι ἀν ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι κατακτηταί, νά την σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἐλληνικὴ δύο ἦταν καὶ πρὸν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τόσων αἰώνων σκλαβιὰ πρὸς τὰ ἥλιοχαρα νησιά μας.

Τόρα πλησιάζομε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μποροῦμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωση καὶ τὴ βλάστησή της. Η γύμνια καὶ τὸ χαμηλό της ύψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἀν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς δάσεις

μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἔνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δύνουν τὴν ἐντύπωση μᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Οταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μάκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πώς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Σύρου μὲ τοὺς περίφημους κήπους.

"Όλο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιὰ ἑνωμένα. "Όλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια.

Εἶχα θαυμάσει πολλὲς φροδὲς ως τώρα τὴ λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαρροῦσα πώς καμιὰ ἄλλη πόλη δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἀσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Όλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα κι οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια κι οἱ ἀκρες τοῦ δρόμου της ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲ διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἔδω κι ἐκεῖ, κάπου ἔνα δένδρο, κάπου ἔνα μικρὸ περιβόλι.

β. Ἡ ύποδοκή μας ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Χαιρετηθήκαμε χαρούμενα μὲ δυὸ τρεῖς βαρκοῦλες ποὺ πρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψά τους πρόσωπα διαβάζαμε μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη. Εἴμαστε ἡ δεύτερη ἐκδρομή, ποὺ δεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ Μητέρα· Ἑλλάδα. Λίγες ἐβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν, μόλις ἐβγήκαμε·

Γαϊδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ

πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀποφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴν νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νά σου, ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο δύλο πλακόστρωτο, γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦταν ἡ εὐγένεια κι ἡ προθυμία προσωποποιημένη. Στεγνοὶ καὶ φτωχοντυμένοι ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατὶ στὶς μέρες τους ἤλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, ποὺ τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύμηκαν οἱ πρόγονοί τους. Στοὺς ὄλασπρους τούχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὲς μαρτυροῦσαν τὴν μεγάλη τους εὔτυχία: «Σᾶς περιμέναμε 34 χρόνια», «Ζήτω ἡ Ἐνωσις», «Καλῶς ἤλθατε ἀδέλφια». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμό τους αὐτοὶ οἱ ἥμεροι νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἔρει-πα τῆς περίφημης Πατμιάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμό μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εῖσοδο τοῦ κάστρου - μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἥλιο-βασίλευμα. Στὸ γενικό του σχέδιο εἶναι ἀπαράλλακτο ὅπως τὸ ἐπρωτότητεν δ ὅσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ. Οἱ καλόγεροι κοιτάζουν πᾶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τὶς περιποίησεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατὶ στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴν Σκάλα.

γ. Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ στὴν Πάτμο.

Νύκτα νύκτα μᾶς ἔξυπνησεν ἡ ψαλμιωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ δοποία ἔφθανε κατανυκτικὴ καὶ σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρη δικῆ μας δ Ὁρθρος ἄρχισε στὶς 3 τὴν νύκτα ἀντὶ στὶς 2, ποὺ εἶναι ἡ συνηθισμένῃ ὥρᾳ, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τὶς 5 ἕως τὶς 8.30' τὸ πρωῒ. Ἔτσι μοῦ ἔδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ξήσω

τρεῖς ὕρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸν περιβάλλον, μὲ παπάδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἑνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη, μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακρὰ ἀπὸ τὴν ὁχλοβοή, ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῆς. Ἡ πίστη ἡ πιὸ θερμὴ ἐνιώθαμε νὰ μᾶς ἔξαγνίζῃ.

"Οσες ὕρες μᾶς ἀπέμεναν τὶς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεψθοῦμε τὴν περιφημὴ Βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευοφυλάκειο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡθέλαμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ δποῖα μὲ τόση στοργὴ κι ἀφοσίωση κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεὲς καλογήρων. Εἶναι θαῦμα πῶς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ιεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἀλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μονάχα νὰ σέβωνται ἄλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὲς φορὲς τὸ μοναστήρι του;

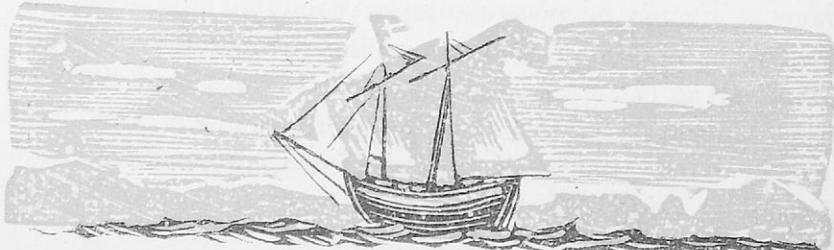
"Ἡ Βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότατα, ὅπως ὁ « πορφυροῦς κῶδιξ », χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε΄ μ. Χ. αἰώνα, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλαδὴ διατάγματα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἐνετῶν δόγματων ἀκόμη καὶ φιρμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α΄, μὲ τὸ δποῖο δωρίζει τὸ νησὶ στὸν Ὁσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ. Χ., γιὰ νὰ ἰδρύσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Απὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια καὶ ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἄλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποίᾳ τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴν Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λεύφανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τύμιο Ξύλο σὲ σταυρὸ δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α' καὶ μιὰ κανδήλα δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μονάχα δὲ Πανάγιος Τάφος, μᾶς εἰπαν οἱ καλόγεροι, ἔπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

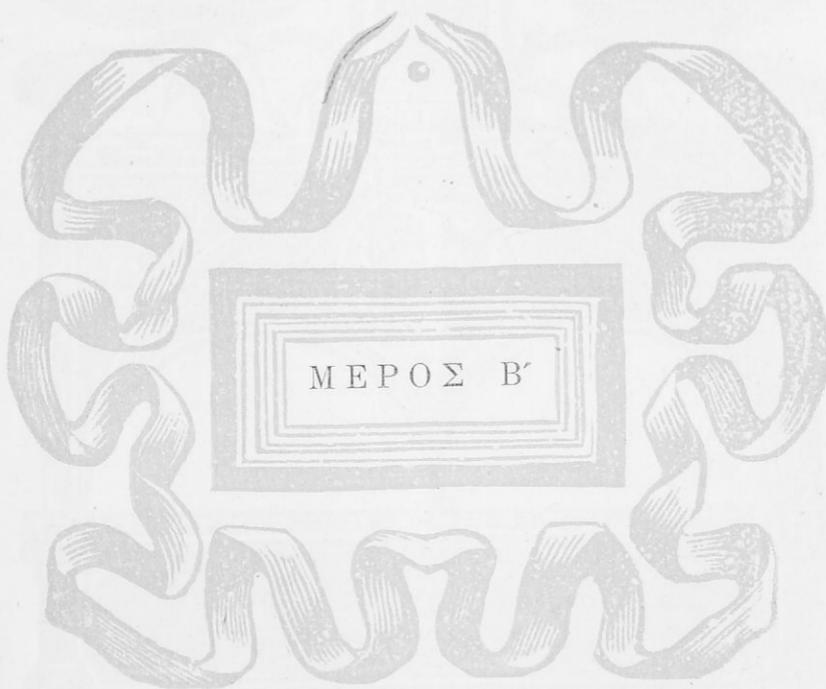
Ἄξιζει ν' ἀναφέρωμε πώς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του τόσο μεγάλη κι αὐτὴ ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογήρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἔχρησιμο ποιοῦσε ἕνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἄλωνι καὶ μία σκάφη σὰν μεγάλη βάρκα, ποὺ σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἴδαμε.

Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νὰ ἐδῶ ἡ θέση, δπου ἀλυσοδεμένος δὲ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης εἶδε τὸ δραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἐπτὰ ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα παρουσία. Στοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποοπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ δραμα. Ἔνα ρῆγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Γ. Καλαματαρός

ΕΣ ΤΟ ΛΛ

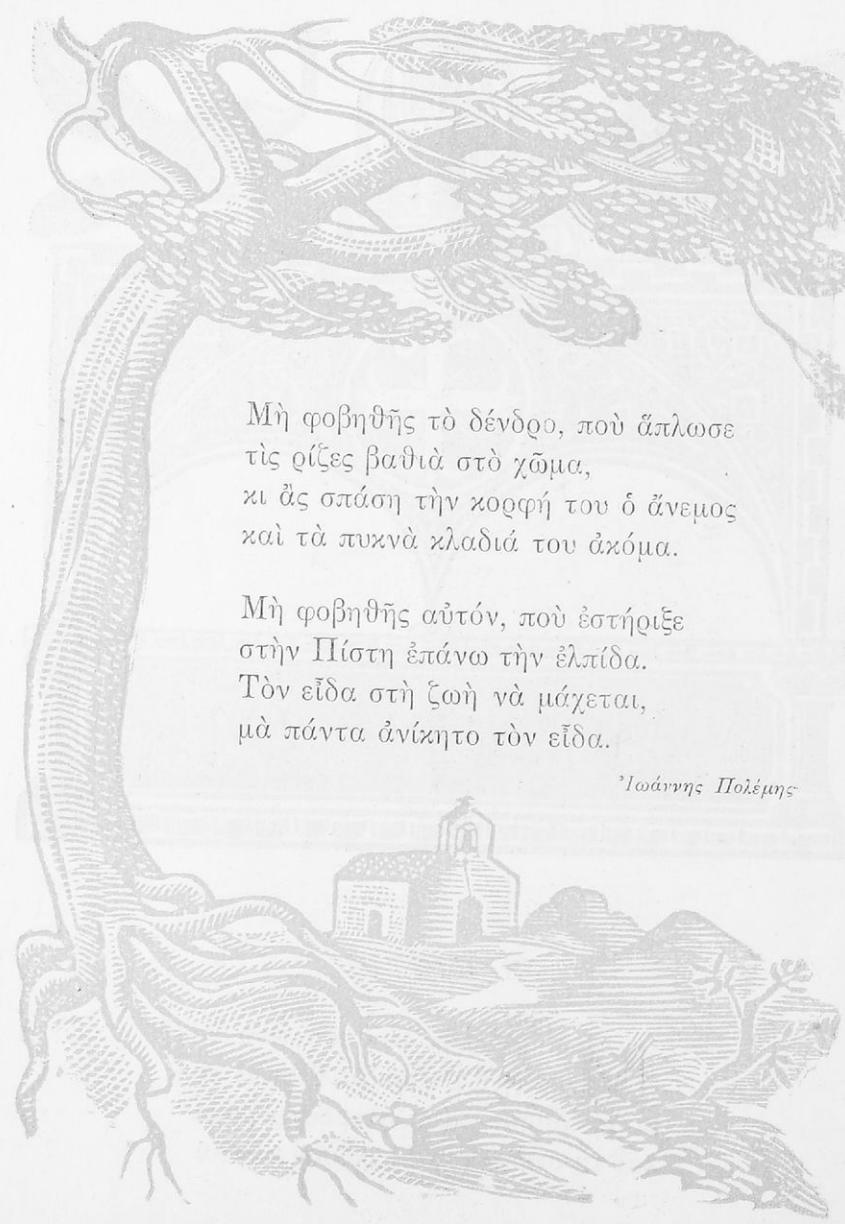

Α' ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Η ΠΙΣΤΙΣ

Mὴ φοβηθῆς τὸ σπίτι, ποὺ ἀνοιξε
στὴ γῆ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἀς ἔρθουν χλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
και τὴ σκεπή του ἀς φίξουν κάτου.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δένδρο, ποὺ ἄπλωσε
τὶς φίλες βαθιὰ στὸ χῶμα,
κι ἀς σπάσῃ τὴν κορφή του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιά του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, ποὺ ἐστήριξε
στὴν Πίστη ἐπάνω τὴν ἔλπιδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Ιωάννης Πολέμης

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ
ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Βαθυτάτη ἦτο ἡ εὐσέβεια τῶν Θεσσαλονικέων πρὸς ὅλους: τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως, τῶν ὄποιων ἐφύλασσον καὶ ἐλάτηρευον τὰ ἅγια λείψανα μὲ ἀγρυπνον εὐλάβειαν. Ἀλλ' ἀπείρως κατανυκτικὴ ἦτο ἡ λατρεία καὶ ἀκλόνητος ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ πίστις των πρὸς τὸν Ἀγιον Δημήτριον.

Ούπερόνδοξος προστάτης τῆς πόλεως ἦτο Θεσσαλονικεύς, υἱὸς εὐσεβέστατος εὐσεβῶν γονέων. Συλληφθεὶς ὁ Δημήτριος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ 306 μ. Χ., διότι εἶχε μεγάλην φήμην εἰς τὸν λαὸν ὡς μοναδικὸς ἰατρός, ἐργάζομενος εἰς τὴν φυλακήν.

Κατὰ τὸν χρόνον ἔκεινον ἐτελοῦντο εἰς τὴν πόλιν ἀγῶνες, γιγαντόσωμος δὲ παλαιστής, ὀνομαζόμενος Λυσῖος, μὲ μεγάλην ἀλαζονείαν ἐπροκαλοῦσε τοὺς πολίτας καὶ ὄλους τοὺς κατέβαλε. Τότε εἰς νεανίας, ὀνομαζόμενος Νέστωρ, ἔρχεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ζητεῖ τὰς εὐχὰς τοῦ Δημητρίου. Οὐαὶ τῷ Αγίῳ εὐλογεῖ τὸν Νέστορα καὶ οὗτος ἔρχεται εἰς τὸ στάδιον, συμπλέκεται καὶ φονεύει τὸν Λυσῖον.

Οὐαὶ τῷ Αὐτοκράτορῳ ἐλυπήθη σφόδρα καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ φονευθῇ ὁ Νέστωρ, δὲ Δημήτριος νὰ διαπερασθῇ εἰς τὴν πλευρὰν διὰ λογχῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Οὕτω καὶ ἐγένετο.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατέστη ὀνομαστὸν εἰς ὄλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον καὶ ὁ Ἡγιος διετέλεσεν ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων «ὁ μέγας καὶ ὑπερόνδοξος προστάτης, τὸ σέμνωμα καὶ ὁ ὑπέρολαμπρος στέφανος τῆς πόλεως», ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί. Εἰς πάντα, δὲ ποτὸς εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἦτο ἄξιος, παρεῖχεν ἀμέσως τὴν βοήθειάν του. Ἀλλοτε ίατρευεν δύσους προστηγούντο εἰς τὸ ἄγιον λεύφανόν του, ἀλλοτε ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ὕπνον καὶ ἐθεράπευεν δύσους δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ θεραπεύσουν οἱ σπουδαιότεροι ὅχι μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὄλης τῆς χώρας ἰατροί. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου ἦτο πηγὴ πάσης ίατρείας, ἦτο τὸ «κοινὸν ίατρεῖον» τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ ἴδιαιτέρα χάρις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἦσαν τὰ «Θεῖα μύρα» αὐτοῦ, τὰ δόποια παρεῖχον τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωήν. Ἀπὸ τὸ ἄγιον λεύφανον ἀνέβλυζεν ἀδιακόπως «ἄκεντος πη-

γὴ θείων μύρων», ἡ δποία ἐγέμιζε τὴν μυροδόχον λάρνακα.
Διὰ τοῦτο ὁ Ἀγιος ἐκαλεῖτο Μυροβλήτης.

“Οταν βάρβαροι ἐπιδρομεῖς ἐκυρίευσαν τὴν Θεσσαλονίκην, κατέβαλον, ἀπὸ φθύνον διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν μύρων, μέγαν ἀγῶνα, διὰ νὰ κενώσουν μὲ κάδους καὶ μὲ λέβητας τὴν θείαν λάρνακα ἀπὸ τὰ ἄγια μύρα, ἀλλὰ δὲν κατώρθων νὰ τὰ στειρεύσουν. Ἐνόμιζες δτι ὀνέβλυζον ἀστείρευτα « ἀπὸ πηγὴν ἀκένωτον ἢ ἀπὸ ἄβυσσον ». Καὶ αὐτὸι οἱ βάρβαροι ἐθεώρουν θαῦμα ὅσα ἔβλεπον, ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἄγιον μύρον πρὸς θεραπείαν καὶ ἔμενον κατάπληκτοι διὰ τὴν χάριν, τὴν δποίαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστομάρτυς.

Εἰς ὅλον τὸν κόσμον τῆς Χριστιανοσύνης ἦτο ὀνομαστὴ ἡ χάρις τοῦ Ἀγίου λειψάνου καὶ οἱ ἄλλοι ὁρθόδοξοι λαοὶ ἐζήλευνον τὴν εύτυχίαν τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης. Πλῆθος ἀμέτρητον εύσεβῶν προσκυνητῶν ἐσπευδεν εἰς τὸν ἄγιον τάφον τοῦ Μεγαλομάρτυρος νὰ ἵκεται σὺ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν θεραπείαν του ἀπὸ παντὸς εἴδους ἀσθενείας. Ὁπως τὴν ἄμυμον τῆς θαλάσσης, οὕτω δυσκόλως θὰ ἥδυνασον ὁ ἀριθμός τους καὶ τὰς θαυματουργίας του. Ακόμη καὶ οἱ αὐτοκράτορές μας τοῦ Βυζαντίου συχνὰ ἥρχοντο νὰ προσκυνήσουν τὸ ἄγιον λείψανον, νὰ ζητήσουν ιατρείαν ἢ νὰ ἵκεται σὺν τὴν βοήθειάν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Δὲν ἦτο μόνον θαυματουργὸς ιατρὸς καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν νόσων τῶν εὔσεβῶν ὁ Ἀγιος Δημήτριος ἦτο καὶ ὁ προστάτης ὁ ὑπερένδοξος τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος. Εἰς διαφόρους περιστάσεις ἐσωσεν αὐτὴν ἀπὸ πολλὰ μεγάλα δεινά, πεῖναν, ἀπὸ ἀσθενείας, ἀπὸ ἐμφυλίους σπαραγμούς. Ἡ ἐνδοξότερα δὲ βοήθειά του ἦτο ἡ ὑπ' αὐτοῦ σωτηρία τῆς πόλεως ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων.

Ἔτο ὁ Ἀγιος Δημήτριος « ὁ κηδεμών, ὁ ὑπέρμαχος, ὁ πο-

λιοῦχος, ὁ σωτὴρ τῆς πόλεως». "Οταν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ τρόμου τῶν ἐχθρῶν ἔβλεπον οἱ κάτοικοι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ὅλοι ἐλάμβανον θάρρος καὶ πεποίθησιν ὅτι ὁ "Ἄγιος αὐτῶν θὰ ὑπερήσπιξε καὶ θὰ ἐσωζε τὴν πάτρίδα του. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταλεύψῃ τὴν πόλιν του ὁ "Ἄγιος Δημήτριος; Μήπως δὲν ἐγνώριζον οἱ κάτοικοι ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὁ δοῦλος ἐστάλη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐκάλει νὰ ἀφήσῃ τὴν καταδικασμένην εἰς καταστροφὴν πόλιν, ὁ "Άγιος εἶχεν ἀποκριθῆ:

"Σὺ Δέσποτα, μὲ διέταξες νὰ κατοικῶ ἐδῶ μετὰ τῶν δούλων Σου. Πῶς λοιπὸν ἡμπορῷ νὰ τοὺς ἐγκαταλεύψω εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον ἡμπορῷ νὰ ἔρω τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος μου; "Η θὰ σωθῶ καὶ ἐγὼ μὲ αὐτοὺς ἢ θ' ἀποθάνω μαζί του».

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεώς του ἦτο ἀπέραντος ἡ εὔγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον. Συγκινητικὰ είναι τὰ ἀπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης καὶ μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐξήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου καὶ μὲ τὴν λογοτέχνιαν καὶ μὲ τὴν τέχνην. Μὲ ἀπειρόν εὐλάβειαν ἐδιαβάζοντο παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ δοῦλα ἐγράφησαν, μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων, τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὥραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην

ἀπὸ τὰς τρεῖς, τὰς δύοιας ἀνίγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδό-
ξου προστάτου τῆς πόλεως ἢ θεοῦ λατρεία τῶν κατοίκων.

(Διασκευὴ)

*Αδαμάντιος *Αδαμαντίου

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

‘Ο ἀγιασμὸς τῶν ὑδάτων. ‘Ο παπα - Χαράλαμπος, μὲ τὰ ἀσημένια μαλλιὰ καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσωπον, εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὄντωρ καὶ μὲ αὐτὸν τὸ ποίμνιόν του.

‘Η λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἴερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. “Ἐπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἀλλην ἴερὰν συνήθειαν τοῦ τόπου: Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερὰ καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἔξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύλιε τὰ ἥ-

συχα νερά του ὅχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἥκολούθησαν δῆλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. "Ἄν κανεῖς, καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον, εὑρίσκετο εἰς τὸν δρόμον, ἥκολούθει καὶ ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

"Οἱ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῆ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶχε διαλύσει τὴν πρωινὴν δμύχλην. Ἡ ἡμέρα, ἀν καὶ ἦτο ἡ καρδία τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη, ὡς ἡμέρα ἀνοίξεως.

"Οταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἵερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὅχθην ἔως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφῆρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολάς, προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχήν...

— «Μέγας εῖ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἔξαρκέσει πρὸς ὑμνον τῶν θαυμασίων σου...»

—"Επειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορὰς τὰ κρυστάλλινα ἐκεῖνα νερὰ ψάλλων :

«Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε...»

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὅχθας μὲ τὰ ἰορτάσιμά των ἐνδύματα, ποὺ ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν καὶ ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

—"Οἱ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἄγιασμὸν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὅχθην. Ἀπὸ ἓν μικρὸν ὑψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του — εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετραταξίου γυμνασίου — καὶ εἶπεν :

— "Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης, μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ φόβου καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος Χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα; Τὰ νεղὰ τοῦ ποταμοῦ ἥλλαξαν τὸ ρεῦμά των καὶ ἐγύρισαν πρὸς τὰ δόπισσα, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ οὐρανὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἀγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὡσὰν λευκὴ περιστερὰ καὶ πτερυγίζει γύρῳ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἰεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νεղὰ γίνονται λουτρὰ ἴαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὕδαν ἐκείνην ὁ παπα-Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἔνας ταπεινὸς ἀνθρώπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἴδιαν του πίστιν, ποὺ ἐξωγόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμένου του.

Ἄγιασμὸς τῶν ιτημάτων. Τὸ ἔργον τοῦ ἰερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἔδω. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπὸ ὅσους ἄλλους ἥθελον, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν καὶ ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμάτον μὲ ἥγιασμένον ὑδωρ χάλκινον δοχεῖον οανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἀνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἄφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἰερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του.

"Εφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

"Ω, τὸν ἀπλοῦκὸν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον! Ασκεπής, εὐθυτενής, σεβάσμιος, ἀνέπειρψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν καὶ ἔδω τὰς δλίγας καὶ ωραίας εὐχάς του καὶ ηὔλογησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἄγιασμὸν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωίμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον καὶ ὁ ἀνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἔκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ώς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν Χάριν τοῦ ἄγιασματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ώς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

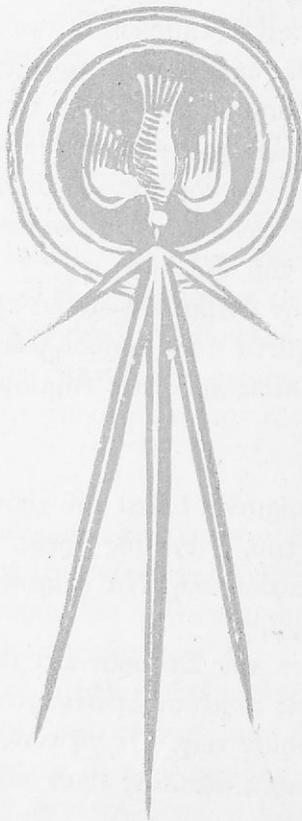
—Καλὴ σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ηὔκήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ιερεύς.

—Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ιερωσύνη σου! ἀπίγνητησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ιερέως καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῆ ἄλλην μίαν φοράν.

Γεμάτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἄλλὰ εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

N. A. Κονιόπουλος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

B'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η φημισμένη έκκλησία. Η Αγία Σοφία είς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδὴ ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη έκκλησία, ποὺ οὐκοδόμησαν οἱ βυζαντινοὶ πρόγονοι μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἥρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ. Χ. καὶ διὰ νὰ ἀποπεραθῆῃ, ἔχοειάσθησαν ἐξ ὀλόκληρα ἔτη, ἀν ἀφαιρέσῃ κανεὶς μόνον εἴκοσιν ἡμέρας.

Ο ἔξαιρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμῆθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ δ, τι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχήν του χάριν τούτου.

Τὸ μεγάλον ἔργον ἔξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς Ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρησαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὥραιας πατρίδος των.

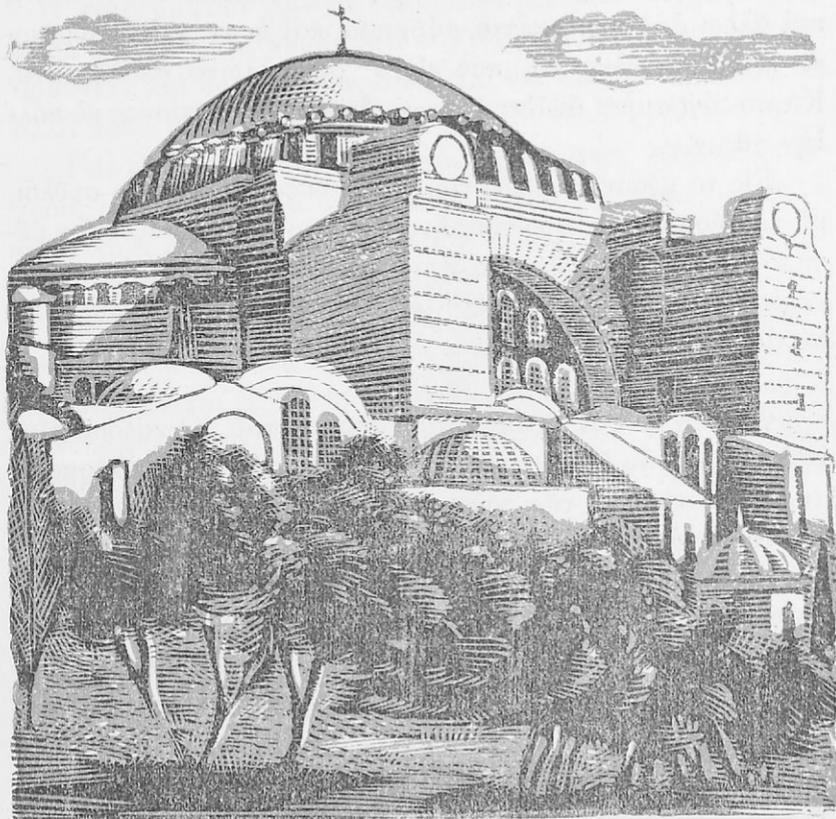
Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὡραῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα, καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ίστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἔκει μέσα ἥρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἐπαιρετείος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀλησμόνητος τελευταία λειτουργία, δλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, ποὺ ἤναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἐθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος. Τὸ ἔξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην της. Εἶναι κτίριον, φορτωμένον μὲ τούχους, ποὺ τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφήν του κάθεται βαρὺς ὁ τρούλλος, εἰς ὄψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἄλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν, ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. Ὅλοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς

αὐτῆς διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ίερέα ἡ λειτουργία. Δι’ αὐτὸν ἔπειτε νὰ εἰσέλθης εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφιᾶς της.

"Ἄσ κάμωμεν λοιπὸν ἔως ἐκεῖ μίαν εὔσεβη ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ώραιοτάτην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια

του γονατισμένος δι αύτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν δι ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θείαν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν θὰ ἔμενες θαυμασμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἥσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελλωτὰ σκαλίσματα. Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἥνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικάς, ποὺ τοὺς ἥνωνον, ἀψίδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τρούλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται, ὡσὰν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀρρατὸν χρυσῆν ἄλυσιν !

Φῶς, πολὺ φῶς, περιγύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ο κολοσσιαῖος ναός, παρὰ τὸν ὅγκον του, φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον, ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα, λάμπει χρυσοποίκιλτος δι ἄμβωγ, τὸν δόποιν ἐδόξασεν ἔνας Φώτιος λάμπει καὶ δι βασιλικὸς θρόνος, τὸν δόποιν ἐτίμησαν δι Ἡράκλειος, δι Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντικρὺ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ ἰερόν, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἅγιαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ διλόγχυρα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Οπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδης παντοῦ ὡ-

ραίας ψηφιδωτάς εἰκόνας τῆς Πίστεως, ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ
ἢ βαθυγάλαζα, ποὺ φεγγοβιολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἥ-
νων κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἔνα
μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχυνον τὸ φῶς των, ποὺ ἦνώνετο μὲ τὸ φῶς
τῶν ἀναριθμήτων χρυσῶν κανδήλων. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρ-
μαρα μὲ τὰ ὁραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἔγχρωμον
ἄρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ
ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

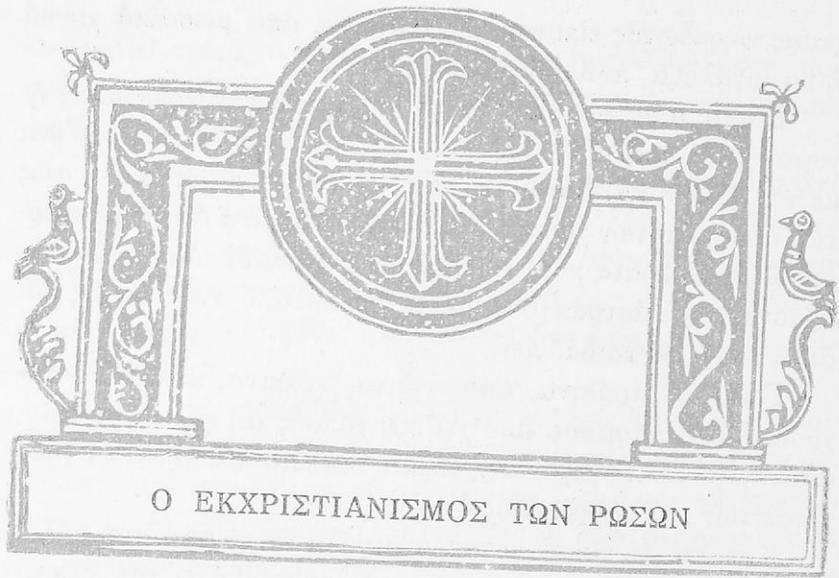
Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, φοδό-
χροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χιλίους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα,
ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώ-
ματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου
καὶ τὰ ἄλλα ἀδέλφια των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν
καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἀφθονον τὸ φῶς· φωτίζει
τὴν λαμπρὰν καὶ ὁραίαν διακόσμησιν, ποὺ νομίζεις, ὅτι ἡ
‘Αγία Σοφία εἶναι εἰς ὅλοφώτεινος ἥλιος, ποὺ ἐκπέμπει μυ-
ρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμψεις!

Κατοικία Ύψιστου. Τί μεγαλεῖον δὲν ἔνέπνεεν ὁ
χῶρος τοῦ ναοῦ! Οἱ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
τὴν φαντασίαν του ἀς ἀνάψῃ τώρα τοὺς μεγάλους πολυε-
λαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἀς ἔνθυμηθῇ τὰς
θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς συνόδους
καὶ τότε θὰ ἔννοήσῃ τί ἦτο ἡ ‘Αγία Σοφία!

Οἱ χριστιανός, λέγει κάποιος βυζαντινὸς χρονογράφος, ἥ-
σθισάνετο, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι εὐχα-
ρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν δποῖον ὁ ἄνθρω-
πος οἰκοδόμησεν ώς κατοικίαν τοῦ ‘Υψιστού.

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ

Οι Ρωσοί ήσαν εἰδωλολάτραι μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος μ. Χ. Μόλις κατὰ τὸ ἔτος 955 μ. Χ. ἡ βασιλισσά των Ὀλγα ἀπεφάσισε νὰ ἀσπασθῇ, πρώτη αὐτῆ, τὸν Χριστιανισμόν. Διὰ τοῦτο ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον Ζ' τὸν Προφυ-
ρογέννητον νὰ γίνη ἀνάδοχος κατὰ τὴν βάπτισίν της.

Ο αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ὠργάνωσαν εἰς τὰ ἀ-
νάκτορα λαμπρὰν ὑποδοχὴν εἰς τὴν Ὀλγαν. Ἐπίσημα γεύ-
ματα παρετέθησαν πρὸς τιμήν της, εἰς τὰ δόποια παρεκάθη-
σαν, ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τῆς φιλοξενου-
μένης, ἡ ἀκολουθία αὐτῆς καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι τοῦ
κράτους. Μετὰ δὲ τὰ γεύματα δι Κωνσταντῖνος ἔδιδε πλουσι-
οπάροχα δῶρα εἰς τὴν Ὀλγαν καὶ εἰς πάντα τὰ μέλη τῆς ἀ-
κολουθίας της.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Ὀλγα εἰς ἥλικίαν ἔξηκοντα ἐτῶν ἐ-

βαπτίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ἀνάδοχος τὴν ὠνόμασεν Ἐλένην. Ὅταν δὲ ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν πατρίδα της, ἐκάλεσεν Ἐλληνας ἵεραποστόλους, διὰ νὰ κηρύξουν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς ὑπηκόους της. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ συμπληρώσῃ τὸ θεάρεστον ἔργον τῆς κατὰ τὸ βραχὺ ὑπόλοιπον διάστημα τοῦ βίου της.

Τὸ ἔργον τῆς Ὀλγας συνεπλήρωσε μετά τινα ἔτη ὁ ἔγγονός της Μέγας Βλαδίμηρος, ὁ δοποῖος ἡσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ πολὺ περιεργον τρόπον. Ἐπειδὴ δὲν κατεδέχετο νὰ παρακαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Β' τὸν Βουλγαροκτόνον νὰ τὸν βαπτίσῃ, ἀπεφάσισε νὰ κατακτήσῃ τὴν νέαν θρησκείαν διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων. Τόσον πολὺ εἶχε παρεξηγήσει ὁ ἄξεστος καὶ ὑπερόπτης ἐκεῖνος βασιλεὺς τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης.

Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τοῦ σκοποῦ του κατὰ τὸ ἔτος 988 ἐπετέθη μετὰ μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως κατὰ τῆς πέλεως Χερσῶνος, ἡ δοπία κατφεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ τότε αὐτοκράτωρ ἀπησχολημένος μὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων δὲν ἥδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἐνισχύσεις, ἡ πόλις κατελήφθη. Μετὰ τὸ κατόρθωμα αὐτὸς ὁ Βλαδίμηρος ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνναν.

Ἡ αἵτησις τοῦ Βλαδιμήρου ἔγινεν ἀποδεκτὴ ὑπὸ δύο ὄρους, πρῶτον νὰ βαπτισθῇ Χριστιανὸς καὶ δεύτερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Βυζαντίου τὴν Χερσῶνα. Τοιουτοτρόπως διὰ πρώτην φορὰν Ρῶσος βασιλεὺς ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα βασιλόπαιδα καὶ συνεδέθη διὰ συμμαχίας μὲ τὸν αὐτοκράτορα.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του,

τὸ Κίεβον, δὲ Χριστιανὸς πλέον Βλαδίμηρος ἀπεφάσισε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ὑπηκόους του νὰ ἀσπασθοῦν καὶ αὐτοὶ τὸν Χριστιανισμόν. Διέταξε λοιπὸν νὰ φιρθοῦν τὰ εἰδωλα εἰς τὸν ποταμὸν Βορυσθένην, τὸν σημερινὸν Δνείπερον, καὶ προεκήρυξε τὸ ὑποχρεωτικὸν βάπτισμα πάντων τῶν Ρώσων, ἐλευθέρων καὶ δούλων.

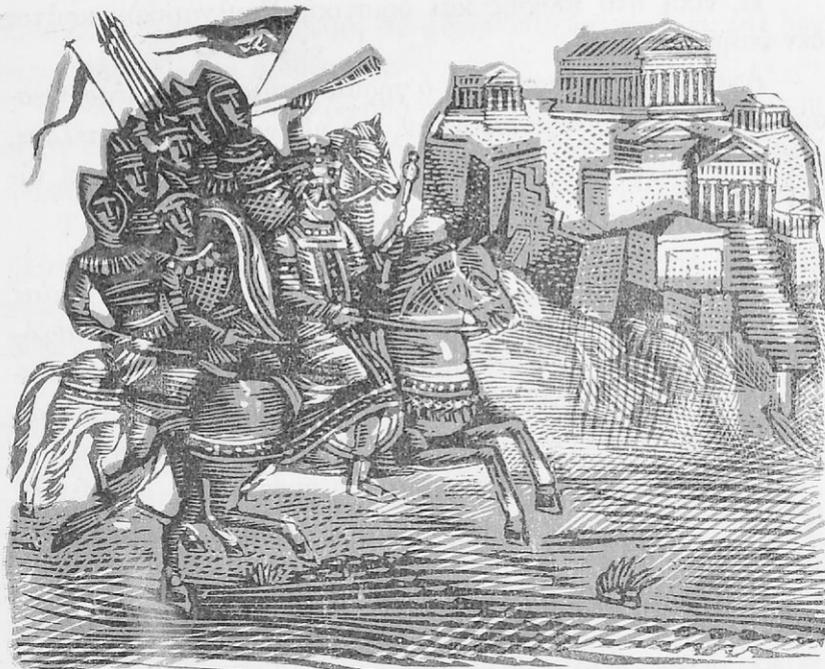
Ἔτοι πράγματι θαυμάσιον τὸ θέαμα κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος. Οἱ βασιλεὺς συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων ἵερον, οἱ δποῖοι θὰ ἔτελουν τὸ ἱερὸν μυστήριον, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ. Τότε, μόλις ἐδόθη τὸ σύνθημα, πλῆθος ἀναρρίζητον ἀνθρώπων πάσης ἡλικίας καὶ τῶν δύο φύλων εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ οἱ ἵερεῖς ἀνεγίνωσκον τὰς εὐχὰς τοῦ βαπτίσματος καὶ ἔψαλλον ὑμνούς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν τελετὴν διὶς Ἑλληνες ἵερεῖς ἐκάλεσαν πάντας τοὺς καποίκους τοῦ Κίεβου Χριστιανούς.

Οἱ Βλαδίμηρος ἥναγκάσθη βεβαίως νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν βίᾳ ἐναντίον μέρους τοῦ πλημυροῦ τῆς ἀπεράντου χώρας του, τὸ δποῖον ἐδυστρόπει νὰ ἀποδεχθῇ τὸν Χριστιανισμόν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του μέχρι τοῦ 1200 μ.Χ. ἀρκετοὶ Ρῶσοι παρέμειναν εἰδωλολάτραι. Όπωσδήποτε δικαιώς θεωρεῖται ὅτι αὐτὸς ἔξεχριστιάνισε τὸν λαόν του.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία, τιμῶσα τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τῶν βασιλέων Ὀλγας καὶ Βλαδιμήρου, ἔταξεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν Ἅγιων. Τὸ δὲ Κίεβον θεωρεῖται ἔκτοτε ἡ Ἱερὰ πόλις τῶν Ρώσων.

Γεώργιος Καλαματιανὸς

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Η πορεία του. Νέος δ Βασίλειος ἥρχισε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὃς νὰ ἦτο χαλύβδινος, οἱ τοὺς ἔξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ μόνον τότε, τὸ 1018 μ. Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο Ἔθνος.

Όλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῆ· δ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῆ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱούς της καὶ τὰς ἔξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ γικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

· Η νίκη ἦτο πλήρης καὶ δριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

· Αντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ διηραιδὸς πολεμιστὴς μέσω Θεσσαλονίκης, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ ν' ἀναπαυθῇ ἐπὶ τέλους, αὐτὸς ἡκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἔζητει; Διατί τόσοι νέοι κόποι;

· Ασφαλῶς ἥθελεν διατοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίας ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πᾶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἥθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

· Οταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται, φαιδροὶ καὶ ἄδοντες, προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, διὸ ποτοῖς τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἔχθρον τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἔθεριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των!

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχειὸν ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἑτῶν ὁ στρατηγός του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἡφάντισεν εἰς μίαν νύκτα διλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιὰν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἀγριον τσάρον Σαμουῆλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμιευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα. Αἱ Ἀθῆναι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῆναι. Ἡσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεργάτου βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Η μετάβασις ὅμως τοῦ

Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώνει, ὅτι δὲν εἶχε σβήσει ἀκόμη ἡ δόξα τῆς.

Ο πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἤννόει καλῶς, ὅτι αἱ νῖκαι του εἰχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομένως εἰχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν ἑλληνισμὸν διλόνιληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπόν, ως ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἥλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἐλλην βασιλεὺς διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Αλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλαττεύετο ἡ θαυματουργὸς ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία «ἡ Ἀθηνιώτισσα» δὲν ἦτο μόνον προστάτις τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θυαματουργός.

Δι' αὐτὸν αἱ Ἀθῆναι ἔθεωροῦντο ιερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ιερώτατον προσκυνῆμα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὁρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ, ἥρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ δποῖος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῆ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἥλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἔγιναν διπλοῦν προσκυνῆμα, διὰ τὴν δόξαν των, διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἔξυπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερόγφανοι διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρετίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς παρέλαβε τὸν στρατόν του καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμπόνυνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενών, ἡ καρδία τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ίερὸν βράχον τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νοτιωτάτην Κρήτην, τὰ δοῖα ἀπετέλουν τὰ παλαίμαχα τάγματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία!

Οἱ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ηαρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρω ἀπὸ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ ὄλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλησιαστικαί, καθὼς καὶ ὄλης τῆς βιορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ λόφοι τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θέρμους καὶ συγκυνητικοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς· κάθε λόγον συνώδευον ζωηρόταται ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Οἱ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναόν, κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα, καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Αλλὰ δὲν ἡρόεσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲν ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Τοῦ ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φοράς τὰ ἀφιερώματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὰ δύο ποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἥσαν Μακεδόνες.

Οἱ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας ν' ἀναρτῆθοιν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἔξεδήλωνε τοιουτορόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ύστερον. Αἱ εύσεβεῖς αὐτοκρατορίαι καὶ χειρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τῷρα, μὲν ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Αφθονα ἥσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ιστορικοί. Μία χρυσὴ περιστερά, σύμβολον τοῦ ἀγίου πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος, ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ τῆς πόλεως· καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως ἐφρόντισε μὲν γενναιοδωρίαν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲν ὥραίους στίχους ὑμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης:

Βαριά, ἀπ' τὴν σαραντάχρονη καβάλα σκουριασμένα,
τῶν Ηροπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀνδρειωμένα,

τοῦ Βασιλιᾶ προσκυνητῆ βροντοῦν τὰ φτερνιστήρια.
 Στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια :
 Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει
 κι ἀνασολεύει κρεμαστὸ χωρὶς νὰ φτερουγίζῃ,
 καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
 πούχει τὸ λάδι του ἀσωστο κι ἀκαγο τὸ φυτίλι...

‘Ο Βασίλειος, ἀφοῦ ἔξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπόν του, ἀ-
 πέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν
 βασίλισσαν πόλιν ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν δ λαμπρὸς καὶ δίκαιος
 θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

N. A. Κοντόπουλος

ΟΤΕ Η ΕΛΛΑΣ ΉΤΟ ΗΝΩΜΕΝΗ

[Είναι έκτος πάσης ἀμφισβήτησεως, ὅτι ἡγωμένη ἡ Ἑλλὰς ἐπετέλεσε θαύματα, εἰς οίανδήποτε κρίσιμον καμπῆν τῆς μαχαιρίωνος ίστορίας της καὶ ἀν εὐρέθη.

Δεῖγμα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἑνόσεως ἀποτελοῦν τὰ παρατιθέμενα κατωτέρῳ διαγγέλματα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ἑλευθερίου Βενιζέλου καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, συνεργαζομένων ἐν ἀπολύτῳ συμπνοίᾳ καὶ ἀλληλοκατανοήσει, κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πολέμον, συγκεκριμένως δὲ κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913].

A'. Ἀπὸ τὸ διάγγελμα τοῦ Ἑλευθ. Βενιζέλου
ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου.

Εἰς νέον ἀγῶνα μᾶς καλεῖ ἡ πατρίς. Ἐνῷ συνεμαχήσαμεν μὲ ἄλλα Χριστιανικὰ κράτη, διὰ ν' ἀπελευθερώσωμεν πάσχοντας ἀδελφούς μας καὶ ηύτυχήσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἀγῶνα μας στεφανούμενον ὑπὸ τῆς νίκης, ἀπληστος ἡ σύμμαχος Βουλγαρία, ἀρνηθεῖσα πᾶσαν συνεννόησιν, ἐπεξήτησε νὰ σφε-

τερισθῆ μόνη αὐτὴ τοὺς καρποὺς τῆς κοινῆς νίκης, χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ εἰς τοὺς ἄλλους μήτε ἐθνολογικὰ δικαιώματα, μήτε τίποτε...

Ἐνώπιον τῆς ἀχαρακτηρίστου ταύτης συμπεριφορᾶς τὸ καθῆκον τῶν λοιπῶν συμμάχων ἦτο σαφῶς διαγεγραμμένον. Ἐπεβάλλετο εἰς αὐτοὺς νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῆς τέως συμμάχου.

Ο ἔλληνικὸς λαὸς ἐν στενῇ μετὰ τούτων ἀλληλεγγύη καὶ ἔχων πεποίθησιν εἰς τὴν ἴερότητα τοῦ σκοποῦ, ἀναλαμβάνει τὰ ὅπλα εἰς νέον ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἔστιῶν ἀγῶνα.

Ο ἔλληνικὸς στρατὸς τῆς ἔηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ ἀναδεῖξας μεγαλυτέραν τὴν Ἑλλάδαν, καλεῖται νὰ συνεχίσῃ τοὺς τιμημένους ἀγῶνάς του καὶ νὰ σώσῃ τοὺς μόλις ἀπελευθερωθέντας ἀδελφούς του ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης νέας καὶ πλέον δεινῆς δουλείας.

Τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος εἰς ἐδραίαν στηριζόμενον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ δικαίου του καὶ τὸν ἡρωισμὸν τοῦ στρατοῦ, λαμπρύναντος τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἀναβιβάσαντος τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ὑψος τῶν ἡρωικῶν παραδόσεων καὶ τῆς περιλάμπρου αὐτοῦ ἴστορίας, οὐδεμιᾶς καὶ πάλιν θὰ φεισθῆ θυσίας εἰς εὐόδωσιν καὶ τοῦ νέου ἀγῶνος, διστις συμπληροῦ καὶ ἔξασφαλίζει τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τοῦ πρώτου.

Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

‘Ο Πρωθυπουργός
Ἐλευθέριος Βενιζέλος

Β'. Ἀπὸ τὸ διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου
ἐπὶ τῇ εύτυχεῖ λήξει τοῦ πολέμου.

Ἄξιωματικοί, Ὑπαξιωματικοί, Στρατιῶται καὶ Ναῦται.
Σεῖς εἰσθε οἱ ἐργάται τῆς μεγαλυνθείσης Νέας Ἑλλάδος.
Τὸ αἷμά σας, οἱ κόποι σας, οἱ ἀγῶνες σας, αἱ στερήσεις σας,
ἡ ἀνδρεία σας καὶ ἡ καρτερία σας ἔκαμαν τὴν Πατρίδα μας
μεγάλην. Ὁχι δὲ μόνον μεγάλην, ἄλλὰ καὶ τιμημένην καὶ σε-
βαστὴν καὶ ἔνδοξον εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Λυποῦμαι, διότι πολ-
λοί, πάμπολλοι ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους συμμαχητάς μου δὲν θ' ἀ-
κούσωσι τοὺς λόγους μου τούτους. Ἄλλὰ τὸ αἷμά των δὲν ἐ-
χύνθη ἐπὶ ματαίφ. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν πεσόντων ἡρώων μας!

Εἰς σᾶς τοὺς ἐπιζῶντας ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου διὰ
τὰ κατορθώματά σας καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν μου, διότι ἡγού-
μαι τοιούτου στρατοῦ καὶ τοιούτου στόλου. Διέταξα ὅπως δο-
θῶσι μετάλλια εἰς πάντας, ὅσοι συμμετέσχον εἰς τοὺς δύο πο-
λέμους. Ἄλλὰ ὑπεράνω παντὸς μεταλλίου καὶ ὑπεράνω πάσης
ἀμοιβῆς εἴμαι βέβαιος, διτε εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου προέχει ὡς
ἀρίστη ἀμοιβὴ τὸ συναίσθημα, διτε ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα μεγάλην!

Ἄλλὰ τὸ ἐργον μας δὲν ἔτελείσωσε. Πρέπει ἡ Ἑλλάς μας
νὰ γίνῃ ἴσχυρά, ἴσχυροτάτη. Θὰ ἐργασθῶ ἀνενδότως διὰ τὸν
σκοπὸν αὐτόν. Ὅσοι μείνετε ὑπὸ τὰς σημαίας θὰ μὲ συντρέ-
ξετε μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν, ὅπως καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μα-
χῶν. Ὅσοι δὲ ἐπιστρέψετε εἰς τὸν οἰκόν σας, μαζὶ μὲ τὸ συ-
ναίσθημα τῆς ὑπερηφανείας διὰ τοὺς θριάμβους σας, νὰ με-
ταφέρετε καὶ νὰ διαδώσετε τὴν ἄκαμπτον ἀπόφασιν ὅλων μας
νὰ κάμωμεν Ἑλλάδα πελεμικῶς ἴσχυροτάτην, σεβαστὴν εἰς
τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της.

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός! Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς στόλος!
Αιμπούνοβον 26 - 7 - 13 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

Αφῆκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
ποὺ τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει
κ' ἐπάνω στῶν ὀκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς Πατρίδος τὴν οραυγῆ.

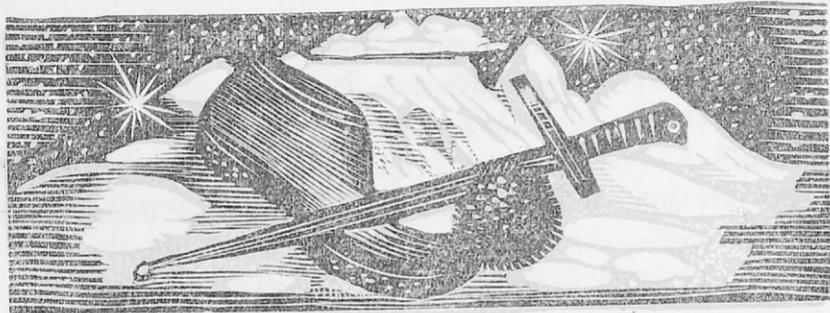
Ἡρθες ἀπὸ τῇ Ρούμελῃ καὶ τὸ Μωριὰ
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἥρθες ἀπ' τὰ νησιὰ τὰ μυροβολημένα,
ποὺ λούζονται στὸ κῦμα τοῦ βοιᾶ.

Ἡρθες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
ποὺ ἀκούραστο τὴ γῆ ὅργώνει,
ποὺ στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουχτώνεις τ' ὅπλο τὸ ιερό.

Σὰν τὴν ἀνεμοζάλη, σὰν τὴν ἀστραπή,
γκρεμίζεις τῆς σκλαβιᾶς τὸ καταχθόνιο χτίο
καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
τῆς λευθεριᾶς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ἀνασύρεις τολμηρὴ
τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας τὰ μάτια
κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

Ἀοιστομέρης Προβελέγγιος

ΔΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΟΥΣΕ

Ιανουάριος του 1941. Βαρύς χειμώνας είχεν ἐνσκήψει κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν γῆν. Ἡ χιὼν ἐκάλυπτε τὰ πάντα εἰς τὰ ὅρη τῆς Ἀλβανίας καὶ τὸ ψῦχος εἶχε κατεβῆ περισσότερον ἀπὸ 10 βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδενός.

Ο λόχος μας εὑρίσκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ εἶχεν ἀναλάβει τὴν φρούρησιν τοῦ μετώπου ἐπάνω εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Μπογχαδέτς. Καὶ ἡ διμάς μας, μὲ τὸν λοχίαν Στυλιανόν, ἔνα γενναῖον παλληκάρι ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην, ἐπὶ κεφαλῆς, ἐκάστην ἐσπέραν ἔστηνεν ἐνέδραν εἰς τὸ πλέον προχωρημένον σημεῖον τοῦ τομέως μας, τριάκοντα - τεσσαράκοντα μέτρα πλησίον τῶν προφυλακῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἴμεθα οἱ πλέον σκληραγωγημένοι στρατιῶται τῆς διμοւργίας. Εἴχομεν λάβει μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἰβάν - Μοράβα, εἴχομεν παρελάσει ὑπερήφανοι νικηταὶ μέσα ἀπὸ τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῆς Κορυτσᾶς καὶ εἴμεθα ἐκ τῶν ὀλίγων, τοὺς ὅποιους δὲν εἶχον ἀρχίσει νὰ δεκατίζουν ἀκόμη αἱ διάφοροι ἀσθένειαι καὶ τὰ κυροπαγήματα. Δι᾽ αὐτὸς εἴχομεν καὶ τὴν προτίμησιν εἰς πᾶσαν ἐπικίνδυνον ἀποστολήν.

Ο λοχαγὸς ἦτο βέβαιος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μας. Καὶ ἡμεῖς

έκαμπαρώναμεν! Ή καρδία μας ἐδονίζετο ἀπὸ ἔθνικὸν παλμὸν καὶ τὰ στήμη μας ἐφούσκωνον ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, δτε μὲ τ' ἀντίσκηνα καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα ἐπ' ὅμου, ἀμίλητοι, ψύχοαιμοι, μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπόδις καὶ τὰ ὅπτα ὁρθάνοικτα ἐγλυστρούσαμεν ἀθιρύβως ὥστὲν σκιαὶ ἐντὸς τοῦ σκότους καὶ ἐφθάνομεν εἰς τὰς θέσεις μας.

Παραφωνίαν εἰς τὴν ὄμάδα μας ἀπετέλει ὁ Στρατῆς, μονογενὴς υἱὸς μιᾶς χήρας, ὁ δόποιος ἀλλο τι ἐκτὸς τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ νοῦν δὲν εἶχε. Ἡρχετο πάντοτε μὲ ἀποθυμίαν μαζί μας καὶ δὲν ἔπαινεν καθ' ὅδὸν νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

— Τί τὰ θέλεις, κύριε διδάσκαλε, ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ μίαν νύκτα, ἐκεὶ ὅπου ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἀλλού ἐφυλάσσομεν εἰς τὴν ἐνέδραν. Δὲν καταλαμβάνω, διατί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί νὰ ὑποφέρωμεν καὶ νὰ σκοτωνώμεθα... Δὲν βλέπω τὸν λόγον. Τί θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ἀφήναμεν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἐλλάδα...

— Σσούτ! Σιωπή! μὴ προχωρεῖς, βλάσφημε, τοῦ ἐφώναξα πλήρης ὁργῆς. Ἐὰν εἴμεθα πάρα πίσω...

Δὲν ἐπόλαβα νὰ συνεχίσω. Ή φωνή μου, χωρὶς νὰ θέλω, εἶχεν ἀκουσθῆ ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν σκοπὸν καὶ ἡ πανήγυρις ἤρχισεν.

Ἐπροβόλησεν ὁ Ἰταλός, ἀπηντήσαμεν ἡμεῖς, ἐξεστηκώθησαν ἐχθρικὰ καὶ ἴδικά μας φυλάκια, ἥκολούθησαν οἱ διπλανοὶ λόχοι, ὀλόκληρος ὁ τομεὺς ἦναφε. Μάλιγχερο, πολυβόλα, χειροβομβίδες, ὅλμοι, κανόνια ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμον. Ο κρότος τῶν τυφεκίων, ὁ ἀντίλαλος ἀπὸ τὰς χαράδρας, ἓνα συνεχὲς βραχνὸν βουητὸν καὶ αἱ λάμψεις τῶν πυροβόλων ἐδίδον εἰς τὰς κιονισμένας κορυφὰς τῶν ὁρέων ἕνα διαφορετικὸν θέαμα, φαντασμαγορικόν, φρικτόν, τραγικόν!

Ἐπυροβολούσαμεν καρφωμένοι εἰς τὰς θέσεις μας καὶ ἐποσπαθούσαμεν, μέσα εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τὸ καταιγιστικὸν πῦρ, τὸ ὅποιον δι' ὅλων τῶν ὅπλων του εἶχεν ἔξαπολύσει ἐναντίον μας ὁ ἐχθρός, νὰ ἐννοήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἀπέναντί μας φυλακίου. Καὶ μετ' ὅλην ὥραν, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὸν πόλεμον, τὸ μέτωπον ἤσύχασε.

Ἐπλησίαζε νὰ φωτίσῃ. Τ' ἀστρα ἔσβησαν ἔνα-ἔνα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐν ἀμυδρὸν φῶς, ἐνισχυμένον ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῆς χιόνος, ἔξεχύνετο εἰς τὴν πλάσιν.

— Διδάσκαλε, τί λέγεις; ἀκούω μίαν σιγανήν φωνήν. Τοὺς αἰφνιδιάζουμεν τοὺς μακαρονάδες; Ὁλίγοι εἰναι.

Ἔτο δὲ λογίας, δὲ ὅποιος ἐμὲ συνεβουλεύετο πάντοτε, διάκις ἐλάμβανε τὰς τολμηρὰς ἀποφάσεις του.

— Ἐμπρός! ἀπήντησα χωρὶς δισταγμόν.

Ἐσυνεννοήθημεν δὲ εῖς μετὰ τοῦ ἄλλου καὶ ἐσύρθημεν ἐμπρός, κρυπτόμενοι ὅπισθεν τῶν κορμῶν τῶν δένδρων, τὰ ὅποια θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἐπὶ τούτῳ εἶχε φυτεύσει ἑκεῖ, διὰ νὰ εὔκολύνουν τὸ ἔργον μας.

Τὰ ὅπλα «έφ' ὅπλου λόγχην» καὶ τὰς χειροβομβίδας ἔτοιμους. Ἐπλησιάσαμεν. Μία φωνὴ «ἄέρα! ἄέρα!» ἀντίχησεν εἰς τὸν δρίζοντα καὶ ἄλλαι χειροβομβίδες ἔπεσαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν συρματόπλεγμα καὶ ἄλλαι ἔξω καὶ γύρω ἀπὸ τὸ φυλάκιον. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κινηθοῦν οἱ Ἰταλοί καὶ αἱ λόγχαι μας τοὺς εἶχον περιζώσει.

— Ψηλὰ τὰ χέρια — πόσον εἶχον συνηθίσει εἰς αὐτὸν οἱ Ἰταλοί! — ἀφοπλισμὸς καὶ ἔρευνα. Δύο-τρεῖς ἐφύλασσον τοὺς Ἰταλοὺς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνεξητούσαμεν κανὲν τηλέφωνον, κανένα κώδικα, διαταγάς, ἵσως καὶ τρόφιμα. Εἶχομεν μάλιστα πολλὴν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ τελευταῖα, διότι εἰς τὸ ὄψος ὅπου εύρισκομεθα, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἔφθανον τὰ μεταγωγικά μας.

”Όλοι ήρευνούσαμεν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Στρατήν. Αὐτὸς εἶχε τοὺς ὄφθαλμοὺς καρφωμένους εἰς τὸ χῶμα καὶ ἔβλεπε. Εἰς μίαν στιγμὴν ἔκυψεν. Ἐπῆρε κάτι, τὸ ἐκοίταξε, τὸ ἐξανακοίταξε, μὲ κόπον συγκρατῶν τὰ νεῦρα του, μ' ἐπλησίασε καὶ δεικνύων τοῦτο :

— Βλέπεις, κύριε διδάσκαλε, μοῦ εἶπε μὲ δειλὴν καὶ ἐντροπαλὴν φωνήν.

”Ητο ἔνα κάρτ-ποστάλ, τὸ δποῖον παρίστανε τὸν Παρθενῶνα. Εἰς τὴν κορυφὴν του ἦτο ζωγραφισμένη κυματίζουσα μία Ἰταλικὴ σημαία καὶ κάτω ἐγράφετο λατινιστί: «Ζήτω ἡ Ἰταλικὴ Αὐτοκρατορία».

— Τὸ βλέπεις τώρα ; γυρίζω περισσότερον θυμωμένος πρὸς αὐτόν. Τὸ εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, τί θὰ ἐγίνετο, ἀν ἀφήναμεν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ; Μήπως ἀντιλαμβάνεσαι τί ἄλλο θὰ ἐγίνετο ;

”Ο Στρατῆς εἶχε γίνει κάτωχρος. ”Ετρεμε. Καὶ ἐτρεμε διὰ δύο λόγους· ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του. Τὸν ἐλυπήθην.

— ”Εχεις καιρόν, εἶπον εἰς αὐτὸν μὲ συμπάθειαν, νὰ δείξῃς εἰς τὸ μέλλον ὅτι ἐκατάλαβες, διατί γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί ὑποφέρομεν καὶ διατί σκοτωνόμεθα.

”Εως ὅτου ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν λόχον καὶ παραδώσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους—καὶ ἡμέλομεν ὅλοι νὰ παρευρισκώμεθα εἰς τὴν παράδοσιν—φοβεροὶ πόνοι ἐσούβλιζον τὰ πόδια μου ἥως τὰ κόκκαλα.

”Επαθον κρυοπαγήματα καὶ διετάχθη ἡ διακόμισίς μου εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἀπὸ τὸ δρεινὸν κειρουργεῖον, εἰς τὴν Κορυτσάν, εἰς τὴν Φλώριναν. Παρέμεινα ἐκεῖ ἔνα μῆνα, ὅπότε οἱ ιατροὶ μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ περιπατήσω. Ἐπῆγα κατ-

εύθεταν εἰς τὴν διπλανὴν αἴθουσαν, ὅπου καθὼς εἶχον πληροφορηθῆ, εἰς τραυματίας δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κοιτάζῃ διαρκῶς μίαν φωτογραφίαν καὶ νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

Εἶχον δέσει τὴν κεφαλήν του μ' ἐπιδέσμους καὶ δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ τὰ μάτια, ή μύτη καὶ τὸ στόμα του. Ἐπλησίασα κοντά του. Τὰ μάτια τοῦ πληγωμένου ἐστυλώθησαν ἐπάνω μου. Μ' ἔκοιταζον πολλὴν ὕραν. Αἱ χεῖρες του ἔξηκολούθουν νὰ κρατοῦν τὴν φωτογραφίαν.

“Ἐξαφνα τὸ κορμί του ἀνεσκίστησε.

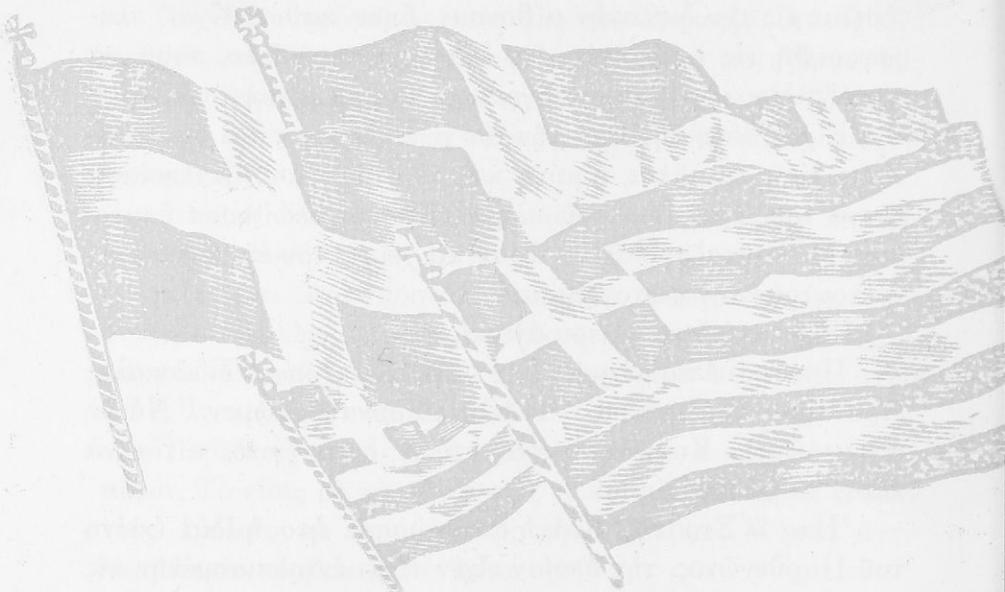
— Πόσο σ' ἐπερίμενα... Ἐσύ, δὲν εἶσαι, κύριε διδάσκαλε; ἐτραύλισε. Σ' ἔξητοῦσα...” Ήθελα νὰ συναντηθῶμεν... Νὰ μὲ συγχωρήσῃς... Καὶ νὰ σ' εὐχαριστήσω, διότι ἔγινες αἰτία νὰ κάμω τὸ καθῆκόν μου.

“Ητο ὁ Στρατῆς. Καὶ ή φωτογραφία ἦτο ή ίδια ἐκείνη τοῦ Παρθενῶνος, τὴν δποίαν εἶχεν εὔρει ἐντροπιασμένην εἰς τὸ ἔχθρικὸν φυλάκιον καὶ τὴν δποίαν, ἀφοῦ εἶχεν ἐπιμελῶς καθαρίσει, ἐφύλασσεν ὡς φυλακτὸν εἰς τοὺς κόλπους του. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Παρθενῶνος ἐκυμάτιζεν ὑπερηφάνως ή ‘Ἐλληνικὴ γαλανόλευκος καὶ ὑπὸ κάτω ἦτο γραμμένον τὸ «ΟΧΙ», ή λέξις, ή δποία κατήντησε θρῦλος καὶ σύμβολον διὰ τὴν ἀδάμαστον φυλήν μας.

Ναί. Ὁ Στρατῆς, ὁ δποῖος ὀλίγας ήμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ νοσοκομεῖον ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ λοχαγοῦ καὶ μόνος του ἔνα βράδυ ἔκαμεν αἰφνιδιασμὸν εἰς ἔνα φυλάκιον, ἥρπασε τὸ ἔχθρικὸν πολυβόλον καὶ ἐπιστρέφων, ἐκτυπήθη ἀπὸ θραῦσμα βλήματος ὅλμου καὶ ἐπληγώθη.

“Ἐγγνώριζεν ἥδη διατί ἐπολεμοῦσε καὶ τὸ ἔδειξε τόσον καλῶς!

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

H Σ H M A I A

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπειγὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς Πατρίδος ἡ ψυχή.

“Οταν ξάφνου σὲ χαιδεύη
τ’ ἀγεράκι τ’ ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα ποὺ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ Σταυρὸς ποὺ λαμπυρίζει
στὴν ψηλή σου κορυφῆ,
εἶν' ὁ φάρος, ποὺ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφῆ.

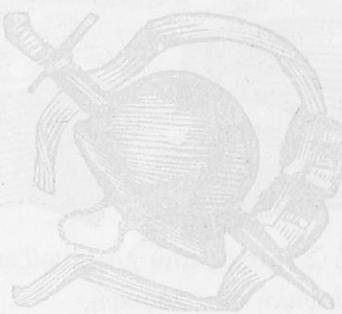
Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἄγια σὲ λατρεύω,
σὰν μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή :
Νά εἰσαι πάντα δοξασμένη,
Ὥ Σημαία γαλανή !

(Τὰ Πρῶτα Βήματα)

Ίωάννης Πολέμης

o fort

Γ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

M A N A

Mάνα κράζει τὸ παιδάκι,
« μάνα » ὁ γιδός καὶ « μά-
γνα » ὁ γέρος,
« μάνα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
"Α, τί ὄνομα γλυκό.

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲ θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ,
σὰν τὴ μάνα, ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα, ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγειά της, τὴ ζωή της,
ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο, π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο, ποὺ φιλεῖ.

‘Οπου τρέχεις πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει,
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἀν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καῦμένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπανταίνει
μὲ ὅλόθερμα φιλιά.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴν χάνει !
‘Ο καῦμὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶναι ἄλλος
εἰς τὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πλιὰ δὲν ἔχει,
« μάνα » κράζει στ' ὄνειρό του,
πάντα « μάνα » στὸν καῦμό του
εἶναι δι μόνος στεναγμός.

Γεώργιος Μαρινέλλης

Ο ΔΕΚΑΝΕΥΣ ΜΑΣ

‘Ο μικρός.—‘Ο λόχος νὰ είναι ἔτοιμος πρὸς ἐκκίνησιν πιθανόν διέταξεν διάλογος.

Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἔξεινήσαμεν. Ποῦ ἐπηγαίνομεν; Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν νὰ μετρηθῶμεν καὶ πάλιν μὲ τοὺς Ἰταλούς; ‘Ως ἐφεδρεία; Κανεὶς μας δὲν ἐγνώριζεν.

Ἐνῷ ἐβαδίζομεν, εἰς μίαν καιμάτην τοῦ δρόμου, διετάχθη ὀλιγόλεπτος ἀνάπαυσις. ‘Ἐξαφνα προβάλλει ἀπὸ τὰ ἀριστερά, ἀπὸ ἓν μονοπάτι, εἰς μικρός, δέκα-δώδεκα ἑτῶν.

Τὸ πρόσωπόν του ἐφαίνετο φοβισμένον· τὰ μαλλάκια τού, ποὺ δὲν εἶχον σκοῦφον νὰ τὰ συγκρατοῦν, ἔπιπτον ἀκατάστατα εἰς τὸ μέτωπον. Τὰ ἐνδύματά του πτωχικὰ καὶ βρεγμένα, τὰ ὑποδήματά του τόσον μεγάλα, ποὺ καὶ τὰ δύο πόδια του ἐχωροῦσαν εἰς τὸ ἔν. ‘Απὸ τὸν ὄμον του εἶχε κρεμάσει ἔνα σάκον « τράστο » μεγάλον καὶ βαρὺν διὰ τὴν ἡλικίαν του· καὶ διάλογος του ἀπὸ τὸ βάρος ἐκλινε, ἐνῷ διάλογος ἥγγιζε σκεδὸν τὴν γῆν.

— Ποῦ πηγαίνεις, παιδί μου; τὸν ἡρώτησεν διάλογος μας.

— Σπίτι μου.

— Καὶ ποῦ είναι τὸ σπίτι σου; Τί κάνεις ἐδῶ;

Μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἔξήγησεν ὁ μικρός, ὅτι τὸν εἶχε στείλει ἡ μητέρα του εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον νὰ πάρῃ ὀλίγον ἄλευρον δανεικὸν ἀπὸ μίαν θείαν του. Ἀλλά, ἔλεγε, πλησιάζει νὰ νυκτώσῃ καὶ φοβεῖται, διότι εἰς τὸ βουνὸν είναι λύκοι...

‘Ο δεκανεὺς ἐπῆρε πλησίον του τὸ παιδί, τὸ ἐθώπευσε, ἥ-νοιξε τὸ σακκίδιόν του, ἔκοψεν ἐν σεβαστὸν τεμάχιον κουρα-μάνας, τοῦ τὸ ἔδωσε, καθὼς καὶ μίαν φούκταν σταφίδας καὶ ἐν πακέτον σῦκα.

— ‘Ασφαλῶς ὁ δεκανεύς, ἐσκέφθημεν, θὰ μείνη τὸ βράδυ νηστικὸς πρὸς χάριν τοῦ μικροῦ.

‘Ο μικρὸς ἐσήκωσε τὰ ματάκια του καὶ ἔβλεπε μὲ εὐγγω-μοσύνην τὸν ἀποσδόκητον προστάτην.

— ‘Εχεις πατέρα, παιδί μου; τὸ ἥρωτησεν ὁ δεκανεύς.

— Ναί!

— Καὶ τί δουλεύᾳ κάνει;

— Εἶναι στρατιώτης πολεμῷ τοὺς Ἰταλούς.

‘Ο δεκανεὺς τὸ ἐθώπευσε πάλιν, τὸ ἔκοιταξε μὲ βλέμμα στοργικόν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἥρωτησε πλέον.

‘Ολοι ἐγγωρίζομεν τὸν δεκανέα. Ἡτο ἄνθρωπος καλόκαρ-δος, ἀλλὰ ὀλιγομίλητος· δι’ αὐτὸν πολλοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς πα-ράξενον. Ποτὲ δὲν τὸν εἴδομεν νὰ ἔξοδεύῃ χρήματα καὶ ἀπὸ δ’, τι ἐφαίνετο ἡτο πτωχός. Ἐν τούτοις ἡτο τὸ καλύτερον παλ-ληκάρι τοῦ λόχου. Πρωτος ἐρρίπτετο εἰς τὴν μάχην καὶ πρῶ-τος ἀνέβαινεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν χαράκωμα. Δι’ αὐτὸν καὶ ὁ λο-χαγὸς εἶχε προτείνει νὰ παρασημοφορηθῇ «ἐπ’ ἀνδραγαθίᾳ».

Προστατευόμενος. Εἰς μίαν στιγμὴν βλέπομεν τὸν δεκανέα νὰ παίρνῃ τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ νὰ παρου-σιάζεται εἰς τὸν λοχαγόν. Τί τοῦ εἴπεν; Ποίαν ἀπάντησιν

ζέλαβεν ; Δὲν γνωρίζομεν. "Οταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του ἐκράτει πάλιν τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα.

"Επειτα ἀπὸ δύλγον ἔξεκινήσαμεν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν δημόσιον δρόμον, ἀνέβημεν δεξιὰ πρὸς τὸ βουνὸν ἀπὸ τὸ μονοπάτι.

"Ο δεκανεύς, συντροφευόμενος ἀπὸ τὸν μικρόν, χωρὶς οὕτε τώρα νὰ τοῦ ἀφήσῃ τὴν χεῖρα, ἐβάδιζεν εἰς τὴν θέσιν του. Εἶχεν ὅμως προσθέσει εἰς τὸ βάρος τοῦ στρατιωτικοῦ του φορτίου καὶ τὸ βάρος τοῦ σάκκου τοῦ μικροῦ. Πολλοὶ στρατιῶται προσερέθησαν νὰ τὸν ἐλαφρώσουν, ἀλλὰ μὲ κανένα τρόπον δὲν ἐδέχθη. Ἐνόμιζεν, ὅτι τίποτε δὲν τὸν ἐβάρυνεν.

Δεκανεὺς καὶ μικρὸς ἐβάδιζον ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, χωρὶς οὕτε λέξιν ν' ἀνταλλάξουν. Μόνον τὰ βλέμματά των συντριῶντο, τὰ ὄποια ἔλεγον πολλά.

Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου ἐφθάσαμεν, ἦτο καὶ ἡ πτωχὴ καλύβη τοῦ μικροῦ, ἡ οἰκία του. Ὁ παράξενος δεκανεὺς ἔξήγαγε τότε ἀπὸ τὸ χιτώνιόν του ἐν σημειωματάριον. Μέσα εἰς αὐτὸν εἶχεν ἔν, μόνον ἔν, πεντηκοντάδραχμον· φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλα χρήματα. Τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν μικρὸν λέγων :

- Νὰ τὸ δώσης στὴ μάγα σου !
- Εὐχαριστῶ ! ἐψιθύρισε τὸ παιδί· καὶ τὰ μάτια του ἐδάχρυσαν.
- Καὶ νὰ γίνης καλὸς ἀνθρωπος καὶ καλὸς "Ελλην !" Ακοῦς ; προσέθεσεν ὁ δεκανεύς.
- Ἀκούω ! Εὐχαριστῶ !
- Καληνύκτα λοιπόν !
- Καὶ ἔσκυψε καὶ ἐφίλησεν εἰς τὰ μάτια τὸν μικρόν.
- Καληνύκτα ! εἶπε καὶ τὸ παιδί· καὶ ἔφυγεν.

Μόλις συνεκρατήσαμεν τὰ δάκρυα μας βλέποντες τὴν τρυφερότητα τοῦ γενναίου στρατιώτου.

‘Ο δεκανεύς, μόλις ἔφυγεν ὁ μικρός, ὡς νὰ ἥθελε νὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος, τὸ ὅποιον τοῦ ἐπίεζε τὰ στήθη, ἐγύρισε καὶ μᾶς εἰπεν :

— Εἶμαι καὶ ἐγὼ πατέρας, συνάδελφοι. ”Ἐχω ἔνα παιδί σὰν τὸν μικρό. Ἡμπορεῖ νὰ τὸ εὔρῃ κανεὶς στὸ δρόμο κλαμένο καὶ νηστικό...

Δὲν ἡδυνήθη νὰ συνεχίσῃ· ἔνας λυγμὸς διέκοψε τὸν λόγον του. Ἀρκετὴν ὥραν, ἐνῷ ἔξηκολούθει ἡ πορεία μας, τὰ μάτια τοῦ δεκανέως ἥσαν ὑγρὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Κάπου μακράν, εἰς κάποιαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος, ἔβλεπε τὴν πτωχικήν του οἰκίαν, τοὺς ἀγαπημένους του, τὸ παιδί του !

N. A. Κοντόπονλος

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΓΗΝ

Είς μίαν πτωχὴν συνοικίαν τοῦ Πειραιῶς ἔζη ἀπὸ ἀρκετῶν ἑτῶν μία ἐργατικὴ οἰκογένεια, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τὴν Μάνην. Ὁ πατήρ, τεσσαρακοντούτης ἥδη, ἦτο ἐργάτης εἰς τὸν Ὀργανισμὸν Λιμένος Πειραιῶς καὶ ἐλάμβανεν ἐν μικρὸν ἡμερομίσθιον, μὲ τὸ δόπιον κατώρθωνε νὰ συντηρῇ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ πέντε ἀνήλικα τέκνα του, τρεῖς γίνους καὶ δύο θυγατέρας. Καὶ εἶχον μὲν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ἴδιαιτέραν πατριδὰ των μερικὰ κτήματα, τὰ δόπια δῆμος ἔμενον σχεδὸν ἀκαλλιέργητα. Μόνον δύο ἔως τρία δοχεῖα ἔλαιον καὶ δίλιγας ἔλαιάς εἶχον ὡς ἐτήσιον εἰσόδημα. Καὶ δῆμος ἀπὸ τὰ ἴδια κτήματα συνετηρεῖτο παλαιότερον ἡ πολυμελὴς πατρικὴ οἰκογένεια τοῦ Δρακούλη. Αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

Κατὰ τὸν πρῶτον χειμῶνα τῆς γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς ὁ Δρακούλης εὑρέθη αἰφνιδίως ἀνευ ἐργασίας. Ἡ ζωὴ εἰς τὸν

λιμένα εἶχε πλέον νεκρωθῆ. Καὶ ἡ πεῖνα εἰσῆλθεν ἀπειλητικὴ εἰς οἰκίας πολὺ εὐπορωτέρας. Ἡ σωματικὴ ἔξαντλησις τῶν Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν μὲ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν ἐγίνετο πλέον καταφανής. Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι συνήντα εἰς τὰς δοδούς βιαζέως ἀσθενεῖς, οἱ δόποιοι μόλις εἶχον ἐγερθῆ. Ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια ἐκρατεῖτο εἰς τὴν ζωὴν χάρις εἰς τὸ ὄλιγον ἔλαιον, τὸ δόποιον ὅμως θὰ ἐτελείωνε μετ' ὀλίγον. Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔσταζεν ὀλίγα δράμια εἰς τὰ βραστὰ χόρτα, τὴν λαχανίδα, ἡ δόποια ἐπὶ μῆνας ἀπετέλεσε τὸ κυριώτερον φαγητὸν τῶν περισσοτέρων Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν.

— Κυριακούλα, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή. Ἡρχισαν οἱ θάνατοι ἐκ πείνης καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ αὐξάνωνται διαρκῶς, δσον προχωρεῖ ὁ χειμών. Βεβαίως οἱ σύμμαχοί μας καὶ ὁ Διεύτης Ἐρυθρὸς Σταυρὸς μᾶς ὑπόσχονται διὰ τοῦ ορισμένου, ὅτι ταχέως θὰ μᾶς βοηθήσουν. Ἄλλὰ φοβοῦμαι ὅτι πολλοὺς δὲν θὰ μᾶς προφθάσουν πλέον. Εἰδες πόσον ἔχουν ἀδυνατίσει τὰ παιδιά μας; Δι᾽ αὐτὸν ἥρχισα νὰ σκέπτωμαι σοβαρῶς νὰ μετοικήσωμεν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον μας. Τί λέγεις καὶ σύ;

— Ὁ, τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία, Δρακούλη, ἀπήντησεν ἡ καλὴ σύζυγος, ἡ δόποια ουδέποτε διεφώνει μὲ τὸν σύζυγόν της. Τὸν ἔβλεπε πόσον ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὴν συτήρησιν τῆς οἰκογενείας των καὶ εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ὁρθὴν σκέψιν του.

Καὶ ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη. Μὲ μεγάλας ταλαιπωρίας ἐπὶ τετραήμερον ἔφθασαν δι᾽ ἡμικατεστραμμένου αὐτοκινήτου εἰς τὸ χωρίον των. Ἐκεῖ ἐτακτοποίησαν προχείρως τὴν ἀπὸ δεκαετηρίδων ἀκατοίκητον οἰκίαν των καὶ ἥρχισαν νὰ ἐπιδίωνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν απημάτων των.

Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ χωρίον των κατ’ ἀρχὰς ἦτο πολὺ δύσκολος. Ὁλίγον κατ’ ὀλίγον ὅμως ἥρχισε νὰ καλλιτε-

ρεύη. Ἡ ἐσοδεία τοῦ ἔλαιονάρπου κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὑπῆρξε καλή. Μὲ ἀνταλλαγὴν ἔλαιον ἡγόρασαν μίαν αἶγα, ἥ ὅποια τοὺς ἐξησφάλισεν ὀλίγον γάλα. Ἀντήλλαξαν καὶ μερικὰ ἐνδύματά των μὲ ὀλίγην κριθήν, τὴν ὅποιαν ἔσπειρον εἰς τὸ εὐφορώτερον ατῆμά των. Ἐκαλλιέργησαν καὶ τὸν λαχανόκηπόν των. Οἱ συγγενεῖς των τοὺς ἔβοήθησαν, ὅσον ἤδυναντο. Τοὺς ἐδώρισαν καὶ πέντε ὄρνιθας, αἱ ὅποιαι ἔδιδον τὰ ωά των εἰς τὰ δύο μικρότερα τέκνα των. Ὁ πατήρ, ἥ μάτηρ καὶ οἱ δύο μεγαλύτεροι νίοι — δέκα πέντε καὶ δέκα τριῶν ἐτῶν — εἰργάσθησαν καὶ μὲ ἡμερομίσθιον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἔλαιονάρπου. Μὲ τὸ ἔλαιον τῆς ἀμοιβῆς των ὁ πατήρ ἐπομηθεύθη δι’ ἀνταλλαγῆς μερικὰς ὀκάδας γεωμήλων, τὰ ὅποια ἀντικαθίστων τὸν ἄρτον κατὰ τὴν μαύρην ἐκείνην ἐποχήν. Καὶ μὲ δῆλας ὅμως τὰς στερήσεις ἥ ζωή των δὲν εἶχε σύγκρισιν μὲ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῶν μεγαλουπόλεων.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν μηνῶν ἥ κατάστασίς των συνεχῶς ἐβελτιώνετο. Ἡγόρασαν καὶ δευτέρους αἶγα καὶ ἄλλας ὄρνιθας. Ἡ σπορά των τοὺς ἐξησφάλισε καὶ ὀλίγον ἄρτον, τὸν διοῖον εἴχον καιρὸν νὰ δοκιμάσουν. Ἐπὶ τέλους ἐφθασε καὶ ἡ βοήθεια τῶν συμμάχων καὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἰς τὴν ὅποιαν δοφείλομεν ὅλοι τὴν σωτηρίαν μας ἀπὸ τὸν ἐκ πεύνης θάνατον. Καὶ ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια μαζὶ μὲ δλους τοὺς Ἑλληνας ἀνέμενε μετ’ ἀνυπομονησίας τὴν ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰργάζοντο καθημερινῶς, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν καλυτέρουν διατροφήν. Τώρα τὸ ρόδινον χρῶμα τῆς υγείας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πρόσωπα δλων. Ἡ συνεχὴς ἐργασία εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἡ καλλιτέρευσις τῆς τροφῆς εἶχε πολὺ δυναμώσει τὰ πρὸν ἐξησθενημένα σώματά των.

— Κυριακούλα, ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ τὴν ἀγροτικὴν ζωήν;

Δὲν εἶναι καλυτέρα ἀπὸ τὴν ζωήν μας εἰς τὸν Πειραιᾶ; ἡρώτησε τὴν σύζυγόν του μίαν ἡμέραν τοῦ δευτέρου χειμῶνος ὁ Δρακούλης.

—Ἐγώ, ὅπως γνωρίζεις, πάντοτε τὴν ἐποτίμων. Καὶ τώρα βλέπω ὅτι μὲ τὴν μικράν μας περιουσίαν καὶ μὲ τὴν προσωπικήν μας ἐργασίαν θὰ ἡμποροῦμεν νὰ ζῶμεν ἐδῶ μὲ μεγαλυτέραν οἰκονομικὴν ἄνεσιν. Καὶ τὰ παιδιά μας, ὅσα θέλουν νὰ μορφωθοῦν περισσότερον, εἶναι εὔκολον νὰ φοιτήσουν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀρεοπόλεως.

Οἱ σύζυγοι, πρὸν λάβουν τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν διὰ τὴν μόνιμον ἔγκατάστασίν των εἰς τὸ χωρίον, ἐκάθησαν καὶ ὑπελόγισαν τὰ πιθανὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδά των. Καὶ πρὸς μεγάλην ἔκπληξίν των εἶδον, ὅτι ὡς ἀγρόται θὰ είχον περισσότερα ἔσοδα καὶ ὀλιγώτερα ἔξοδα. Καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Δρακούλη δὲν θὰ ἦτο τόσον κοπιαστικὴ εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅσον ἦτο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Ἡ ἀπόφασις τῶν γονέων ἐλήφθη καὶ ἀνεκοινώθη εἰς τὰ τέκνα των, τὰ δποῖα ἔξεδήλωσαν μεγάλην χαράν. Εἶχον πλέον ἀγαπήσει τὸ πατρικόν των χωρίον καὶ τὴν τόσον εὐχάριστον ζωήν του.

Γεώργιος Καλαματιαρός

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ

Οι κάτοικοι μικρᾶς κωμοπόλεως ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα. Αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι ἀπετύγχανον πάντοτε ἔγεια τῆς ἀνομίας. Ἐργασίαι δὲ ἄλλαι, ἵνα προσπορισθοῦν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ νὰ ζήσουν, δὲν ὑπῆρχον. Ἡ πεῖνα ἐμάστιξε τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους. Οἱ γεωργοὶ ἴδιως ἐκινδύνευον νὰ ἀποθάνουν ἐκ πείνης. Ἡτο λοιπὸν ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ τύχουν βοηθείας ἀπὸ τοὺς εὐποροῦντας κατόικους τῆς κωμοπόλεως. Ὁ ἐφημέριος ὡμίλησεν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα πρὸς τοὺς ἐνορίτας του περὶ ἐλεημοσύνης καὶ τοὺς συνεβούλευσε νὰ συνδράμουν τοὺς δυστυχεῖς, ἔκαστος κατὰ δύναμιν.

Μετὰ τὴν διμιλίαν τοῦ ἱερέως πολλοὶ προσῆλθον συγκινηθέντες καὶ προσέφερον τὸν ὀβολόν των. Μεταξὺ αὐτῶν παρετήρησεν ὁ ἱερεὺς καὶ νεάνιδα τυφλήν, πάμπτωχον, νὰ ὅδηγηται πλησίον του καὶ νὰ προσφέρῃ ποσὸν ἀνώτερον ἀπὸ πάντα ἄλλον.

—”Οχι, αόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ ἱερεύς, ὡς πτωχὴ καὶ ἀδύματος, σὺ ἡ ἴδια εἶσαι ἀξία ἐλεημοσύνης. Δὲν εἶναι ὁρθὸν σὺ νὰ προσφέρῃς. ”Αν δὲ ἐπιμένῃς νὰ συνδράμῃς, τὸ ἥμισυ

τῆς προσφορᾶς σου δέχομαι, διότι εἶναι μεγάλη ὁλόκληρος.

— Εἶναι ἀληθές, πάτερ, ἀπίντησεν ἡ νεᾶνις, ὅτι εἴμαι δυστυχής τυφλή, ἀλλὰ πτωχὴ δὲν εἰμαι. Εἰς τὸ σχολεῖον τῶν τυφλῶν, ὅπου ἐσπούδασα, ὅταν ἔχασα τὸ φῶς μου, ἔμαθον νὰ πλέκω καλάθια. Τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, διὰ τῆς ἐργασίας μου κερδίζω τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐμέ. Ἐργάζομαι εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν νύκτα δὲν μοὶ χρειάζεται φῶς. Ἡ δὲ προσφορά μου εἴναι ἡ οἰκονομία μου ἐκ τοῦ λύχνου. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὴν δεχθῆτε. Γνωρίζω πόσον ὑποφέρουν οἱ πτωχοί! Πρὸιν μάθω νὰ πλέκω καλάθια, ἐγύριζον νυχθημερόν, ζητοῦσα ἐλεημοσύνην. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς περιφρονήσεις τῶν διαβατῶν καὶ τοὺς πικρούς των λόγους. Μόνον δὲ Θεὸς καὶ ἐγὼ γνωρίζομεν πόσον ἔβασαν ίσθην κατὰ τὰς ψυχρὰς ἐκείνας νύκτας. Ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος, τρέμουσα καὶ πεινῶσα, διηρχόμην αὐτὰς ἀϋπνος εἰς τὰς δημοσίας ὁδούς. Ἡ καρδία μου κλαίει, δσάκις περὶ τῶν πτωχῶν ἀκούω· παρηγορεῖται δὲ καὶ εὐφραίνεται, δσάκις δύναμαι νὰ τοῖς προσφέρω μικρὰν βοήθειαν.

“Απαντες ἐθαύμασαν τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς τυφλῆς νεάνιδος. Ὁ δὲ ἱερεύς, ἐνῷ πάντες ἥπορουν καὶ ἐθαύμασον τὴν τυφλήν, ἐφώναξεν :

— Ἰδού, φίλατοι ἀδελφοί, διατί δὲ Ἰησοῦς μᾶς εἶπεν: « ὅτι τῶν πτωχῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν! ».

Τὸ παράδειγμα τῆς ἀοιδάτου κόρης καὶ οἱ κατανυκτικοὶ τοῦ ἵερέως λόγοι ἔκαμαν τοὺς παρευρεθέντας νὰ συμπαθήσουν τοὺς πτωχούς. Ἀμέσως αἱ συνεισφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ οἱ πτωχοὶ τῆς πόλεως ἔξικονομήθησαν. Ηὔλογον δὲ ὅλοι τοὺς εὔεργέτας των καὶ πρὸ πάντων τὴν τυφλὴν νεάνιδα.

(Διασκενή)

Λέων Μελᾶς

H E L E H M O S Y N H

Σὲ μιὰ γωνιὰ καθίζει μοναχὸς
κι δλημερὶς γυρεύει ἐλεημοσύνη.
Εἶν' ἄρρωστος καὶ γέρος καὶ φτωχός.
Πολλοὶ περνοῦν, κανένας δὲν τοῦ δίνει.

Κι ἀποκοιμήθη ὁ γέρος φανερὰ
κι δ ὑπνος φέρνει δνειρὸ ἀπὸ κεῖνα,
ποὺ βλέπουν οἵ φτωχοὶ καμιὰ φορά,
μ' ὅλη τὴν φτώχεια, μ' ὅλη των τὴν πεῖνα.

Τοῦ φάνηκε — τί δνειρὸ γλυκό! —
πῶς πρόβαλε μιὰ νέα καμαρωμένη,
βασίλισσα μὲ στέμμα εὐγενικό,
μὲ σύννεφο χρυσὸ τριγυρισμένη...

Κρατοῦσ' ἀπὸ τὸ χέρι ἔνα παιδί,
παιδὶ ξανθό, παιδὶ καλοντυμένο.
ἵρθε μπροστά του, στέκει γὰ τὸ δῆ...
καὶ τὸ παιδὶ τὸν εἶδε λυπημένο.

Κι ἐκεῖ ποὺ θαμπωμένος τὴν θωρεῖ,
ποὺ σὰν αὐτὴ δὲν εἶδε καμιάν ὅλη,
σιμά του τὸ παιδάκι προχωρεῖ
τοῦ δίνει κάτι τι καὶ φεύγει πάλι.

Καὶ τότε γέρνει ἡ νιὰ τὴν κεφαλὴν
καὶ παίρνει τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά της
καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πάλι τὸ φιλεῖ
καὶ τὸ χρυσώνουν τὰ χρυσὰ φιλιά της.

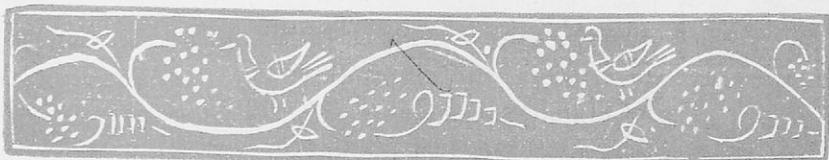
- Ποιά είσαι σύ; τὴν ρώτησε ὁ φτωχός.
- Έγὼ εἶμαι ἡ κυρὰ - Ελεημοσύνη·
εἰπε, καὶ φεύγει· μένει μοναχὸς
κι ἔξυπνησε καὶ τ' ὅνειρό του σβήνει.

Ἐξύπνησε καὶ γύρισε νὰ ἴδῃ
κι ἐγύρισε καὶ εἶδε στὸ πλευρό του
τὸ ἵδιο ἐκεῖνο τὸ ἔανθρωπο παιδί,
ποὺ ἔβλεπε χρυσὸ μεσ' στ' ὅνειρό του.

- Σῦρε, φτωχέ, κι ἀγόρασε ψωμὶ^ν
νὰ φᾶς καὶ σὺ καὶ τὰ παιδιά σου.
- Παιδί μου, ὁ Θεὸς κάθε τιμή,
κάθε καλὸ νὰ δίνῃ στὴν καρδιά σου!

(Χειμώνανθοι)

Ιωάννης Πολέμης

ΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Α'. Ό νέος διδάσκαλος.

Εἰς ἐν χωρίον τῆς Ἑλλάδος ποὸ δεκαετίας περίπου διωρίσθη νέος διδάσκαλος, τὸν ὅποιον μὲ πολλὴν χαρὰν ὑπεδέχθησαν οἱ κάτοικοι.

Ἐφιλοξενεῖτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν ἀγαθοῦ χωρικοῦ. Ἐκεῖ δὲ ἐκάστην ἐσπέραν συνηθοίζοντο οἱ γείτονες καὶ συνωμύλουν μετὰ τοῦ διδασκάλου περὶ διαφόρων ζητημάτων τοῦ χωρίου των.

— Δυστυχῶς, κύριε, διδάσκαλε, λέγει εἰς γέρων χωρικός, ἥλθατε εἰς ἐποχὴν παρακμῆς καὶ δυστυχίας τοῦ χωρίου μας.

— Ποία εἶναι ἡ δυστυχία σας; ἥρωτησεν διδάσκαλος.

— Εἴδατε τὴν μεγάλην πεδιάδα μας; οἱ καρποί της ἡδύναντο νὰ θρέψουν πλουσίως τὸ χωρίον μας καὶ τὰ τρία ἄλλα γειτονικὰ χωρία· καὶ ὅμως σήμερον οἱ καρποί της εἶναι μηδαμινοί.

— Διατί γίνεται αὐτό; μήπως δὲν καλλιεργεῖται ἡ πεδιάς;

— Βεβαίως δὲν καλλιεργεῖται ὅπως ἄλλοτε, διότι, ἐκτὸς

τῶν ἄλλων κακῶν, ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔχομεν καὶ ἑλώδεις πυρετούς, τοὺς ὅποιους ἄλλοτε δὲν εἶχομεν· ἐνεκα τούτου λοιπὸν ἡ ἔργασία ἥλαττώθη. Ἀλλ' ὅπωσδήποτε καλλιεργεῖται. Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι δὲν παράγει.

— Ἐνῷ ἄλλοτε παρῆγε! Ποῦ ἀποδίδετε τὴν αἰτίαν;

— Ποῖος γνωρίζει; "Ισως διότι μερικαὶ ἐκ τῶν πέριξ πηγῶν ἐστείρευσαν, ἄλλων δὲ τὸ ὕδωρ ἥλαττώθη.

— "Ωστε ἐστείρευσαν καὶ πηγαί; δὲν πίπτουν βροχαὶ καὶ χιόνες ὡς ἄλλοτε;

— "Ολιγώτεραι, ἄλλὰ πίπτουν. Τὸ δυσάρεστον εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὰς βροχὰς καὶ τὰς χιόνας ἔχομεν κατ' ἔτος καταστροφάς· διότι σχηματίζονται κείμαρροι, οἱ ὅποιοι παρασύρουν τὰ χώματα τῶν καλλιεργημένων κτημάτων, ἐκριζώνουν δένδρα καὶ κρημνίζουν τοὺς ἀγροτικοὺς οἰκίσκους. Εὔτυχημα δὲ εἶναι, ὅτι δὲν διευθύνονται πρὸς τὸ χωρίον.

— "Αρχίζω ν' ἀνακαλύπτω τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν κακῶν, εἰπεν ὁ διδάσκαλος. Δὲν μοὶ λέγετε, σᾶς παρακαλῶ, οἱ πυρετοὶ ἀπὸ πόσων ἐτῶν βασανίζουν τὸ χωρίον;

— Ἀπὸ 30 ἐτῶν περίπου.

— "Εχετε λιμνάζοντα ὕδατα;

— "Έχομεν πάντοτε εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πεδιάδος, ἐνῷ παραδόξως αἱ πηγαὶ ἐστείρευσαν! Τί ἀλλόκοτα πράγματα!

— Καθόλου ἀλλόκοτα, τούναντίον φυσικώτατα! Ἐνόησα πλέον τί συμβαίνει. Στοιχηματίζω ὅτι πρὸ 40 ἢ 50 ἐτῶν εἰς τὸ κατάγυμνον ὅρος, τὸ ἄνωθεν τοῦ χωρίου, θὰ ὑπῆρχε δάσος, τὸ ὅποιον ἐκάη ἢ κατεστράφη ἀπὸ τοὺς ὑλοτόμους.

— Πράγματι, ὑπῆρχε δάσος ἀπέραντον, εἶπεν ὁ γέρων, ἐντὸς τοῦ ὅποιου ἐκυνήγουν κατὰ τὴν νεότητά μου πέρδικας,

δορκάδας, λαγωούς, ἀλώπεκας καὶ ἄλλα, ἔκοπτον δὲ καὶ ἔύλα.

— Αλλὰ πῶς τὸ γνωρίζετε; Σᾶς τὸ εἶπε κανείς;

— Οχι, ἀλλὰ τὸ ἐνόησα ἐκ τῶν κακῶν, τὰ δποῖα μοὶ εἴπετε, ὅτι συμβαίνουν ἐνταῦθα. Ἡ ἀφορία τῆς πεδιάδος, ἡ στείρωσις τῶν πηγῶν, οἱ χείμαρροι, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ οἱ ἐκ τούτων πυρετοί εἰναι ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ τὸ κλῖμα θὰ μετεβλήθῃ· θὰ εἶναι πολλὴ θερμότης τὸ θέρος καὶ πολὺ ψυχος τὸν χειμῶνα.

— Περίεργον! ἀνεφώνησαν οἱ χωρικοί. Τόσην δύναμιν ἔχουν τὰ δάση;

— Καὶ ἀκόμη μεγαλυτέραν! εἴπεν ὁ διδάσκαλος. Θὰ ἐκπλαγῆτε, φίλοι μου, ὅταν μάθετε τὰς μεγάλας ὥφελείας τῶν δασῶν.

— Θὰ μᾶς ὑποχρεώσετε, κύριε διδάσκαλε, νὰ μᾶς φωτίσετε εἰς τὸ ζήτημα αὐτό.

— Πολὺ εὐχαρίστως, εἴπεν ὁ διδάσκαλος· καὶ προσέθεσε:

— Απὸ τὰ δένδρα τῶν δασῶν πίπτουν φύλλα, τὰ δποῖα σήπονται καὶ μεταβάλλονται εἰς λίπασμα.

Μέρος τοῦ λιπάσματος τούτου μένει εἰς αὐτὸ τὸ δάσος καὶ λιπαίνει τὰ δένδρα, μέρος δὲ παρασύρεται ἀπὸ τὰς βροχάς, κατέρχεται καὶ λιπαίνει τὰ πεδινὰ μέρη.

— Η λίπασμις αὗτη τῆς πεδιάδος σας ἔλειψε μετὰ τὴν καταστροφῆν τοῦ δάσους καὶ ἐπῆλθεν ἡ ἀφορία.

— Επρεπεν ὅμως νὰ λιπαίνεται δι᾽ ἄλλων λιπασμάτων, ἀφοῦ ἔλειψεν ἡ ἀδάπανος λίπασμις ἐκ τοῦ δάσους.

— Εβαρυνόμεθα τὴν δαπάνην καὶ τοὺς κόπους, εἰπον οἱ χωρικοί.

— Τότε μὴ παραπονῆσθε διὰ τὴν ἀφορίαν.

— Αλλὰ ποίαν σχέσιν ἔχουν τὰ δάση πρὸς τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν;

— Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν ἔξερχεται ἐκ τῆς γῆς. Πῶς εὑρίσκεται ἐκεῖ; Μέρος τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ συναθροίζεται ἐντὸς τῆς γῆς. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λαμβάνει διαφόρους κατευθύνσεις. "Οπου δὲ εὔρῃ μαλακὸν τὸ ἔδαφος, διατρυπᾷ αὐτὸν καὶ ἔξερχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τότε σχηματίζεται πηγή." Οταν ἡ πηγὴ παύσῃ σημαίνει ὅτι ἐντὸς τῆς γῆς τὸ ὕδωρ ἔξελιπε.

Τὰ δάση τώρα ἀφ' ἑνὸς μὲν προκαλοῦν περισσοτέρας βροχὰς καὶ χιόνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διευκολύνουν τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ ὕδατος ὑπὸ τοῦ ἔδαφους. Η ἀπορρόφησις γίνεται, διότι τὸ ὕδωρ παραμένει περισσότερον χρόνον ἐπὶ τοῦ δασικοῦ ἔδαφους, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τούτου παχὺ στρῶμα τῶν φύλλων ἀπορροφᾷ ὡς σπόγγος τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ σιγὰ σιγὰ διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ κατέρχεται ἐντός. Ἐὰν δικαστὴ σαν τὰ φύλλα νὰ τὸ συγκρατήσουν, θὰ ἔξεφευγε ταχέως ἐκ τῆς ἐπιφανείας, χωρὶς νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

— Οἱ χείμαρροι πάλιν ποίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰ δάση;
 — Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων καὶ τὰ φυλλώματα τῶν θάμνων, τὰ διοῖα συναντᾶ τὸ κατερχόμενον ὕδωρ, τὸ διασκορπίζουν καὶ τοιουτούρπως κατέρχεται ἡσυχώτερον χωρὶς νὰ συσσωρεύεται καὶ νὰ σχηματίζῃ χειμάρρους.

Οἱ χείμαρροι καταστρέφουν δύο ἔδαφη, τὸ ἐπικλινές, τὸ διοῖον ἀπογυμνοῦσι, καὶ τὸ πεδινόν, τὸ διοῖον κατακαλύπτουν.

Παραλείπω τὰς ἄλλας καταστροφάς, τὰς διοίας προξενοῦν: τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν, τὴν καταρρήμασιν τῶν οἰκιῶν, τὸν πνιγμὸν ζώων καὶ ἀνθρώπων καὶ ἄλλας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἔλη ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν δασῶν σχηματίζονται. Τὸ ὕδωρ, τὸ διοῖον θὰ ἀπερροφᾶτο ὑπὸ τοῦ δασι-

κοῦ ἐδάφους, δὲν δύναται πλέον νὰ παραμείνῃ, ἀλλὰ κατέρχεται ὡς χείμαρρος καὶ καταλαμβάνει τὰ χαμηλὰ ἐδάφη, ὅπου λιμνάζει καὶ προκαλεῖ τοὺς ἑλώδεις πυρετούς.

‘Η καταστροφὴ τῶν δασῶν ἔφερε καὶ τοῦ κλίματος τὴν μεταβολήν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι, ὅταν ὑπῆρχε τὸ δάσος, οὕτε τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος ἦτο ὅσον εἶναι σήμερον, οὕτε ἡ θερμότης τοῦ θέρους, οὕτε οἱ ἄνεμοι ἦσαν τόσον σφοδροί.

Τὸ γυμνὸν ἐδαφος, ίδιως αἱ πέτραι, εἶναι σώματα εὔθετοι μαγά, ἀπορροφοῦν εὐκόλως τὴν θερμότητα. Τὰ δένδρα δμως εἶναι δυσθετοί μαγά, ἥτοι ἀπορροφοῦν δλίγην θερμότητα, δλιγωτέραν ἐκείνης, τὴν διποίαν θὰ ἀπερρόφα τὸ ἐδαφος, ἀν ἥτο γυμνόν. Ἐπομένως ὁ ἐκ τῶν δασῶν ἀήρ εἶναι δροσερώτερος τὸ θέρος.

‘Αλλ’ εἶναι συγχρόνως καὶ θερμότερος τὸν χειμῶνα, διότι τὰ δένδρα ναι μὲν ἀπορροφοῦν δλίγην θερμότητα, ἀλλὰ διατηροῦν αὐτὴν περισσότερον χρόνον, ὅπως δλα τὰ δυσθερμαγωγὰ σώματα.

‘Ο ἀήρ τῶν γυμνῶν μερῶν εἶναι ψυχρότερος τὸν χειμῶνα, διότι εἶναι εὐθερμαγωγά, διὰ τοῦτο δὲ ἀπορροφοῦν μὲν πολλὴν θερμότητα, ἐφ’ ὅσον θερμαίνονται ὑπὸ τοῦ ἥλιου, ἀλλ’ εὐθὺς ἀποβάλλουν ταύτην, ὅταν παύσουν θερμαινόμενα.

Οἱ ἄνεμοι εἶναι μετριώτεροι εἰς τὰ δασώδη μέρη, διότι ἀνακόπτεται ἡ ὁρμή των ἀπὸ τοὺς κορμοὺς καὶ τὰ φυλλώματα, ὡς καὶ ἡ ὁρμὴ τοῦ ὄντος.

‘Ως βλέπετε, κύριοι, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, πάντα τὰ κακὰ προηλθον ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους.

— Αὐτὸν εἶναι βέβαιον, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, διότι πρὸ 40 ἑτῶν οὐδὲν τοιοῦτον κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον μας, οὐδὲ εἰς τὰ γειτονιά.

‘Αφ’ ὅτου ὁ κατηραμένος ἐκεῖνος ἀνθρωπος πρὸ 15 ἑτῶν

ήναψε πῦρ καὶ ἐκάη τὸ δάσος, πάντα τὰ κακὰ συνεσωρεύμησαν. Ἀλλ᾽ εἶναι ἀνάγκη, κύριε διδάσκαλε, οἱ λόγοι σας νὰ ἀκουσθοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους.

— Ἐκριβῶς σκέπτομαι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν νὰ ὅμιλήσω εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.

B'. Τὸ κήρυγμα τοῦ διδασκάλου.

Τὴν ἔπομένην Κυριακὴν διδάσκαλος, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ὅμιλησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τῶν συμβάντων κακῶν ἔνεκα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Κατόπιν προσέθεσε :

“Αν θέλετε, κύριοι, ὑγείαν καὶ πλοῦτον, γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ὕδωρ καὶ δροσερὸν ἀέρα, ἀγαπήσατε τὰ δάση! Χώρα, τῆς δποίας τὰ δάση καθημερινῶς ἐλαττοῦνται, ἀντὶ νὰ αὐξάνωνται, βαδίζει πρὸς τὴν καταστροφήν.

“Αλλὰ πλὴν τῆς ὑγείας καὶ τόσων ἄλλων ἀγαθῶν, δσα τὰ δάση παρέχουν εἰς ἡμᾶς, παρέχουν ἀκόμη καὶ ἔύλα διὰ τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας καὶ καρποὺς χρησιμωτάτους : τὰ βαλανίδια, τὰ ἔνυλοκέρατα, τὰ κάστανα, καθὼς καὶ πολυτίμους φλοιοὺς καὶ ρητίνας, ἐκ τῶν δποίων πολλὰ χρήματα δύνανται νὰ εἰσπράττουν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων σας.

“Ανάγκη πᾶσα νὰ ἀναδασωθῇ τὸ ὅρος.

Οἱ ὑπάρχοντες θάμνοι ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν θὰ γίνουν δένδρα, ἀν παύσετε νὰ ὀδηγῆτε τὰς αἴγας σας πρὸς βιοσκὴν εἰς τὸ ὅρος.

Τὰ ἀραιότερα μέρη δύνανται νὰ πυκνωθοῦν διὰ σπορᾶς δασικῶν δένδρων. Ποῖα δένδρα χρειάζονται θὰ ἀποδείξῃ εἰς ἡμᾶς εἰς φίλος μου δασοκόμος.

Καλὸν μάλιστα εἶναι αἱ αἴγες νὰ ἀντικατασταθοῦν διὰ προβάτων. Τὸ πολὺ δύναται νὰ κρατήσῃ ἐκάστη οἰκογένεια

μίαν ἢ δύο ἔξ αὐτῶν, αἱ δόποιαι ὅμως νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τὸ δάσος.

Τοιουτορόπως μετὰ 5 - 6 ἔτη θὰ ἔχωμεν τὸ πρῶτον εὐεργέτημα, τὸ ώραῖον καὶ εὐεργετικὸν πράσινον χρῶμα.

Μετὰ δέκα ἔτη τὰ δένδρα θὰ δίδουν καρπούς, τὸ ὑδωρ τῶν πηγῶν θὰ αὔξηθῇ, τὸ ψῦχος καὶ ὁ καύσων θὰ ἐλαττώθοιν καὶ ἡ γονιμότης τῆς πεδιάδος θὰ ἐπανέλθῃ.

Μετὰ εἴκοσιν ἔτη τὸ δάσος θὰ εἶναι εἰς τὴν ἀκμήν του.

"Αν τὸ δρός δὲν είχεν ἀπογυμνωθῆ, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δάσους θὰ ἐγίνετο ταχύτερον.

Τίποτε δὲν ἀπαιτοῦν παρ' ἥμιν τὰ δάση, εἰ μὴ μόνον νὰ μὴ τὰ βλάπτωμεν! Βλάπτοντες τὰ δάση τιμωρούμεθα σκληρῶς!

Πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ καὶ κάτι ἄλλο : νὰ ἀποξηρανθοῦν τὰ ἔλη.

Τὰ εἴδον καὶ νομίζω, ὅτι ἡ ἀποξηρανσις αὐτῶν δὲν εἴναι δύσκολος. Εἰς μερικὰ ἔξ αὐτῶν θ' ἀνοίξωμεν τάφρους καὶ εἰς αὐτὰ θὰ ἀποστραγγισθῇ τὸ ὑδωρ. Αἱ τάφροι πρέπει νὰ φυτάσουν μέχρι τῆς κατωφερείας καὶ ἐκεῖ τὸ ὑδωρ θὰ διασκορπίζεται. Τὰ ἄλλα ἔλη εἶναι μικρὰ κοιλώματα, τὰ δόποια θὰ γεμίσωμεν μὲν χῶμα.

Θὰ ἔξετάσωμεν πόθεν εἶναι δυνατὸν νὰ συλλέξωμεν χῶμα καὶ ἄμμον, ἀλλὰ καὶ ὀλίγην ἀσβεστον. Ἐκ τῆς ἀναμείξεως αὐτῶν μὲ τὸ ἔδαφος θὰ βελτιωθῇ ἡ ποιότης τῆς γῆς.

Πρὸν προβῶμεν εἰς τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἔλῶν διὰ τῶν τάφρων, πρέπει νὰ ζήψωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των ὀλίγην ἀσβεστον. Ἐκ ταύτης θὰ ἔχωμεν διπλῆν ὠφέλειαν. Πρῶτον θὰ καταστρέψῃ τὰ μιάσματα, τὰ δόποια θὰ μιολύνουν τὸν ἀέρα κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὕδατος. Ἐπειτα θὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τοῦ ἔδαφους χάριν τῆς καλλιεργείας.

Εύχομαι, εἰπεν εἰς τὸ τέλος ὁ διδάσκαλος, δῆψιστος νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ κατορθώσωμεν τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον.

Γ'. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁμιλίας τοῦ διδασκάλου

Οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου ἔκαμον βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς χωρικούς, διότι πρώτην φορὰν ἤκουσαν τόσον ὡφέλιμον διδασκαλίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν οὐδεμίᾳ ἄλλη ἤκουέτο ὁμιλία· ὅλοι ἐσκέπτοντο πῶς θὰ κατορθωθοῦν ὅσα εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

Ἄπεφασίσθη τὴν ἐπομένην Κυριακὴν νὰ προσκληθοῦν οἱ κάτοικοι καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ νὰ γίνῃ συλλαλητήριον, διὰ νὰ ξητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἔργον.

Ἄλλὰ φρονίμως εῖς τῶν κατοίκων ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο.

—Τὰ συλλαλητήρια εἶπεν, εἶναι καλὰ καὶ ἀρμόζουν εἰς ἐλευθέρους πολίτας, ξητοῦντας παρὰ τοῦ Κράτους ὅρθὰ καὶ κοινωφελῆ πράγματα. Ἀλλὰ ἀς ὁμοιογίσωμεν, κύριοι, δτι εἰς τὸν τόπον μας γίνεται κατάχρησις συλλαλητηρίων, εἰς τὰ δποῖα σπανίως ἀκούονται φρόνιμοι λόγοι! Διὰ τοῦτο ἔχασαν τὴν ἀξίαν των.

Καλύτερον εἶναι νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς δυνάμεις μας! Μόνον οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ ὀκνηροοὶ θέλουν νὰ φροντίζουν ἄλλοι περὶ αὐτῶν! Ωραῖον θὰ ἦτο νὰ ἀποξηρανθοῦν τὰ ἔλη ἀπὸ ἄλλους καὶ ἡμεῖς νὰ συνεζητοῦμεν εἰς τὰ καφενεῖα! Ωραία θὰ ἦτο ἡ ἀναδάσωσις, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐργασθῶμεν δι' αὐτήν!

Προτείνω, κύριοι, τὸ ἔργον γὰ ἐκτελεσθῇ διὰ ἔργουν καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων τῶν τεσσάρων χωρίων τοῦ δήμου μας. Εἴμεθα περίπου 800 οἰκογένειαι. Ἀν ἀφαιρέσωμεν 200, αὕτινες δὲν δύνανται νὰ δώσουν χρηματικὴν βο-

ήθειαν, μένουν 600 δυνάμεναι νὰ προσφέρουν ἀνὰ 10.000. Οὗτο συναθροίζομεν ἐξ ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ τῶν ὅποιων δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν θαύματα! Δι’ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προσκαλέσωμεν δασκόμον καὶ γεωπόνον, νὰ ἀγοράσωμεν σπόρους δένδρων καὶ μικρὰ φυτὰ χάριν τῆς ἀναδασώσεως καὶ ἀσβεστον διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἔλων. Τὰ ἄλλα δυνάμεθα νὰ τὰ ἐκτελέσωμεν διὰ τῆς ἡμῖν ἐργασίας.

“Ἄς σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Δημάρχου, τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ Διδασκάλου καὶ ἐνὸς γέροντος ἐξ ἑκάστου χωρίου, ἵτις νὰ συλλέξῃ καὶ διαχειρίσθῃ τὰ χρήματα.

Θὰ δοίσῃ φύλακας ἐκ τῶν νέων τοῦ χωρίου ἀμίσθους. Οὗτοι ἐκ περιτροπῆς δὲν θὰ ἐπιτρέπουν τὴν αἰγοβοσκὴν καὶ θὰ ἐπιτροῦν τοὺς ἔντευομένους, ὅστε νὰ κόπτουν θάμνους, οὐχὶ δὲ τὰ δενδρύλλια, τὰ ὅποια θὰ γίνουν δένδρα.

Ἡ ἐργασία — ἐξηκολούθησεν διέρχοντας χωρικὸς — θὰ ἐκτελῆται ὑπὸ πάντων κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς.

“Ανδρες, γυναικες καὶ παιδία θὰ περιτρέψωμεν τὸ ἔργον, ἐὰν ἐργασθῶμεν δέκα ἑορτάσιμους ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Ὁκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου.

“Αν μείνῃ ὑπόλοιπον, ἐκτελεῖται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Τοιουτορόπως θὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον ταχέως ἀνευ δαπάνης τοῦ Δημοσίου.

Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι ἑκάστη οἰκογένεια ἐξ ἡμῶν θὰ δαπανήσῃ 10.000 δραχμῶν, ποσὸν δηλαδὴ ἀσήμαντον, τὸ ὅποιον δύναται νὰ οἰκονομήσῃ ἐκ τῶν καθημερινῶν τῆς ἐξόδων.

Ἡ ἀτομικὴ ἡμῶν ἐργασία δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ, διότι δὲν θὰ ἐργασθῶμεν ἡμέρας ἐργασίμους. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἀντὶ νὰ διευθυνθῶμεν εἰς τὰ κατηλεῖα, διευθυνόμεθα εἰς ἐργασίαν κοινοφελῆ, ἡθικήν, χριστιανικήν, τὴν ὅποιαν διότις θὰ εὐλογήσῃ.

Καὶ ὅμως ἡ τόσον ἐλαφρὰ δι᾽ ἡμᾶς δαπάνη καὶ ἐργασία,
εἰς τὸ Δημόσιον θὰ ἔστοιχε μεγάλα πισά. Διότι θὰ ἐχρειά-
ζετο νὰ καταβληθοῦν χιλιάδες ἡμερομισθίων, νὰ πληρωθοῦν
μηχανικοί, νὰ κερδίσουν οἱ ἐργολάβοι κλπ.

Οἱ πολῖται πρέπει νὰ θεωροῦν τὸ δημόσιον χρῆμα ως ἴδι-
κόν των.

Οἱ λόγοι τοῦ ὁμιλήσαντος ἔπεισαν ὅλους τοὺς χωρικούς.
“Οσα εἶπεν, ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐπέτυχον!

Παρῷλθον ἀπὸ τότε δέκα ἔτη καὶ τὰ χωρία ἐκεῖνα μετέ-
βαλον ὅψιν.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκείνης ἐργασίας παρεκίνησε τοὺς
χωρικούς νὰ ἐκτελέσουν καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα.

Ἐκάλεσαν γεωπόνον, ὅστις ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς πλεῖστα
εἰδη καλλιεργείας· ἀκόμη δὲ κτηνοτροφίαν, μελισσοκομίαν καὶ
σηροτροφίαν, εἰς τὴν ὥποιαν καταγίνονται μετὰ ζήλου αἱ γυ-
ναῖκες.

Ἐκτὸς ὁμως τῆς ὡφελείας αὐτῆς ἀνεπιύχθη καὶ ἡ ἀγάπη
καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Τὰς ἀσθενείας καὶ τὴν πεῖναν διεδέχθη ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐ-
τυχία. Τὰ νοσογόνα ἔλη διεδέχθησαν αἱ δροσεραὶ πηγαὶ καὶ
τὰ διαυγῆ ρυάκια καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ δάσους! Τὸ ἐλεειγόν
κό ασμα τῶν βατράχων διεδέχθη τὸ κελάδημα τῆς ἀηθόνος!

Δ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΤΑ ΔΥΟ ΥΝΙΑ

Καινούργια καὶ τὰ δυὸ ύνιά·
μὰ τόνα στ' ἄροτρό του
σκουριάζοντας, σὲ μιὰ γωνιὰ
περγοῦσε τὸν καιρό του.

Τὸ δεύτερο ὅμως σὰν ὑνὶ
δλοίμερα ἀλετοῖςει
καὶ μὲ τὴν ὄψη του στιλπνὴ
λαμποκοπάει, σπιθίζει.

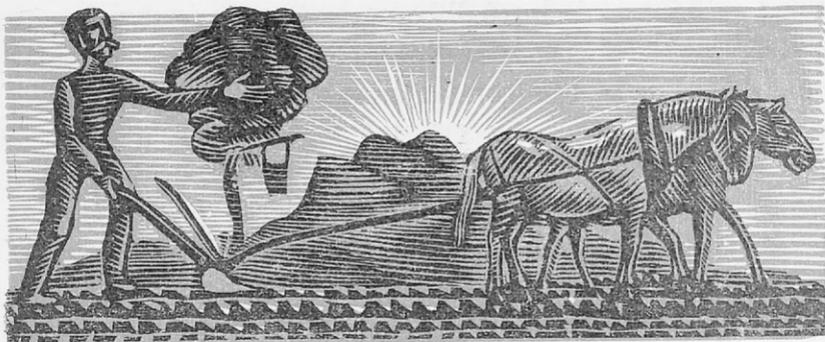
Τοῦ κράζει τότε τ' ὀκνηρὸ
στὸν τοῦχο ἀκουμπισμένο.
— Πῶς εἴσαι τόσο λαμπερό,
σὰν νᾶσαι ἀσημωμένο;

Μήπως δὲν ἥσουνα καὶ σὺ
μὶ σίδερο πλασμένο;
Ποιά μοῖρα τάχατε χρυσὴ
σὲ βρῆκε σκουριασμένο

Καὶ στὴ χρυσή της ἀγκαλιὰ
σοῦδωκε τέτοιο χρῶμα;
— Τὴ λὲν τὴ μοῖρα μου: Δουλειά,
τὴν ἀγκαλιά της: Χῶμα!

Γιάννης Ηεργιαλίτης

ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

‘Ο Πανάγος. ‘Ο ήλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα. Τοὺς χαμογελᾶ ὡς παλαιῶς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του.

‘Απὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένη ἄλμην της νὰ ἔνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοίνων. Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἔξοχῆς φλῶροι, καρδερίναι καὶ σπίνοι, καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων, δοκιμάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν, εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παῖζει τὴν φλογέραν του.

‘Ο κுρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρήν καὶ τὸν Ντορήν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. ‘Αφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποὺ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερόν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφὴν τῶν ζώων. Δίπλα ἔξαπλώνεται ὁ σκύλος, μὲ τὸ ωγύχος ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δύο πόδας του, ἀγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὸν ἀρχήσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφόν του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρα-

τηρεῖ μὲ θάρρος, ώσταν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἔκει ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῆ προσευχήν του :

— Εὔλογημένος δ ἐρχόμενος!... Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν ἀσημένιαν κεφαλήν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ δργάσῃ τῷρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρτορού μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

— Ἐλα, Ψαρή μου! Ἐλα, Ντορή μου! Ἄιντε, πουλιά μου!... Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόντον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον του. Τὰ δύο ξῶα, φιλότιμα καὶ ψυχωμένα, προχωροῦν μὲ κόπον. Ὁπισθέν των τὸ ὑνίον ἀναποδογύριζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον δ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω τὰ αὐλάκια, ποὺ ἀφήνει τὸ ἀρτόρον του, ἐνῷ ἡ φωνή του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ξῶα :

— Ἐλα, Ντορή μου! Ἄιντε, Ψαρή μου!...

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῷ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα, τὸν δποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κύρῳ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα, ὅτι δὲ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἐμπρός εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἔκει πέραν μὲ τοὺς θιορύβους της· μικροὶ οἱ κύροι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἔξοχήν.

Μόνον δὲ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ ήλι-

ος χρυσώνει τὸ ἕδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωτ-
νῦς ἀλλὰ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑποκάμι-
σόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά :

— "Ελα, Ψαρή μου!" Ελα, Ντορή μου! "Αὕτε, πουλιά μου!..."

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ κα-
θίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ δλίγον ν
ἀναπαυθῇ· ώς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους
κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ςπνος,
θὰ ἀπλωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του δλόξανθον ὅνειρον ἀπὸ
στάχυα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα !

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φοράν... Γυρίζει καὶ
μὲ βλέπει ἀποκαλύπτομαι.

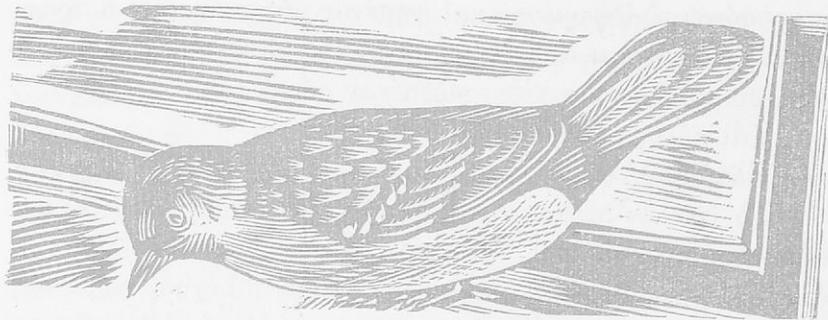
— Γειά σου ! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν, νομίζων, ὅτι τὸν καλη-
μερίζω.

Ἄλλὰ αὐτὸς δὲν ἥτο μία ἀπλὴ καλημέρα. Ἡτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς εἶχον
ἀποκαλυφθῇ, δπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

(Διασκενὴ N. A. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελᾶς

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χρονιᾶς ἥκουσα ἔνα μικρὸν θόρυβον, ὃς νὰ ἔρριπτον λιθάρια εἰς τὴν ὑαλὸν τοῦ παραθύρου. Στρέφομαι καὶ βλέπω ἔνα σπουργίτην καθήμενον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου. Ἔγγροις ἀπὸ ἀναγνώσεις, δῆτα πτηνὰ κάμνοντας ἐπισκέψεις μὲ τὴν χιονιάν, ἀλλὰ τὰς ἐθεώρουν ἀδυνάτους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ’ ἀληθῶς αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ φάρμακος του τὸ παράθυρον;... Δὲν ἔμεινα πολλὴν ὅραν μὲ τὴν ἀμφιβολίαν αὐτήν· διότι ἥκουσα νέον φάρμακον εἰς τὸ παράθυρον. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησεν. Ὁ καῦμένος δ σπουργίτης μὲ ἐθεώρει ὃς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακόν.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον. Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὄπίσω. Ἔπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρετήρησε μὲ τὴν δυνατὴν περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν. Ἀπεῖχα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βῆματα. Ὁ σπουργίτης ἔξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἔπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς ὃς χαιρετισμόν. Ἄλλ’ ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὸ χέρι πρὸς τὸν σύρτην, δ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

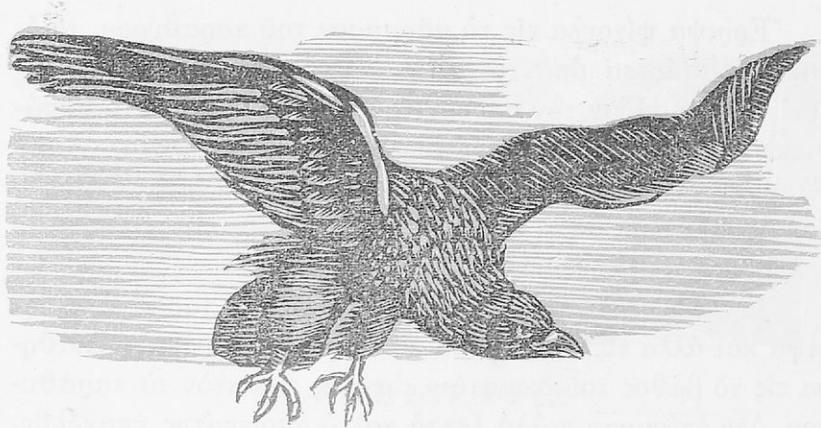
"Ερριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ δ-ποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον· μετ' ὀλίγον εἶδον τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία. Ἐφοῦ δὲ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμψισε τὴν ὕαλον καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλήν. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

"Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρ-ριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθη-σα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου, ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυ-ρον. Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δὲ δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δω-μάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ. Ἐπειτα μὲν ἐν πτερούγισμα ἀνέβῃ εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει. Μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις χαρᾶς. Ἄλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπα-νῆλθε πλέον. Οὕτε καὶ ἐγὼ ἡδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

"Ἐπερίμενα τὴν ἐπομένην, ἐπερίμενα καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμψισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεδύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρου-θία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάρων ὅλων τῶν μικρῶν πτη-νῶν, ἐνθυμίζουν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα. Ἐκείνου, ὅστις συγχὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολάς του. Ἄλλὰ δὲν ἥλθε.

(Διασκευὴ Δ. Κ.)

I. Κορδυλάκης

Ο ΑΕΤΟΣ

Πᾶς δ παμπόνηρος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ γελάσῃ τὴν Βυζαντινὴν Αύτοκρατορίαν καὶ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, ὅτι εἶναι ὁ μᾶλλον ὑπερήφανος πολίτης τοῦ πτερωτοῦ κόσμου ;

“Ολαι σχεδὸν αἱ λεηλατικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀποτελοῦν τὴν ἀνωτέραν μορφὴν τῆς ζωικῆς πονηρίας. Διὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ λαγοῦ ἔχει τὴν ἔξης μέθοδον. Καταρτίζει ἔταιρείαν, ἥ ὅποια μοιράζει τοὺς ϕόλους τῆς κατὰ τὸ κυνηγετικὸν σύστημα. Οἱ μὲν ἐκτελοῦν καθήκοντα λαγωνικῶν, οἱ δὲ κυνηγοῦν. Τὰ λαγωνικὰ εἰσέρχονται εἰς τὸ δάσος καὶ γαυγίζουν, οἱ δὲ κυνηγοὶ καταλαμβάνουν τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις τοῦ δάσους, τὰ λεγόμενα καρτέρια, διόπθεν ὁ ἀτυχὸς λαγὸς ἔχει τὴν συνήθειαν νὰ διέρχεται, ὅταν καταδιώκεται.

‘Η συνήθειά του αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἡλιθία. Τὸ μόνον προφυλακτικὸν ὅπλον του εἶναι ἡ ἀκοή του. Διὰ νὰ κατορθώνῃ λοιπὸν νὰ πληροφορῇται τί τοῦ γίνεται, μόλις ἀντιληφθῇ ὅτι εὑρίσκεται ὑπὸ καταδίωξιν, διευθύνεται πρὸς τὰ καρτέρια. Ἐκεῖ τὸν περιμένουν οἱ ἀετοὶ—ὅπως ἄλλως τε καὶ οἱ

κυνηγοὶ—καὶ τὸν ἀρπάζουν μὲ τὰ νύχια των. Ἡ μόνη διαφορά, τὴν διοίαν ἔχουν ἀπὸ τοὺς κυνηγούς, εἶναι δτὶ οἱ τελευταῖοι μεταχειρίζονται ὅπλα. Ποῖος ἔκλεψε τὸ σύστημα ἀπὸ τὸν ἄλλον, αὐτὸς εἶναι ζήτημα τῆς ίστορίας τοῦ κυνηγίου.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ λαγοί, οἱ διοῖοι, ἀφοῦ ἀπέκτησαν πικρὰν πεῖραν, κινδυνεύσαντες πολλάκις εἰς τὰ καρτέρια, ἐγκατέλειψαν τὴν τακτικὴν αὐτὴν καί, ἅμα ἀκούουν γαυγίσματα, κρύβονται εἰς τὶς τοῦφες, πρᾶγμα τὸ διοῖον δὲν τὸ κάνουν, δτὰν ἀντιληφθοῦν κυνηγετικὰ σκυλιά, διότι γνωρίζουν, δτὶ αὐτὰ τὸν «παίρνουν τὸν τορόν των», δηλαδὴ μυρίζονται τὰ ἵχη των. Διὰ τὸν ἀετὸν ὅμως εἶναι βέβαιον δτὶ στεροῦνται τῆς ὁσφραντικῆς δυνάμεως καί, ἅμα τὸν ἀκούουν, χώνονται εἰς τὶς τοῦφες.

Διὰ πολλοὺς κτηνοτροφικοὺς ὀρεινοὺς πληθυσμοὺς ὁ ἀετὸς εἶναι βάσανον δσον καὶ δ λύκος. Ἐπέρχονται κατὰ τῶν ποιμνίων καὶ ορηάζουν τὰ πρόβατα. Τὰ μὲν μικρὰ τὰ σηκώνουν μὲ τὰ νύχια των, διὰ τὰ μεγάλα δὲ πρόβατα, ὅπως καὶ τὰ δαμάλια, ἄλογα καὶ τραγιά, ἔχουν τὴν ἔξης μέθοδον. Κάθονται εἰς τὸν σβέρκον τοῦ θύματος, βυθίζουν τὰ νύχια των εἰς τὸν λαιμόν του, φέρουν τὰ πτερά των εἰς τὰ μάτια του, τὰ κλείνουν, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν καθόλου καὶ ἔπειτα ὀργίζουν νὰ κτυποῦν τὸ μέτωπόν του μὲ τὸ οάμφος των. Ἐκεῖνο παραλογίζει ἀπὸ τὸν πόνους καὶ δρμῆ νὰ φύγῃ. Ἄλλ' ὅπως εἶναι θεότυφλον, γλυστρᾶ εἰς κάποιον κρημνὸν καὶ γίνεται κομμάτια. Τότε ὁ ἀετὸς κάθεται καὶ τρώγει τὴν λείαν του.

Πρὸ διλίγων ἑτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς ἕνα κρημνὸν τοῦ χωρίου μας ζεύγη ἀετῶν καὶ μᾶς ἐσήκωναν κάθε ήμέραν δεκαπέντε-εἴκοσι ἀρνιά. Οἱ χωριανοὶ συνῆλθον καὶ τὸν ἐπεκήρυξαν πρὸς πέντε πρόβατα τὸν ἓνα. Πέντε-ἕξ νέοι ἀγέλαβον τὸ ἔργον τοῦ Ἡρακλέους. Ἐκαμαν ἔταιρείαν καί, ἀφοῦ ἐπῆ-

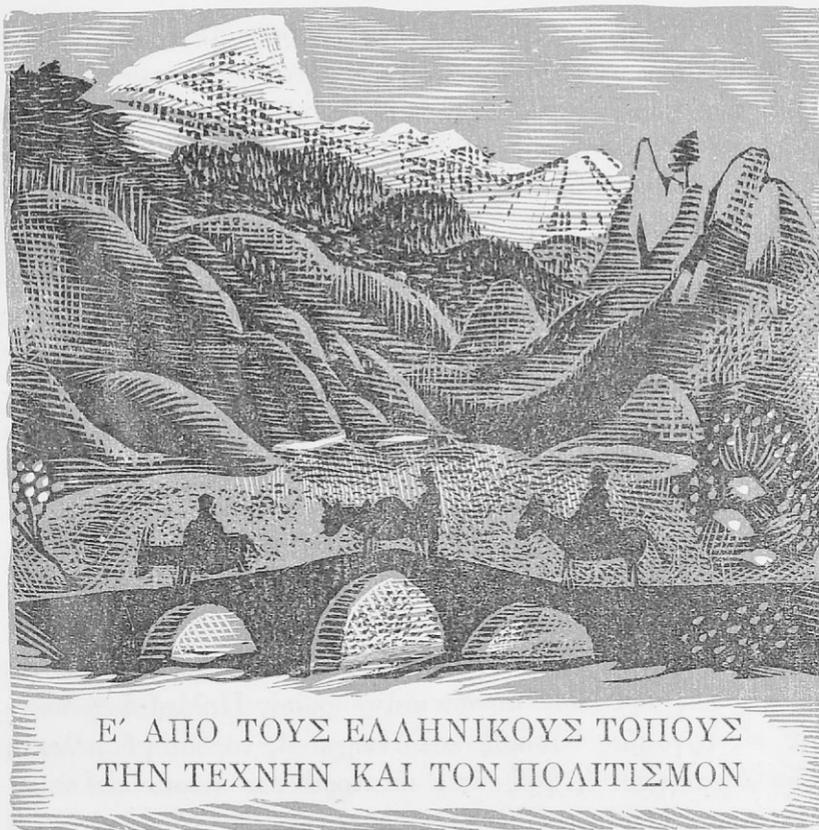
γαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν κρημνόν, ἐκρέμασαν ἔνα διὰ κλήρου μὲ δαυλοὺς εἰς τὰ χέρια νὰ βάλῃ φωτιὰ εἰς τὰς φωλεάς των. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Οἱ ἀετοὶ ἔτυχε νὰ γυρίζουν ἐκείνην τὴν ὁραν καὶ ἐπέπεσαν ώς θηρία ἐπάνω εἰς τὸν πυροληπτήν, τὸν ὅποιον ἐτρόμαξαν νὰ σώσουν οἱ σύντροφοι του.

Τὴν ἄλλην ἔβδομάδα ὁ κρεμασθεὶς κατώρθωσε νὰ φύψῃ φωτιὰ μέσα εἰς τὰς φωλεάς, αἱ ὅποιαι ἦσαν γεμάται νεοσούς. Οἱ ἀετοὶ ἐφθασαν, ἀφοῦ πλέον ἥρχισαν νὰ καίωνται αἱ φωλεαί των.

Οἱ παρευρεθέντες περιγράφουν ἔνα σπαρακτικὸν θέαμα. Ἐτουφέκιζον ἀπὸ ἐπάνω τοὺς ἀετούς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι ώρμοῦσαν εἰς τὴν φωτιάν, διὰ νὰ σώσουν τὰ μικρά των, καὶ ἄλλοι ἔκαίοντο μαζί των, ἄλλοι ἐκαψαλίζοντο καὶ ἐπιπτον δίχως πτερὰ κάτω εἰς τοὺς βράχους. Ὅσοι ἐγλύτωσαν, ἐφυγαν καὶ δὲν ἔξαναγύρισαν εἰς τὰ μέρη μας. Ἀπὸ τότε εἰμεθα πλέον ἥσυχοι. Ὅσον διὰ φλογέρες — τὸ πτερὸν τοῦ ἀετοῦ γίνεται ἡ γλυκυτέρα φλογέρα — ἔχομεν ὑλικὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Πέρουσι μόνον μᾶς ἐπεσκέφθησαν δύο - τρεῖς, ἐσήκωσαν μερικὰ ἀρνιά, καὶ τὸ τελευταῖον θῦμα των ἦτο ἔνα σκυλί τοῦ κυνηγίου. Τὸ ἥρπασαν, ἐνῷ ἐκυνηγοῦσεν ἔνα λαγόν. Νὰ τὸ ἔξέλαβον διὰ λαγὸν ἢ νὰ τὸ ἐτιμώρησαν, διότι ἐπενέβαινεν εἰς τὰ καθίκοντά των;

Στέφανος Γρανίτος.

Ε' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
THN TEXNHN KAI TON POALITIΣMON

* Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ BOYNA

Ἐκάστην ἄνοιξιν, ὅταν ἡ χιῶν ἀρχίζῃ νὰ διαλύεται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου, ἔκτακτος ζωὴ καὶ κίνησις ἀρχίζει εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐκείνας ὁρεινὰς τοποθεσίας. *

Ἄρκετοι κάτοικοι ὁρεινῶν τινων χωρίων μεταναστεύουν τὸ φθινόπωρον καὶ μένουν τὸν χειμῶνα ἐντὸς τῆς Θεσσαλίης πεδιάδος^ν μόνον ὀλίγαι οἰκογένειαι μένουν ὡς φύλακες τῶν χωρίων, ὅπου ἡ ἄφθονος χιῶν τοὺς παραχώνει ἐπὶ πολ-

λάς έβδομάδας και κάποτε ἐπὶ διοκλήρους μῆνας ἐντὸς τῶν μικρῶν, ἀλλὰ στερεῶν οἰκιῶν των. Ἐκεῖ ἀπομονωμένοι, περνοῦν τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἑστίαν, ἐνῷ ἔξω σφυρίζει ὁ βιορρᾶς και ἀναστενάζουν και βογγοῦν τὰ πελώρια δένδρα τῶν δασῶν, σειόμενα ἀπὸ σφοδρὸν ἀνεμον. Μὲ πόσην χαρὰν οἱ φυλακούμενοι αὐτοὶ χαιρετοῦν τὸν καθαρὸν οὐρανὸν και τὸν θεομὸν ἥλιον τοῦ Ἀπολίου!...

Ἐντὸς ὀλίγου φθάνουν ἀπὸ τὴν πεδιάδα και οἱ κάτω διαχειμάσαντες συγχωριανοί των. Αἱ οἰκίαι ἐπισκευάζονται και καθαρίζονται, οἱ πέριξ χῶροι καθαρίζονται, καλλιεργοῦνται και μεταβάλλονται εἰς θαλεόντες κήπους. Ἄλλοι ἀρχίζουν τὴν καλλιέργειαν τῶν φασολίων, τοῦ ἀραβοσίτου και κάπου κάπου και τῶν γεωμήλων.

Ἡ γεωργία τῶν ὄρεινῶν τόπων δὲν εἶναι ἐπικερδής, διότι τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρὸν και οἱ καρποὶ βραδύτατα ώριμάζουν· ἀλλ' εἰς μερικοὺς προσηγόριους τόπους οἱ κυρικοὶ καλλιεργοῦν μὲν ἐπιμονὴν τοὺς μικροὺς ἀγρούς των και τοὺς ποτίζουν μὲ σῆδατα τῶν ἀφθόνων πηγῶν και ρυακίων. Πολλοὶ ἀσχολοῦνται εἰς ἐργασίας δασικὰς και ἀντηχεῖ εἰς τὰ δάση διέλεκυς τῶν ὑλοτόμων. Ἀφρίζοντες καταρράκται κινοῦν τὸν νεροποίονα και ἐκ τῶν κορμῶν τῆς ἐλάτης και τῆς δέντρας γίνονται αἱ χονδραὶ ἐκεῖναι σανίδες, αἱ φημιζόμεναι διὰ τὴν στερεότητά των.

Ο "Ασπρος ποταμὸς (Ἀχελῷος) διαρρέει τὴν δασώδη ἐκείνην δρεινὴν Θεσσαλίαν, τὴν καλουμένην ἐξ αὐτοῦ Ἀσπροπόταμον, και μὲ τὰ ἀφρίζοντα σῆδατα του μετακομίζει τοὺς βαρεῖς δύκους τῆς ξυλείας μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Νὰ τὸ ἐφαντάζοντο ποτὲ τὰ πελώρια ταῦτα δένδρα, ὅτι οἱ κορμοὶ των θὰ ἐταξίδευν μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου; Νὰ ἐφαντάζοντο ὅτι εἰς τὰ ἐργοστάσια Πατρῶν θὰ μετεβάλλοντο εἰς

κομψὰ σταφιδοκιβώτια, ὅτι θὰ ἐδέχοντο εἰς τὴν ἀγκάλην των τὴν γλυκεῖαν σταφίδα καὶ θὰ ἐταξείδευον χάριν αὐτῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης;

’Αλλ’ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας εἶναι οἱ βλαχοποιμένες κτηνοτρόφοι. Μόλις ἀρχίσουν νὰ διαλύωνται αἱ χιόνες, ἀναφαίνεται ἄφθονος χλόη καὶ πρασινίζουν αἱ κοιλάδες καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὁρέων. Τότε οἱ βλαχοποιμένες ἔγκαταλείπουν τὰς πεδιάδας, ὅπου εἶχον διαχειμάσει τὰ ποίμνιά των, καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὰ ὅρη.

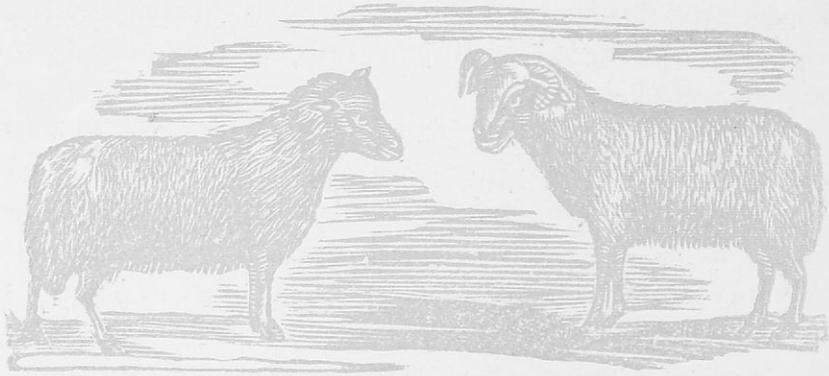
Τὸ πρόβατον, τὸ νυσταλέον καὶ ἀποκοιμισμένον τοῦτο ξῶον, ἀλλάσσει καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Γίνεται ξωληρότερον, εὐκινητότερον, ὑψώνει τὴν κεφαλήν του καὶ μὲ λάμποντα βλέμματα στρέφεται πρὸς τὰ βουνά. Μὲ μεγάλην προθυμίαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουν εἰς τὰ βουνά.

Ἐκ τῶν κτηνοτρόφων, πολλοὶ δὲν ἔχουν χωρία μὲ μονίμους κατοικίας, ἀλλὰ περιφέρονται μὲ τὰ ποίμνιά των ὡς σκηνῆται. Ἔνοικιάζουν πολλοὶ μαζὶ μεγάλας ὁρεινὰς περιφερείας καὶ ἐκεῖ στήνουν ἐκάστην ἀνοιξιν τὰς σκηνάς των ἢ κατασκευάζουν μικρὰς προσείδους καλύβας ἐκ κλάδων.

”Οσοι ἔχουν ταξιδεύσει ἀνὰ τὰ ὅρη γνωρίζουν βεβαίως τὴν φιλοξενίαν τῶν βλαχοποιμένων. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, μ’ ὅλην τὴν πτωχείαν των, θυσιάζουν τὸν καλύτερον ἀμνόν, τὸ ὕδαιτερον γάλα, τὴν παχυτέραν γιασόντην. Στρώνουν διὰ τὸν ξένον πυκνομάλλους θερμὰς κουβέρτας, τὰς ὁποίας ὑφαίνουν αἱ γυναικές των*

(Διασκευὴ Δ. Κ.)

P. Δημητριάδης

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΑΣ ΜΑΣ ΓΙΝΗ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἐπὶ τέλους! Μετ' ἀπονσίαν δεκαετίας ὀλοκλήρου ἐπεσκεπτόμην τὸν παρελθόντα Ἰούλιον τὸ χωρίον μου, τὸ δποῖον εὗρίσκεται ἐπὶ τινος λοφοσειρᾶς τοῦ Μαινάλου εἰς τὴν Κεντρικὴν Πελοπόννησον.†

Μὲ πόσην χαρὰν μετέβαινον ἐκεῖ, διὰ νὰ παραμείνω ὀλίγας ἡμέρας πλησίον τῶν συγγενῶν μου, οἱ δποῖοι τόσον μὲ ἥγαπων, καὶ διὰ ν' ὀναπνεύσω ἀμόλυντον καὶ καθαρὸν τὸν ἀέρα τῆς φύσεως! Εἶχον νοσταλγήσει καὶ τὰ δύο ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.†

Οσοι ἔζησαν καὶ ἐμεγάλωσαν εἰς τοιοῦτον περιβάλλον, αὐτοὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἔκτιμήσουν περισσότερον τὸν πόθον ἐκείνων, οἱ δποῖοι ἡναγκάσθησαν νὰ στερηθοῦν τοὺς πολυτίμους συγγενεῖς τῶν καὶ τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς ἴδιαιτέρας πατούδιος τῶν. Διότι ἡ ἀγάπη τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν εἶναι τόσον ἀγνὴ καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὅσον ἀγνὴ καὶ ἀνεπιτήδευτος εἶναι ἡ φύσις, ἐν μέσῳ τῆς δποίας οὗτοι ζοῦν.

Μαζὶ μὲ ἄλλους χωρικούς, τοὺς δποίους συνήντησα εἰς τὸ τέρμα τοῦ αὐτοκινητοδρόμου, μίαν ὥραν πρὸ τοῦ χωρίου μας,

έβαδίζομεν πεξῆ καὶ ἐπλησιάζομεν νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτό, ὅτε τὴν ἀκοήν μου ἔπληξαν κρωγμοὶ ὁρνέων.

Ἐξεπλάγην! Οὐδέποτε ἐνεθυμήθην νὰ ὑπῆρχον ὅρνεα εἰς τὴν περιφέρειάν μας· ἐγνώριζον, μάλιστα, ὅτι αὐτὰ διαμένουν μόνον εἰς πολὺ ὑψηλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας.

Ἡρώτησα λοιπὸν μὲ ἀπορίαν, πῶς συμβαίνει τοῦτο καὶ ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν:

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε διδάσκαλε, ὅτι «τ' ὅρνιο στὸ ψοφίμι πηγαίνει;»

— Ἀκοιβῶς, διότι τὸ γνωρίζω, μοῦ φαίνεται παράξενον. Ἐχομεν ἐδῶ τόσον πολλὰ ψοφίμια, ὥστε νὰ μαζευθοῦν τὰ ὅρνεα;

— Αχ! κύριε διδάσκαλε, ἀπήντησαν διμοφώνως ἥδη ὅλοι οἱ συγγωριανοί μου. Η συμφορά, ἡ ὅποια μαστίζει τὸ χωρίον μας, δὲν λέγεται. Πρὸ τοιῶν ἐβδομάδων περίπου ἔχει πέσει φοβερὸν θανατικὸν εἰς τὰ ζῶά μας, πρὸ παντὸς εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας. Ἐγέμισαν αἱ χαράδραι πτώματα. Καὶ ἐν πρᾶγμα περίεργον! Καθὼς τὸ ζῶον βόσκει ήσύχως, καταλαμβάνεται αἱφνιδίως ἀπὸ ἀδιαθεσίαν. Δὲν τρώγει, δὲν μηρυκάζει, ἀναπνέει μὲ δυσκολίαν, ἡ κοιλία του ἔξογκώνεται, πίπτει εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἐντὸς 10 λεπτῶν μέχρι τὸ πολὺ τεσσάρων ὠρῶν ἀποθνήσκει.

Συνεργία τοῦ σατανᾶ, κύριε διδάσκαλε. Τίποτε ἄλλο!

Ποῦ εἶναι τὸ πούμνιον τοῦ γέρο-Κώστα, τοῦ ὅποιουν τὰ κουδούνια ἐγέμιζαν φαράγγια καὶ λόγγους; Ποῦ εἶναι τοῦ θείου σου τοῦ Ἀντωνίου, ποῦ εἶναι τῶν ἄλλων; Ἐρήμαξεν δ τόπος! Μὰς ἐγκατέλειψεν ὁ Θεὸς καὶ ἔμεινε μόνος του ὁ σατανᾶς, νὰ γλεντοκοπῆ εἰς βάρος μας.

Ἐκίνησαν τὰς κεφαλάς των ἀπὸ ἀπελπισίαν, ἐκίνησα καὶ

έγώ τὴν ἰδικήν μου ἀπὸ οἰκτον καὶ θλῖψιν διὰ τὴν ἔξακολούθησιν τῆς ἐπιμόνου ἴσχυρογνωμοσύνης των.

¹Ἐπανάληψις τρομερά, διελογίσθην, τῆς καταστροφῆς τὴν ὅποιαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπέστησαν οἱ Ἱδιοὶ ἐκ τοῦ μικροβίου τοῦ ἄνθρακος. ²Ἐνεμυμῆθην δτι, ὅτε καὶ τότε ἀπέθνησκον σωρηδὸν κατὰ τὸν Ἱδιον τρόπον τὰ ζῶά των, οὗτοι ἀπέδιδον μετὰ πείσματος τὸν θάνατόν των εἰς κάποιαν ἐπέμβασιν τοῦ σατανᾶ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡθέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς συμβουλὰς καὶ ὑποδείξεις τῶν ἀνεπτυγμένων κατοίκων τοῦ χωρίου μας.

Καὶ ἄφηναν τὰ πτώματα εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐτριγύριζον, χωρὶς κουδούνια, τὰ ποίμνια, ἀκοιβῶς τὸ μεσονύκτιον, πέριξ τοῦ χωρίου τρεῖς φορὰς διὰ νὰ διώξουν τὸν διάβολον, ἀλλὰ τίποτε. Τὸ μικρόβιον, ἀτρωτὸν καὶ ἀσυγκίνητον ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἔξορκισμούς, τοὺς ὅποιους τοῦ ἔκαμνον, ἔξηκολούθησε τὸ τρομερὸν ἔργον του, μέχρις δτού ἐθανάτωσε τὰ 70% περίπου ὅλων τῶν ζώων τῆς περιφερείας.

Παρ’ ὅλην τὴν κούρασιν, τὴν ὅποιαν ἥσθανόμην ἐκ τοῦ ταξιδίου, ἀντὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, κατηυθύνθην εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ὅπου εῦρον συγκεντρωμένους τοὺς κατοίκους νὰ συζητοῦν περίλυποι διὰ τὰς ἀπωλείας τῆς ἡμέρας. Τόσα τοῦ Μελετίου, τόσα τοῦ Ἀνδρέου, τόσα τῶν ἀλλων... Πραγματικὴ πανωλεθρία.

³Ἀντηλλάξαμεν τοὺς καθιερωμένους χαιρετισμοὺς καὶ ἥρωτήθην διὰ τὰ νέα τῆς ἔβδομάδος. ⁴Ασφαλῶς κάτι θὰ εἶχον νὰ εἴπω εἰς τὸ ἀπόκεντρον χωρίον, ἐφ’ ὅσον προηρχόμην ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν.

— Τὰ νέα τῆς ἔβδομάδος διὰ σᾶς, εἴπον, εἶναι ἡ συμφορά, ἡ ὅποια σᾶς εῦρεν. Καὶ τὸ χειρότερον ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον προσπαθεῖτε ν’ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτῆν. ⁵Ο καιρὸς « δὲν

μᾶς παίρνει», διὰ ν' ἀρχίσωμεν συζήτησιν. Αὔριον - μεθαύριον θ' ἀκούσετε πολλά. Τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ τηλεφωνήσωμεν ἀμέσως εἰς τὴν Νομαρχίαν, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ ταχύτερον ἐδῶ ὁ κτηνίατρος νὰ ἐμβολιάσῃ τὰ ὑπόλοιπα ζῶά σας. Ἐλπίζω, τὰ περισσότερα θὰ σωθοῦν.

— Αφήσατέ τα αὐτά, κύριε διδάσκαλε, ἀντέτειναν μερικοί. Πράγματα, τὰ ὅποια γνωρίζομεν ἀπὸ πάππου - προσπάππου, δὲν χρειάζονται ἄλλην ἔξήγησιν.

— Τί νὰ τοῦ κάμη τοῦ «ἔξ» ἀπὸ δῶ » ὁ κτηνίατρος; Φεύγει αὐτὸς μὲ τὰ ἐμβόλια; Ἐδῶ μᾶς κατηράσθη ὁ Θεός... τί νὰ κάμωμεν ἡμεῖς;

— Ο Θεὸς δὲν καταρᾶται κανένα. Ἐνδιαφέρεται καὶ πονεῖ διὰ τὰ πλάσματά του περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλὰ πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ μένωμεν μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας. Ἐπάθαμεν κάτι· νὰ ἐργασθῶμεν ἀμέσως μὲ δλας μαςτὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὸ ἀποφύγωμεν, παρακαλοῦντες συγχρόνως καὶ τὸν Θεόν, δπως μᾶς βοηθήσῃ.

Ξεχνᾶτε τὸ φητὸν τῶν προγόνων μας « Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει »;

Μετὰ δύο ἡμέρας, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν περισσοτέρων ποιμένων, ὁ κτηνίατρος ἥλθε. **X**

— Σπεύσατε, ἵτο ἡ πρώτη λέξις, τὴν ὅποιαν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς χωρικούς. Σπεύσατε νὰ καύσετε ἀμέσως τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων ζώων! Καὶ προσέξατε νὰ μὴ ἀκουμβιοῦν ἐπάνω σας, διότι θὰ προσβληθῆτε καὶ σεῖς ἀπὸ τὴν μόλυγσιν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔξολοι θρεψθῇ τελείως τὸ μικρόβιον, διότι ἄλλως δὲν πρόκειται νὰ ζήσῃ ζῶον εἰς αὐτὴν τὴν περιφέρειαν. — Δὲν εἶναι εὔκολότερον νὰ θάψωμεν τὰ πτώματα ἀντὶ νὰ τὰ καίωμεν; ἐπρότειναν μερικοί.

— Εὔκολότερον ἡμπορεῖ νὰ εἶναι, δχι ὅμως καὶ ὀρθόν. Τὸ

μικρόβιον τοῦ ἄνθρακος ζῆται ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη. Οἱ σκώληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν αὐτό, ἔξερχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ διὰ τῶν χόρτων τὸ μεταδίδουν εἰς τὰ ζῶα. Ἐπομένως μὲ τὴν ταφὴν τῶν ζώων τὸ μικρόβιον τοῦ ἄνθρακος δὲν ἔξαλείφεται.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συνεχίσθη ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν ζώων. Οἱ χωρικοὶ παρηκολούθουν μετὰ πολλῆς δυσπιστίας τὴν σχετικὴν ἐργασίαν καὶ δὲν παρέλειπον εὔκαιριαν, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀμφιβολίαν των, ὅτε ἔβλεπον καὶ μετὰ τὸν ἐμβολιασμὸν πολλὰ ν' ἀποθνήσκουν. Ἐπρεπεν, ώς ἔλεγον, ἃν εἴναι ζήτημα τῆς ἐπιστήμης, «νὰ κοπῇ τὸ κακὸ μὲ τὸ μαχαίρι», εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὸν πόδα του εἰς τὸ χωρίον ὁ κτηνίατρος.

Ἄλλ' ἦτο δυνατὸν τὸ ἐμβόλιον νὰ προλαμβάνῃ τὰ ζῶα, τὰ ὅποια εἶχον ἥδη προσβήηθη ἀπὸ τὸ μικρόβιον;

Ἐγχειάσθη πολλῶν ἡμερῶν συζήτησις διὰ νὰ τὸ ἐννοήσουν. Καὶ τὸ ἐνόησαν καὶ ἐπείσθησαν ὅτι ἔζων εἰς πυκνότατον σκότος ἀμαθείας καὶ προλήψεων, ὅτε μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας, ἀφοῦ ἔκαμον ὅλα ὅσα παρήγγειλεν· εἰς αὐτοὺς ὁ ἴατρός, τὸ κακὸν ἐκόπη πράγματι «μὲ τὸ μαχαίρι».

— Κοιτάξετε, συνεζήτουν ἀργότερον μεταξύ των. Τί ἐπάθαμεν, διὰ νὰ ἔξακολουθῶμεν νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὰς περιέργους προλήψεις μας, ἐνῷ ἡ Ἐπιστήμη εὐρίσκεται τόσον κοντά μας. Καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἄνθρωπος ἐδῶ νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ, διὰ τῆς βίας σχεδόν, νὰ σώσωμεν τὰ ζῶα μας καὶ τὸν ἑαυτόν μας.

— Ας εἴναι ὅμως! Τὸ πάθημα ἡς μᾶς γίνη τούλάχιστον μάθημα διὰ τὸ μέλλον.¶

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΩΠΑΪΔΟΣ

Τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων. Ἡ Κωπαΐς δὲν ἦτο ποτὲ πραγματικὴ λίμνη· ἦτο μόνον ἕνα βαθύτατον ἔλος ἀπὸ 260 χιλιάδες στρέμματα καὶ τὴν ἐπιφάνειάν του ἐκάλυπτεν ἐν ἀπέραντον δάσος ἀπὸ πυκνοὺς καλαμῶνας. Πολλοὶ ἐπίστευον, ὅτι μέσα ἐκεῖ, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς, πηγάζουν ἄφθονα ὕδατα· ἡ ἀποξήρανσις ὅμως ἀπέδειξεν ὅτι αὐτὸ δὲν ἦτο ἀληθές.

Τέσσαρες ποταμοὶ χύνουν τὰ νερά των εἰς τὴν Κωπαΐδα καὶ σχηματίζουν τὸ ἔλος. Ὁ Κηφισός, ἡ Ἔρκυνα, ὁ Κοράλιος καὶ ὁ Μέλας ποταμοί.

Τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα, τὰ δποῖα ἔγιναν ἐδῶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας, δὲν εἶναι τὰ πρῶτα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, καὶ πρὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων, οἱ Μινύαι, οἱ δποῖοι κατώκουν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἔξετέλεσαν εἰς τὴν Κωπαΐδα μεγάλα ἔργα· τὰ ἔφερεν εἰς φῶς ἡ σημερινὴ ἀποξήρανσις.

Τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ ἀποτελοῦν μακραὶ λεωφόροι ἐπάνω εἰς τὴν λίμνην ἀπὸ πελωρίους λίθους καὶ τὴν διασχίζουν πρὸς

δλα τὰ μέρη. Αἱ λεωφόροι αὐταὶ ἦσαν ἐπιχωματωμέναι καὶ ἐσχημάτιζον ἐπάνω των μὲ τὰ χώματα μεγάλα αὐλάκια, τὰ δόποια μετέφερον εἰς ἀκίνδυνον μέρος τὰ νερὰ τῆς λίμνης.

Μὲ τὴν φαντασίαν μας ἀς ἔλθωμεν διὰ μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὰ μηχανικὰ μέσα εἶναι πενιχρὰ καὶ ἡ φύσις εἶναι δυνατή· χρειάζεται σκληρὸς μάχη νὰ ὑποχωρήσῃ. Καὶ δικαῖος οἱ Μινύαι ἀρχίζουν τὰ ἔργα. Οἱ πυρετοὶ τοῦ ἔλους θεροίζουν ώσταν στάχυα τοὺς ἔργατας καὶ μηχανικούς. Ὁ ἀνθρώπος ποτίζει μὲ ἰδρῶτα καὶ δάκρυα τὸ χῶμα, ποὺ θὰ σπείρῃ, ἀλλὰ δὲν ἀπογοητεύεται.

Ἐργάζεται ἀδιακόπως, ἐπινοεῖ κάτι νέον, διὰ νὰ νικήσῃ τὴν φύσιν. Ἡ θέλησίς του εἰς τὸ τέλος νικᾶ. Ἄν λοιπὸν σκεψθῶμεν δλας αὐτὰς τὰς δυσκολίας καὶ θυσίας, πῶς νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὰ μισοκατεστραμμένα αὐτὰ λαμπρὰ ἔργα τῶν Μινυῶν;

Ἄργότερον κατέβησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν νέοι λαοί· οἱ Μινύαι συνεχωνεύθησαν μὲ αὐτοὺς ἥ ἐξηφανίσθησαν· τὰ ἔργα ἐγκατελείφθησαν καὶ κατεστράφησαν ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν φύσιν. Εἰς τοὺς ιστορικοὺς χρόνους ἥ περιοχὴ εἶναι καὶ πάλιν λίμνη· μόνον ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν νῆσον ἣν ἥ πόλις Κῶπαι, ἀπὸ τὴν δύοιαν ἐπῆρεν ἥ λίμνη τὸ δνομά της Κωπαῖς.

Ἡμπορεῖ βέβαια τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν νὰ κατεστράφησαν ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ἀποθνήσκει. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐσκέφθη νὰ γίνουν νέα ἔργα, τὰ δοῦλα ἐξετέλεσεν δι μηχανικὸς Κράτης. Αἱ ἔργασίαι μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ γίνονται τώρα μὲ περισσοτέραν σοφίαν καὶ τέχνην.

Τὰ ἔργα αὐτὰ ὅχι μόνον δὲν εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὰ σημερινά, ἀλλὰ καὶ ωδήγησαν — ἵσως σᾶς φανῇ ἀπίστευτον —

νεωτέρους ξένους μηχανικούς νὰ τὰ μιμηθοῦν καὶ νὰ ἐκτελέσουν παρόμοια! Ἡ σημερινὴ σῆραγξ ἡ ὅποια διοχετεύει τὰ ὕδατα, φαίνεται μηδαμινή, ἀν τὴν συγκρίνωμεν μὲ τὴν παλαιὰν διώρυγα, ποὺ ἐλάξευσεν δὲ Κράτης διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐπάνω εἰς τὸν σκληρὸν βράχον.

Σημερινὰ ἔργα. Τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχον τὴν ιδίαν τύχην μὲ τὰ ἔργα τῶν Μινῦν δι' ιδίους λόγους. Ἀλλὰ ἦλθεν ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καὶ ἔκαμεν ἔργον τέλειον καὶ ίσχυρόν, διὰ τὸ ὅποῖον τῆς χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμόν.

Οἱ μηχανικοὶ τῆς Ἐταιρείας τῆς Κωπαΐδος ἐδάμασαν πρῶτον τοὺς ποταμούς, ποὺ σχηματίζουν τὸ ἔλος. Τοὺς τρεῖς πρώτους τοὺς παραλαμβάνουν διάφοροι διώρυγες, τοὺς συγκεντρώνουν εἰς τὴν Μεγάλην Διώρυγα καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ περάσουν ταπεινοὶ καὶ ἀβλαβεῖς μέσα εἰς σκοτεινὴν σῆραγγα. Ὅταν ἔξελθουν ἀπὸ αὐτῆν, χύνονται εἰς τὴν λίμνην Ὑλίκην· ἀπὸ αὐτῆν, δταν γεμίζῃ, χύνονται εἰς τὴν Παραλίμνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν Εύβοϊκὸν κόλπον.

Ἡ υπομονὴ, ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ σοφία τοῦ ἀνθρώπου ἐδάμασεν ἐπὶ τέλους τὴν Κωπαΐδα. Τὸ ἔλος ἔγινε γόνιμος γῇ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται τώρα μὲ σιτηρὰ καὶ βάμβακα, ποὺ φέρονται ἀφθονον πλοῦτον εἰς τοὺς γύρῳ κατοίκους καὶ εἰς διλόκληρον τὴν χώραν μας. Ἐκεῖ, δπου ἄλλοτε ἐβασίλευον οἱ θανατηφόροι ἑλώδεις πυρετοί, τώρα βασιλεύουν ἡ ὑγεία, ἡ ἐργασία, ἡ χαρά.

(Διασκεψὴ ἀπὸ Ἐμ. Λυκούδην)

N. A. Kortápolos

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Ν. Α. Κοντοπούλου

	Σελις
1. Τὸ ἄγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
2. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου τῆς Πίνδου (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	15
3. Ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ δύο τελετές	16
4. -Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὁρφανῶν	25
5. Ὁ Ἀστριηπιός, Ἀλεξάνδρας Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	31
6. Τὸ Βυζάντιο	38
7. Τὸ ναυτόπουλο	46
8. Κοφτὴ Πέτρα, Πηνελόπης Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	51
9. Διγενῆς Ἀκρίτας	57
10. Ὁ Φλαντανελάς, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
11. Ἡ μεγάλη κληρονομία	69
12. Τῆς Ἄγια - Σοφᾶς (ποίημα), Δημοτικὸν	77
13. Ὁ μικρὸς Ἀκρίτης	100
14. Ὅμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν, Δ. Σολωμοῦ	106
15. Ἡ γιαγιά μὲ τὰ ἔγγονα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	113
16. Ἐξαμα τὸ καθῆκον μου (διασκευὴ)	122
17. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ	127
18. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	133
19. Μία θαυμαστὴ κοινωνία	140
20. Μυστρᾶς (διασκευὴ ἀπὸ Ἀθηνᾶς Ταρσοσόλη)	153
21. Ἡ πίστις (ποίημα), Ι. Πολέμη	167
22. Θεοφάνεια	174
23. Ἡ Ἄγια Σοφία	179
24. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας	187
25. Πρὸς τὸν Στρατόν μας (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	196
26. Ἡ Σημιαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	202
27. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	205
28. Ὁ Δεκανεύς μας	207
29. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), Ι. Πολέμη	217
30. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελᾶ (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	231
31. Τὰ ἔργα τῆς Λίμνης Κωπαΐδος (διασκευὴ ἀπὸ Ἐμ. Λυκούδην)	247

II. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Δ. Κοντογιάννη

	Σελίς
1. Ὁ Ἐπίσκοπος Συνέσιος (κατὰ Παπαδρηγόπουλον)	42
2. Ὁ δρόκος τοῦ Στρατιώτη	78
3. Τί διηγεῖται ἔνα ἔλατο, Π. Παναγοπούλου	147
4. Τὰ δάση (ποίημα), N. Χατζηδάκη	151
5. Εἰς διδύσκαλος εὐδργέτης τεσσάρων χωρίων	219
6. Μία ἐπίσκεψις, I. Κονδυλάκη (διασκευὴ)	234
7. Ἡ ἄνοιξις εἰς τὰ Θεσσαλικά βουνά, P. Δημητριάδη (διασκευὴ)	239

III. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Γ. Καλαματιανοῦ - Θ. Γιαννοπούλου

1. "Ολα προσεύχονται (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	7
2. Τὸ « ὅχι » τῆς 28ης Ὁκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανοῦ	85
3. Οἱ "Ελληνες στὸ "Ελ.-Αλαμέϊν, Γ. Καλαματιανοῦ	97
4. Πατέρας καὶ παιδία (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	111
5. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	118
6. Οἱ μεταξοσκάληκες, Γ. Καλαματιανοῦ	135
7. Προσκύνημα στὴν ἑλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανοῦ	159
8. Ὁ "Αγ. Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, Ἀδ. Ἀδαμαντίου .	169
9. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανοῦ	184
10. "Οτε ἡ Ἑλλάς ἦτο ἡνωμένη	193
11. Διατί ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
12. Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανοῦ	211
13. Χριστιανικὴ καρδία, Λ. Μελά (διασκευὴ)	215
14. Τὰ δυὸς ὄντα (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	229
15. Ὁ "Αετός, Στ. Γρανίτσα	236
16. Τὸ πάθημα ἃς μᾶς γίνῃ τούλάχιστον μάθημα, Θ. Γιαννοπούλου	242

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. "Όλα προσεύχονται (ποίημα), Άχ. Παράσκου	7
2. Τὸ ἄγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
3. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου τῆς Πίνδου (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	15
4. Ο Ἡράκλειος καὶ οἱ δύο τελετές, Ν. Α. Κοντοπούλου	16
5. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὁρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	25

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Ο Ἀσκητής, Ἄλεξάνδρας Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	31
2. Τὸ Βυζάντιο, Ν. Α. Κοντοπούλου	38
3. Ὁ Ἐπισκοπὸς Συνέσιος (κατὰ Παπαρρηγόπουλον)	42
4. Τὸ Ναυτόπολο, Ν. Α. Κοντοπούλου (κατὰ Κ. Ράδον)	46
5. Κοφτὴ Πέτρα, Πηγελόπης Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	51
6. Διγενῆς Ἀκρίτας, Ν. Α. Κοντοπούλου	57
7. Ὁ Φλαγτανελάς, Ἄλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
8. Ἡ μεγάλη κληρονομία, Ν. Α. Κοντοπούλου	69
9. Τῆς Ἅγια - Σοφιᾶς (ποίημα), Δημοτικὴν	77
10. Ὁ ὄρκος τοῦ Στρατιώτη, Δημ. Κοντογάννη	78
11. Τὸ « ὅχι » τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανοῦ	85
12. Οἱ Ἑλληνες στὸ Ἑλ - Ἀλαμέν, Γ. Καλαματιανοῦ	97
13. Ὁ μικρός Ἀκρίτης, Ν. Α. Κοντοπούλου	100
14. "Υμνος εἰς τὴν ἔλευθερίαν, Δ. Σολωμοῦ	106

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Πατέρας καὶ παιδιά (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	111
2. Ἡ γιαγιὰ μὲ τὰ ἑγγόνια, Ἄλεξάνδρας Παπαδοπούλου (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	113
3. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	118
4. "Ἐγαμα τὸ καθῆκον μου, Ν. Α. Κοντοπούλου	122
5. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	127
6. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	133

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ

1. Οἱ μεταξοσκόλητες, Γ. Καλαματιανοῦ	135
---------------------------------------	-----

	Σελίς
2. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	140
3. Τί διηγεῖται ἔνα ἔλατο, Π. Παναγιοπούλου	147
4. Τὸ δάση (ποίημα), Ν. Χατζηδάκη	151
Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ	
1. Μυστρᾶς, Ν. Α. Κοντοπούλου (διασκενή ἀπό Ἀθηνᾶς Ταρσούλη)	153
Σ2. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανοῦ	159
ΜΕΡΟΣ Β'	
Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. Ἡ πίστις (ποίημα), Ι. Πολέμη	167
2. Ὁ Ἄγ. Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, Ἅδ. Ἀδαμαντίου	169
3. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	174
Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ	
1. Ἡ Ἄγια Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	179
2. Ὁ ἐνχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανοῦ	184
3. Ὁ Βασιλεὺος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	187
4. Ὁτε ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἡνωμένη	193
5. Πρὸς τὸν Στρατόν μας (ποίημα), Ἅρ. Προβελεγγίου	196
6. Διατί ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
7. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	202
Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	205
2. Ὁ Δεκανεύς μας, Ν. Α. Κοντοπούλου	207
3. Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανοῦ	211
4. Χριστιανικὴ καρδία, Λ. Μελᾶ (διασκενή)	215
5. Ἡ Ἐλεημοσύνη (ποίημα), Ι. Πολέμη	217
6. Εἰς διδάσκαλος εὐεργέτης τεσσάρων χωρίων	219
Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. Τὰ δυὸς ὑνίᾳ (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	229
2. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελᾶ (διασκενὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	231
3. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη (διασκενὴ Δ. Κ.)	234
4. Ὁ ἀετός, Στ. Γρανίτσα	236
Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ	
1. Ἡ ἄνοιξις εἰς τὰ Θεσσαλικὰ βουνά, Ρ. Δημητριάδη (διασκενὴ Δ.Κ.)	239
2. Τὸ πάθημα ἃς μᾶς γίνη τούλαχιστον μάθημα, Θ. Γιαννοπούλου	242
3. Τὸ ἔργα τῆς Λίμνης Κωπαΐδος, Ν. Α. Κοντοπούλου (διασκενὴ ἀπό Ἐμ. Λυκούδην)	247

ΕΚΔΟΣΙΣ Α' - ΣΕΙΡΑ Β' 1949 (IX)

ΑΝΤΙΤΥΠΑ 100.000

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ - ΕΥΛΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΔΕΙΟΥ

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΙΩ. Γ. ΓΚΟΥΦΑ

ΒΙΒΛΙΟΛΕΣΙΑ Δ. ΒΕΖΥΡΟΥΛΗ

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐνάστου ἀντιτύπου.

Ἄντιτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ὅρθου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

